

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Natura 2000-beheerplan Oeffelter Meent (141)

Datum   April 2016

Colofon

Opdrachtgever: Ministerie van Economische Zaken
Directie Natuur & Biodiversiteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK Den Haag

Opgesteld door: Dienst Landelijk Gebied*
Staatsbosbeheer

Datum: September 2015

*Tot 1 maart 2015 heeft Dienst Landelijk Gebied (DLG) dit Natura 2000-beheerplan opgesteld. Vanaf 1 maart 2015 zijn de DLG-werkzaamheden voor Natura 2000 overgedragen aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl).

Provincie Noord-Brabant

Inhoud

	Colofon	2
	Samenvatting	6
1	Inleiding	13
1.1	Wat is Natura 2000?	13
1.2	Natura 2000-gebied de Oeffelter Meent	14
1.3	Functie van het beheerplan	16
1.4	Status en vaststellingprocedure van het beheerplan	17
1.5	Leeswijzer	18
2	Instandhoudingsdoelstellingen	19
2.1	Kernopgave	19
2.2	Instandhoudingsdoelstellingen	19
2.3	Sense of urgency	21
2.4	Samenhang met status beschermd Natuurmonument	21
3	Gebiedsbeschrijving	23
3.1	Abiotiek	23
3.1.1	Geologie en bodem	23
3.1.2	Geohydrologie	26
3.1.3	Oppervlaktewater	28
3.2	Natura 2000-doelen	30
3.2.1	Stroomdalgraslanden (H6120)	31
3.2.2	Glanshaverhooilanden (H6510_A)	33
3.2.3	Kleine modderkruiper (H1149)	35
3.2.4	Kamsalamander (H1166)	36
3.3	Archeologie en cultuurhistorische aspecten	37
3.4	Landschapsecologische samenvatting, kansen en knelpunten	40
3.4.1	Systeemanalyse habitattypen	40
3.4.2	Systeemanalyse soorten: kleine modderkruiper en kamsalamander	41
3.4.3	Sleutelprocessen	41
3.4.4	Knelpunten voor de instandhoudingsdoelstellingen	41
4	Plannen, beleid en huidige activiteiten	44
4.1	Plannen en beleid	44
4.1.1	Europees beleid	44
4.1.2	Nationaal beleid	44
4.1.3	Provinciaal beleid	45
4.1.4	Plannen Rijkswaterstaat	47
4.1.5	Plannen van het waterschap	49
4.1.6	Gemeentelijke plannen	51
4.1.7	Regionale plannen	52
4.1.8	Landelijk beleid om stikstofdepositie terug te dringen (PAS)	52
4.1.9	Provinciaal beleid om stikstofdepositie terug te dringen	53
4.2	Invloed van de effecten van huidige activiteiten op Natura 2000- instandhoudingsdoelstellingen	53
4.3	Autonome ontwikkeling	54
4.4	Voorwaarden voor huidige activiteiten en projecten	55
5	PAS – gebiedsanalyse	59
5.1	Inleiding	59
5.2	Relatie beheerplan en programmatische aanpak stikstof (PAS)	60
5.3	Kwaliteitsborging	61

5.4	Resultaten Aeries versie Monitor 14.2.1	64
5.4.1	Depositie ten opzichte van de KDW per tijdvak.....	65
5.4.2	Ontwikkelingsruimte per tijdvak	67
5.4.3	Ontwikkelingsruimte per habitatype	68
5.4.4	Daling van de depositie	69
5.4.5	Tussenconclusie depositie	70
5.4.6	Worst case scenario	71
5.5	Gebiedsanalyse per habitatype.....	71
5.5.1	Inleiding.....	71
5.5.2	Gebiedsanalyse H6120 * Stroomdalgraslanden	72
5.5.3	Gebiedsanalyse H6510_A Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden, subtype glanshaver.....	74
5.6	Gebiedsgerichte uitwerking herstelstrategieën en herstelmaatregelen	75
5.6.1	Herstelstrategie en herstelmaatregelen H6120 * Stroomdalgraslanden.....	75
5.6.2	Herstelstrategie en herstelmaatregelen H6510_A Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden.....	76
5.7	Beoordeling relevantie en situatie flora/fauna.....	77
5.7.1	Interactie herstelmaatregelen met andere habitats en natuurwaarden	77
5.7.2	Interactie uitwerking gebiedsgerichte herstelmaatregelen van stikstofgevoelige habitats met leefgebieden van bijzondere flora en fauna.	77
5.7.3	Analyse soorten en leefgebieden	77
5.8	Synthese herstelmaatregelen voor alle habitattypen in het gebied	79
5.9	Beoordeling herstelmaatregelen naar effectiviteit, duurzaamheid, kansrijkdom in het gebied.....	80
5.10	Confrontatie/integratie	81
5.10.1	Overzicht en doel van de herstelmaatregelen voor dit gebied	81
5.10.2	Mate van zekerheid van de effecten van de maatregelen	82
5.10.3	Omgaan met onzekerheden	84
5.10.4	Voorzorgsmaatregelen	85
5.10.5	Tussenconclusie effect herstelmaatregelen	86
5.10.6	Monitoring Oeffelter Meent	86
5.10.7	Eindconclusie	88
5.10.8	Tijdpad doelbereik voor samenvatting van gebiedsanalyse.....	90
5.11	Eindconclusie	91
6	Visie en uitwerking kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen	92
6.1	Visie op kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen	92
6.2	Strategie & doelbereik.....	94
6.2.1	Te weinig dynamiek van de Maas	95
6.2.2	Afnemende inundatie door de Maas	95
6.2.3	Beperkt en geïsoleerd voorkomen van het habitatype stroomdalgrasland	95
6.2.4	Eutrofiëring.....	96
6.2.5	Erfenis van overmatige voedingsstoffen/onvoldoende verschraving	96
6.2.6	Onderhoud en ingrepen voor Oeffeltse Raam	96
6.2.7	Matige kwaliteit voortplantingsbiotoop kamsalamander	96
6.2.8	Barrièrewerking in leefgebied kamsalamander.....	97
6.2.9	Doelbereik	97
6.3	Maatregelen.....	97
6.4	Vervolgonderzoek.....	99
7	Uitvoeringsprogramma	101
7.1	Uitvoering maatregelen: Planning, verantwoordelijkheden en borging uitvoering .	101
7.2	Uitvoering instandhoudingsmaatregelen: vergunningen.....	102
7.3	Monitoring en evaluatie instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen	102
7.3.1	Algemeen	102
7.3.2	Bestaande monitoringsprogramma's	104

7.3.3	Methoden van monitoring	105
7.3.4	Huidige monitoring	111
7.3.5	Uitbreiding monitoring.....	113
7.4	Communicatie: verantwoordelijkheden voor uitvoering en de kosten.....	114
7.4.1	Doelstellingen voor de communicatie	114
7.4.2	Rolverdeling in de communicatie	115
7.5	Handhaving	115
7.6	Sociaaleconomische aspecten	117
8	Kader voor vergunningverlening	118
8.1	Vergunningprocedure.....	118
8.2	Bevoegd gezag.....	120
8.3	Meer informatie.....	121
	Literatuur	122
	Lijst van geraadpleegde personen en procesbeschrijving	128
	Verklarende woordenlijst	130
	Bijlagen.....	136
	Bijlage 1 - Kaart: Begrenzing van het Natura 2000-gebied.....	137
	Bijlage 2 - Kaart: Eigendomssituatie	138
	Bijlage 3 - Kaart: Bodem en grondwater.....	139
	Bijlage 4 - Kaart: Huidig voorkomen habitattypen.....	140
	Bijlage 5 - Kaart: Potentie voorkomen habitattypen	142
	Bijlage 6 - Kaart: Huidig voorkomen soorten.....	143
	Bijlage 7 - Kaart: Potentie voorkomen soorten	144
	Bijlage 8 - Kaart: Maatregelen	145
	Bijlage 9 - Ecologische vereisten	146
	Bijlage 10 - Vervaardiging van de habitatkaart Oeffelter Meent - huidige situatie. 149	
	Bijlage 11 - Monitoring typische soorten.....	151
	Bijlage 12 - Uitvoeringsovereenkomst	152

Samenvatting

De Oeffelter Meent is een klein natuurgebied in de uiterwaarden van de Maas, even ten noorden van het dorp Oeffelt. Het omvat graslanden en er staan de voor deze omgeving karakteristieke maasheggen. Het gebied ligt op een rivierduin, de Meent, waar tot in de jaren zeventig zand en grind werd afgegraven. Hierdoor is het oorspronkelijke reliëf verdwenen en een hobbelig oppervlak ontstaan. De (kleine) hoogteverschillen en de overgang van zand naar klei hebben gezorgd voor een bijzondere variatie aan vegetatie. Op de dijken komt een aan kalkarme bodem gebonden vorm van stroomdalgrasland voor, die in ons land zeldzaam is. Op de voedselrijkere en kleiige bodems komen glanshaverhooilanden voor. Midden door de Oeffelter Meent loopt het water de Oeffeltse Raam waarin de kleine modderkruiper leeft. Ook liggen er enkele poelen in het gebied waar de kamsalamander voorkomt.

Om deze aanwezige natuurwaarden is de Oeffelter Meent aangewezen als zogenoemd Natura 2000-gebied. Alle Natura 2000-gebieden vormen samen een systeem van belangrijke natuurgebieden in Europa. Om de natuur van de Oeffelter Meent zo goed mogelijk te beschermen heeft de minister van EZ doelen gesteld, die in dit beheerplan concreet worden gemaakt.

Samenvattend staat het gebied bij het Ministerie van EZ officieel geregistreerd met de volgende kenmerken:

Gebiedsnummer	141
Natura 2000-landschap	Rivierengebied
Status	Habitatrichtlijn
Sitecode	NL2003035
Beschermd natuurmonument	Ja
Beheerder	Staatsbosbeheer, gemeente, waterschap
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Boxmeer
Oppervlakte	100,1 hectare

Natuurbeschermingswet 1998

Nederland heeft sinds 1967 een natuurbeschermingswet. Op een gegeven moment voldeed deze wet niet meer aan de verplichtingen die in internationale verdragen en Europese richtlijnen aan de bescherming van gebieden en soorten worden gesteld. Daarom is er een nieuwe gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 gekomen die uitsluitend gericht is op gebieden, terwijl de soortbescherming is opgenomen in de Flora- en Faunawet (2002). De gebiedsgerichte bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn vanaf 1 oktober 2005 verwerkt in de Natuurbeschermingswet 1998. Sindsdien is de wettelijke bescherming van de Natura 2000-gebieden dan ook geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998. Naast Natura 2000-gebieden worden ook Beschermd Natuurmonumenten beschermd door deze wet. Beschermd Natuurmonumenten die overlappen met Natura 2000-gebieden worden echter opgeheven en niet langer beschermd als Beschermd Natuurmonument. De natuurwaarden waarvoor het natuurmonument was aangewezen, worden wel opgenomen in het Natura 2000-aanwijzingsbesluit.

Dit gebied is op 7 mei 2013 door de minister van EZ definitief aangewezen als Natura 2000-gebied.

Doelen

De belangrijkste opgave voor de Oeffelter Meent is het vergroten en verbeteren van de stroomdalgraslanden. Voor de glanshaverhooilanden gelden dezelfde doelen. Daarnaast moeten de kamsalamander en de kleine modderkruiper behouden blijven. Om deze doelen te bereiken is het belangrijk om te weten hoe het systeem van bodem, water en beheer op elkaar inspelen. In kader 1 leest u waar de stroomdalgraslanden en glanshaverhooilanden voorkomen en hoe dat samenhangt met de bodem, water en ingrepen van de mens (de standplaats). De Oeffelter Meent kan niet los worden gezien van zijn omgeving. Het gebied ligt naast de Maas en is afhankelijk van de overstromingsfrequentie van de rivier. Deze is echter moeilijk te voorspellen. Bij de uitwerking van de doelen is hiermee rekening gehouden.

Kader 1: Standplaats en voorkomen van stroomdalgraslanden en glanshaverhooilanden.

Een rivier zet bij overstromingen zand, zavel en klei af: zand vrij dicht bij de hoofdgeul, de fijnere kleidelen verder van de hoofdgeul af. Onder een graslandbeheer (maaien, grazen) ontwikkelt de natuurlijke begroeiing zich op relatief hoger gelegen en zandiger plaatsen tot stroomdalgraslanden. Op de zaveliger delen ontwikkelen zich glanshaverhooilanden.

De stroomdalgraslanden kunnen alleen op zandiger delen voortbestaan indien de van nature optredende verzuring van de zandige bodem teniet wordt gedaan door enige aanvoer van basische stoffen; dat gebeurt normaliter via overstromingen met rivierwater en door aanvoer van verstoven rivierzand. Het stroomdalgrasland van de Oeffelter Meent ligt echter – vanuit de Maas gezien – niet op de goede plek; het is een ijstijdrelict en hoort bij de vroegere Rijn zoals die destijds hier het landschap heeft gevormd. Het grootste gedeelte waar het stroomdalgrasland nu ligt wordt weinig overstroomd. Daardoor is er weinig nieuwe toevoer van basische stoffen en gebrek aan dynamiek, waardoor de vegetatie dichtgroeit. Glanshaverhooilanden zijn afhankelijk van het hooilandbeheer. Omdat de meeste graslanden in de Oeffelter Meent beweiden worden en de bouwvoor te voedselrijk is geworden door bemesting zijn de glanshaverhooilanden zo goed als verdwenen.

In het overstromingsgebied van een rivier komen van nature min of meer voedselrijke, open wateren voor, al dan niet stromend. Dit is de biotoop voor kleine modderkruipers (langzaam stromend water) en kamsalamanders (stilstaand water). De natuurlijke successie van wateren leidt tot moerasvegetaties, waardoor het biotoop van de twee soorten kan verdwijnen. Op het land leeft de kamsalamanders in opgaande vegetaties, zoals in kleine landschapselementen als hagen. Zowel kamsalamanders als kleine modderkruipers kunnen tegen overstromingen omdat ze wegkruipen in de vegetatie of de bodem.

Voor de te beschermen habitats en soorten is niet alleen een gunstige standplaats van belang. Ook de manier waar op het gebied en de omgeving eromheen gebruikt wordt kan invloed hebben op het behalen van de doelen. De belangrijkste vormen van gebruik in de Oeffelter Meent zijn recreatie en beheer door Staatsbosbeheer. Factoren die daarbuiten meespelen zijn activiteiten die de overstromingsfrequentie van de Maas en de voedselrijkheid van het gebied beïnvloeden.

Belangrijkste knelpunten

- **Versteende oevers**

Om erosie van het zomerbed te voorkomen is de Maas nu nagenoeg geheel voorzien van versteende oevers. Dat gebrek aan erosie maakt ook dat er langs de Maas geen nieuwe zandafzettingen plaatsvinden in de vorm van oeverwallen. Terwijl dat soort zandige plekken de natuurlijke groeiplaatsen zijn van stroomdalvegetaties.

- **Minder overstromingen van het winterbed**
Neveneffect van de voorgenomen Zandmaasprojecten (peilverhoging, verdieping) is dat er in de toekomst minder overstromingen van het winterbed zullen optreden. Een lagere overstromingsfrequentie betekent nog minder aanvulling van de basenvoorraad in de bodem, wat leidt tot een slechtere kwaliteit van de stroomdalgraslanden.
- **Graslandbeheer**
Het huidige (begrazings)beheer houdt de stroomdalgraslanden onvoldoende open. Dit maakt de bodem voedselrijker en leidt daardoor tot een verdichting van de vegetatie. Ook ontstaat met het huidige beheer geen glanshaverhooiland, daarvoor is het nodig om te maaien.
- **Onderhoud poelen**
Het onderhoud van een aantal poelen in het gebied bestaat nu uit het in een keer opschonen van de hele poel. Volledig opgeschoonde poelen zijn ongeschikt voor de kamsalamander, want die heeft wat watervegetatie nodig.
- **Verkeer**
De weg 'de Rijtjes' scheidt het voortplantingsbiotoop van kamsalamanders van een overwinteringsbiotoop ten zuiden van de weg. De weg leidt tot verkeersslachtoffers en vormt daarom een bedreiging voor een duurzame populatie.
- **Verzuring**
Stikstof (waaronder ammoniak) leidt tot verzurende en te voedselrijke omstandigheden voor met name de waardevolle stroomdalgraslanden. Omdat er maar zo weinig overstromingen plaatsvinden wordt het zand van het rivierduin maar heel beperkt aangerijkt met basische stoffen, en is extra gevoelig voor uitloging als gevolg van zuurdepositie.

Veel van de knelpunten komen voort uit het huidige beheer en zijn dus goed te veranderen. Met de juiste maatregelen kan de kwaliteit van het huidige stroomdalgrasland verbeterd worden en kunnen de glanshaverhooilanden in oppervlakte toenemen. Het beheerplan bevat een pakket aan maatregelen die vooral door Staatsbosbeheer uitgevoerd gaan worden.

Huidige activiteiten in relatie tot de knelpunten

Verreweg de meeste huidige activiteiten in en rond het Natura 2000-gebied Oeffelter Meent hebben geen directe of wezenlijke relatie met de knelpunten.

PAS gebiedsanalyse

In de Oeffelter Meent komen twee stikstofgevoelige habitattypen voor, stroomdalgraslanden en glanshaverhooilanden. Voor deze habitattypen is een nadere analyse uitgevoerd. Aan de hand daarvan zijn extra maatregelen geformuleerd om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken (zie hoofdstuk 5 en 6).

Wat gaat er gebeuren in de Oeffelter Meent?

Stroomdalgraslanden

- **Drukbegrazing**
Naast begrazing zal er in de voorjaarsperiode drukbegrazing worden toegepast om de ophoping van humus te voorkomen.
- **Plaggen en graven**
Op de meest kansrijke plekken (met weinig bodemvorming en nog aanwezige basen) zal kleinschalig en gevarieerd geplagd en gegraven worden.
- **Stortstenen verwijderen**

De Maasoevers vanaf de brug Gennep – Oeffelt worden, binnen beperkingen in verband met veiligheid, ontdaan van stortstenen. De daaropvolgende erosie van het rivierbed genereert in principe stroomruggen langs het zomerbed van de Maas en daarmee groeiplaatsen voor stroomdalgrasland.

- **Aanvoer rivierzand**
Als experiment wordt rivierzand aangevoerd om geschikte plekken te creëren voor de vestiging van pionierssoorten.
- **Kalkbemesting**
Eveneens als experiment wordt lokaal bemest met kalk.

Glanshaverhooilanden

- **Hooilandbeheer**
De graslanden op de oeverwal krijgen een hooilandbeheer. Uitgangspunt is twee keer per jaar maaien.

Kamsalamander

- **Uitbreiding poelen**
Het aantal poelen voor de kamsalamander wordt uitgebreid. Het gaat om vijf poelen in de komende beheerplanperiode.
- **Verbetering poelen**
Een aantal bestaande poelen zal door gefaseerde herinrichting worden verbeterd. Ze worden ondieper gemaakt en vergroot.
- **Verwijderen van begroeiing**
De poel ten noorden van de dassenterp is te dicht begroeid geraakt. Opslag van bomen en struiken zal hier verwijderd worden. Bij de overige poelen moet periodiek worden ingegrepen om opslag te verwijderen. In de directe omgeving van de poel (afstand circa 30 meter) blijft struweel staan als winterbiotoop.
- **Gefaseerd schonen**
De poelen worden regelmatig geschoond. Dat zal gefaseerd gebeuren, niet de hele poel in een keer, maar steeds slechts gedeeltelijk: er blijft altijd vegetatie staan op de oevers en in het water.
- **Vis wegvangen**
Indien nodig zal vis worden weggevangen om predatie van eieren en larven te voorkomen.
- **Faunapassage**
In het gebied Rijtjes zal een faunapassage (met bijbehorende rasters) worden aangelegd om verkeersslachtoffers te voorkomen.
- **Zoomvegetatie**
Het landbiotoop van de kamsalamander in het Natura 2000-gebied wordt verbeterd door bij het beheer van heggen aandacht te besteden aan de ontwikkeling van zoomvegetaties.

Kleine modderkruiper

- **Aangepast onderhoud**
De Oeffeltse Raam wordt regelmatig, extensief en gefaseerd onderhouden.
- **Ondiepe oeverzones**
In het kader van een toekomstige natuurvriendelijke inrichting van de Oeffeltse Raam worden er ondiepe oeverzones gecreëerd.
- **Gefaseerd schonen**
De Oeffeltse Raam en de Virdse Graaf moeten regelmatig en gefaseerd geschoond worden.

Vervolgonderzoeken

De omvang en verspreiding van de populatie van de kleine modderkruiper en de kamsalamander moet regelmatig worden geïnventariseerd.

Er wordt bodemonderzoek gedaan om uit te zoeken waar exact eutrofiering plaatsvindt binnen het huidige en potentiële areaal glanshaverhooiland.

Monitoring

Tijdens en aan het einde van elke beheerplanperiode worden de natuurwaarden in het gebied gemonitord. Op basis van de verzamelde gegevens kan worden bepaald of de instandhoudingsdoelen worden gehaald en of de genomen maatregelen effectief zijn. Er lopen al veel bestaande monitoringsprogramma's in het gebied. Deze informatie kan ook worden gebruikt voor Natura 2000. Aanvullende monitoring is nodig voor de soorten en oppervlaktes die niet gedekt zijn in de monitoring van het Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (SNL). In de PAS is aanvullende monitoring opgenomen van abiotische factoren: overstroming, zandafzetting en basenvoorraad van de bodem in de stroomdalgraslanden en het nutriëntengehalte van de bodem in de glanshaverhooilanden. Tot slot wordt de monitoringsfrequentie van de kleine modderkruiper verhoogd.

Handhaving

In het gebied hebben diverse instanties bevoegdheden met betrekking tot toezicht en handhaving. Om de doelen van dit beheerplan zo goed en zo efficiënt mogelijk te realiseren, zullen zij onderling afspraken maken hoe dit het beste kan worden ingezet. Dit wordt vastgelegd in een apart handhavingplan.

Inspraak op concept-beheerplan

De minister van EZ en Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant bieden het beheerplan ter inspraak aan. Tijdens de inspraakperiode van zes weken ligt het beheerplan ter inzage en kan iedereen zienswijzen naar voren brengen. Na afronding van de inspraakprocedure stellen het rijk en de provincie het definitieve beheerplan vast. Tegen de definitieve vaststelling van het beheerplan is beroep mogelijk bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. . Meer en actuelere informatie is beschikbaar op de websites van de bevoegde gezagen.

Synopsistabel voor de Natura 2000-beheerplannen

Onderstaande tabel geeft op landelijk en gebiedsniveau een overzicht van de genomen maatregelen in relatie tot de doelen in de eerste beheerplanperiode (zes jaar).

De tabel is een samenvatting van de uitgebreide beschrijving van de maatregelen in hoofdstuk 6: Visie en uitwerking kernopgaven en instandhoudingsdoelen. De cijfers in de tabel verwijzen naar de maatregelen die hierboven staan beschreven. Ze staan ook op bijlage 8 Kaart: Maatregelen.

Daarnaast is de tabel een hulpmiddel voor de rapportageverplichting aan de Europese Commissie. Hiervoor stellen de lidstaten elke zes jaar een verslag op over de in het kader van de richtlijn genomen maatregelen, alsmede een beoordeling van het effect van die maatregelen op de staat van instandhouding (artikel 17).

Synopsis tabel t.b.v. Natura 2000 beheerplan Oeffelter Meent		Habitattypen		Soorten	
		*Stroomdalgraslanden (H6120)	Glanshaverhooilanden (H6510_A)	Kamsalamander (H1166)	Kleine modderkruiper (H1149)
Maatregelen	Drukbegrazing in voorjaarsperiode	1			
	Kleinschalig en gevarieerd plaggen en graven	2			
	Aanvoer van rivierzand (proef)	3			
	Lokaal bemesten met kalk (proef)	4			
	Verwijderen stortstenen Maasoevers	5			
	Hooilandbeheer: jaarlijks twee keer maaien		6		
	Onderzoek naar verspreiding en omvang populatie			x	x
	Uitbreiding aantal poelen (5)			7	
	Bestaande poelen verbeteren door gefaseerde herinrichting (grootte 400 m ² – 500 m ²)			8	
	Opslag bij poelen verwijderen			9	
	Regelmatig en gefaseerd schonen van poelen			10	
	Indien nodig vis vangen in poelen			11	
	Aanleg van faunapassage (in de Rijtjes)			12	
	Ontwikkeling van zoomvegetaties			13	
	Regelmatig, extensief en gefaseerd onderhoud van de Oeffeltse Raam en Viltse Graaf				14
	Maken van ondiepe oeverzones				15
Onderzoeken	Bodemonderzoek	X	X		
	Doel oppervlakte	>	>	=	x=
Doelen in aanwijzingsbesluit	Doel kwaliteit	>	>	=	=
	Huidige oppervlakte (ha) en aantal soorten	3,3	3.41	beperkt	beperkt
Huidige oppervlakte (ha) en huidige in het gebied	Huidige kwaliteit (gunstig, matig, ongunstig)	ongunstig	ongunstig	matig	matig
	Oppervlakte totaal (ha) en aantal soorten	10	13		
Verwachte oppervlakte (ha) en kwaliteit na zes jaar	Kwaliteit (gunstig, matig, ongunstig)	matig	gunstig	matig - gunstig	matig - gunstig
	Oppervlakte totaal (ha)**	16,3	13,2		
Doel op lange termijn	Kwaliteit (gunstig, matig, ongunstig)	3matig	2gunstig	gunstig	gunstig

Synopsis tabel t.b.v. Natura 2000 beheerplan Oeffelster Meent		Habitattypen		Soorten	
		*Stroomdalgraslanden (H6120)	Glanshaverhooilanden (H6510_A)	Kamsalamander (H1166)	Kleine modderkruiper (H1149)
Monitoring van de staat van instandhouding (art. 11 HR) Bestaande monitoring	Soort onderzoek (door wie en frequentie):	x	x		
	Structuur (SBB, 1 x per 6 jaar)				
	Structuur (SBB, 1 * per 6 jaar) SBB + WS, 1 * per 12 jaar)	xx	x		
	Basisvegetatiekartering (SBB + WS, 1 * per 12 jaar)	xx	x		
	Doelsoortenkartering (SBB/ Provincie, 1 * per 6 jaar)				
	Doelsoortenkartering - Broedvogelkartering (SBB/ Provincie, 1 * per 6 jaar)	x	x		
	Broedvogelkartering - Typische soorten (SBB, 1 * per 6 jaar)	xx	x		
	Typische soorten (SBB, 1 * per 6 jaar)	x	x		x
	Kwaliteit oppervlaktewater (WS, 1 * per maand)				
	Kwaliteit oppervlaktewater (WS, 1 * per maand)	xx	x		x
	Kwaliteit grondwater (Provincie, 2 * per jaar)				
	Kwaliteit grondwater (Provincie, 2 * per jaar)	x	xx		
	Grondwaterstand (Provincie, 1 * per 14 dagen)				
	Grondwaterstand (Provincie, 1 * per 14 dagen)	x	x		x
Kleine modderkruiper (WS, 1 * per 6 jaar)					
Kleine modderkruiper (WS, 1 * per 6 jaar)			x	x	
Kamsalamander (SBB/ IVN, 1 * per jaar)					
Kamsalamander - Uitbreiding oppervlaktes en typische soorten die nog niet gedekt zijn in SNL/ IVN	x	x	x		
Uitbreiding oppervlaktes en typische soorten die nog niet gedekt zijn in SNL	x	x			
Aanvullende monitoring	Uitbreiding oppervlaktes en typische soorten die nog niet gedekt zijn in SNL Overstromingsfrequentie (SBB)	xx	x		
	Overstromingsfrequentie (SBB)	x			
	Zandafzetting (SBB, 1 * per 3 jaar)	x			
	Nutriëntengehalte bodem (SBB, 1 * per 3 jaar)		x		

* Het precieze aantal van de kleine modderkruiper is niet bekend, er zijn in 2004 10 exemplaren gevangen. De kleine modderkruiper bevindt zich in ongeveer de laatste 400 meter van de Oeffelster Raam tot aan de Maas.

** Het precieze aantal van de kamsalamander is niet bekend. De kamsalamander bevindt zich binnen de Natura 2000-begrenzing in 3 poelen.

*** Voor de geomorfologische structuur zijn geen specifieke maatregelen opgenomen, als randvoorwaarde voor de overige maatregelen geldt dat het de geomorfologische structuur niet aantast.

1 Inleiding

Uitgangspunt van het ministerie van Economische Zaken (EZ) is dat Nederland bijdraagt aan de bescherming van natuur die in Europa zeldzaam is. Nederland heeft 160 gebieden die behoren tot de top van de Europese natuur. Samen met natuurgebieden in andere lidstaten van de Europese Unie vormen zij het netwerk 'Natura 2000'.

1.1 Wat is Natura 2000?

De lidstaten van de Europese Unie hebben met elkaar afgesproken om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. Belangrijke instrumenten om dit doel te realiseren komen voort uit de Europese Vogelrichtlijn en de Europese Habitatrichtlijn. In deze richtlijnen is bepaald dat een netwerk gerealiseerd moet worden van natuurgebieden van Europees belang: het Natura 2000-netwerk, met als hoofddoelstelling de biodiversiteit in Europa te waarborgen. De lidstaten moeten hiertoe speciale natuurgebieden aanwijzen: de Natura 2000-gebieden. Dit zijn gebieden die geschikt zijn om het duurzaam voortbestaan van de meest bedreigde soorten en habitattypen te verzekeren. Behoud en ontwikkeling van de natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden leidt niet alleen tot kwaliteitsverbetering van deze natuurwaarden ter plekke, maar geeft ook de mogelijkheid tot verspreiding van soorten naar andere gebieden, waardoor de biodiversiteit bevordert wordt.

Nederland draagt met 160 gebieden bij aan het realiseren van het Europese Natura 2000-netwerk. Het Nederlandse Natura 2000-netwerk heeft een totale omvang van circa één miljoen hectare, waarvan twee derde uit open water bestaat (inclusief de kustwateren). Een aantal gebieden is aangewezen onder de Habitatrichtlijn óf de Vogelrichtlijn, maar een flink aantal gebieden valt onder beide richtlijnen. De gebiedsgerichte bepalingen vanuit de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn zijn vanaf 1 oktober 2005 verwerkt in de Natuurbeschermingswet 1998 en sindsdien is de wettelijke bescherming van de Natura 2000-gebieden geregeld in deze wet.

Nederland is verantwoordelijk voor het bereiken en behouden van een 'gunstige staat van instandhouding' voor 95 vogelsoorten (Vogelrichtlijn) en 36 diersoorten, een aantal plantensoorten en 51 habitattypen (allen Habitatrichtlijn). Een gunstige staat van instandhouding betekent dat het habitatype of de soort duurzaam moet blijven voortbestaan. Elk Natura 2000-gebied is aangewezen voor de bescherming van één of meerdere habitattypen en/of soorten. Voor elk gebied zijn vervolgens specifieke doelen – instandhoudingsdoelstellingen - geformuleerd voor wat betreft de oppervlakte en kwaliteit van de habitattypen of leefgebieden van soorten. Voor veel soorten is daarnaast aangegeven voor welke populatiegrootte het leefgebied minimaal geschikt moet zijn. Soms is het voldoende om de bestaande oppervlakte en/of kwaliteit te behouden, maar in andere gevallen is het nodig om de oppervlakte te vergroten en/of de kwaliteit te verbeteren.

Het minister van Economische Zaken (EZ), heeft elk Natura 2000-gebied aangewezen door middel van een aanwijzingsbesluit. In dit besluit wordt aangegeven waarom het gebied is uitgekozen, voor welke habitattypen en/of soorten het gebied is aangewezen, welke instandhoudingsdoelstellingen er gelden en hoe de begrenzing van het gebied is. Vervolgens moet voor elk Natura 2000-gebied een beheerplan opgesteld worden, waarin beschreven wordt welke maatregelen er

genomen moeten worden om de instandhoudingsdoelstellingen voor dat gebied te bereiken.

1.2 Natura 2000-gebied de Oeffelter Meent

De Oeffelter Meent is een natuurgebied gelegen in de uiterwaarden van de Maas met daaromheen landbouw, bestaande uit melkveebedrijven, akkerbouwbedrijven en combinatiebedrijven. De begrenzing van de Oeffelter Meent is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen en valt samen met het in 1980 aangewezen Beschermd Natuurmonument Oeffelter Meent. De begrenzing van het gebied en de ligging ervan is te zien in onderstaande Figuur 1.1. Een grotere kaart is opgenomen als bijlage 1 begrenzing. De Oeffelter Meent is voor het grootste deel in eigendom van Staatsbosbeheer.

De Oeffelter Meent ligt op een voormalig rivierduin, de Meent. Dit rivierduin is al in het begin van de 19e eeuw afgegraven. Het gebied was tot de jaren zestig van de vorige eeuw in gebruik als gemeenschappelijke weide en op het rivierduin werd zand en grind afgegraven. Door deze afgraving is het oorspronkelijke reliëf verdwenen en is een hobbelig oppervlak ontstaan. De (kleine) hoogteverschillen en de overgang van zand naar klei hebben gezorgd voor een bijzondere variatie aan vegetatie. In de volksmond staat dit gebied ook wel bekend als 'Het Broek'. Recreanten maken extensief gebruik van de aanwezige wandel-, fiets- en ruiterroutes.

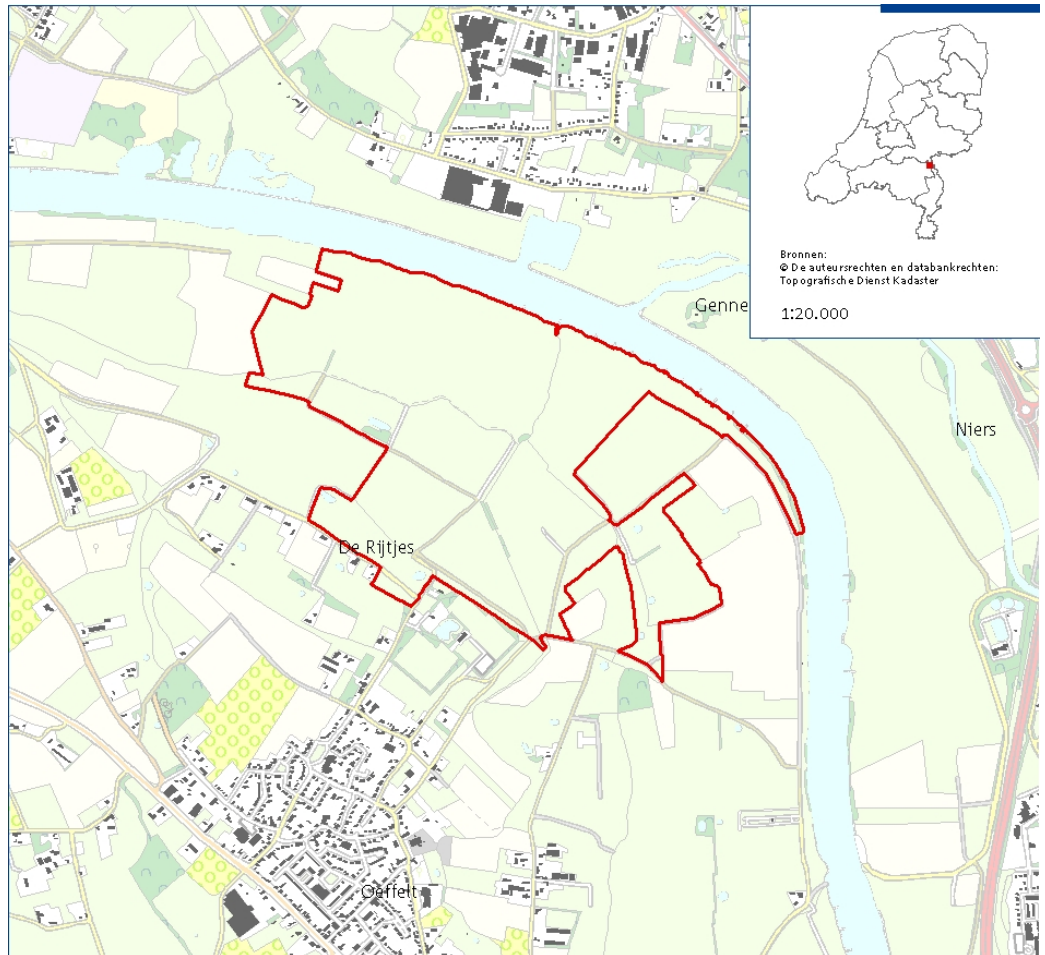
Het gebied omvat graslanden en er staan in deze omgeving de bekende maasheggen. Deze maasheggen zijn in dit gebied beeldbepalend; althans voor het lager gelegen gebied, niet voor de Meent en oeverwal. De oorspronkelijke maasheggen dateren grotendeels van voor 1840, maar de meeste hiervan zijn verdwenen. Een groot aantal is na het staken van het oorspronkelijke onderhoud uitgegroeid tot struwelen. Halverwege de jaren negentig is een groot aantal nieuwe maasheggen aangeplant en Staatsbosbeheer heeft dit nog eens gedaan in 2003. De maasheggen op de rivierkleigronden hebben naast een landschappelijke ook een floristische en faunistische waarde en zijn samen met de aanwezige bosschage van grote invloed op het voorkomen van vogelsoorten. Zie Figuur 1.2 ter illustratie.

Door de gevarieerde vegetatiestructuur komt in het gebied een groot aantal soorten dagvlinders voor, zoals de distelvlinder, het icarusblauwtje, het klein geaderd witje en het bruin blauwtje (mededeling M. Grutters, IVN). In 1998 zijn in de Oeffelter Meent dassen uitgezet. Er is een dassenterp gemaakt waar de das bij hoogwater kan uitwijken en deze is momenteel ook bewoond.

In het kader van het Deltaplan grote rivieren is de winterdijk verhoogd en verbreed. Ook de dijk langs de Maas is in de loop der jaren opgehoogd. Op de dijken komt een aan kalkarme bodem gebonden vorm van stroomdalgraslanden voor, die in ons land slechts beperkt voorkomt. Op de voedselrijkere en kleiige bodems komen glanshaverhooilanden voor. De stroomdalgraslanden zijn in 1983 verworven door Staatsbosbeheer en worden sindsdien als zodanig beheerd.

Midden door de Oeffelter Meent loopt het water de Oeffeltse Raam, hierin leeft de vissoort de kleine modderkruiper. In het water van de Oeffeltse Raam leven daarnaast ook andere vissoorten, zoals de blankvoorn, stekelbaars, pos, snoek en het biermpje (RAVON, 2004; Delft en Schuitema, 2005; Hoegen, 2003; Staatsbosbeheer, 2003, waterschap Aa en Maas, 2009 en 2013b). Ook bevinden zich enkele poelen in het gebied waar de kamsalamander voorkomt, naast vele

andere soorten amfibieën als de alpenwatersalamander, kleine watersalamander en groene kikker.

Figuur 1.1. Begrenzing van de Oeffelter Meent.

Figuur 1.2. Stroomdalgraslanden in de Oeffelter Meent.

1.3 Functie van het beheerplan

De Natuurbeschermingswet 1998 vereist dat voor alle Natura 2000-gebieden een beheerplan wordt opgesteld. Het beheerplan biedt een kader voor het bereiken en handhaven van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied. Het heeft de volgende functies:

- **Uitwerking van de instandhoudingsdoelstellingen**
Het beheerplan beschrijft de huidige natuurwaarden in het Natura 2000-gebied en de ecologische vereisten om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en/of te handhaven. Daarnaast wordt aangegeven op welke locaties in het Natura 2000-gebied die doelen het beste gerealiseerd kunnen worden, hoe groot de oppervlakte van elk habitatype of leefgebied moet zijn en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd moeten zijn.
- **Uitwerking van instandhoudingsmaatregelen**
Het beheerplan beschrijft de inrichtingsmaatregelen, beheermaatregelen en beleidsmaatregelen die nodig zijn om er voor te zorgen dat de instandhoudingsdoelstellingen duurzaam gerealiseerd kunnen worden. Ook wordt vastgelegd welke bevoegde instanties verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de maatregelen en welke afspraken het bevoegd gezag hierover maakt met de partijen in het gebied.
- **Kader voor vergunningverlening**
Het beheerplan beschrijft de bestaande activiteiten (verder ook wel 'bestaand gebruik' genoemd) die in en om het Natura 2000-gebied plaatsvinden, in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen. Bestaand gebruik dat het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengt, wordt opgenomen in het

beheerplan en kan zonder vergunning van de Natuurbeschermingswet 1998 voortgezet worden. Voor overige activiteiten moet de vergunningsprocedure (habitattoets) van de Natuurbeschermingswet 1998 gevolgd worden.

Het beheerplan fungeert als kader voor het te voeren natuurbeleid in het Natura 2000-gebied, en daarmee als toetsingskader voor de toepassing van de Natuurbeschermingswet 1998.

1.4 Status en vaststellingprocedure van het beheerplan

Opstellen en vaststellen van het beheerplan

Het definitieve aanwijzingsbesluit voor de Oeffelster Meent is op 25 april 2013 genomen (Ministerie EZ, 2013).

Het bevoegd gezag is verantwoordelijk voor het opstellen van het beheerplan. De minister van Economische Zaken (EZ) is bevoegd gezag voor die delen van de Oeffelster Meent die in eigendom zijn van Staatsbosbeheer, de minister van Infrastructuur en Milieu (I&M) is bevoegd gezag voor de delen die in eigendom zijn van de staat (Rijkswaterstaat) en voor de overige delen van de Oeffelster Meent zijn de Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant bevoegd gezag (zie bijlage 2 Eigendomssituatie). Bestuurlijk is afgesproken dat het ministerie van EZ het voortouw neemt bij het opstellen van de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden waarvan Staatsbosbeheer het grootste deel in eigendom dan wel beheer heeft, zoals het geval is in de Oeffelster Meent. Het ministerie van EZ heeft Dienst Landelijk Gebied en Staatsbosbeheer de opdracht gegeven om gezamenlijk dit beheerplan op te stellen.

Bij het opstellen van dit beheerplan zijn diverse vormen van overleg gevoerd met eigenaren, gemeente, waterschap, organisaties op het gebied van landbouw, natuur en recreatie en andere belanghebbenden. Daarom mag worden gesteld dat dit beheerplan tot stand is gekomen in samenwerking met de streek. Daarnaast is er ook overleg geweest tussen de bevoegde gezagen die de besluiten over het beheerplan moeten nemen. Een volledig overzicht van de procedure en de betrokken organisaties kunt u vinden in de lijst van betrokken personen en instanties.

De minister van EZ en Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant stellen het beheerplan vast. Zij maken waar nodig afspraken over gezamenlijk optreden.

Looptijd en evaluatie

Het beheerplan heeft een maximale geldigheidsduur van zes jaar. Gedurende deze zes jaar worden de effecten van de maatregelen op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen gemonitord. Tegen het einde van deze periode wordt het beheerplan door het bevoegd gezag geëvalueerd en wordt beoordeeld of de maatregelen de beoogde resultaten opleveren. Afhankelijk van de uitkomst van de evaluatie kan de geldigheid van het beheerplan met nog eens zes jaar worden verlengd, of wordt een nieuw beheerplan met nieuwe maatregelen vastgesteld.

Hoe en wanneer kunt u uw mening geven?

De minister van EZ en Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant bieden dit beheerplan ter inspraak aan. Tijdens de inspraakperiode van zes weken ligt het beheerplan ter inzage en kan iedereen zienswijzen over het beheerplan naar voren brengen. Na afronding van de inspraak stellen het rijk en de provincie het definitieve beheerplan vast. Tegen de definitieve vaststelling van het beheerplan is beroep

mogelijk bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. . Meer en actuelere informatie is beschikbaar op de websites van de bevoegde gezagen.

Uitvoeringsovereenkomst

Om te komen tot realisatie van de in dit beheerplan uitgewerkte maatregelen en beheervormen zijn goede afspraken tussen de betrokken partijen nodig. Hiervoor is er door de provincie Noord-Brabant, Staatsbosbeheer en Waterschap Aa en Maas een uitvoeringsovereenkomst opgesteld waarin de taken en verantwoordelijkheden voor realisatie en beheer zijn afgesproken. De uitvoeringsovereenkomst is getekend op 5 maart 2015. Zie bijlage 12 voor deze overeenkomst.

1.5 Leeswijzer

Het beheerplan bevat acht hoofdstukken. In de inleiding heeft u kunnen lezen waarom, op welke wijze en door wie dit beheerplan is opgesteld en vastgesteld. In hoofdstuk 2 worden de instandhoudingsdoelstellingen uitgewerkt voor de habitattypen en soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen. Hoofdstuk 3 beschrijft de werking en de sleutelprocessen van het ecologische systeem in de Oeffelter Meent. Relevante plannen en beleid die raken aan de instandhoudingsdoelstellingen en de activiteiten die momenteel plaatsvinden in en om het Natura 2000-gebied zijn beschreven in hoofdstuk 4. Hier wordt ook onderbouwd welke activiteiten voortgezet kunnen worden zonder dat een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 vereist is. Hoofdstuk 5, de PAS gebiedsanalyse, geeft een overzicht van de stikstofproblematiek. Waarna hoofdstuk 6 beschrijving geeft van de visie, strategie en maatregelen voor behoud en realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Hoofdstuk 7 beschrijft hoe de afspraken in dit beheerplan uitgevoerd en bekostigd worden en wie verantwoordelijk is voor communicatie, monitoring en evaluatie ervan. De laatste paragraaf bevat de sociaaleconomische aspecten. Het kader voor vergunningverlening is te vinden in hoofdstuk 8. Geëindigd wordt met diverse bijlagen waaronder een literatuurlijst, een verklarende woordenlijst, diverse kaartbijlagen en de overige bijlagen.

2 Instandhoudingsdoelstellingen

In dit hoofdstuk staan de doelstellingen beschreven die het Rijk in het kader van Natura 2000 voor de Oeffelter Meent heeft vastgesteld. Deze doelstellingen, niet meer en niet minder, zijn het uitgangspunt voor dit beheerplan. In die zin is dit beheerplan anders dan een regulier gebiedsgericht beheerplan: het focust op deze aangewezen doelstellingen.

2.1 Kernopgave

De kernopgave voor de Oeffelter Meent is kwaliteitsverbetering en uitbreiding van stroomdalgraslanden en van glanshaver- en vossenstaartheooilanden (subtype glanshaver). De instandhouding van stroomdalgraslanden is prioritair. Voor dit habitattype heeft de Europese Unie een bijzondere verantwoordelijkheid voor de instandhouding, omdat een belangrijk deel van het natuurlijk verspreidingsgebied binnen de Europese Unie ligt.

Kader 2: Kernopgave en instandhoudingsdoelstellingen

Natura 2000 kent doelen op landelijk en op gebiedsniveau. Landelijk zijn er landschapstypen aangewezen, zoals het rivierengebied, waartoe de Oeffelter Meent behoort. De landschappelijke opgave voor het rivierengebied wordt als volgt beschreven: "Versterken van landschappelijke samenhang binnen het rivierengebied en met omgeving door herstel van ecologische relaties tussen binnendijkse en buitendijkse gebieden. Verbinden van leefgebieden van amfibieën, leefgebieden van vissen, met bossen binnendijks, met moerassystemen op de Natte As, met hogere zandgronden en beeksystemen. Verder behoud van huidige slaapplekken en foerageergebieden van vogels in komgronden, behoud en herstel binnen uiterwaarden van afwisseling tussen grootschalige én open gebieden met kleinschalige én half open gebieden. Herstel van evenwichtige verdeling van laaggelegen uiterwaarden met hooggelegen uiterwaarden met nevengeulen en met diepe plassen, bij voorkeur door herstel van erosie en sedimentatieprocessen, herstel van rivierdelta's én zoetwatergetijdengebied met voldoende doorstroming en overstromingsdynamiek én met doorgaande verbinding naar Europese achterland voor trekvisseren." (Ministerie van LNV, 2006).

Een landschapstype heeft een kernopgave toegewezen gekregen, een doel dat bijdraagt aan de biodiversiteit in Nederland en Europa. Naast de doelen die in de kernopgaven staan gelden algemene doelen voor alle Natura 2000-gebieden en specifieke doelen voor elk gebied afzonderlijk voor een aantal soorten en/of habitats. Deze laatste zijn de instandhoudingsdoelstellingen die in het aanwijzingsbesluit zijn vastgelegd.

2.2 Instandhoudingsdoelstellingen

De algemene doelen van Natura 2000 zijn:

- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.

- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
(Ministerie van LNV, 2006)

De specifiekere doelen, ofwel de instandhoudingsdoelstellingen waarvoor de Oeffelter Meent als Natura 2000-gebied is aangewezen, staan in Tabel 2.1.

Voor de Oeffelter Meent volgt uit de instandhoudingsdoelstelling een verbeteropgave voor stroomdalgraslanden (H6120) en glanshaverhooilanden (H6510_A). Uitbreiding van het oppervlak en verbetering van de kwaliteit zijn hiervoor noodzakelijk. Voor de soorten kleine modderkruiper (H1149) en kamsalamander (H1166) geldt een behoudsdoelstelling.

Tabel 2.1. Instandhoudingsdoelstellingen voor de Oeffelter Meent.

Code	Habitatype	Staat van Instandhouding landelijk	Instandhoudingsdoelstelling	
			Oppervlak	Kwaliteit
H6120	*Stroomdalgraslanden ^{1*}	- -	>	>
H6510A	Glanshaver- en vossenstaart-hooilanden (glanshaver) ²	-	>	>
	Soort			
H1149	Kleine modderkruiper	+	=	=
H1166	Kamsalamander	-	=	=

Legenda

Oppervlakte

=	Behoud oppervlak
>	Uitbreiding oppervlak
>	Verbetering

Kwaliteit

=	Behoud kwaliteit
>	Verbetering kwaliteit

Staat van Instandhouding landelijk

- -	Zeer ongunstig
-	Matig ongunstig
+	Gunstig

Uitwerking doelen habitattypen volgens aanwijzingsbesluit (Ministerie van EZ, 2013)

Hieronder zijn de lange versies van de namen van de habitattypen gebruikt, zoals die ook in het aanwijzingsbesluit worden genoemd. In de rest van dit beheerplan wordt gewerkt met de verkorte benaming.

¹ prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid

² In dit beheerplan aangeduid als glanshaverhooilanden

H6120 *Kalk minnend grasland op dorre zandbodem (stroomdalgraslanden)

Doel en toelichting uit aanwijzingsbesluit³: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit. De instandhouding van stroomdalgraslanden is prioritair. Het habitatype verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding. De huidige voorkomens van de stroomdalgraslanden langs de Maas zijn thans slecht ontwikkeld. Herstel is van belang omwille van de ecologische variatie (de graslanden langs de Maas zijn voorbeelden op relatief kalkarme bodem) en geografische spreiding van dit prioritaire habitatype.

Delen van de stroomdalgraslanden van de Oeffelter Meent hebben in hoge mate hun vroegere kwaliteit weten te behouden, herstel van de belendende graslanden is mogelijk.

H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (glanshaverhooilanden)

Doel en toelichting uit aanwijzingsbesluit: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit glanshaver- en vossenstaarhooilanden, glanshaver (subtype A).

Op lager gelegen delen van het gebied komen graslanden voor van het type glanshaver- en vossenstaarhooilanden, glanshaver (subtype A). Deze kunnen mogelijk worden uitgebreid en in kwaliteit verbeterd.

H1149 Kleine modderkruiper

Doel en toelichting uit aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

De kleine modderkruiper is bekend in het gebied, maar omdat gegevens over de populatiegrootte ontbreken, wordt voornamelijk geen hoger doel gesteld.

H1166 Kamsalamander

Doel en toelichting uit aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

De soort komt voor in vier poelen die dichtbij de winterdijk liggen. Bij te hoge dynamiek in de uiterwaard kan de soort zich daar niet handhaven. De ruimte aan geschikt leefgebied is daardoor beperkt.

2.3 Sense of urgency

In de Oeffelter Meent is sprake van een 'Sense of Urgency' voor het beheer van stroomdalgraslanden (H6120) en glanshaverhooilanden (H6510 A). Een 'sense of urgency' wordt toegekend als binnen nu en tien jaar mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Dat betekent dat het risico bestaat dat, als er niets verandert, over tien jaar de kwaliteit zodanig achteruit gegaan is dat de kernopgave en de daaronder liggende verplichting om minimaal de huidige waarden in stand te houden niet meer realiseerbaar is.

2.4 Samenhang met status beschermd Natuurmonument

Op 16 mei 1980 is de Oeffelter Meent aangewezen als beschermd natuurmonument (NLB/N-40800). Deze status is vervallen omdat dit gebied nu onderdeel is van het Natura 2000-gebied. Dit voormalige beschermde natuurmonument omvat het zuidelijk deel van het Natura 2000-beheerplangebied. In de aanwijzing is een

³ Tekst van alle habitatype is afkomstig van het aanwijzingsbesluit, Ministerie EZ, 2013

overzicht opgenomen van de natuurwetenschappelijke waarde en landschappelijke kwalificaties van het beschermd natuurmonument.

Als deze beschreven waarden worden vergeleken met de instandhoudingsdoelstelling van het Natura 2000-gebied blijkt dat een belangrijk deel van de natuurwaarden en ontwikkeldoelen te zijn afgedekt door de Natura 2000-doelen.

Waarden

Waarden zoals geformuleerd in het aanwijzingsbesluit uit 1980 die apart aandacht behoeven zijn:

- Droge graslandtypen, waarin elementen uit Festuco-Sedetalia en Festuco-Brometea, die niet behoren tot de habitattypen stroomdalgraslanden (H6120) en glanshaverhooilanden (H6510A). Vertaald naar de huidige classificatie gaat het om de klasse der droge graslanden op zandgrond (klasse Koelerio-Corynephoretea). Van belang is in dit geval de vogelpootjes-associatie (14C1a).
- Zeldzame en minder algemene plantensoorten: rapunzelklokje⁴, kluwenklokje, klein tasjeskruid, echte kruisdistel, overblijvende hardbloem, schapegras, muizeoortje, grasklokje, tijm, agrimonie. Kluwenklokje en overblijvende hardbloem zijn in de afgelopen tien jaar niet waargenomen. Bij tijm en agrimonie zijn meerdere mogelijke soorten aanwezig. In de aangegeven lijst bij de aanwijzing in 1980 staat niet aangegeven welke soort exact bedoeld wordt. Onderscheiden worden grote tijm en wilde tijm, gewone agrimonie en welriekende agrimonie. Aangenomen mag worden dat het gaat om wilde tijm en gewone agrimonie, omdat die twee soorten nu voorkomen in de Oeffelter Meent. Schapegras moet geïnterpreteerd worden als groot schapengras (de naamgeving is enkele malen veranderd).

Landschappelijke kwaliteiten en abiotische kenmerken

Landschappelijke kwaliteiten en abiotische kenmerken, die in kader van het onderhavige beheerplan veiliggesteld moeten worden, zijn:

- De geomorfologische structuur
- Aanwezig reliëf en overgangen van grofzandige afzettingen met grind naar zavelige gronden
- Microreliëf en overgangen naar meer kleihoudende bodems

Vegetatietypen en soorten

Vegetatietypen en soorten vermeld in het aanwijzingsbesluit Beschermd Natuurmonument:

- De vogelpootjes-associatie komt in kleine oppervlakte verspreid voor in het afgegraven rivierduin. Soorten in dit type zijn: klein vogelpootje, klein tasjeskruid en incidenteel vroege haver. In dit type komt ook regelmatig hazepootje voor.
- Van de vermelde soorten worden verspreid over het afgegraven rivierduin aangetroffen: klein tasjeskruid, echte kruisdistel, muizeoortje, rapunzelklokje en grasklokje. Groot schapegras is in grote delen een dominante soort. Minder verspreid zijn wilde tijm en gewone agrimonie. Wilde tijm is grotendeels gebonden aan het habitatype stroomdalgraslanden

⁴ typische soort van het habitatype glanshaverhooilanden (H6510A)

3 Gebiedsbeschrijving

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de huidige status van de aangewezen habitats en soorten in de Oeffelter Meent. IJkmoment daarin is 2004, omdat in dat jaar het gebied op de lijst met habitatrictlijngebieden is geplaatst. Verder vindt u een beschrijving van de eigenschappen van het systeem (bodem, water et cetera) waarin de aangewezen habitats en soorten moeten voortbestaan.

Uit deze landschapsecologische analyse blijkt welke knelpunten er zijn om de doelstellingen te halen. In de hierna volgende hoofdstukken worden de mogelijke oorzaken achterhaald en wordt onderzocht hoe de instandhoudingsdoelstellingen toch behaald kunnen worden.

3.1 Abiotiek

3.1.1 *Geologie en bodem*

Het Natura 2000-gebied maakt onderdeel uit van een terrassenlandschap. Een landschap dat gevormd is door de Maas, in een combinatie van geologische processen en klimaatsverandering. Dit gebied, in Noord-Limburg en Noordoost-Brabant, behoort tot een geologisch stijgingsgebied. Door de geologische opheffing en de daarop volgende insnijding van de Maas kwam een steeds groter deel van het land hoger en dus buiten het bereik van de rivier te liggen. Deze door de rivier verlaten gebieden hebben een vlak karakter: zogenaamde 'terrassen'. De randen van deze terrassen zijn vaak steil en nog duidelijk in het landschap te herkennen. De terrassen liggen op verschillende niveaus, van het lage terras direct grenzend aan de Maas, via het middelste terras waar het dorp Oeffelt en de Oeffelter Meent op liggen, naar het hogere terras.

Grote klimaatschommelingen zorgden bovendien voor een sterk wisselende aanvoer van sediment. Tijdens koude perioden (ijstijden) verdwijnt de begroeiing en voeren rivieren veel door erosie vrijgekomen sediment af. Dit zand en grind is ook in grote hoeveelheden in het Natura 2000-gebied afgezet. In een warme periode herstelt de vegetatie zich, stagneert de aanvoer van sediment en snijdt de rivier zich weer tot een bepaalde diepte in. Ook de rivier verandert van karakter naar gelang het klimaat: van een meanderende hoofdloop in warme perioden tot een vlechtende rivier met vele lopen in koude perioden.

Tijdens de twee laatste ijstijden keerde de Rijn terug in het noordelijk deel van het Maasdal. Door de vanuit het noorden oprukkende gletsjers werd de Rijn ter hoogte van Duisburg gedwongen naar het noordwesten te stromen. Vooral in het Land van Cuijk is het geulenpatroon van de vlechtende rivier (Maas en zuidelijke Rijntak gezamenlijk) nog goed herkenbaar. In de ondergrond van het Maasdal tussen Boxmeer en Cuijk ligt dan ook een mengsel van grind- en zandafzettingen van de Rijn en de Maas.

Het Natura 2000-gebied ligt grotendeels in de recente rivierdalvlakte (Meerkampen). Alleen de Oeffelter Meent (stroomdalgrasland) ligt op het middelste terras. De grens tussen beide terrassen, die door kleisedimentatie nauwelijks meer herkenbaar is, wordt gevormd door de laagte waarin de huidige waterlopen, de Viltse en Virdse Graaf, zijn gelegen. Deze waterlopen zijn aangelegd in een oude geul van de Maas.

Het laagste terras, dat stamt uit een korte periode na de grote ijstijden, is grotendeels bedekt door een dik kleipakket.

Tijdens de laatste koude periode zijn ook de Maasduinen aan de oostzijde van de rivier opgestoven. Door het toenmalige klimaat kon de wind veel zand verplaatsen vanuit het westelijk gelegen dekzandgebied. Ook in het Natura 2000-gebied ontstonden stuifduinen in het dal zelf. Het gebied dat we nu de Oeffelter Meent noemen bestond van oorsprong uit rivierduintjes, maar deze zijn in het begin van de 19e eeuw geheel afgegraven tot op de zand- en grindrijke ondergrond van de oude Maas-Rijn afzettingen (G. Kurstjens, 2012).

In het gebied van de Oeffelter Meent zijn verschillende landschapselementen te zien. Het (afgegraven) rivierduin, de oeverwal, de komgrond en de dijken. Deze staan in een schematische dwarsdoorsnede in Figuur 3.1 aangegeven. Hieronder wordt de ontstaanswijze besproken en de veranderingen door de tijd heen.

(Afgesgraven) Rivierduin

Zoals hierboven aangegeven is het rivierduin bij Oeffelt een relict van het Maas-Rijnsysteem (Bont, de en Maas, 2005). Het heeft geen relatie met het huidige bed van de Maas. Het rivierduin ligt aan de zuidkant van het gebied (nummer 4, Figuur 3.1) en is sterk beïnvloed door de mens. Door omwonenden is er tot de jaren zeventig van de vorige eeuw zand afgesgraven. Eerst is het stuifzand afgesgraven, momenteel ligt grof zand en grind uit het pleistoceen aan het oppervlak (Staatsbosbeheer, 2003). Door de afgraving is het oorspronkelijke reliëf (een relatief hoog duin) verdwenen en is er een nieuw microreliëf met veel kleinere hoogteverschillen ontstaan. Op de bodemkaart worden de gronden op het afgesgraven rivierduin aangeduid als vorstvaaggronden.

Als de huidige abiotische omstandigheden van het droge stroomdalgrasland van de Oeffelter Meent (buitendijks gebied) vergeleken wordt met de optimale abiotische standplaatsfactoren voor dit type, blijkt dat deze nog redelijk goed ontwikkeld zijn. Hoewel veranderingen in de vegetatie wijzen op een lokaal grotere voedselrijkdom en een lagere zuurgraad is er momenteel - in zijn algemeenheid - geen sprake van een teveel aan voedingsstoffen. Ook de basenaanvoer is over het algemeen nog intact (P. van Limpt en D. van der Veen, 2009).

De stoffen die kenmerkend zijn voor de standplaats van droog stroomdalgrasland komen grotendeels in voldoende mate voor in de Oeffelter Meent. Zo is het gehalte aan N, P, K, Mg en $\text{NO}_3 + \text{NO}_2$ op een niveau dat past bij een goed ontwikkeld droog stroomdalgrasland.

Ook de stoffen Na, S, Al, Fe en Mn laten geen hoge waarden zien. Daaruit kan geconcludeerd worden dat ze niet bepalend zijn voor de kwaliteit van droog stroomdalgrasland. De aanvoer van calcium aan de hogere lijkt te weinig te zijn. Dit is een punt van zorg, hoewel deze aanvoer vooralsnog (net) toereikend is (P. van Limpt en D. van der Veen, 2009).

De waarden voor kalk op het afgesgraven rivierduin variëren van 289 mg per kg (droge stof) tot 1617 mg per kg (onderzoek in 2009). Het nitraatgehalte heeft een bereik van 0.4 mg tot 2.3 mg per kg. Voor fosfaat liggen de waarden tussen 0,1 mg en 1 mg per kg. De zuurgraad (pH) ligt gemiddeld rond de 6 en loopt in het algemeen parallel aan het kalkgehalte. De hoeveelheid kalium varieert van 14,6 mg tot 44,1 mg per kg.

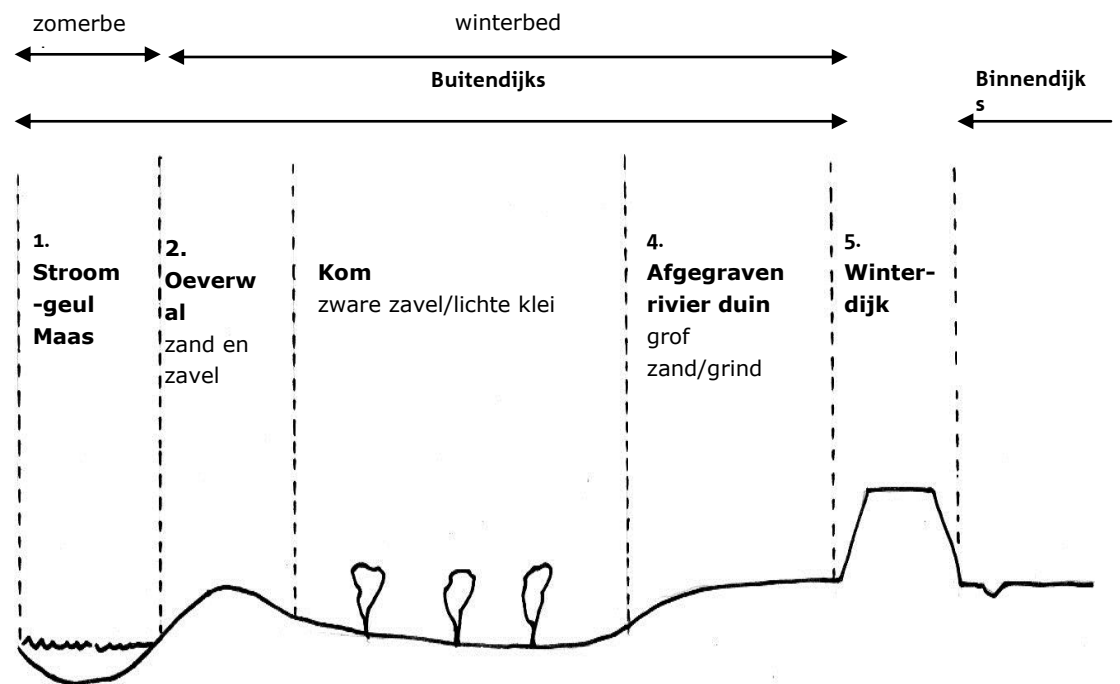
Op gedeelten nabij de Oeffeltse Raam is slib afgezet en heeft verrijking plaatsgevonden. Deze gedeelten zijn niet meer geschikt voor de ontwikkeling van stroomdalgraslanden.

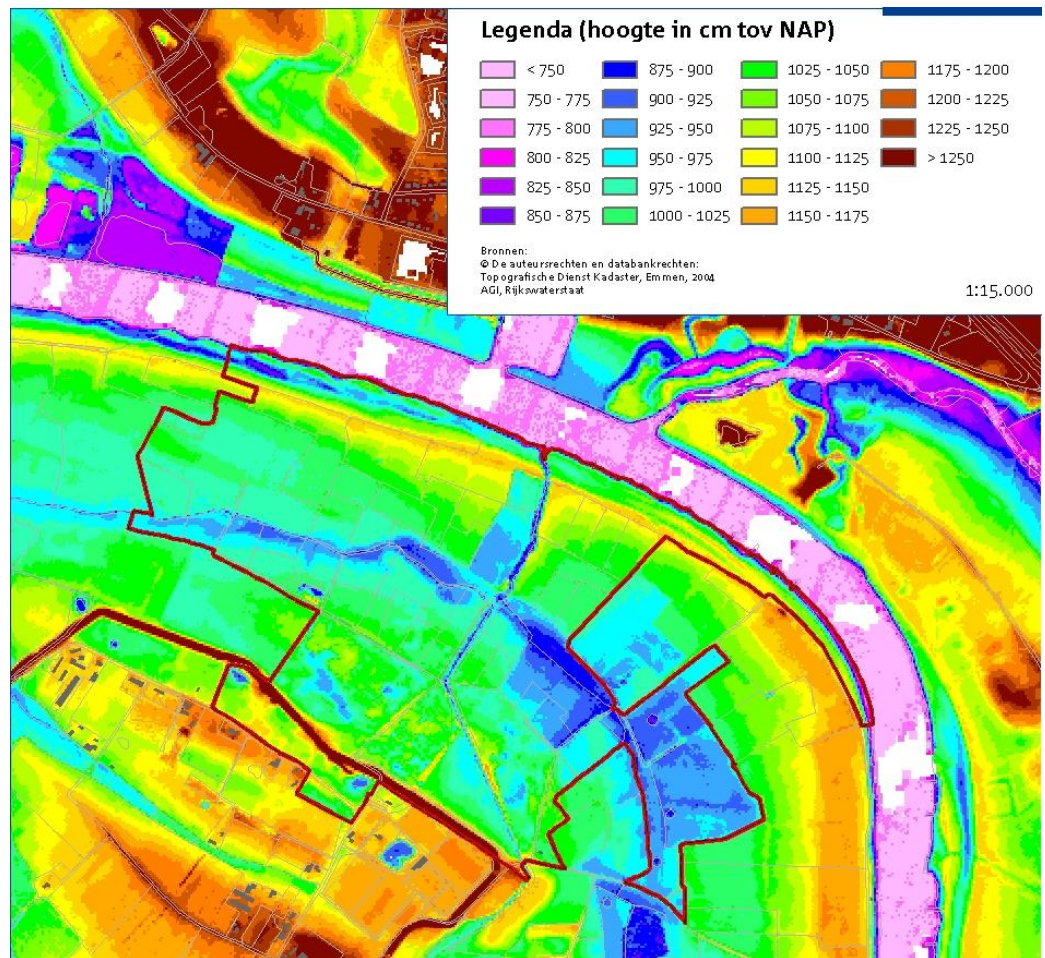
Oeverwal en kom

Als de Maas buiten zijn oevers treedt wordt op korte afstand van de rivier grof materiaal afgezet. Het fijne materiaal wordt pas afgezet als de stroomsnelheid voldoende is afgenomen. Op de bodemkaart zien we dit terug. Als gevolg van de regelmatige overstroming zijn de gebieden direct langs de Maas langzaam wat hoger ten opzichte van hun omgeving komen te liggen (zie Figuur 3.1 rechts van de Maas, nummer 2). De oeverwal bestaat voornamelijk uit zand en zavel. In de laaggelegen delen achter de oeverwal was de stroomsnelheid lager en werd fijner materiaal afgezet (RD35: zware zavel). In deze kommen (nummer 3 op Figuur 3.1) is fijnste materiaal in de vorm van klei afgezet (Rd55, Rn53 en Rn54: lichte klei). Bijlage 3 is een bodem en grondwaterkaart van het gebied (DLO-Staring Centrum, 1996; Alterra Wageningen-UR en Directie Kennis EZ, 2007; Staatsbosbeheer, 2003).

De hoogteligging van het gebied kan ook geïllustreerd worden door onderstaande hoogtekaart (Figuur 3.2). Ook deze kaart laat zien dat de oeverwal hoog gelegen is. In duidelijk mindere mate geldt dit ook voor het afgegraven rivierduin. Percelen die zijn afgegraven voor kleiwinning zijn in Figuur 3.2 ook duidelijk te herkennen als donkerblauwe vlakken.

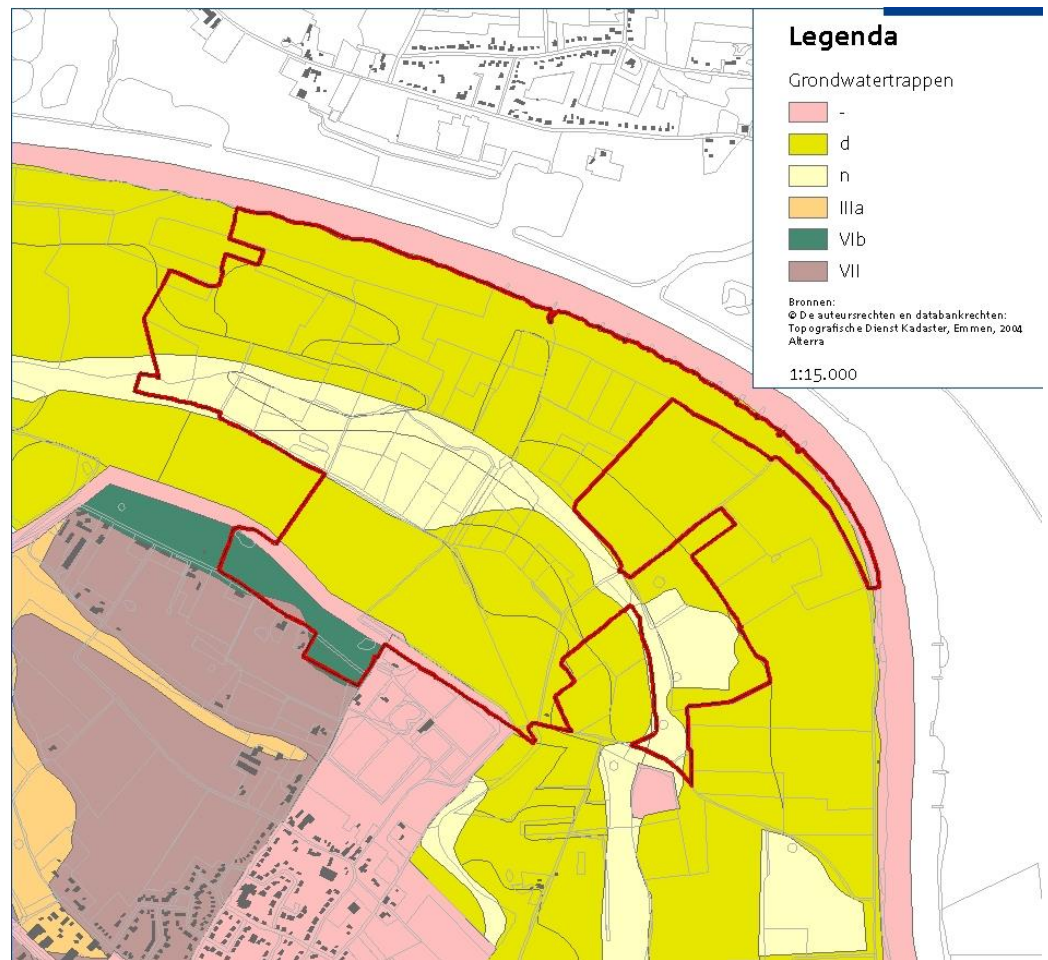
Figuur 3.1. Schematische indeling van Oeffelter Meent, abiotiek.

Figuur 3.2. hoogteligging van het gebied.

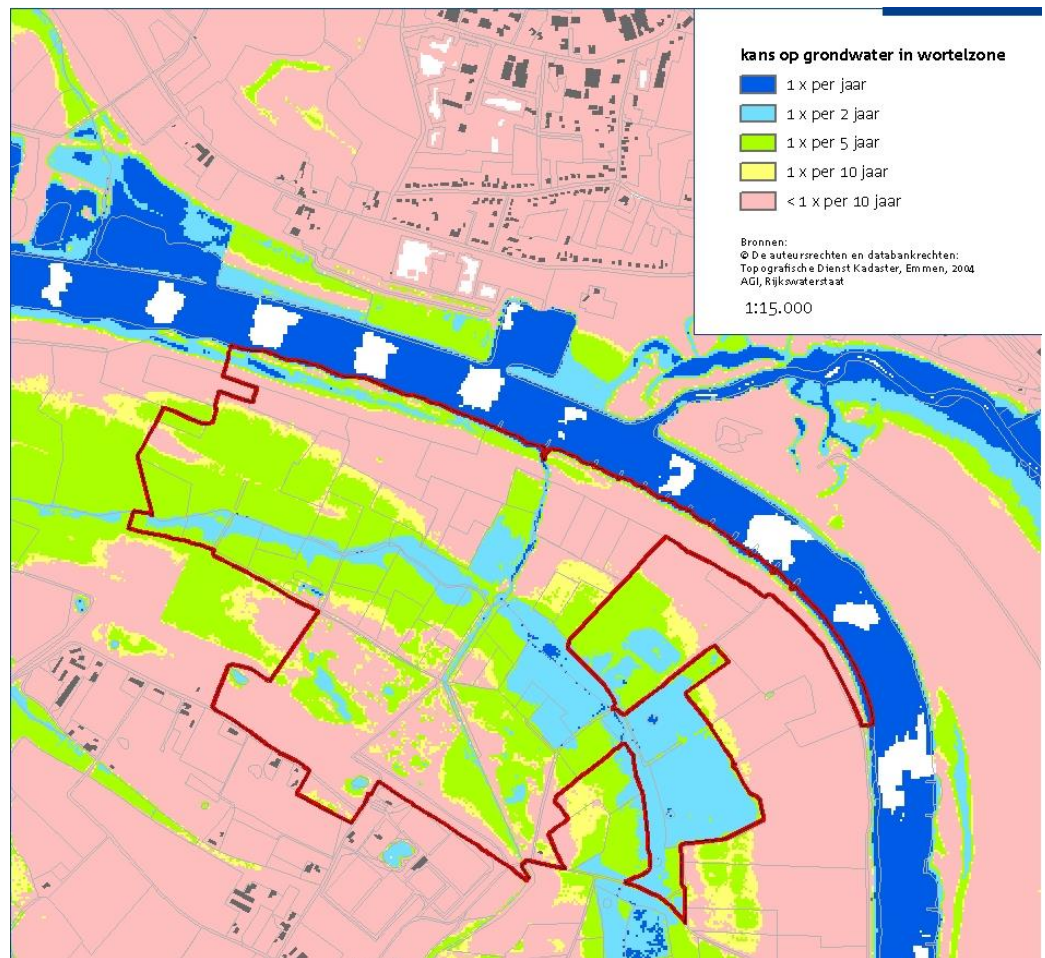
3.1.2 Geohydrologie

Het gebied staat onder invloed van de Maas; het grondwaterniveau varieert met het Maaspeil. De grondwaterstroom loopt in de richting van de Maas (TNO, 2007) waardoor de kwaliteit van het grondwater bepaald wordt door de karakteristieken van het achterland. In de bodemkaart, die voor het landinrichtingsproject Land van Cuijk is gemaakt, is geen grondwatertrap aan de gronden in de uiterwaarden toegekend (zie Figuur 3.3). Deze zijn ingedeeld in nat en droog. Bij de droge gronden is er binnen 50 cm diepte geen invloed van grondwater waarneembaar, bij de natte gronden wel. De natte gronden zijn gelegen langs de Viltse en Virdse Graaf (Kleinsman et al, 1972). Ook in lage delen van het (afgegraven) rivierduin zijn grondwaterinvloeden aanwezig, wat onder andere blijkt uit de aanwezigheid van bosbies.

Figuur 3.3 . Grondwatertrappenkaart.

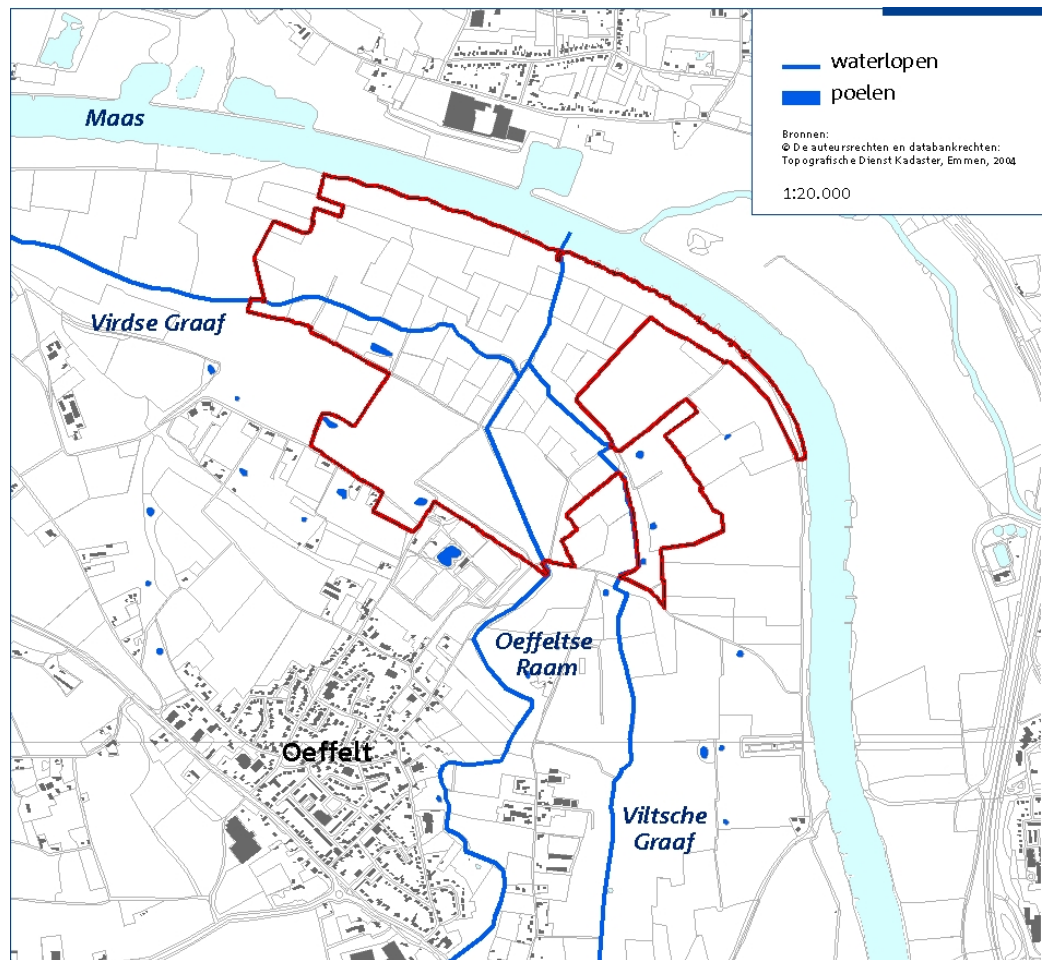
Figuur 3.4. Kans op grondwater in de wortelzone.

Op basis van de maaiveldhoogte en de grondwaterstand is de kans berekend dat het grondwater tot in de wortelzone komt (zie Figuur 3.4). Dit is een mogelijke bron voor basenvoorziening. Ter hoogte van de locatie van de stroomdalgraslanden komt dit eenmaal per vijf tot tien jaar voor, gedurende circa één week.

Waarschijnlijk is de invloed van grondwater op de basenvoorziening in het stroomdalgrasland niet of zeer beperkt. Uit aanwezige peilbuizen blijkt overigens ook dat het kalkgehalte in het grondwater erg laag is. De aanvoer van basen zal daarom door de Maas moeten plaatsvinden.

3.1.3 *Oppervlaktewater*

In het noorden wordt het Natura 2000-gebied begrensd door de Maas. Het gebied wordt doorsneden door de dijk die langs de Maas loopt. De belangrijkste waterlopen in het gebied zijn de Oeffeltse Raam en de Viltse Graaf, die na de kruising met de Oeffeltse Raam verder gaat als Virdse Graaf. De Virdse Graaf mondt bij St. Agatha uit in de Maas, zie Figuur 3.5. In het gebied bevinden zich zes poelen.

Figuur 3.5. Waterlopen

De Viltse Graaf mondt uit in de Oeffeltse Raam middels een duiker met terugslagklep. Aan de overzijde is een duiker die de Virdse Graaf voedt. De Viltse Graaf en de Virdse Graaf staan normaliter niet met elkaar in verbinding. De Virdse Graaf wordt voor het overgrote deel niet meer onderhouden.

De Oeffeltse Raam ontspringt tussen Vierlingsbeek en Overloon. Bij hoge afvoer kan een deel van het water via de Sambeekse Uitwatering naar de Maas worden afgevoerd. Bij een lage afvoer van de Oeffeltse Raam wordt water vanuit de Sambeekse Uitwatering ingelaten.

De Oeffeltse Raam is een beek die deels door grondwater gevoed werd. Het gebied rond de Oplooische Molenbeek was vroeger een kwelgebied. Als gevolg van de komst van een pompstation van Brabant Water is dit gebied veranderd in een infiltratiegebied. Het pompstation van Brabant Water is inmiddels gesloten. Brabant Water voert een monitoring uit op de effecten hiervan. Boven Oeffelt voert de Oeffeltse Raam het kwelwater af uit het natuurgebied De Vilt (Vlies, van der, 1999).

De Oeffeltse Raam doorsnijdt het afgegraven rivierduin en mondt noordwaarts van het oorspronkelijk rivierduin uit in de Maas. De waterloop is hier door de oeverwal gegraven. In het Natura 2000- gebied liggen kaden langs de Oeffeltse Raam. Er kan hierdoor geen verrijkt water het Natura 2000-gebied instromen. De waterloop heeft hierdoor geen invloed op voorkomende habitattypen.

Kwaliteit van het oppervlaktewater

In het verleden loosde de zuivelfabriek Campina thermisch en organisch verontreinigd koelwater op het oppervlaktewater. Deze vergunning is ingetrokken. De Oeffeltse Raam is in de KRW systematiek aangewezen als een waterlichaam type R5. Dat houdt in dat voor dit waterlichaam de KRW-normen in de maatlat voor de algemene fysisch-chemische kwaliteitselementen voor waterlichaam type R5 gelden. Totaal stikstof werd in de periode 2009-2012 als goed beoordeeld. Totaal fosfaat werd in twee van deze vier jaar als goed beoordeeld en in de twee andere jaren als matig. Ditzelfde geldt voor zuurstof. Voor zware metalen voldeed het water aan de normen (Waterschap Aa en Maas, 2013a).

Overstroming Maas

De Oeffelter Meent ligt in het winterbed van de Maas. Dit betekent dat het gebied bij hoge waterstanden wordt overstroomd door de Maas. Tussen 1854 en 2012 heeft de Maas het gebied met een zekere regelmaat overstroomd, waarbij er zavel en klei werd afgezet. De gebieden 2, 3 en ook 4 van de schematische doorsnede (Figuur 3.1) werden af en toe overstroomd. De laatste jaren is de frequentie van overstroming afgenomen, als gevolg van regulering van de afvoer van de Maas. Voor 1940 overstroomde de Maas, afgezien van droge winters, jaarlijks. Afgaande op de waterstanden van de Maas in de afgelopen 10 tot 15 jaar en de maaiveldhoogte, kan de Maas theoretisch de stroomdalgraslanden circa eenmaal per twee jaar overstromen. In de praktijk blijkt de afvoergolf zo kort te zijn dat overstromingen veel minder vaak voorkomen. De laatste overstromingen waren in 2011 (januari), 2003 en 1995. In 2003 is niet het hele gebied overstroomd; de hoogste delen bleven droog.

Door de overstromingen van de Maas worden basen aangevoerd. Deze aanvoer is essentieel voor de instandhouding van voorkomende bijzondere vegetaties van stroomdalgraslanden (zie Natura 2000-doelen, hoofdstuk 2). Van belang zijn o.a. kalk, magnesium en kalium, stoffen die alleen worden aangevoerd bij inundaties van de Maas.

3.2 Natura 2000-doelen

In het Natura 2000-gebied de Oeffelter Meent zijn zoals eerder genoemd twee habitattypen van belang: stroomdalgraslanden en glanshaverhooilanden, en daarnaast twee beschermde soorten: de kleine modderkruiper en de kamsalamander.

De kaart 'Huidig voorkomen habitattypen' (bijlage 4) geeft weer waar nu de habitats voorkomen waarvoor Natura 2000-gebied de Oeffelter Meent is aangewezen. De kaart is gemaakt op basis van de vegetatiekartering van Staatsbosbeheer en is een vertaling van de vegetatietypen naar habitattypen (Inberg et al., 2008; Vertaallijst Habitattypen-Staatsbosbeheertypen, versie 2008, zie ook bijlage 10 Vervaardiging van de habitatkaart Oeffelter Meent - huidige situatie).

De schaal van de habitatkaart in dit plan is beperkt, daarnaast komen habitattypen soms in mozaïek voor. Daardoor is het mogelijk dat niet alle locaties van een bepaald habitat op de kaart in bijlage 4 Huidig voorkomen habitattypen, goed zichtbaar zijn. Voor exacte begrenzingen kunt u de digitale kaart raadplegen. Deze is bij het Ministerie van EZ beschikbaar.

Hieronder volgt een nadere toelichting per habitat of beschermde soort.

3.2.1 *Stroomdalgraslanden (H6120)*

Oppervlakte en verspreiding

Dit habitatype komt voor op het oorspronkelijke rivierduin dat ten noorden van het dorp Oeffelt is gelegen. Het habitatype ligt buitendijks, ten oosten van de half verharde weg naar Meerkampen en ten noorden van de winterdijk. Aan de oostzijde van dit gebied ligt een dijkje. Voor de ligging zie bijlage 4 Huidig voorkomen habitattypen. Het areaal dat voldoet aan de criteria van stroomdalgraslanden bedraagt 3,3 ha.

Ecologische vereisten

Een aantal processen zijn essentieel voor de instandhouding en ontwikkeling van stroomdalgraslanden. Incidentele overstroming door de Maas zorgt voor basenaanvoer. Dit is nodig om verzuring tegen te gaan. Rivierdynamiek in de vorm van erosie en sedimentatie van zand is nodig om te voorkomen dat grassen en mossen gaan domineren. In de Oeffelter Meent is echter sprake van antropogene dynamiek: graafwerkzaamheden van de mens bootsen het proces van sedimentatie en erosie na. De kritische depositiewaarde is 1286 mol N/ha/jaar (Ministerie EL&I, september 2012).

Kwaliteit

Het habitatype komt in goed ontwikkelde vorm voor op een zandig dijkje dat loodrecht is gelegen op de winterdijk, en in bepaalde mate ook in een gedeelte westwaarts van dit dijkje. Deze gedeelten kunnen worden gerekend tot de associatie van vetkruid en tijm. Naast die naam gevende soorten komt in dit habitatype een aantal bijzondere soorten regelmatig voor, waaronder viltganzerik, zandmuur, stijf-vergeet-mij-nietje, wilde tijm, lathyruswikke, gestreepte klaver en voorjaarsganzerik (zie Tabel 3.1).

Het merendeel van het voorkomend stroomdalgrasland is matig ontwikkeld. Het gedeelte westwaarts van het dwarsdijkje bestaat uit meerdere vegetatietypen, waarbij naast de associatie van vetkruid en tijm ook rompgemeenschappen van de klasse der droge graslanden op zandgrond voorkomen, namelijk de rompgemeenschap groot schapengras. Hierin komen minstens twee voor deze rompgemeenschap typische soorten voor (klein breukkruid en zacht vetkruid), waarmee het voldoet aan de eisen van het habitatype. De delen die gerekend worden tot de rompgemeenschap groot schapengras hebben een minder goede kwaliteit. Veelal is er sprake van een dominantie van geel walstro (Inberg et al., 2008). Er komt veel goudhaver voor (Albers et al., 2003). In 2003 werd ook melding gedaan van voorjaarszegge (Hoegen, 2003). Sinds enige jaren is kamgras sterk uitgebreid, wat aangeeft aan dat de voedselrijkdom in het grasland groter is geworden. De kwaliteit van het stroomdalgrasland is dus niet optimaal. De sleutelfactoren voor verbetering zijn dynamiek en basenaanrijking van de wortelzone.

De vegetatiestructuur is te weinig open, terwijl zich humus aan het oppervlak of in de bovenste bodemlagen ophoopt. Het huidige beheer bestaat uit jaarronde beweiding met paarden en runderen, plaatselijk maaien als er voldoende biomassa is en kleinschalig plaggen wanneer nodig. Het beheer heeft in de afgelopen decennia onvoldoende dynamiek toegevoegd. Meer dynamiek door de rivier is niet aan de orde. Het rivierduin is een ijstijdrelict en ligt daarvoor op de verkeerde plaats in het rivierdal van de Maas.

Typische soorten

In het Natura 2000-profielendocument (Ministerie van LNV, 2008) is een aantal typische soorten aangegeven voor stroomdalgraslanden. Die typische soorten zijn

van belang voor het beoordelen van de staat van instandhouding. In onderstaande tabel is aangegeven of ze in het gebied voorkomen.

Tabel 3.1. Voorkomen typische soorten *stroomdalgraslanden (H6120) in Oeffelter Meent

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie	Voorkomen
Geelsprietdikkopje	<i>Thymelicus sylvestris</i>	Daagvlinders	Cb	niet/onbekend
Brede ereprijs	<i>Veronica austriaca</i> <i>ssp. teucrium</i>	Vaatplanten	E	niet/onbekend
Cipreswolfsmelk	<i>Euphorbia cyparissias</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Handjesgras	<i>Cynodon dactylon</i>	Vaatplanten	K	ja
Kaal breukkruid	<i>Herniaria glabra</i>	Vaatplanten	K	ja
Kleine ruit	<i>Thalictrum minus</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Liggende ereprijs	<i>Veronica prostrata</i>	Vaatplanten	E	niet/onbekend
Rivierduinzegge	<i>Carex ligerica</i>	Vaatplanten	E	niet/onbekend
Rode bremraap	<i>Orobancha lutea</i>	Vaatplanten	E	niet/onbekend
Sikkelklaver	<i>Medicago falcata</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Steenanjer	<i>Dianthus deltoides</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Tripmadam	<i>Sedum rupestre</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Veldsalie	<i>Salvia pratensis</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Wilde averuit	<i>Artemisia campestris</i> <i>ssp. campestris</i>	Vaatplanten	E	niet/onbekend
Zacht vetkruid	<i>Sedum sexangulare</i>	Vaatplanten	K	ja
Zandwolfsmelk	<i>Euphorbia</i> <i>seguieriana</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Graspieper	<i>Anthus pratensis</i> <i>ssp. pratensis</i>	Vogels	Cab	geen broedvogel

Legenda bij categorie

- Ca = constante soort goede abiotische toestand;
- Cb = constante soort goede biotische structuur;
- Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur;
- K = karakteristieke soort;
- E = exclusieve soort

Kaal breukkruid en zacht vetkruid komen met zekerheid binnen het habitattypen voor. In 2000 is ook handjesgras aangetroffen in het gebied (meetnet provincie Noord-Brabant). De typische soorten tripmadam en liggende ereprijs komen niet meer voor (zie onderstaande paragraaf). De graspieper is wel in het gebied waargenomen, maar is als broedvogel niet vastgesteld (Provincie Noord-Brabant, 2007).

Trend

In de afgelopen decennia is sprake van een negatieve trend. Sinds de jaren 50 zijn typische soorten als tripmadam en liggende ereprijs verdwenen. Enkele soorten die in 1996 nog zijn gemeld zijn recentelijk niet meer waargenomen draadklaver, geoorde zuring, veldgerst, vlottende bies en wit vetkruid. Het is dus onzeker of ze nog in het gebied voorkomen.

Bij vergelijking van de situatie in 2008 met die in 1993 blijkt dat, naast toename van rood zwenkgras, productieve soorten als zachte dravik, fiorin, paardebloem, madeliefje, witte klaver en Engels raaigras hun intrede hebben gedaan, ten koste van de schrale soorten. Deze ontwikkelingen wijzen op een toegenomen beschikbaarheid van voedingsstoffen, onder andere via de depositie van stikstof. Door humusvorming (door gebrek aan dynamiek) worden voedingsstoffen ook beter vastgehouden.

Perspectief onder huidige omstandigheden

De kwaliteiten in het stroomdalgrasland zijn voor een groot deel te danken aan menselijke dynamiek. In de afgelopen decennia is bodemvorming (humusophoping) ontstaan door onvoldoende daarvan. Ook de huidige stikstofdepositie zorgt voor een sterke groei van grassen en een dichtere grasmat. Als het huidige beheer wordt voortgezet, is de verwachting dat de kwaliteit van het stroomdalgrasland verder achteruitgaat en is er ook een risico dat het areaal afneemt. De doelstellingen worden onder de huidige omstandigheden dan niet gehaald.

Ook de afnemende inundatie door werken aan de Maas zal betekenen dat de basenaanvoer zal verminderen. De mogelijkheid is reëel dat er op een gegeven moment onvoldoende basen aanwezig zullen zijn om het habitatype in stand te houden. Door het geïsoleerd voorkomen van het habitatype zijn de uitwisselingsmogelijkheden beperkt en kan ook het gebrek aan genetische diversiteit een probleem vormen.

Figuur 3.6. Voorjaarsganzerik

3.2.2 *Glanshaverhooilanden (H6510_A)*

Oppervlakte en verspreiding

Het grootste deel van dit habitatype komt voor op de oeverwal langs de Maas. Daarnaast zijn er enkele percelen in het Natura 2000-gebied die voldoen aan de eisen van het habitatype. De totale oppervlakte bedraagt 3,41 ha.

Ecologische vereisten

Glanshaverhooilanden komen voor op vochtige tot matig droge, relatief voedselrijke klei-, zavel- en leemgronden en op kleilig zand. De bodem is overwegend kalkhoudend tot kalkrijk, zodat neutrale tot basische omstandigheden overheersen. In optimale vorm is er sprake van licht tot matig voedselrijke en vochtige tot matig droge bodems. De graslanden zijn afhankelijk van hooilandbeheer: ze worden overwegend een of twee keer per jaar gehooid en soms licht voor- en/of na beweid. Het habitatype is gevoelig voor stikstofdepositie (ammoniak). De kritische depositiewaarde is 1429 mol N/ha/jr (Van Dobben en Van Hinsberg 2008).

Kwaliteit

De vegetatie in de Oeffelter Meent die tot het habitatype wordt gerekend is een ruige vegetatie met onder meer glanshaver en rietzwenkgras (Inberg, 2008). Ook

moeslook is hier aangetroffen (mondelinge mededeling B. Hoegen, Staatsbosbeheer, 2008), evenals het grasklokje. Het aanwezig type (rompgemeenschap van rietzwenkgras en glanshaver) wordt als een goed ontwikkelde vorm van het habitatype beschouwd. De soortenrijkdom in deze graslanden is echter wel beperkt. Soorten als gewone margriet, knoopkruid, peen en dergelijke komen niet of vrijwel niet voor.

Typische soorten

De typische soorten behorend bij dit habitatype zijn momenteel beperkt aanwezig (zie Tabel 3.2). Voorkomende typische soorten zijn: goudhaver, rapunzelklokje en kwartel. In 2011 zijn twee roepende kwartels waargenomen (bron: IVN, 2014).

Tabel 3.2. Voorkomen typische soorten glanshaverhooilanden (H6510_A) in Oeffelter Meent.

Nederlandse Naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie	Voorkomen
Geelsprietdikkopje	<i>Thymelicus sylvestris</i>	Dagvlinders	Cb	niet/onbekend
Beemdooievaarsbek	<i>Geranium pratense</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Bermooievaarsbek	<i>Geranium pyrenaicum</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Gele morgenster	<i>Tragopogon pratensis ssp. pratensis</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Goudhaver	<i>Trisetum flavescens</i>	Vaatplanten	Ca	ja
Graslathyrus	<i>Lathyrus nissolia</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Groot streepzaad	<i>Crepis biennis</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Karwij	<i>Carum carvi</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Karwijvarkenskervel	<i>Peucedanum carvifolia</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Kluwenklokje	<i>Campanula glomerata</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Oosterse morgenster	<i>Tragopogon pratensis ssp. orientalis</i>	Vaatplanten	K	niet/onbekend
Rapunzelklokje	<i>Campanula rapunculus</i>	Vaatplanten	K	ja
Kwartel	<i>Coturnix coturnix ssp. coturnix</i>	Vogels	Cab	niet/onbekend

Legenda bij categorie

- Ca = constante soort goede abiotische toestand;
- Cb = constante soort goede biotische structuur;
- Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur;
- K = karakteristieke soort;
- E = exclusieve soort

Trend

Er is sprake van een positieve trend door het (deels) gevoerde verschrallingsbeheer (maaien en afvoeren). De afvoer van voedingsstoffen verbetert de abiotische omstandigheden. De bedekking van cultuurgrassen is afgenomen en soorten als glanshaver en grote vossestaart hebben zich uitgebreid.

Perspectief onder de huidige omstandigheden

Bij het huidige beheer (deels begrazing en deels maaibeheer) neemt de kwaliteit geleidelijk toe en zal het areaal zich in de toekomst uitbreiden. Wanneer het beheer nog meer gericht zou worden op verschralling kunnen grotere slagen worden gemaakt. Dat geldt zeker voor de drogere delen die bestaan uit lichte zavel, zoals de oeverwal langs de Maas. De doelen worden onder de huidige omstandigheden langzaam maar zeker gehaald.

3.2.3 *Kleine modderkruiper (H1149)*

Verspreiding in gebied

De kleine modderkruiper (Figuur 3.7) komt in ieder geval voor in het laatste deel van de Oeffeltse Raam: ongeveer de laatste 400 meter tot de monding in de Maas. Het is niet volledig duidelijk om welke aantallen het gaat. In 2004 werden tien exemplaren gevangen (RAVON, 2004). Bij een visstand onderzoek in 2009 werd in de bovenloop van de Oeffeltse Raam de kleine modderkruiper aangetroffen. In 2013 werden in de Burggraaf zeven exemplaren gevangen (waterschap Aa en Maas, 2013b). In 2011 is ook een exemplaar gevangen in een poel nabij de dassenterp (bron: IVN, 2014).

Figuur 3.7. Kleine modderkruiper

Ecologische vereisten

De ideale leefgebieden voor kleine modderkruipers zijn stilstaande of langzaam stromende wateren. De vis heeft een voorkeur voor zandige en modderige bodems. Jonge vissen prefereren smallere sloten met ondiepe oeverzones, vanwege de bescherming tegen roofvissen. Voor kleine modderkruipers is helder, plantenrijk water belangrijk. De soort is gevoelig voor waterverontreiniging, die kan leiden tot een zuurstofarme omgeving waarin waterplanten en -dieren zich moeilijk kunnen handhaven. De soort verdraagt geen verstoringen tijdens de voortplantingstijd (maart – augustus) (Ministerie LNV, 2008).

De kleine modderkruiper kan tijdelijk overleven in zuurstofloze omstandigheden, maar wordt in zulke gebieden zelden in hoge dichtheden aangetroffen. Optimaal is een habitat waar veel watervegetatie voorkomt. De aanwezigheid van een hele dikke modderlaag is absoluut geen voordeel. De soort wordt in hoge dichtheden aangetroffen in sloten met een afwisselend bodemprofiel van open substraat, klei, zand en een dunne modderlaag van minder dan 10 cm.

Belangrijk is een niet heel complex onderhoudsbeheer, waarbij vooral veel water en oevervegetatie gespaard wordt maar waarbij ook de sloot niet geheel verslibt. Fasering is het uitgangspunt. Een en ander is ook afhankelijk van de lokale omstandigheden, zoals andere vissoorten, het profiel van de watergangen of de aanwezigheid van overwinteringsplekken (bron: RAVON, 2014).

Kwaliteit van het leefgebied

Het huidige leefgebied bevat vrij veel waterplanten, ook zijn er voldoende ondiepe, kale modderige bodems aanwezig. Zuurstof is wel een punt van zorg. De aanwezige hoeveelheid voldoet niet aan MTR-norm, wat invloed kan hebben op het aanbod van voldoende voedsel.

Trend

Op grond van beschikbare gegevens is het niet mogelijk om een trend aan te geven voor deze soort.

Perspectief onder huidige omstandigheden

De perspectieven voor de kleine modderkruiper zijn in de Oeffelter Meent vrij gunstig. Het gebied waar de soort voorkomt is echter beperkt en daarmee de populatie ook. Het aantal voortplantingslocaties is beperkt. Kleinere populaties sterven in de regel makkelijker uit dan grotere. Ook droogval kan de populatie doen uitsterven. Het is belangrijk alert te blijven bij onderhoudswerkzaamheden (zie hoofdstuk 6). Hoewel de doelen gehaald kunnen worden bij gelijkblijvende omstandigheden, zijn er risico's.

3.2.4 Kamsalamander (H1166)

Verspreiding

Gegevens met betrekking tot de kamsalamander zijn verzameld door RAVON (Heuvel, 2008) en IVN (M. Grutters, 2009-2013).

De kamsalamander (Figuur 3.8) komt binnen het Natura 2000-gebied voor in twee poelen in het binnendijkse gebied en een poel in het gebied Meerkampen. Net buiten de begrenzing van het beheerplangebied zijn nog twee locaties waar de kamsalamander voorkomt. De vangsten varieerden in grootte van één tot - tientallen exemplaren (o.a. 47 exemplaren in 2012 in de poel bij de tennisbaan, M. Grutters, 2012). Ook in gebieden westelijk van de Oeffelter Meent en grenzend aan de Maas komt de kamsalamander voor. Ten oosten en zuiden van het gebied zijn geen meldingen bekend van de kamsalamander (Delft en Schuitema, 2005; Heuvel, 2008).

Figuur 3.8. Kamsalamander

Ecologische vereisten

De kamsalamander plant zich voort in vrij grote, geïsoleerde, stilstaande, half beschaduwde, matig voedselrijke tot voedselrijke wateren, zoals poelen, vennen en

sloten van minstens 200 m², met een goed ontwikkelde water- en oevervegetatie. De poelen mogen maximaal 300 – 400 meter uit elkaar liggen om een goede uitwisseling tussen deelpopulaties te waarborgen. Ze moeten bovendien vrij zijn van vissen, omdat die de eieren en larven opeten. Het grootste deel van de populatie gaat vanaf juli tot in september het land op en trekt dan naar een overwinteringsplaats in de nabijheid (<400 m). Het leefgebied op het land wordt gevormd door kleine landschapselementen waarin voldoende vorstvrije plaatsen aanwezig zijn zoals bosjes, hagen, struwelen, houtwallen en bosranden (Ministerie van LNV, 2008; RAVON, 2007).

Kwaliteit van het leefgebied

De meeste poelen in het gebied zijn 100-200 m² groot. Deze poelen raken snel begroeid en dan ontstaat er te veel schaduw. Bij onderhoudswerkzaamheden blijft juist vaak te weinig vegetatie achter. De poel bij de tennisbaan is in 2011 door Staatsbosbeheer op verzoek en advies van IVN opgeschoond en vergroot. Deze poel was voor een belangrijk deel begroeid geraakt met wilg en er was veel organisch slib aanwezig.

De verbinding tussen voortplantingsbiotoop en landbiotoop is niet optimaal. Buiten het Natura 2000-gebied, ten zuiden van de Rijtjes, bevindt zich zo'n voortplantingsbiotoop. In de zomer sneuvelen vele salamanders op deze weg (M. Grutters, 2008). Bij de overige poelen zijn niet altijd heggen en struwelen op korte afstand aanwezig, waardoor de kamsalamander niet voldoende beschermd is. Ook zomen en ruigten zijn relatief beperkt aanwezig.

Trend

Op grond van beschikbare gegevens is het niet mogelijk om een trend aan te geven voor deze soort in het gebied.

Perspectief onder huidige omstandigheden

De aanwezigheid van de kamsalamander in meerdere aangrenzende gebieden biedt perspectieven voor het behoud en de ontwikkeling van de soort voor de langere termijn. Er zijn geen redenen om aan te nemen dat de doelstellingen niet gehaald worden, maar er zijn een aantal risico's. Deze hebben betrekking op het onderhoud van de poelen, de minder gunstige inrichting van de poelen en het ontbreken van goede verbindingen tussen voortplantings- en landbiotoop.

3.3 Archeologie en cultuurhistorische aspecten

Oeffeltse Raam

De Oeffeltse Raam heette van oorsprong de Oeffeltse Beek. Deze beek zorgde dat kwelwater uit de oude Maasmeander de Vilt werd afgevoerd richting de Maas. Tussen de Vilt en de dijk bij Oeffelt – dus op het middenteras – meanderde de beek.

De huidige bovenloop van de Oeffeltse Raam is vrijwel zeker door de mens gegraven om de laaggelegen broekgebieden tussen de dekzandrug van Sint Anthonis en de rivierterrassen tussen Vierlingsbeek en Boxmeer te ontginnen. De Oeffeltse Raam is vanaf Overloon 12 km lang en werd gegraven in het begin van de negentiende eeuw, tussen 1805 en 1840. In diezelfde periode is ook een beek dwars door de Vilt gegraven, mede om het veen te ontwateren en te kunnen afgraven. In het Maasdal is de beek verlegd om de hogere debieten sneller te kunnen afvoeren.

Op oude kaarten is te zien dat de Oeffeltse Beek oorspronkelijk rondom het oude rivierduin liep (M. Grutters, 2011). (Zie Figuur 3.9.).

De Meer

Oorspronkelijk mondde de Oeffeltse Beek uit in een laagte, de Meer, een oude geul van de Maas die richting Sint Agatha loopt. Deze laagte lag ingeklemd tussen de rivierduintjes en de oeverwal langs de Maas. Bij hoge beekafvoeren (veel neerslag) vulde het Meer zich. Het oorspronkelijk debiet was wel veel geringer dan de huidige situatie met kunstmatige bovenlopen.

Er was destijds sprake van een laagte zonder afvoer en dus niet echt van een beekmonding. Het water zakte via de ondergrond geleidelijk uit richting de Maas. Bij extreem hoge waterstanden in De Meer zal het overschot aan beekwater via de oude Maasgeul voorbij het klooster van Sint Agatha in de Maas zijn gestroomd. Rond 1600 lagen er nog visrechten van de Heer van Gennep op het Meer bij Oeffelt (M. Grutters, 2011). Het toponiem Meer wordt in de vorm van de naam Meerkampen nog steeds gebruikt voor de weilanden tussen de oeverwal en de Oeffelter Meent.

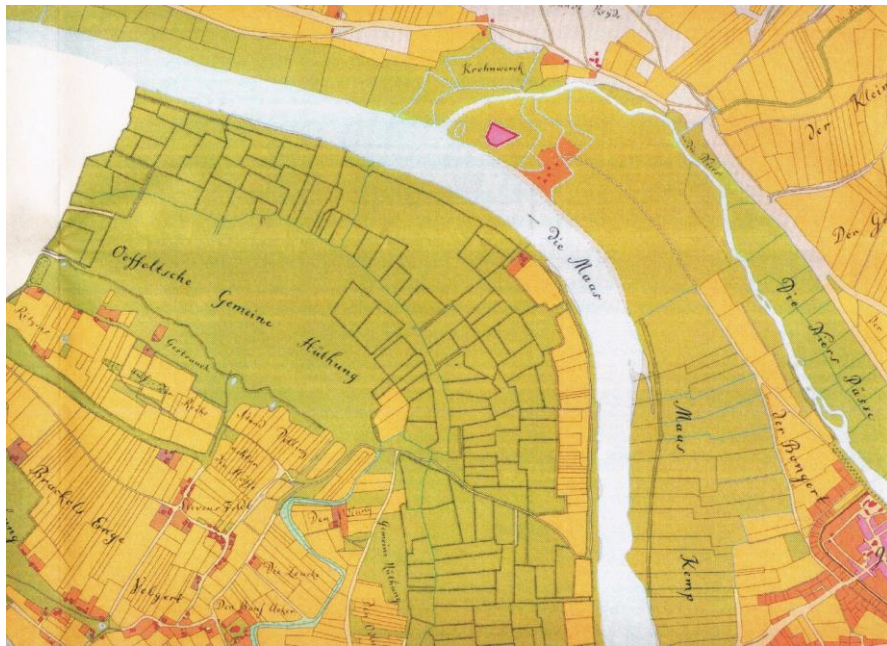
Burggraaf

In 1371 is het klooster van Sint Agatha gesticht. Dit klooster bezat veel grond, waaronder de Maasuiteerwaarden bij Oeffelt. Om het moeras De Meer beter te ontwateren is de Burggraaf aangelegd. Deze was in ieder geval al in het begin van de 15e eeuw aanwezig en ligt op de plaats waar de laagte het diepst was. In 1516 wordt in het register van het klooster al melding gemaakt van een sluis op het einde van de Burggraaf. Hiermee kon bijvoorbeeld inundatie door de Maas worden tegengehouden. De Burggraaf maakt een haakse bocht op de oorspronkelijke loop van de Oeffeltse Beek en gaat dwars door een hoge oeverwal heen (M. Grutters, 2011).

Leygraaf

In oude pachtcontracten uit het begin van de 15e eeuw is al sprake van de Leygraaf, de historische naam voor de Viltse en Virdse Graaf. De Viltse Graaf ligt in een oude Maasgeul tussen Beugen en Oeffelt (tot waar die in de Oeffeltse Beek uitmondt). De naam 'Virdse Graaf' wordt gebruikt voor het traject stroomafwaarts van de Burggraaf tot aan de monding in de Maas ter hoogte van het klooster. Waarschijnlijk is ook de monding van de Virdse Graaf door de oeverwal door mensen gegraven (M. Grutters, 2011).

Figuur 3.9. Kleefse kadasterkaart uit 1732. Rivierduinen staan aangegeven als gemeenschappelijk weidegrond. In deze kaart is: Groen: weiland, oranje: akker, rood: huis met tuin.

De Meent

Het oorspronkelijke rivierduin is tot de jaren zestig van de twintigste eeuw in gebruik geweest als gemeenschappelijke weidegrond. Inwoners van Oeffelt konden hier tegen een vergoeding vee en paarden inscharen. Op een kadasterkaart uit 1731 (Aymans et al., 1988) is te zien dat de gemeenschappelijke meent vroeger groter was dan het huidige reservaat. Op de Tranchotkaart⁵ uit 1819 is het patroon van het landschap nog nauwelijks gewijzigd. De veldnaam 'Den Berg' duidt er op dat we hier te maken hebben met een rivierduin. Of er voor 1800 al kleinschalig naar zand en grind werd gedolven valt niet na te gaan, maar is wel waarschijnlijk. Waarschijnlijk is het rivierduin tussen 1820 en 1850 grootschalig afgegraven. Op de hoogtekaart (Figuur 3.2) is goed te zien dat er van het oorspronkelijke rivierduin vrijwel niets meer over is. Het zand is afgegraven tot op het oude grindrijke Rijnterras. De grootschalige afgraving van zand stopte, wel ging de kleinschalige winning van grind en (grof) zand door, op de meentgrond tot ver in de twintigste eeuw (Hoegen, 2008). Na de afgraving van het rivierduin is er waarschijnlijk rond 1840 een rechte loop door de meent gegraven, in aansluiting op de al bestaande Burggraaf, ten behoeve van gescheiden waterafvoer van de Viltse Graaf en Oeffeltse Raam. Voor die tijd kwamen deze waterlopen in een bedding bij elkaar en veroorzaakten daar overstromingen bij grote wateraanvoer, ook in de zomer. Het buitendijkse gedeelte van de Oeffelter Meent is daardoor geomorfologisch gezien een antropogene terreinvorm: Het zijn lage storthopen met grind-, zand-, en kleigaten, waarbij na de ontgronding het terrein niet of nauwelijks is afgewerkt. Het oppervlak vertoont nog veel reliëf (Hoegen, 2003). Het oostelijk deel is echter vrij vlak. In het gebied ligt dwars op de winterdijk ook een dijkje. Op sommige plekken is zo ver afgegraven dat het grondwater tot aan het maaiveld komt.

De dwarsdijk, waarop het best ontwikkelde droge stroomdalgrasland voorkomt, is aangelegd tussen 1938 en 1958. Waarom is niet geheel duidelijk, maar

⁵ kaart uit een reeks topografische kaarten die aan het begin van de 19e eeuw onder leiding van de Franse cartograaf Jean Joseph Tranchot van het gebied tussen de Maas en de Rijn zijn gemaakt.

waarschijnlijk om het gebied ten westen van deze dijk te beschermen tegen overstromingen van de sterk vervuilde Oeffeltse Raam (mondelijke mededeling B. Hoegen). In de jaren zestig van de twintigste eeuw zijn kaden langs de Oeffeltse Raam aangelegd om te voorkomen dat voedselrijk water het gebied in zou stromen. Tot 1982 werd op het terrein puin en afval gestort. Ook is het gebied in deze periode gebruikt voor illegale crossactiviteiten. In 1980 werden de stroomdalgraslanden van de Oeffelter Meent onder de natuurbeschermingswet gerangschikt en werd het gebied opgekocht door Staatsbosbeheer (Hoegen, 2003).

Meerkampen

Delen van de Meerkampen zijn in de vorige eeuw afgegraven ten behoeve van de baksteenindustrie.

Veel maasheggen zijn in de twintigste eeuw verdwenen door veranderingen in het agrarisch gebruik. Voor de ruilverkaveling Land van Cuijk resteerden nog maar enkele heggen. In kader van deze ruilverkaveling is in het begin van de jaren negentig een groot aantal heggen aangeplant om het oorspronkelijke landschap te herstellen. De totale lengte van de maasheggen in het gebied bedraagt nu ongeveer dertien kilometer. Rond 1996-1997 is het gebied overdragen aan Staatsbosbeheer.

3.4 Landschapsecologische samenvatting, kansen en knelpunten

De Oeffelter Meent ligt in het winterbed van de Maas. Stroomdalgraslanden, glanshaverhooilanden, kleine modderkruipers en kamsalamanders horen alle bij het riviersysteem en hebben daarin hun eigen plek.

3.4.1 *Systeemanalyse habitattypen*

Een rivier zet bij overstromingen zand, zavel en klei af: zand vrij dicht bij de hoofdgeul, de fijnere kleidelen verder van de hoofdgeul af. Onder invloed van graslandbeheer (maaien, grazen) ontwikkelt de natuurlijke begroeiing zich op relatief hoger gelegen en zandiger plaatsen tot stroomdalgraslanden. Op de zaveliger delen ontwikkelen zich glanshaverhooilanden.

Stroomdalgraslanden (H6120)

Stroomdalgraslanden kunnen alleen voortbestaan als de van nature optredende verzuring van de zandige bodem teniet wordt gedaan door enige aanvoer van basische stoffen. Dat gebeurt normaalgesproken door overstromingen met rivierwater en door de aanvoer van verstoven rivierzand. Overstromingen nabij de hoofdstroom veroorzaken daarnaast ook erosie en maken de vegetatie open. Als gevolg van die dynamiek hoopt zich geen strooisel op en ontstaat geen humeuze bodemlaag.

Het stroomdalgrasland van de Oeffelter Meent ligt echter – vanuit de Maas bezien – niet op de goede plek: het is een ijstijdrelict. Het hoort bij de vroegere Rijn zoals die destijds het landschap hier heeft gevormd.

Processen als erosie en sedimentatie door de Maas hebben hier nooit plaatsgevonden. De Maas heeft er door overstromingen wel voor gezorgd dat de basenvoorziening op het vereiste niveau is gebleven en het rivierduin niet is verzuurd. Het is belangrijk dat de vegetatie regelmatig wordt opengemaakt en dat strooisel wordt afgevoerd. Deze dynamiek werd voorheen veroorzaakt door de Rijn. De Maas doet dat niet. Mensen hebben die functie enigszins overgenomen door op de meent van oudsher op kleine schaal zand te winnen. Ook weidebeheer kan de vereiste dynamiek enigszins vervangen.

Glanshaverhooilanden (H6510)

Glanshaverhooiland ontwikkelt zich op de zaveliger grond die is ontstaan door overstroming van de Maas. De wijze van terreinbeheer is bepalend: glanshaverhooilanden zijn afhankelijk van hooilandbeheer. Omdat de meeste graslanden in de Oeffelter Meent beweid worden en de bouwvoor te door bemesting te voedselrijk is geworden komen glanshaverhooilanden hier nog maar weinig voor.

3.4.2 Systeemanalyse soorten: kleine modderkruiper en kamsalamander

In het overstromingsgebied van een rivier komen van nature min of meer voedselrijke, open wateren voor. Langzaam stromend water is de biotoop voor onder meer kleine modderkruipers. Kamsalamanders leven in stilstaand water. De natuurlijke successie van water leidt tot moerasvegetaties, waardoor de biotoop van de twee soorten kan verdwijnen. De landbiotoop van kamsalamanders bestaat uit opgaande vegetaties, bijvoorbeeld nabijgelegen kleine landschapselementen als hagen. Zowel kamsalamanders als kleine modderkruipers zijn bestand tegen overstromingen doordat ze kunnen wegkruipen in de vegetatie.

3.4.3 Sleutelprocessen

Stroomdalgraslanden

De sleutelprocessen die bepalend zijn voor het voorkomen, de kwaliteit, de trend en het perspectief van de stroomdalgraslanden zijn:

- humusophoping in de bodem (die voorkomen moet worden)
- basenvoorziening van de zandige bodem (die via overstroming op peil dient te blijven)
- beheer (openhouden van de vegetatie en tegengaan van successie)

Glanshaverhooilanden

Voor de glanshaverhooilanden is een hooilandbeheer, dat ophoping van organisch materiaal voorkomt, bepalend.

Kleine modderkruiper en kamsalamander

Sleutelproces voor kleine modderkruipers is het beheer van de wateren (waardoor regelmatig de natuurlijke successie wordt terugzet). Voor kamsalamanders is daarnaast het beheer van de landbiotoop, de oppervlakte van de waterbiotoop, de grootte van het netwerk van deelbiotopen, de afstand tussen die deelbiotopen en de mogelijkheid om veilig en ongehinderd tussen land- en waterbiotoop te migreren.

Hieruit volgen de twee belangrijkste aangrijpingspunten voor de gewenste ontwikkelingen: rivierkundig beheer (stimuleren van overstromingen) en regulier vegetatiebeheer.

3.4.4 Knelpunten voor de instandhoudingsdoelstellingen

- **Minder overstromingen**
Overstromingen van de Maas leveren de bufferende stoffen waarvan het habitatype stroomdalgrasland mede afhankelijk is. Door werken aan de Maas in het kader van de scheepvaart en veiligheid zal deze overstromingsfrequentie in de toekomst lager worden. De aanvoer van voldoende basen is hierdoor in de toekomst niet gegarandeerd.

- **Beheer**

De Maas veroorzaakt onvoldoende rivierdynamiek in de vorm van erosie en sedimentatie. Doordat de mens in het verleden zand en grind heeft gewonnen in de Oeffelter Meent kwam er toch steeds vers, basenhoudend zand of grind aan de oppervlakte. Momenteel vindt deze vervangende dynamiek niet meer plaats en is er weinig interne vernieuwing van de vegetatie in het stroomdalgrasland. Glanshaverhooiland komt voor op voormalige agrarische gronden. Deze zijn in behoorlijke mate geëutrofiëerd doordat er onvoldoende aandacht was voor verschraling door middel van maaien en afvoeren. Het habitatype glanshaverhooiland komt nu minder voor dan in potentie mogelijk is. Ook de kamsalamander en kleine modderkruiper komen minder voor dan mogelijk is door onvoldoende aandacht voor hun biotoeppen. Met betrekking tot de kamsalamander was er sprake van achterstallig onderhoud aan de poelen. Een aantal poelen is in 2011-2012 al door Staatsbosbeheer opgeschoond. Voor de kleine modderkruiper geldt dat het beheer mogelijk onvoldoende is afgestemd op deze soort.

- **Eutrofiëring**

Stikstofdepositie zorgt in stroomdalgrasland voor meer grassen, het ontstaan van een (dichtere) grasmat en de opbouw van een humuslaag. De huidige depositie ligt 250 – 350 mol N/ha/jr boven de Kritische waarde (KDW). De aanvoer van voedingsstoffen door de Maas is in zekere zin te beschouwen als een natuurlijke achtergrondbelasting. Bij de glanshaverhooilanden komt de huidige stikstofdepositie bovenop de eutrofiëring die in het verleden ontstaan is door het oorspronkelijk agrarisch gebruik. De productie van grassen is hierdoor erg hoog, met als gevolg relatief veel soortenarme vegetaties.

- **Isolatie**

Het stroomdalgrasland in het Natura2000-gebied is erg klein. Ook in de omgeving liggen weinig stroomdalgraslanden. Dit belemmert de uitwisseling van soorten. Omdat soorten beperkt voorkomen kan de beperkte genetische diversiteit een probleem vormen voor hun voortbestaan.

Tabel 3.3. Overzicht knelpunten per instandhoudingsdoel

Instandhoudingsdoel	Knelpunt	Oorzaak/toelichting
<i>H6120 - *Stroomdalgraslanden</i>	Te weinig dynamiek van de Maas	Dit werd in het verleden opgelost door winning van zand en grind door de mens. Omdat dit niet meer gebeurt komt er te weinig zand en grind aan de oppervlakte.
	Onvoldoende afvoer van voedingsstoffen	Te weinig beheer.
	Eutrofiëring	Door stikstofdepositie ontstaat er een grotere productie waardoor zich een dichtere grasmat en een humuslaag opbouwt.
	Afnemende inundatie door de Maas	Door toenemende veiligheidseisen worden Maaswerken uitgevoerd, met als gevolg minder overstromingen. Op termijn is er daardoor minder aanvoer van basen naar de wortelzone.
	Beperkt en geïsoleerd voorkomen	Door veranderd landgebruik is het aantal stroomdalgraslanden langs Maas sterk verminderd. Vestiging van kenmerkende nieuwe soorten kan door de geïsoleerde ligging een probleem vormen. Ook genetische diversiteit van aanwezige plantensoorten is een aandachtspunt.
<i>H6510A - Glanshaver- en</i>	Eutrofiëring	Het voormalige agrarische gebruik

<i>vossenstaarthooilanden (glanshaverhooilanden)</i>		heeft gezorgd voor een erfenis van overmatige voedingsstoffen. Huidige stikstofdepositie zorgt voor jaarronde aanvoer van voedingsstoffen. Het effect is een toegenomen productie van vooral grassen, waardoor soortenrijkdom afneemt.
	Onvoldoende verschraling	Het huidige beheer bestaat nog steeds voor een aanzienlijk deel uit weidebeheer. Hierdoor worden te weinig voedingsstoffen afgevoerd.
<i>H1149- Kleine modderkruiper</i>	Mogelijk onvoldoende afstemming tussen onderhoud en inrichting	Onderhoud van de beekloop is waarschijnlijk onvoldoende afgestemd op deze soort. Ook is er een risico van te grootschalige ingrepen (bijvoorbeeld herinrichting van de beek of meer twee keer per jaar intensief onderhoud).
	Achterstallig onderhoud	Het beheer is onvoldoende gericht geweest op instandhouding en verbetering van biotoop kleine modderkruiper. Er is vis aanwezig, te veel schaduw door wilgbegroeiing en er is slibvorming met organisch materiaal. Een aantal poelen is in 2011-2012 al door SBB opgeschoond.
<i>H1166- Kamsalamander</i>	Te kleine poelen	Deze poelen raken snel begroeid en er ontstaat snel te veel schaduw.
	Ontbreken van goede verbindingen tussen voortplantings- en landbiotoop	Geen of weinig struwelen en hagen e.d. nabij de poelen en veel sterfte op de verharde weg bij Rijtjes.

4 Plannen, beleid en huidige activiteiten

Dit hoofdstuk beschrijft de relatie tussen de instandhoudingsdoelstellingen en de huidige activiteiten in en rond Oeffelter Meent en hoe daarmee moet worden omgegaan. Uitgangspunten zijn de knelpunten zoals beschreven in het voorgaande hoofdstuk, die de realisatie van de doelen voor de aangewezen habitats en soorten nu ondervinden (zie paragraaf 3.4.4).

4.1 Plannen en beleid

In en rondom Oeffelter Meent is het beleid van diverse instanties van toepassing. Daarbij geldt de volgende rangorde: Europees niveau, landelijk niveau, provinciaal niveau en tenslotte gemeentelijk niveau. Wanneer meerdere wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van een gelijk niveau gelden - bijvoorbeeld Natura 2000 en KRW - én er sprake is van conflicterende belangen, wordt een passende belangenafweging gemaakt door de bevoegde gezagen.

4.1.1 *Europees beleid*

Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn

Deze richtlijnen zijn de aanleiding tot het aanwijzen van Natura 2000-gebieden. Beide richtlijnen zijn in de Nederlandse Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet omgezet (zie ook hoofdstuk 2).

Kaderrichtlijn Water (KRW)

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) heeft als doel dat alle wateren in 2015 in goede ecologische en chemische toestand verkeren. De uitwerking van de KRW moet er ook voor zorgen dat het water een goede uitgangssituatie biedt voor de natuur. Het KRW-beleid draagt bij aan de goede abiotische omstandigheden voor de Natura-doelen

4.1.2 *Nationaal beleid*

Het Rijk stelt in het kader van de internationale verplichtingen op hoofdlijnen de ambities voor de agromilieu- en klimaatdiensten vast en geeft de kaders aan waarbinnen die ambities gerealiseerd kunnen worden (Provincie Noord-Brabant, Natuurbeheerplan 2016).

Het Rijk wil de natuurinstandhoudingsdoelen bereiken door middel van regelgeving (Boswet, Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998, WABO, Waterwet, Wet ammoniak en veehouderij) en door middel van een stimuleringsbeleid gericht op het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en een vitaal platteland. Het rijk legt hierover verantwoording af aan de EC.

De uitvoering van het stimuleringsbeleid voor natuur en platteland is met ingang van 2014 gedecentraliseerd naar de provincies. Het Rijk draagt bij aan de realisatie van de ambities door jaarlijks extra te investeren in natuur. De onderdelen van deze ambities zijn:

- Ontwikkeling Robuust Natuurnetwerk Nederland (NNN) inclusief Natura 2000-gebieden
- Soortenbescherming; Bescherming van afzonderlijke plant- en diersoorten
- Natuur buiten het NNN;
- Agrarisch natuurbeheer
- Natuur en water; Er wordt daarbij maximale synergie gezocht met maatregelen om te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Nitraatrichtlijn.

Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)

De Oeffelter Meent geniet al sinds de jaren '80 bescherming door de rijksoverheid vanwege de natuur- en cultuurhistorische waarden in dit gebied. De Oeffelter Meent is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Op 13 maart 2012 is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) vastgesteld, als opvolger van de Nota Ruimte. Een van de dertien nationale belangen waarvoor in de SVIR ruimte wordt gevraagd is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De Natura 2000-gebieden maken deel uit van de EHS. Binnen de door het Rijk gestelde kaders begrenzen, beschermen en onderhouden de provincies de EHS. De herijkte EHS wordt uiterlijk in 2021 door provincies gerealiseerd. De natuur in de EHS is beschermd met een 'nee, tenzij'-regime. Binnen de EHS zijn nieuwe projecten, plannen en handelingen met een significant negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS niet toegestaan, tenzij er sprake is van een groot openbaar belang en reële alternatieven ontbreken. In titel 2.10 van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) is het nationale belang van de EHS in ruimtelijke besluiten van andere overheden juridisch geborgd.

De Oeffelter Meent ligt geheel binnen de Ecologische Hoofdstructuur.

Belvédère

De Oeffelter Meent behoort tot het Belvédèregebied Maasvallei⁶. Hieraan is geen juridische status verbonden, maar de provincie Limburg heeft in haar Provinciaal Omgevingsplan (POL) een cultuurhistorisch beleid geformuleerd, waardoor ontwikkelingen in Belvédèregebieden aan voorwaarden gebonden zijn. Als Belvédèregebieden in het streekplan zijn opgenomen en begrensd, worden ze in het kader van de Wet Milieubeheer beschouwd als 'gevoelige gebieden'. Voorgenomen ruimtelijke ingrepen in deze gebieden zijn in veel gevallen MER-plichtig. In het milieueffectrapport (MER) moeten ook de effecten op de cultuurhistorische waarden worden meegenomen. Het Belvédèrebeleid heeft noch een positieve noch een negatieve relatie met de Natura 2000-doelen.

4.1.3 Provinciaal beleid

Ecologische hoofdstructuur

De provincies zijn – op grond van het decentralisatieakkoord natuur – volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van het natuurbeleid. De doelen en middelen worden door de provincies vastgelegd in onder andere het natuurbeheerplan (Provincie Noord-Brabant, Natuurbeheerplan 2016).

Het provinciale beleid geeft invulling aan het Europese en Rijksbeleid en voegt daar provinciale doelen aan toe. Provincies houden bij de uitvoering van het natuurbeleid rekening met beleidsdoelen van andere overheden en activiteiten in het landelijk gebied, zoals het waterbeleid, recreatiebeleid en milieubeleid.

De realisatie van het Rijksbeleid en het Provinciale beleid voor het NNN vindt in Noord-Brabant op verschillende wijze plaats. Dit geldt ook voor de financiering.

⁶ De Nota Belvédère van 1998 geeft richting aan hoe er moet worden omgegaan met cultuurhistorie

Daartoe is het Natuur Netwerk Noord-Brabant verdeeld in een Rijksdeel en een Provinciaal deel. Gezamenlijk wordt dit het Brabants Natuur Netwerk (BNN) genoemd.

Het rijksdeel bestaat uit de gebieden waarvoor het rijk een Europese verantwoordelijkheid draagt. Dit zijn Natura 2000 gebieden, natuurgebieden die op grond van de Kaderrichtlijn Water worden beschermd en gebieden waar Europees soortenbeleid aan de orde is. Alleen de laatste categorie gebieden is niet ruimtelijk begrensd.

De provincies zijn ook verantwoordelijk voor het vaststellen van de KRW-doelen. De voorstellen liggen momenteel ter inzage en worden eind 2015 vastgesteld in het Provinciaal Milieu- en Waterplan.

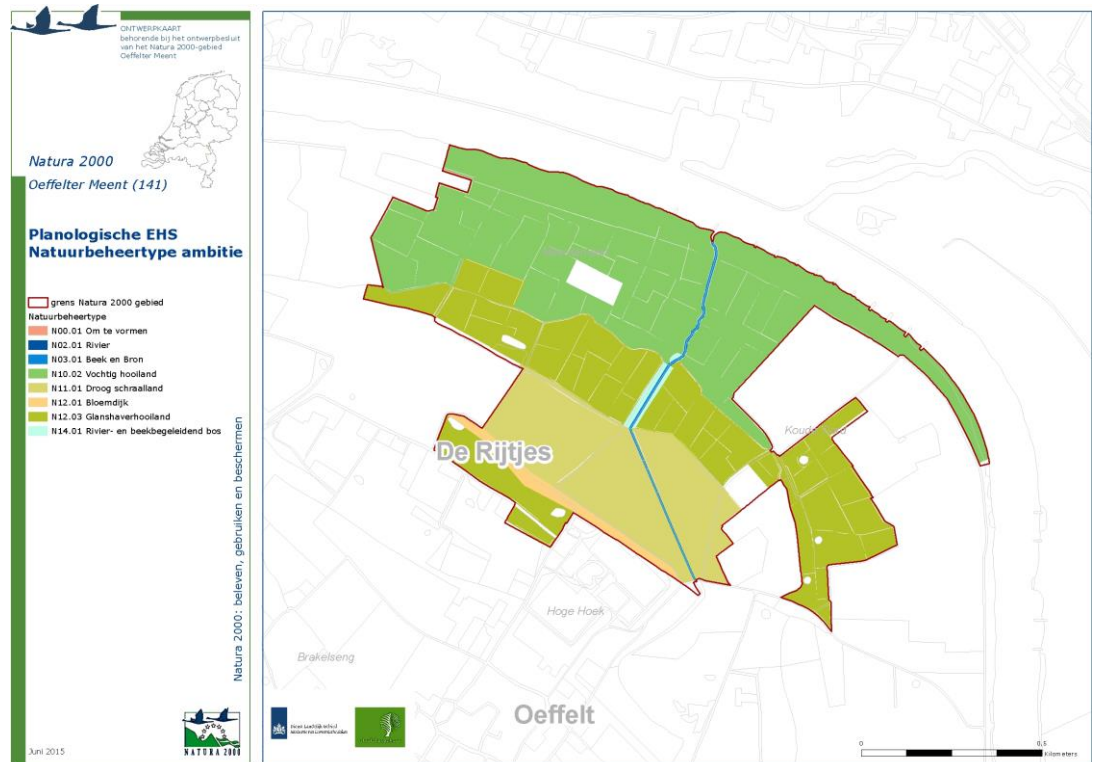
Het Rijk heeft aangegeven tot 2027 voldoende middelen beschikbaar te zullen stellen om de rijksopgave voor nieuwe natuur in Noord-Brabant te kunnen uitvoeren.

Met bovenstaande kaders kunnen de doelen van het NNN, gesplitst in het Rijksdeel en Provinciale deel naar verwachting in 2027 worden bereikt.

Tevens zijn dan de beoogde ecologische verbindingzones (EVZ's) aangelegd, waarmee het Brabantse Natuurnetwerk compleet zal zijn.

De provincie Noord-Brabant biedt aan het BNN planologische bescherming in de Verordening ruimte 2014 (provincie Noord-Brabant, 2014). Omdat het Natura 2000-gebied Oeffelter Meent is opgenomen in het BNN, is het Natura 2000-gebied daarmee planologisch beschermd via deze verordening. Op grond van de verordening dient in de gemeentelijke bestemmingsplannen het gebied als 'natuur' te worden bestemd en zijn er geen bestemmingsplanwijzigingen toegestaan die de wezenlijke kenmerken en waarden van het BNN aantasten. De Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen zijn ook wezenlijke kenmerken en waarden en daarom direct beschermd via het BNN.

Het BNN biedt niet alleen bescherming, maar is ook gericht op ontwikkeling en verbinden van natuur. Daarvoor stelt de provincie subsidies beschikbaar. In het Natuurbeheerplan 2016 Noord-Brabant wordt aangegeven voor welke typen natuur de provincie beheersubsidie en enkele andere subsidievormen beschikbaar stelt.

Figuur 4.1. Planologische begrenzing EHS met ambitie natuurbeheertype

4.1.4 Plannen Rijkswaterstaat

Rondom de Oeffelter Meent speelt een aantal plannen die in de nabije toekomst uitgevoerd gaan worden, die van invloed kunnen zijn op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor de Maas is het project Zandmaas-Maasroute⁷ van belang. De doelstellingen van dit project zijn de volgende: Het verbeteren van de Maasroute van Weurt tot Ternaaien, waarbij de vaarroute minimaal geschikt is voor schepen met een diepgang van 3,5 m. Het realiseren van een beschermingsniveau langs de onbedijkte Maas van 1:250 achter de kaden. Dat wil zeggen dat er eens in de 250 jaar een kans is op overstroming.

Het realiseren van beperkte natuurontwikkeling langs de Maas (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2006).

Om de doelstellingen voor het project Zandmaas/Maasroute te bereiken worden verschillende maatregelen getroffen. Eén van deze maatregelen is de zomerbedverdieping in stuwpand Grave. Hiermee wordt het beschermingsniveau langs de Maas verbeterd. De zomerbedverdieping zorgt voor een vermindering van het verhang binnen het stuwpand en daarmee een verlaging van de waterstanden. Deze verlaging is vrij structureel en treedt niet alleen op in geval van hoogwatersituaties, maar ook bij lagere afvoeren. Deze waterstanddalingen leiden tot (nagenoeg) structurele dalingen van de grondwaterstanden aan weerszijden van de Maas, met name in het bovenstroomse deel van het stuwpand. Door deze grondwaterstanddaling kan schade optreden aan grondwaterafhankelijke

⁷ Bescherming tegen hoogwater is het belangrijkste element in het Zandmaasproject. De Maasroute is de vaarroute die begint bij de sluis Ternaaien ten zuiden van Maastricht en dan via de Maas, het Julianakanaal en het Lateraalkanaal zijn route vervolgt via de Maas stroomafwaarts. In westelijke richting naar Den Bosch en in noordelijke richting via het Maas-Waalkanaal richting de Waal.

natuurgebieden. Als mitigerende maatregel is gekozen voor peilopzet bij Grave. Met deze peilopzet wordt beoogd deze grondwaterstanddalingen, en daarmee de schade aan natuurgebieden, te voorkomen.

Aanvankelijk zou het peil 50 cm verhoogd worden bij Grave (Tracébesluit 2002). Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State in 2003 is de peilopzet door Rijkswaterstaat in heroverweging genomen. Uiteindelijk heeft men gekozen voor een peilopzet van 30 cm. Ter hoogte van de Oeffelter Meent resulteert een peilopzet van 30 cm in een stijging van de gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG) van 5 – 10 cm voor een deel van het gebied en een stijging van de gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG) met 10 – 20 cm in het grootste deel van het gebied (dicht bij de Maas is de stijging groter, bij Oeffelt is de stijging kleiner).

Als gevolg van de verdieping van het zomerbed treedt een verlaging van de afvoerhoogtes op. Voor afvoeren die rond de 1x per 2 – 5 jaar voorkomen is deze daling 70 – 80 cm (Ministerie van Rijkswaterstaat Maaswerken, 2008). Royal Haskoning heeft op verzoek van Rijkswaterstaat uitgerekend wat de gevolgen zijn op de overstromingsfrequentie voor de stroomdalgraslanden (Royal Haskoning, 2009). Ze constateren een afname in frequentie, maar Royal Haskoning verwacht geen invloed op de instandhoudingsdoelen.

Door DLG is het effect gedetailleerder onderzocht. De huidige stroomdalgraslanden hebben een hoogte tussen de 9.50 en 10.50 m boven NAP. Overstromingen zijn de afgelopen 30 jaar voorgekomen in 1995, 2003, 2006 en 2011. Als we kijken naar de peilen waarbij dit is opgetreden, dan waren dit peilen van de Maas die hoger waren dan 12 meter. Tussen de Oeffelter Meent en de Maas ligt een oeverwal. Deze is 12 m of hoger, behalve bij St Agatha. Daar is over een stuk van 150 m 10.75 m +NAP. De overstroming vindt bij afvoeren van de Maas lager dan 12 meter +NAP vooral stroomopwaarts plaats. Bij waterstanden hoger dan 12 meter stroomt het over de oeverwal heen en loopt het gebied vol. Maasafvoeren hoger dan 11 meter zijn de afgelopen 30 jaar 14 keer voorgekomen, dus theoretisch kan het 1x per 2 à 3 jaar over de drempel stromen. Waterstanden hoger dan 12 meter zijn 4 keer voorgekomen. Als van de gemeten afvoeren de berekende verlaging van 70 – 80 cm wordt afgetrokken, zouden er in plaats van 14 nog maar 7 afvoeren hoger dan 11 m voorkomen. Er zijn nog maar 2 pieken hoger dan 12 m. De frequentie van waterhoogtes van de Maas tot 11 meter neemt af van 1 * per 2 à 3 jaar naar 1x per 4 – 5 jaar. Hoogtes waarbij het over de oeverwal stroomt neemt af van 1x per 7 – 8 jaar naar 1x per 15 jaar.

Een geringere overstromingsfrequentie betekent minder aanvulling van de basenvoorraad in de bodem.

Natuurvriendelijke oevers

Onder het project natuur en veiligheid Maas valt ook het creëren van natuurvriendelijke oevers. Hiervoor wordt de bestaande stenen oeververdediging van de Maas plaatselijk verwijderd zodat oevererosie plaats kan vinden (Rijkswaterstaat, 2009). Rijkswaterstaat staat voor de taak 260 kilometer natuur(vriende)lijke Maasoevers te realiseren. Dit is een groot project dat niet in één keer, maar in verschillende fasen uitgevoerd wordt. De uitvoering van de eerste fase van dertig Maasovertrajecten met een totale lengte van circa 36 km is in 2010 gestart. Deze trajecten liggen tussen Boxmeer en Ammerzoden en moeten eind 2012 klaar zijn. Inmiddels is ook de tweede fase van nog eens 29 oevertrajecten met een totale lengte van circa 54 km aanbesteed. Deze trajecten lopen van Eijsden tot Hedel en moeten voorjaar 2014 klaar zijn.

Door dit project zal er bij een overstroming makkelijker zand worden afgezet in de Oeffelter Meent, wat potenties biedt voor de vestiging van stroomdalgraslanden. Verwacht wordt dat er daarna op meerdere plaatsen langs de Maas zandafzettingen zullen plaatsvinden en er een ontwikkeling van stroomdalvegetaties plaats zal kunnen vinden. De plaatsen waar dat zal gebeuren zijn minder goed voorspelbaar; mogelijk zal dat ook binnen het Natura 2000-gebied Oeffelter Meent zijn. Vanwege de onvoorspelbaarheid is in de berekening van de potentiële oppervlakten van de habitattypen (paragraaf 6.1, Tabel 6.1) hiermee geen rekening gehouden. De ontwikkeling moet in de komende jaren gemonitord worden.

4.1.5 *Plannen van het waterschap*

Het waterschap neemt het beleid rond de EVZ over in eigen beleid en werkt het verder uit. In de Oeffelter Meent worden de oevers langs het buitendijkse deel van de Oeffeltse Raam natuurvriendelijk gemaakt. Ook werkt het waterschap aan het herstel van beekmondingen. Voor de monding van de Oeffeltse Raam is een inrichtingsplan opgesteld waarin de volgende maatregelen worden voorgesteld: waar mogelijk stopzetten schonen beekmonding, verbeteren waterkwaliteit, verbeteren omringende terreinbeheer, vrije bos- en vegetatieontwikkeling, aanpassen breuksteendrempel, aanpassen steile kades, aanpassen bekade rechte loop door oude stroomdalgraslanden. Hierbij zal rekening gehouden worden met de habitateisen voor de instandhoudingsdoelen van Natura2000 (Kurstjens G., B,2013; Waterschap Aa en Maas, 2008c). De NB-wet-vergunning die het waterschap inmiddels voor dit project heeft verkregen stelt in verband met de doelen van Natura voor dit project een aantal voorwaarden. Het Waterschap Aa en Maas heeft in 2013 het projectplan Beekmondingen Oeffeltsche Raam en Virdsche Graafs vastgesteld en het plan wordt eind 2015 opgeleverd. (Kurstjens G., B,2013; mondelinge mededeling Wissing.M., 2013, Waterschap Aa en Maas). Het definitief ontwerp zoals opgenomen in het projectplan is weergegeven in onderstaande figuur.

een flexibeler beregeningsbeleid buiten deze zones. Het beleid biedt voldoende zekerheid dat het niet ten koste gaat van de instandhoudingsdoelen. De beschermingszones rondom de Natura 2000-gebieden worden ook door de provincie Noord-Brabant gebruikt bij uitvoering van de Natuurbeschermingswet 1998. Meer informatie is te vinden op www.brabant.nl/beregening.

4.1.6 *Gemeentelijke plannen*

In het ontwerpbestemmingsplan buitengebied van Boxmeer is de Oeffelter Meent opgenomen als Groene Hoofd Structuur (bos- en natuurgebied). Het gebied heeft verder de landschappelijke waarden 'aardkundig waardevol' en 'Maasheggengebied' meegekregen en de natuurwaarden 'Dassen, Struweelvogels en Planten/plantengemeenschappen' (Gemeente Boxmeer, 2008).

4.1.7 *Regionale plannen*

Integraal Gebiedsprogramma (IGP) Maasheggen

Begin 2010 is het Integraal Gebiedsprogramma (IGP) Maasheggen vastgesteld door de Stuurgroep van IGP. De hoofddoelstelling van het IGP voor het Maasheggengebied is om, vanuit de visie 'Ruimte voor herinnering in de noordelijke Maasvallei', integraal – in samenwerking tussen lokale belangenorganisaties (zoals IVN en ZLTO) en overheden – de cultuurhistorische, ecologische, agrarische, hydraulische en recreatieve waarden in het Maasheggenlandschap te behouden en te versterken. Het programmagebied heeft een totale oppervlakte van ca. 2000 ha en omvat delen van de gemeenten Cuijk en Boxmeer (DLG,2010). Dit programma draagt bij aan het versterken van de natuurwaarden en daarbij mogelijk ook aan het realiseren van de Natura 2000 doelstellingen. Projecten die uit het programma voortkomen zullen op hun invloed worden getoetst (zie verder website <http://www.gehegdaanmaasheggen.nl>).

In het reconstructieplan Peel en Maas zijn voor de Oeffelter Meent elementen opgenomen om de natuur- en landschapswaarden te herstellen. Aanknopingspunten daarbij zijn dat dit gebied in de eerste planperiode wordt uitgewerkt als onderdeel van het Belvédèregebied Maasvallei. Ook wordt het gebied de Maasvallei benoemd als extensiveringsgebied. Ontwikkeling van intensieve landbouw is daardoor niet mogelijk. In het gebied lopen belangrijke beken die, in combinatie met regionale waterberging, worden hersteld. Voor Oeffelter Meent geldt dit voor de Oeffeltse Raam (Provincie Noord-Brabant, 2005; DLG, 2008a). In het kader van het plan Meerkampen wordt de zuidelijke kade verlegd. Ook wordt stortsteen, dat nu in de monding ligt, verwijderd. Het waterschap is van plan om natuurvriendelijke oevers in te richten. Door de stortsteen te verwijderen wordt de beek beter optrekbaar voor de kleine modderkruiper (Waterschap Aa en Maas, 2008d). In het kader van het Integrale project Maasheggen wordt er een inrichtingsvisie opgesteld. Hierin wordt beschreven welke soorten hagen er ontwikkeld worden en op welke plaatsen, hoe deze met elkaar verbonden worden, waar gronden ('vlakdekkend' of stroken grond) worden verworven en waar particulier of agrarisch natuurbeheer een rol kan spelen (DLG, 2009).

Soortbeschermingsplan kamsalamander

Het soortbeschermingsplan voor de kamsalamander van de Provincie Noord-Brabant is in 2007 vastgesteld en voorziet in een aantal maatregelen, ook voor de Oeffelter Meent. In het soortbeschermingsplan is aangegeven dat de maatregelen via dit beheerplan uitgevoerd gaan worden. Dat betekent dat de relevante maatregelen in dit beheerplan zijn opgenomen.

4.1.8 *Landelijk beleid om stikstofdepositie terug te dringen (PAS)*

De depositie van stikstof zorgt voor verzuring en eutrofiering van de habitattypen stroomdalgraslanden en glanshaver- en vossenstaarthooilanden. Voor een analyse van de stikstofproblematiek wordt verwezen naar hoofdstuk 5 en de PAS-gebiedsanalyse die voor dit gebied is gemaakt (DLG & SBB, 2015)

De stikstofproblematiek speelt landelijk. Daarom is een landelijk programma opgezet om de problematiek op een gestandaardiseerde wijze te analyseren en oplossingen in beeld te brengen: de Programmatisch Aanpak Stikstof (PAS). In dat kader is een PAS-gebiedsanalyse voor het Natura-2000-gebied uitgevoerd. De uitkomsten hiervan worden gepresenteerd in hoofdstuk 5. De maatregelen die uit de

PAS volgen zijn ook opgenomen in hoofdstuk 6. De conclusie is dat er een grote diversiteit aan activiteiten is die bijdragen aan de stikstofdepositie in het gebied en dat deze activiteiten zowel in de directe omgeving als op grotere afstand (buitenland) plaatsvinden.

4.1.9 *Provinciaal beleid om stikstofdepositie terug te dringen*

Op 15 juli 2010 is de verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant in werking getreden. Deze verordening geldt voor alle veehouderijen in Noord-Brabant en beoogt de stikstofbelasting op Natura 2000-gebieden te verminderen. In een periode van 18 jaar wordt globaal een halvering van de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden nagestreefd. Tegelijkertijd wil de provincie de veehouderij de mogelijkheid bieden om te ontwikkelen. Om zowel de natuurdoelen dichterbij te brengen als ontwikkelingsruimte te bieden aan de veehouderij, heeft de provincie de verordening opgesteld (<http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/natuur-en-landschap/natuurbeleid-wet-en-regelgeving/verordening-stikstof-en-natura-2000.aspx>) (Bron: Provincie Noord-Brabant, 2013).

Handhaving en toezicht

Provincie Noord-Brabant houdt toezicht op veehouderijbedrijven om te waarborgen dat de vereiste emissiearme technieken ook doen waarvoor ze bedoeld zijn. Bij de controle wordt gekeken of de emissiearme techniek zoals een luchtwasser aanwezig is en ook juist werkt. Hiervoor werkt de Provincie samen met de gemeente. Tegen geconstateerde overtredingen wordt opgetreden. Voor meer informatie zie www.handhaveninbrabant.nl.

4.2 **Invloed van de effecten van huidige activiteiten op Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen**

In de systeemanalyse, zoals die is uitgevoerd in hoofdstuk 3 zijn de knelpunten benoemd, die een negatieve invloed hebben op de instandhoudingsdoelen. Deze knelpunten worden veroorzaakt door activiteiten. Deze knelpunten beïnvloeden elkaar, waardoor een activiteit invloed kan hebben op meerdere knelpunten. Zoals genoemd in hoofdstuk 3 gaat het om de volgende knelpunten:

1. Verandering van waterstanden van de Maas.
2. Beheer onvoldoende afgestemd op de instandhoudingsdoelen.
3. Eutrofiering.
4. Isolatie.

Het is dus zaak om knelpunten te relateren aan projecten of andere handelingen. Het onderscheid tussen projecten en andere handelingen is relevant, omdat op projecten een ander beoordelingskader van toepassing is dan op andere handelingen. Dit is uitgelegd in onderstaande kader.

Toekomstige projecten of handelingen, zoals de uitbreiding van een bedrijf, zullen beoordeeld moeten worden op het effect op de instandhoudingsdoelen. Als een project of andere handeling geen effect heeft is er ook geen vergunningsplicht. Een project of andere handeling kan geen significant effect hebben of een significant effect. In Tabel 4.1 wordt uitgelegd hoe hiermee om gegaan wordt.

Een vergunning kan verleend worden door het Bevoegd Gezag (de Provincie Noord-Brabant) indien kan worden uitgesloten dat er significante negatieve effecten optreden op de instandhoudingsdoelstellingen, dan wel de negatieve effecten

voldoende gemitigeerd of in een extreem geval, gecompenseerd worden. Zie verder hoofdstuk 8, waarin het kader voor de vergunningverlening wordt beschreven.

Tabel 4.1. Overzicht vergunningplicht

Activiteit	Effect op Natura 2000-geb.	Bestaand gebruik (vóór of op 31-3-2010)	Nieuw gebruik (na 31-3-2010)
Project ⁸	Geen	Geen vergunningplicht	Geen vergunningplicht
	Verslechtering, niet significant	Vrijstelling vergunningplicht (19d lid 3)	Vergunningplicht met verslechteringstoets (19d lid 1 juncto 19e)
	Significant	Vergunningplicht met passende beoordeling (19d lid 1 juncto 19f) (*)	Vergunningplicht met passende beoordeling (19d lid 1 juncto 19f)
Andere handeling ⁹	Geen	Geen vergunningplicht	Geen vergunningplicht
	Verslechtering, niet significant	Vrijstelling vergunningplicht (19d lid 3)	Vergunningplicht met verslechteringstoets (19d lid 1 juncto 19e)
	Significant	Vrijstelling vergunningplicht (19d lid 3)	Vergunningplicht met verslechteringstoets (19d lid 1 juncto 19e)

Geen effect	→ geen vergunningplicht
Verslechtering, niet significant	→ vrijstelling voor bestaand gebruik (project en andere handeling) → vergunningplicht (verslechteringstoets) voor nieuw gebruik (project en andere handeling)
Significante gevolgen	→ vrijstelling voor bestaand gebruik = andere handeling → vergunningplicht (verslechteringstoets) voor nieuw gebruik = andere handeling → vergunningplicht (passende beoordeling) voor bestaand (*) en nieuw project

Hieruit volgt logischerwijs dat overige, niet genoemde, activiteiten geen negatieve invloed hebben op de instandhouding van soorten en habitats. Te denken valt aan activiteiten als waterrecreatie op de Maas, ballonvaart, wandelen etc.

4.3 Autonome ontwikkeling

De Oeffelter Meent is een min of meer geïsoleerd gebied met weinig recreatieve druk of projecten die van invloed zijn op het behalen van de instandhoudingsdoelen. Geen van de habitattypen is grondwaterafhankelijk. Stroomdalgraslanden zijn afhankelijk van basenvoorziening, bijvoorbeeld door overstroming. De beoordeling

⁸ Blijkens de jurisprudentie van het Europese Hof dient voor de uitleg van het begrip project in de zin van artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn aansluiting te worden gezocht bij de mer-richtlijn.

In artikel 1, tweede lid, van de mer-richtlijn is het begrip project gedefinieerd als 'de uitvoering van bouwwerken of de totstandbrenging van andere installaties of werken, of andere ingrepen in natuurlijk milieu of landschap, inclusief de ingrepen voor de ontginning van bodemschatten'. Volgens het Europese Hof volgt daaruit dat met een 'project' materiële werken of ingrepen worden bedoeld.

⁹ Het begrip 'andere handeling' is in de Nbwet niet gedefinieerd. Bij andere handelingen in de zin van artikel 19d van de Nbwet gaat het naar het oordeel van de betrokken juristen van EZ en van IenM om 'feitelijke' handelingen. Het begrip ziet dus bijvoorbeeld niet op rechtshandelingen, op beleidsvisies en op de programmering en plannen van overheden.

van verstoring door bijvoorbeeld recreatie is gedaan op basis van de huidige recreatiedruk. Mocht dit in de toekomst om wat voor reden dan ook toe gaan nemen, zodat een kwetsbare habitatype als stroomdalgrasland onder druk komen te staan, dan is het aan de beheerder om de recreatie door middel van zonering in goede banen te leiden. Toekomstige projecten of handelingen, zoals de uitbreiding van een bedrijf, zullen beoordeeld moeten worden of ze effect hebben op de instandhoudingsdoelen.

Autonome toename van het aantal recreanten (dus zonder gericht toename te stimuleren) kan niet worden gezien als een project of een handeling en kan niet via vergunningen gereguleerd worden. Indien in de toekomst de drukte toeneemt, waardoor de rust afneemt en dit knelpunten veroorzaakt voor de Natura 2000-doelen, dan zal er ingegrepen moeten worden. Vooralsnog is dit met de huidige recreatiedruk niet nodig, en is de rust voldoende gegarandeerd. De autonome ontwikkeling van recreatie in relatie tot verstoring van soorten zal gemonitord moeten worden om vast te stellen of de verstoring niet sluipenderwijs te groot wordt. Als dit zou gebeuren, kan door middel van zonering (in tijd en/of ruimte) de rust in kwetsbare gebieden gegarandeerd worden, zonder te gaan sturen op het aantal bezoekers.

4.4 Voorwaarden voor huidige activiteiten en projecten

Bij de beoordeling van bestaande activiteiten en projecten is uitgegaan van de huidige situatie.

In paragraaf 3.4.4 zijn de knelpunten genoemd, die een negatieve invloed hebben op de instandhoudingsdoelen. In deze paragraaf zullen we kijken of deze knelpunten een gevolg zijn van projecten of andere handelingen. Vervolgens worden deze projecten en andere activiteiten beoordeeld; zijn ze vergunningplichtig, zo ja zijn ze vrijgesteld of zijn ze vergunningplichtig.

Per knelpunt zullen de projecten of andere handelingen aangegeven worden, die dit knelpunt veroorzaken en vervolgens zullen deze beoordeeld worden. Er zijn ook knelpunten zijn, die niet aan een activiteit toegeschreven kunnen worden. Deze knelpunten liggen vooral in de sfeer van beheer. In het beheerplan zijn instandhoudingsmaatregelen opgenomen om dit knelpunt op te lossen.

Voor de beoordeling van de huidige activiteiten en projecten is van belang of de betreffende activiteit een vergunningplicht heeft op grond van de Nb-wet uit 1998 (zie kader hierboven). Er is sprake van een vergunningplicht als een activiteit een significant negatief effect heeft op het Natura-2000 gebied. Hier gelden twee uitzonderingen op:

- Feitelijk bestaand gebruik op peildatum 31 maart 2010.
(Een uitzondering hierop is bestaand gebruik dat een project is met een significant negatief effect, bijvoorbeeld de uitbreiding van een veestal of een fabriek. Deze is wel vergunningplichtig.)
- Een project dat kan worden opgevat als een voortdurende activiteit, waarvoor in het verleden (vóór de Europeesrechtelijke peildatum) reeds toestemming is gegeven (vergund gebruik). De activiteit moet sindsdien min of meer onafgebroken zijn voortgezet. Een voorbeeld van het laatste is een grondwaterwinning.

Voor projecten, die na de peildatum zijn gestart en een verslechtering opleveren voor de Natura 2000-instandhoudingsdoelen, dat niet significant is geldt een vergunningslicht met verslechteringstoets. Voor projecten, die een significant negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelen en gestart zijn na de peildatum is er een vergunningplicht met passende beoordeling. Voor activiteiten die een al

dan niet significante verslechtering tot gevolg hebben geldt een vergunningplicht met verslechteringstoets.

Er zijn 5 categorieën, zoals te zien in onderstaand tekstkader.

Indeling van activiteiten in categorieën

Dit beheerplan gaat in op de relatie tussen activiteiten en de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000 gebied Oeffelter Meent. De activiteiten worden in verband met de juridische gevolgen ingedeeld in categorieën. Deze indeling is conform de rijkslijn die gehanteerd wordt door zowel het ministerie van Economische Zaken als Rijkswaterstaat (ministerie van Infrastructuur en Milieu).

Volgens de Nbwet is **bestaand gebruik** (gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag) vergunningvrij met uitzondering van projecten (met significant negatieve gevolgen). Maar als dit gebruik toch leidt tot negatieve gevolgen voor de natuur mag het bevoegd gezag maatregelen opleggen (art 19c), tenzij het gaat om bestaand gebruik dat overeenkomstig een beheerplan wordt uitgeoefend. Het beheerplan bevat voor de activiteiten welke onder categorie 4 vallen de voorwaarden of mitigerende maatregelen.

categorie 0 – Niet vergunningplichtige activiteiten met geen of positieve effecten.

Deze activiteiten hebben over het algemeen geen relatie met de doelstellingen. Er zijn geen beperkingen en maatregelen nodig.

Categorie 1 Vrijgestelde activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Indeling in categorie 1 is aan de orde indien er met betrekking tot de betreffende activiteit geen specifieke voorwaarden worden gesteld. De significant negatieve effecten worden gemitigeerd door de instandhoudingsmaatregelen.

Categorie 2 Vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden

Indeling in categorie 2 is aan de orde indien met betrekking tot de betreffende activiteit specifieke mitigerende maatregelen worden voorgeschreven, dus in aanvulling op de instandhoudingsmaatregelen.

Categorie 3 Nbwet vergunde activiteiten

Voor deze activiteiten vormt het beheerplan geen vrijstelling van de vergunningplicht. Deze activiteiten zijn door het daartoe bevoegd gezag al getoetst in het kader van een vergunningaanvraag. Hieruit is naar voren gekomen dat deze activiteiten afzonderlijk en eventueel in cumulatie geen negatieve effecten hebben, mits de vergunningvoorschriften worden nageleefd. Vanzelfsprekend zal bij het aflopen van de vergunning een nieuwe procedure gestart moeten worden. Dat geldt ook voor alle nieuwe plannen en projecten.

Categorie 4 Niet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist

Er zijn ook activiteiten die niet vergunningplichtig zijn, maar die wél effecten hebben of waarvan niet uit te sluiten is dat ze effecten veroorzaken in combinatie met andere activiteiten. Voor deze activiteiten geldt dat er mitigerende maatregelen vereist zijn. Indien de activiteiten uitgevoerd worden conform het beheerplan dan kan de Provincie geen gebruik maken van de aanschrijvingsbevoegdheid uit art 19c Nbwet. Het beperken van de effecten van deze activiteiten wordt zowel gerealiseerd door het nemen van maatregelen in het gebied of het (tijdelijk) verbinden van voorwaarden aan de activiteiten. Zie voor de afweging hoofdstuk 6.

Onder categorie 0 vallen handelingen die niet getoetst hoeven te worden:

- Vegetatiebeheer (begrazing, bomenkap, plaggen, chopperen, maaien, bosomvorming, bekalken, enzovoorts) ten behoeve van het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen is per definitie vrijgesteld van Nb-wet vergunningplicht.
- Recreatie op plekken en tijdstippen waar en wanneer dit is toegestaan (veelal de wegen en paden, tussen zonsopgang en zonsondergang) en rekening houdend met bestaande zonering. De beheerder (Staatsbosbeheer) zorgt er voor dat recreatie dusdanig gestuurd wordt dat voldoende rust in het gebied op de bepalende momenten geborgd wordt.
- Het meeste reguliere landbouwkundig gebruik in de omgeving met uitzondering van emissie van meststoffen (dit wordt via de PAS geregeld). Hiervoor geldt algemene wet- en regelgeving.
- Kleine onttrekkingen die minder dan 10 m³/u onttrekken en minder dan 30 meter diep zijn en buiten de beschermde gebieden waterhuishouding liggen staan het behalen van de N2000 instandhoudingsdoelen niet in de weg. Het effect ligt in dezelfde orde van grote als de aanleg van kleine oppervlakten met verharding zoals bouw van huizen, wegen en dergelijke. De effecten zijn zo lokaal dat er van deze onttrekkingen geen significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen kunnen optreden.
- Verkeer buiten het Natura 2000-gebied. Het gaat hier om het instellen en handhaven van verkeersregels. Uitbreiding van snelwegen wordt in de PAS geregeld.
- Monitoring (van natuurwaarden en relevante abiotische factoren zoals hydrologie).

Onder categorie 1 vallen vrijgestelde activiteiten zonder specifieke voorwaarden, met in achtneming van de na de opsomming staande voorwaarden. Voor gronden van Rijkswaterstaat zijn deze:

- Gebruik, beheer en regulier onderhoud van de vaarweg, de oevers en de rivierbedding (oa varen, periodiek baggeren (hieronder verstaat men het regulier baggerbeheer, volgens gedragscode RWS, voor het onderhouden van de vastgelegde streefdiepte, en per definitie geen verbreding of verdieping van de vaarweg), onderhoud aan betonning, vrijhouden zichtlijnen) levert geen significant negatieve effecten op en valt derhalve in categorie 1. Deze activiteiten zijn vrijgesteld in het beheerplan.
- Regulier peilbeheer levert geen significant negatieve effecten op en valt derhalve in categorie 1. Deze activiteiten zijn vrijgesteld in het beheerplan.
- Beheer en onderhoud van kunstwerken (de werkzaamheden worden uitgevoerd volgens de Gedragscode RWS) levert geen significant negatieve effecten op en valt derhalve in categorie 1. Deze activiteiten zijn vrijgesteld in het beheerplan.
- Onderzoek, monitoring en inspectie hoofdvaarwegennet levert geen significant negatieve effecten op en valt derhalve in categorie 1. Deze activiteiten zijn vrijgesteld in het beheerplan.
- Vegetatiebeheer uiterwaarden (hieronder valt het vegetatiebeheer tbv het behoud van de huidige situatie, en de werkzaamheden worden uitgevoerd volgens de Gedragscode RWS) voor de waterveiligheid levert geen significant negatieve effecten op en valt derhalve in categorie 1. Deze activiteiten zijn vrijgesteld in het beheerplan.

Deze activiteiten kunnen worden voortgezet, zolang ze niet wezenlijk veranderen in aard, omvang of intensiteit, aangezien ze geen relatie hebben met de bestaande knelpunten in het gebied. Zodra de activiteiten wezenlijk gaan veranderen, dan zal altijd beoordeeld moeten worden of een Nbwet-vergunningplicht aan de orde kan zijn.

Per knelpunt worden de activiteiten genoemd, die bijdragen aan het knelpunt; vervolgens worden deze knelpunten beoordeeld:

1. Verandering van waterstanden van de Maas.
2. Beheer onvoldoende afgestemd op de instandhoudingsdoelen.
3. Eutrofiering.
4. Isolatie.

1. **Verandering van waterstanden van de Maas.**

De afvoerdynamiek van de Maas is veranderd als gevolg van maatregelen die in het verleden zijn uitgevoerd in verband met bevaarbaarheid en veiligheid. Het gaat om projecten, die ver voor 2010 zijn uitgevoerd. Voor het Zandmaasproject heeft besluitvorming plaatsgevonden enerzijds door een aanvulling van het Provinciaal Omgevingsplan Limburg en anderzijds door een Tracébesluit. Beide dateren rond 2001. In dit Tracébesluit zijn de effecten op de omgeving meegenomen. Een pakket mitigerende maatregelen maakt deel uit van het Tracébesluit. Specifieke maatregelen voor het natura gebied Oeffelter Meent leken niet nodig. Het Zandmaasproject valt in categorie 3. De vergunning is immers al verleend (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, zd).

2. **Beheer onvoldoende afgestemd op de instandhoudingsdoelen.**

Voor het habitatype stroomdalgraslanden is het huidige beheer te extensief om de effecten van stikstofdepositie en gebrek aan rivierdynamiek op te vangen. Beheer behoort echter niet tot de te toetsen activiteiten. In hoofdstuk 6 worden maatregelen genoemd om deze knelpunten op te lossen.

3. **Eutrofiering**

Activiteiten, die bijdragen aan de stikstofdepositie worden getoetst in de PAS en vallen derhalve in categorie 1.

4. **Isolatie**

Isolatie is niet aan een handeling toe te schrijven.

5 PAS – gebiedsanalyse

De Programmatisch Aanpak Stikstof en de beheerplannen lopen ieder hun eigen juridische spoor. Door de inhoudelijke samenhang en om een compleet beeld te schetsen, zijn in dit beheerplan wel delen uit de PAS overgenomen. Zo is de PAS-gebiedsanalyse voor Oeffelter Meent integraal overgenomen in dit hoofdstuk.

Mocht er in de toekomst aanleiding zijn om wijzigingen aan te brengen aangaande de te treffen 'PAS-maatregelen' (zie art. 19ki, eerste en tweede lid uit het wetsvoorstel tot wijziging van de Nbwet in verband met de PAS), dan gebeurt dit binnen het juridische PAS-spoor. Dit beheerplan zal dan ook niet worden gewijzigd indien er wijzigingen optreden aangaande de PAS. De meest recente informatie over de PAS en de te treffen maatregelen voor Oeffelter Meent zijn dan ook te vinden op de PAS-website <http://pas.natura2000.nl/>.

5.1 Inleiding

Het doel van dit hoofdstuk is de onderbouwing van de gebiedsrapportage (PAS fase III) die medio juli 2011 aan het Ministerie van EL&I en aan de Provincie Noord Brabant is geleverd. De teksten zijn aangevuld en geactualiseerd in mei 2015 nogmaals op basis van Aerius versie Monitor 14.2.1.

De tekst is een verslag van de analyse van habitattypen (en dier- en plantensoorten) die gevoelig zijn voor stikstof. De analyse is in 2011 met behulp van de EL&I PAS-tool uitgevoerd en doorloopt een 5 tal stappen waarmee de vragen beantwoord worden welke maatregelen nodig zijn om verdere achteruitgang in kwaliteit en/of omvang van habitats en soorten te stoppen en op termijn het behalen van instandhoudingsdoelen mogelijk te maken.

Samenvattend staat het gebied bij het Ministerie van EZ officieel geregistreerd met de volgende kenmerken:

Gebiedsnummer	141
Natura 2000-landschap	Rivierengebied
Status	Habitatrichtlijn
Sitecode	NL2003035
Beschermd natuurmonument	Ja
Beheerder	Staatsbosbeheer, domeinen, particulieren
Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Boxmeer, Cuijk
Oppervlakte	100 hectare

Aangehouden zijn de doelen en gebiedsbegrenzingsen uit het definitieve aanwijzingsbesluit van 25 april 2013.

Dit document beoogt op grond van analyse van de gegevens over het Natura 2000-gebied Oeffelter Meent te komen tot de ecologische onderbouwing van gebiedsspecifieke herstelmaatregelen in het kader van de PAS, voor de volgende stikstofgevoelige habitattypen:

H6120 * Stroomdalgraslanden

H6510_A glanshaver- en vossenstaarthooilanden (*subtype glanshaver*)

Het voorkomen van de habitats (ha) in de Oeffelter Meent is als volgt:

Habitat	Totaal Opp (ha)	Goed	Matig
H6120	3,32	0,66	2,66
H6510_A	3,41	3,41	

De ruimtelijke verspreiding van de habitattypen is weergegeven in de habitatkaart (bijlage 4). Door de schaal van de habitatkaart in deze gebiedsanalyse en door het in mozaïek voorkomen van habitattypen kan het zijn dat niet alle voorkomens van een habitat direct op de papieren kaart zichtbaar zijn. Voor exacte begrenzingen gelieve de digitale kaart te raadplegen. Deze is beschikbaar bij het Ministerie van EZ.

Daarnaast is de volgende soort stikstofgevoelig:

H1166 kamsalamander

Binnen het Natura 2000-gebied komen bovengenoemde stikstofgevoelige habitattypen voor, waarvoor nadere uitwerking gelet op de realisering van instandhoudingsdoelen van het betreffende habitatype en overschrijding kritische depositiewaarden gewenst is.

In Tabel 5.1. zijn voor de beide habitattypen de instandhoudingsdoelstellingen, kritische depositiewaarden en de huidige situatie m.b.t. stikstofdepositie opgenomen.

Tabel 5.1. Kritische depositiewaarde (KDW) per habitatype en situatie 2015

Code	Habitatype	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	KDW (mol N/ha/jr)	Situatie 2015 (mol N/ha/jr)
H6120	* Stroomdalgraslanden	>	>	1286	1441-1533 ¹⁰
H6510_A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, subtype <i>glanshaver</i>	>	>	1429	1388-1833

Legenda

- = Behoudsdoelstelling
- > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
- * Prioritair habitatype of soort

Om te komen tot een juiste afweging en strategie is voor het Natura 2000-gebied een systeem- en knelpunten analyse uitgewerkt. Op grond daarvan is een maatregelenpakket opgesteld. Het eerste deel van de analyse betreft het op rij zetten van relevante gegevens voor een systeem- en knelpunten analyse en de interpretatie daarvan. Het tweede deel betreft de schets van oplossingsrichtingen en de uitwerking van maatregel pakketten in ruimte en tijd. De stikstofgevoelige soorten worden in hoofdstuk 6 behandeld.

5.2 Relatie beheerplan en programmatische aanpak stikstof (PAS)¹¹

Stikstof is één van de grootste problemen bij de realisatie van de Natura 2000-doelen. Het gaat daarbij om de gevolgen van stikstofdepositie afkomstig uit de landbouw, het verkeer en de industrie op voor stikstof gevoelige habitats. In het

¹⁰ De twee getallen geven het 10 en 90% percentiel weer.

¹¹ Teksten gebaseerd op het werkdocument Juridische aspecten van de Programmatische aanpak stikstof (Taakgroep juridische aspecten PAS, 2010) en de website pas.natura2000.nl

overgrote deel van de gebieden bevinden zich voor stikstofgevoelige habitats en in ruim vijftig gebieden is er sprake van fors overbelaste situaties. Er is een groot verschil tussen het huidige depositieniveau en het uit een oogpunt van natuurdoelen gewenste depositieniveau.

Sinds 31 maart 2010 voorziet de Natuurbeschermingswet 1998 in een juridisch kader voor een zogenoemde programmatische aanpak voor de vermindering van de stikstofdepositie (PAS). Het doel van de PAS is een samenhangende aanpak die verzekert dat de doelstellingen van voor stikstof gevoelige habitattypen of leefgebieden in de Natura 2000-gebieden worden gerealiseerd. Het biedt tevens inzicht in de ruimte voor ontwikkelingen die op deze gebieden effect kunnen hebben.

De huidige depositieniveaus maken het voor activiteiten in en rond Natura 2000-gebieden die bijdragen aan de stikstofdepositie moeilijk om een vergunning op grond van artikel 19d van de Nbwet te verkrijgen. Er is niet alleen een impasse ontstaan bij de vergunningverlening, maar ook bij het vaststellen van bestemmingsplannen (artikel 19j Nbwet) en de bepaling in het kader van het beheerplanproces van de activiteiten die in het licht van de instandhoudingsdoelen van het gebied - eventueel onder voorwaarde en beperkingen - doorgang kunnen vinden zonder vergunningentraject (artikel 19a i.s.m. artikel 19d lid 2 Nbwet). De PAS moet zorgen dat er in en rond de Natura 2000-gebieden weer ruimte komt voor economische ontwikkeling, terwijl tegelijkertijd wordt zeker gesteld dat de natuurkwaliteit in die gebieden behouden blijft of beter wordt. De PAS is bovendien bedoeld om de vergunningverleners, en achter hun de rechters, adequate informatie te verschaffen waaraan ze kunnen zien dat er nog ruimte is voor uitbreidingen en hoeveel.

De PAS en de beheerplannen volgen ieder hun eigen juridische spoor. In de beheerplannen wordt overeenkomstig artikel 19a, eerste lid, van de Nb-wet beschreven welke instandhoudingsmaatregelen getroffen dienen te worden en op welke wijze. Daarom worden maatregelen die in het kader van de PAS worden getroffen ook in dit beheerplan beschreven en geormerkt. Om een compleet beeld te schetsen is de PAS-gebiedsanalyse integraal opgenomen al dan niet in een bijlage. In de periode 10 januari t/m 20 februari 2015 heeft PAS, inclusief de gebiedsanalyse met het maatregelenpakket ter inzage gelegen. Mocht er in de toekomst aanleiding zijn om wijzigingen aan te brengen aangaande de te treffen 'PAS-maatregelen' (zie art. 19ki, eerste en tweede lid van de Nb-wet), dan gebeurt dit binnen het PAS-spoor. Dit beheerplan hoeft niet te worden gewijzigd indien er tijdens de beheerplanperiode wijzigingen optreden aangaande de PAS. De meest recente informatie over de PAS en de te treffen maatregelen voor Oeffelter Meent zijn dan ook te vinden op de PAS-website <http://pas.natura2000.nl/> .

5.3 Kwaliteitsborging

De PAS-analyse voor de Oeffelter Meent maakt deel uit van het proces van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) waarin gezocht wordt naar de mogelijkheden om economische ontwikkelruimte te creëren binnen de randvoorwaarden van Natura 2000. De pijlers van de PAS zijn:

- Generieke maatregelen met als doel de ammoniakemissie van de landbouwsector terug te dringen met 10 kton
- Vrijgave van ontwikkelruimte
- Herstelmaatregelen die herstel of verbetering beogen van oppervlak en/of kwaliteit van habitattypen en habitats van soorten

Eén van de onderdelen van de PAS is een herstelstrategie voor elk van de habitattypen. De herstelstrategieën zijn bedoeld om de verschillende habitattypen in de Natura 2000-gebieden te behouden en te herstellen. De strategieën zijn wetenschappelijk onderbouwd en worden in gebiedsanalyses als deze op gebiedsniveau toegepast.

De kwaliteit van de analyse en daarbij gebruikte informatie zijn zeer belangrijk omdat hierop het ecologische en economische perspectief gebaseerd zullen zijn. Borging van de kwaliteit geschiedt door gebruik te maken van de volgende documenten en experts:

- Deze technische analyse is opgesteld door hetzelfde team van DLG/SBB dat werkt aan het beheerplan voor de Oeffelter Meent. Het team heeft daartoe een aantal gezamenlijke sessies georganiseerd waarin de analyse uitgevoerd is. Bij het formuleren van de maatregelen was ook het waterschap Aa en Maas betrokken. In april 2015 is uiteindelijk de nieuwste versie van Aerius vrijgegeven, Aerius versie Monitor 14.2.1. Deze is gebruikt om de analyse geheel te actualiseren
- De analyse is daarmee in beginsel gebaseerd op het conceptbeheerplan (concept najaar 2013) met de achterliggende profielfragmenten voor de habitattypen * Stroomdalgraslanden en Glanshaverhooilanden (versies april 2013). Dit conceptbeheerplan is het resultaat van een proces waarin diverse besprekingen met een externe adviesgroep hebben plaatsgevonden. De adviesgroep bestaat uit partijen uit het gebied (zoals ZLTO, IVN, RWS, Waterschap Aa en Maas, provincie Noord-Brabant, TOP-Brabant, ANWB) die kennis over de ontwikkelingen in het gebied hebben ingebracht. Bij het opstellen van het conceptbeheerplan heeft het team van DLG/SBB gebruik gemaakt van diverse onderzoeken, hiervoor verwijzen we naar de literatuurlijst in het beheerplan.
- Bij de opstelling van het gebruikte beheerplan is een aparte werksessie te velde gehouden met deskundigen op het gebied van * Stroomdalgraslanden en Glanshaverhooilanden. Deze deskundigen hebben deels zitting in het OBN-Deskundigenteam Rivierenlandschap of zijn anderszins benaderd om hun specifieke kennis over deze materie¹². In het veld is mede aan de hand van historisch materiaal gekeken naar de ontwikkelingen in de afgelopen jaren.
- Daarnaast zijn geraadpleegd en verwerkt de inzichten uit de herstelstrategiedocumenten, inclusief de gradiëntdocumenten (Smits e.a. 2014) die ten behoeve van het PAS proces zijn opgesteld.

Dit document beoogt niet alle details te geven die in bovengenoemde documenten is opgenomen. De analyse is daarom beknopt weergegeven.

Toelichting bij de bronvermeldingen in dit document

Bij de herstelmaatregelen wordt slechts een aparte bronvermelding genoemd als die herstelmaatregel niet specifiek voorkomt in de herstelstrategieën (EL&I april 2013). Voor de bronvermelding van de andere herstelmaatregelen wordt verwezen naar de herstelstrategiedocumenten. De systeembeschrijving is gebaseerd op hoofdstuk 3 van het beheerplan Oeffelter Meent.

De opsomming van de herstelmaatregelen voor de beschreven habitats is niet gefilterd naar relevantie voor de PAS. De meeste herstelmaatregelen zijn in PAS-verband relevant. Waar dat niet zo is zijn de herstelmaatregelen voor de volledigheid wel opgenomen maar is expliciet beschreven dat deze niet onder de PAS vallen.

¹² De geconsulteerde deskundigen zijn: Karle Sykora (WU), Gilbert Maas (Alterra), Daniël Coenen (WPM), Marniks Maris (RWS), Mark Jalink (SBB), Berco Hoegen (SBB)

Depositieberekeningen en kritische depositiewaarden

Voor de analyses is gebruik gemaakt van de standaard gebiedsrapportages en Aerius versie Monitor 14.2.1. In de standaardrapportages zijn voor alle stikstofgevoelige habitats gestandaardiseerde kaarten en grafieken opgesteld.

Kostenberekening maatregelen

De kosten van de maatregelen zijn bepaald aan de hand van de normkosten (Ministerie van EL&I normkosten werkgroep Natura 2000 12-5-2011) vermenigvuldigd met het areaal waarop de maatregel wordt uitgevoerd. Dit areaal kan afwijken van het oppervlakte van het habitat. De genoemde oppervlakten van het habitat zijn de som van alle betreffende vlakjes op de habitatkaart die kwalificeren, daarbij rekening houdend met het relatieve aandeel van het habitat in elk vlakje. Voor beheerplanperiode 2 en 3 is uitgegaan van het huidige oppervlak.

Het oppervlak waarop de herstelmaatregel wordt uitgevoerd kan bovendien groter zijn dan het oppervlakte van het habitat doordat beheer perceelsgewijs wordt uitgevoerd en habitats zich niet altijd aan perceelgrenzen houden.

Ook kunnen de vlakjes liggen in een groter geheel, dat nu niet kwalificeert. Het grote vlak wordt beheerd. Ook voor monitoring zal altijd een groter areaal geïnventariseerd moeten worden.

Voor de staatkosten zijn de volgende percentages gebruikt:

- 80 % voor Hydrologische herstelmaatregelen gedekt & Extra; Natuur; en Brongericht piekbelasting en beperking.
- 50 % voor Effectgericht aanvullend op SNL Herstelstrategieën.
- 0 % voor Hydrologische herstelmaatregel niet gedekt; Verwerving en Ruiling; Regulier beheer; Onderzoek en omvangrijke herstelmaatregelen.

Maatregelen en draagvlak

De maatregelen in deze PAS documenten zijn de uitkomst van een technische analyse en (nog) niet besproken met partijen in de steek die betrokken zijn bij het beheerplanproces behalve partijen die expliciet zijn genoemd. Er wordt van uitgegaan dat er geen beperkingen zijn voor de uitvoerbaarheid van de noodzakelijke herstelmaatregelen, tenzij dit expliciet beschreven is.

Borgingsafspraken

De herstelmaatregelen in deze gebiedsanalyse zijn geborgd, zowel qua uitvoering als financieel. De Provincie Noord-Brabant heeft een uitvoeringsovereenkomst opgesteld met waterschap Aa en Maas en Staatsbosbeheer. Deze is nog niet ondertekend. Nadere informatie kan worden ingewonnen bij Piera Fehres, provincie Noord-Brabant.

In het proces van de gebiedsanalyse is zoveel mogelijk rekening gehouden met wensen en zorgen van belanghebbenden. Ook in het uitvoeringsproces van de maatregelen zullen belangen worden meegewogen, hetgeen kan leiden tot voorzieningen om negatieve effecten voor belanghebbenden zoveel mogelijk tegen te gaan. In het algemeen geldt dat het bevoegd gezag (in het uitvoeringstraject) kan besluiten om, na nadere toetsing, herstelmaatregelen geheel of gedeeltelijk aan te passen. Aanleiding voor een nadere toetsing kan liggen in informatie die uit de zienswijzen naar voren is gekomen of uit nader overleg met omwonenden, gebruikers, uitvoerende partijen en/of terreinbeheerders. Als randvoorwaarde geldt hierbij dat met een aangepaste of andere maatregel minimaal hetzelfde ecologisch effect moet worden bereikt en dat dit niet leidt tot minder ontwikkelingsruimte. Een (herstel)maatregel kan worden vervangen of op een andere manier worden

uitgevoerd op grond van artikel 19ki, tweede lid, van het wetsvoorstel tot aanpassing van de Natuurbeschermingswet 1998 in verband met de PAS. Zie voor de randvoorwaarden ook de tekst van het wetsvoorstel.

5.4 Resultaten Aerius versie Monitor 14.2.1

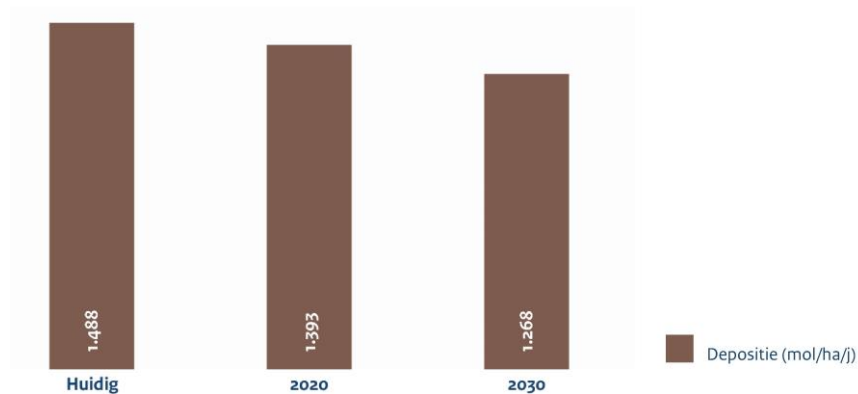
In dit hoofdstuk staan de resultaten van Aerius versie Monitor 14.2.1 samengevat. Deze zijn overgenomen uit de gebiedssamenvatting van april 2015. De resultaten worden in dit hoofdstuk kort toegelicht.

5.4.1 Depositie ten opzichte van de KDW per tijdvak

Onderstaande staafdiagrammen tonen de depositie op het gehele gebied op basis van de autonome ontwikkeling, provinciaal beleid en rijksbeleid voor de huidige situatie (2015), het jaar 2020 en 2030. Hierbij is met de volgende drie factoren rekening gehouden:

1. Autonome ontwikkeling in bestaande activiteiten
2. Generiek beleid (provinciaal en rijk) gericht op het dalen van de stikstofdepositie
3. Achtergronddepositie

Figuur 5.1. Depositieafname volgens Aeries versie Monitor 14.2.1.

Afname in stikstofdepositie

Uit de berekening van Aeries versie Monitor 14.2.1 is gebleken dat nergens een (tijdelijke) toename in stikstofdepositie optreedt. In zowel 2020 als 2030 is in het gehele Natura 2000-gebied een afname in stikstofdepositie t.o.v. de huidige situatie.

Overschrijding KDW

Uit de voorgaande tabel blijkt dat de stikstofdepositie *gemiddeld* afneemt in het Natura 2000-gebied. Desalniettemin wordt de kritische depositiewaarde (KDW) in 2015 voor de twee stikstofgevoelige habitattypen overschreden. Dit staat in 5.2 per habitatype en tijdvak aangegeven.

Voor het habitatype Stroomdalgrasland heeft in 2015 het hele oppervlak een matige overbelasting. In 2020 heeft dit habitatype nog steeds een matige overbelasting over het gehele oppervlak en in 2030 heeft nog maar 9% een matige overbelasting.

Voor het habitatype Glanshaver- en Vossenstaarthooilanden heeft 37% van het oppervlak een matige overbelasting. In 2020 heeft nog 24% een matige overbelasting en in 2030 is het oppervlak met een matige overbelasting teruggebracht tot 9%.

Tabel 5.2. Grafiek van de mate van overschrijding van de N depositie voor de habitattypen en soorten in Oeffelster Meent in 2015, 2020 en 2030 (Aerius Monitor 14.2.1)

Habitat	Relevant (ingetekend)	Relevant (gekarteerd)	KDW	Stikstofbelasting ten opzichte van KDW	Aandeel overbelast
H6120 Stroomdalgraslanden	3,3 ha	3,3 ha	1286	Huidig	100%
				2020	100%
				2030	9%
H6510 A Glanshaver- en vossenstaartheilanden (glanshaver)	3,7 ha	3,2 ha	1429	Huidig	37%
				2020	24%
				2030	9%

■ Geen stikstofprobleem

Evenwicht

Matige overbelasting

Sterke overbelasting

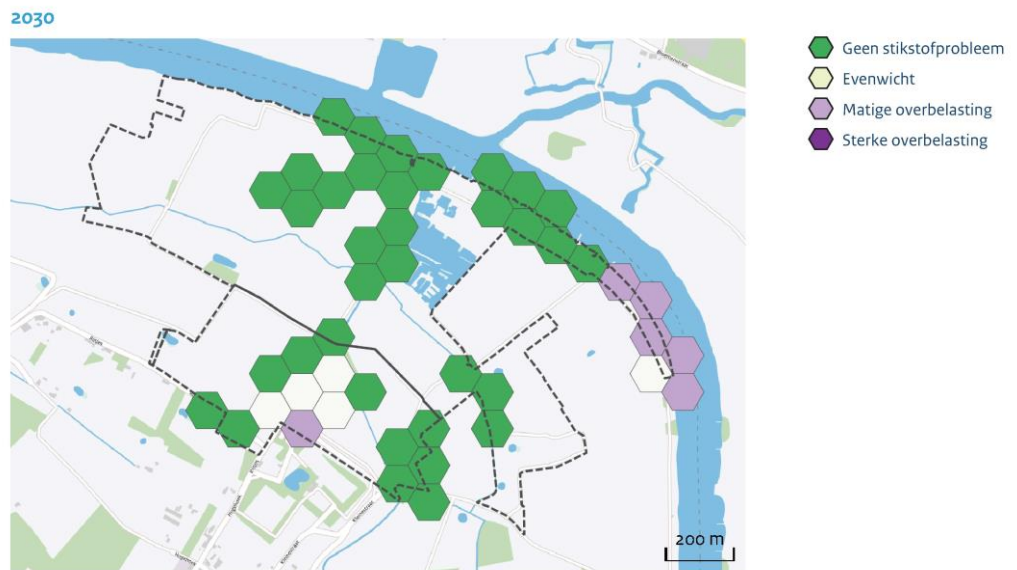
De volgende kaarten geven per tijdvak ruimtelijk weer in welke mate het gebied te maken heeft met overbelasting in stikstofdepositie. Dit is aangegeven in hexagonen van 1 ha. Alleen de hexagonen waarbinnen stikstofgevoelige habitattypen aanwezig zijn, staan op kaart weergegeven.

Figuur 5.2. Samenvattend overzicht van de huidige stikstofbelasting (2015) in het Natura 2000 gebied Oeffelster Meent. Aangegeven wordt de overschrijding in klassen, variërend van 'geen stikstofprobleem' tot 'matige' overbelasting' (Aerius Monitor 14.2.1).

Figuur 5.3. Samenvattend overzicht van de stikstofbelasting in 2020 in het Natura 2000 gebied Oeffelter Meent. Aangegeven wordt de overschrijding in klassen, variërend van 'geen stikstofprobleem' tot 'matige overbelasting' (Aerius Monitor 14.2.1).

Figuur 5.4. Samenvattend overzicht van de stikstofbelasting in 2030 in het Natura 2000 gebied Oeffelter Meent. Aangegeven wordt de overschrijding in klassen, variërend van 'geen stikstofprobleem' tot 'matige overbelasting' (Aerius Monitor 14.2.1).

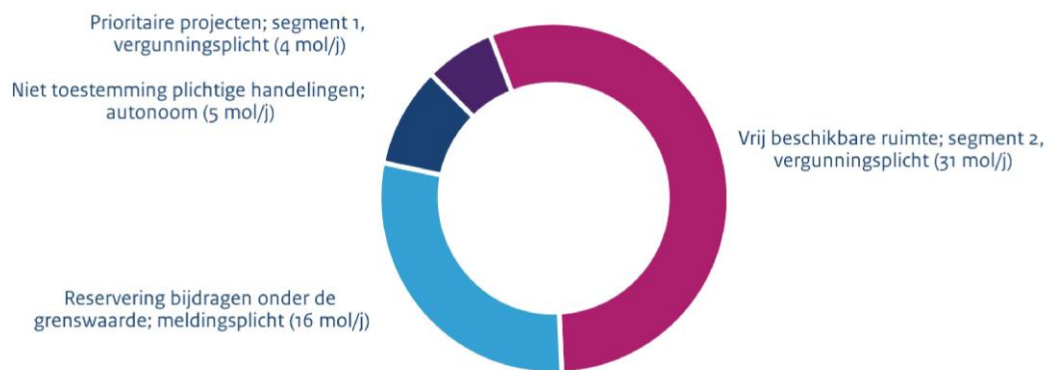
5.4.2 *Ontwikkelingsruimte per tijdvak*

Ontwikkelingsruimte betekent: Als het zeker is dat de stikstofdepositie rond een bepaald gebied blijft dalen, én als er herstelstrategieën zijn opgesteld voor de bedreigde habitattypes in dat gebied die ecologisch zijn getoetst en voldoende geborgd, kan er ontwikkelingsruimte worden toegedeeld. Dat is ruimte voor nieuwe economische ontwikkelingen.

Een gedeelte van de ontwikkelingsruimte is gereserveerd voor prioritaire projecten, vergunningplichtige projecten (projecten met een belasting groter dan 1 mol), een gedeelte voor projecten waarvoor geen vergunningplicht geldt maar wel een meldingsplicht (projecten met een stikstofbelasting van minder dan 1 mol) en een gedeelte voor autonome ontwikkeling. In Figuur 5.6 staat de verdeling over de vier segmenten weergegeven.

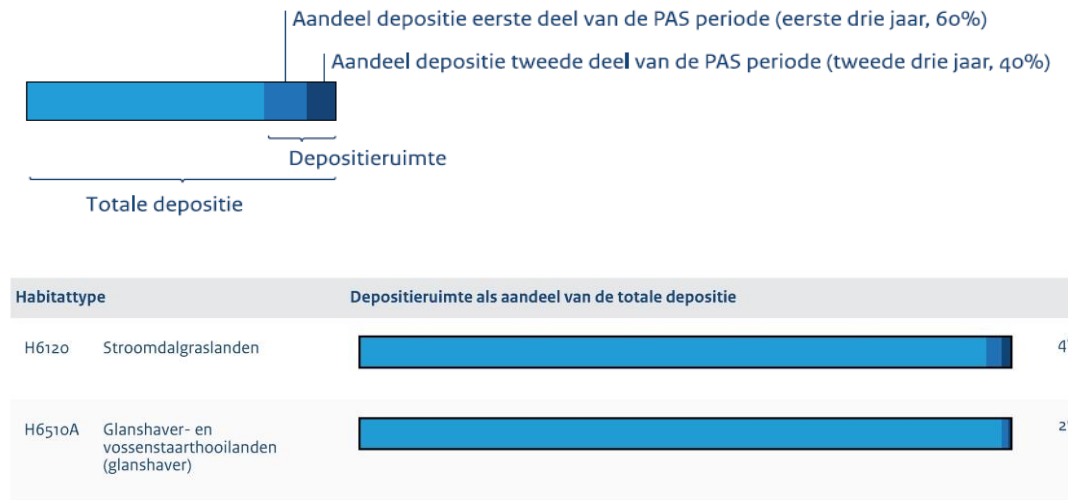
Figuur 5.5. Beschikbare depositieruimte tot 2020 op hexagonniveau (Aerius Monitor 14.2.1).

Figuur 5.6. Verdeling van de beschikbare depositieruimte per segment (Aerius Monitor 14.2.1). Tot 2020 komt 60% beschikbaar van de depositieruimte.

5.4.3 Ontwikkelingsruimte per habitatype

In dit gebied is er over de periode van nu (huidig) tot 2020 gemiddeld circa 56 mol/j depositieruimte. Hiervan is 35 mol/j beschikbaar als ontwikkelingsruimte voor segment 1 en 2. Van de ontwikkelingsruimte wordt 60% beschikbaar gesteld in de eerste helft van het tijdvak en 40% in de tweede helft.

Figuur 5.7. Vrijgave van de beschikbare depositieruimte per PAS periode (boven) en beschikbare ontwikkelingsruimte per habitatype per periode (onder)(Aerius Monitor 14.2.1).

5.4.4 Daling van de depositie

In Tabel 5.3 staat de depositie per aangewezen habitatype in 2015, 2020 en 2030. De daling is ruim 200 mol N/ha/jr. Afhankelijk van de ligging van de depositiebronnen kunnen er verschillen optreden.

Tabel 5.3. Depositie per aangewezen habitatype in 2014, 2020 en 2030.

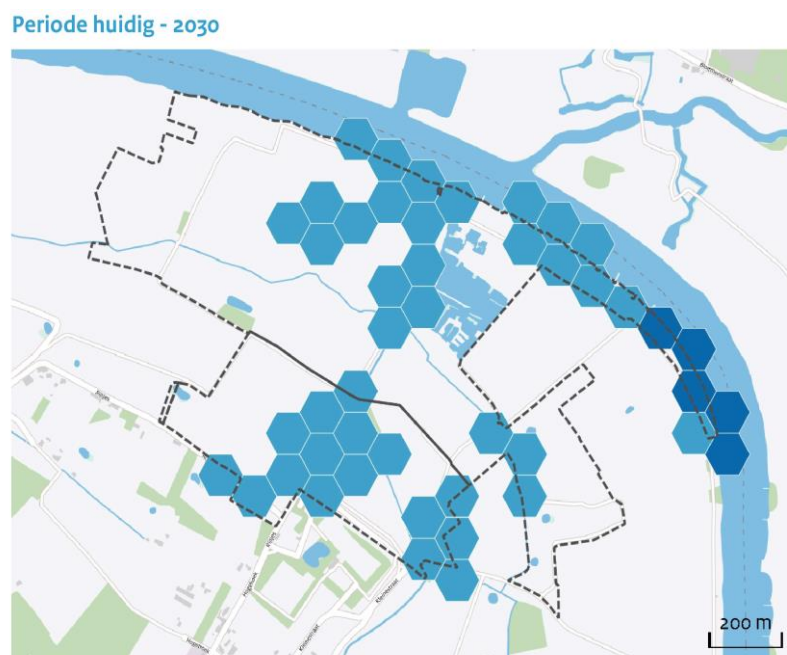
Habitat		Gemiddelde	10 percentie	90 percentiel
		(mol/ha/jaar)	(mol/ha/jaar)	(mol/ha/jaar)
H6120 Stroomdalgraslanden	Huidig	1.486	1.446	1.539
	2020	1.392	1.353	1.443
	2030	1.264	1.230	1.310
H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden	Huidig	1.486	1.391	1.818
	2020	1.391	1.305	1.700
	2030	1.268	1.191	1.557

In figuur 5.8 en 5.9 is de daling ruimtelijk weergegeven voor de periode 2015 – 2020 en 2015 – 2030.

Figuur 5.8. Depositiedaling tussen 2015 en 2020

Figuur 5.9. Depositiedaling tussen 2015 en 2030 (voor legenda zie figuur 5.8)

5.4.5 Tussenconclusie depositie

Uit de berekening met Aeries versie Monitor 14.2.1 blijkt dat in 2020 ten opzichte van de huidige situatie, sprake is van een afname van de stikstofdepositie in het gebied. In 2020 worden de kritische depositiewaarden (KDW's) van de volgende habitattypen overschreden:

- H6120 stroomdalgraslanden
- H6510A glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver).

Uit de berekening met Aeries versie Monitor 14.2.1 blijkt dat in 2030, ten opzichte van de huidige situatie, sprake is van een afname van de stikstofdepositie in het gebied. De KDW's van de volgende habitattypen worden geheel of gedeeltelijk overschreden:

- H6120 stroomdalgraslanden
- H6510A glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver).

De geconstateerde overschrijdingen van de KDW's vormen knelpunten voor de instandhoudingsdoelstellingen van de betreffende habitattypen. Voor deze habitattypen is de gebiedsanalyse uitgevoerd om na te gaan in hoeverre extra herstelmaatregelen uit de herstelstrategieën nodig zijn om aan de instandhoudingsdoelstelling te kunnen beantwoorden. In ieder geval moet achteruitgang in oppervlakte en kwaliteit worden voorkomen. Er zijn voor deze habitattypen derhalve mogelijk herstelmaatregelen nodig. De gebiedsanalyse per habitattypen en de herstelmaatregelen worden beschreven in de volgende paragrafen.

5.4.6 *Worst case scenario*

Voor het ecologisch oordeel is van belang welk depositieniveau wordt bereikt bij benutting van alle ontwikkelingsruimte. In deze analyse is rekening gehouden met de totale stikstofdepositie die berekend is met AERIUS Monitor 14.2.1. De prognose van de ontwikkeling van de stikstofdepositie volgens AERIUS Monitor 14.2.1 is weergegeven in Figuur 5.2, Figuur 5.3 en Figuur 5.4. Bij de berekening van de stikstofdepositie aan het eind van het eerste tijdvak is de ontwikkelingsruimte die voor dit gebied in dit tijdvak van het programma beschikbaar is, ingecalculeerd. De weergegeven stikstofdepositie aan het eind van het eerste tijdvak van het programma is dus inclusief de uitgifte van ontwikkelingsruimte. Bij het ecologisch oordeel is er rekening mee gehouden dat de afname van de stikstofdepositie niet volgens een rechte lijn verloopt, maar volgens een golvende dalende lijn 2015-2021. Er is in aanmerking genomen dat het daadwerkelijk gebruik van de ontwikkelingsruimte zal variëren in de tijd, bijvoorbeeld als gevolg van tijdelijke projecten. In het begin van het tijdvak kan mogelijk tijdelijk een toename van de stikstofdepositie plaatsvinden ten opzichte van de uitgangssituatie bij aanvang van het programma. Hiervan kan sprake zijn wanneer de uitgifte van ontwikkelingsruimte en de feitelijke benutting van die ontwikkelingsruimte sneller verlopen dan de daling van de stikstofdepositie. De ontwikkelingsruimte als geheel is echter gelimiteerd. Een eventuele versnelde uitgifte van ontwikkelingsruimte aan het begin van een tijdvak gaat daarom altijd gepaard met een verminderde uitgifte van ontwikkelingsruimte op een later moment in datzelfde tijdvak en vanaf dat moment een versnelde daling van depositie. Uit AERIUS Monitor 14.2.1 blijkt dat aan het eind van het eerste tijdvak (2015-2021), ten opzichte van de huidige situatie, sprake is van een afname van de stikstofdepositie in het gehele gebied met gemiddeld ongeveer 100 mol N/ha/jr. De ruimtelijke verdeling van de depositiedaling in de periode huidig - 2020 is weergegeven in de Figuur 5.7.

5.5 **Gebiedsanalyse per habitattypen**

5.5.1 *Inleiding*

Het vóórkomen van de habitattypen * Stroomdalgraslanden en Glanshaverhooilanden in de Oeffelter Meent wordt bepaald door bodemgesteldheid,

overstromingen en rivierdynamiek. Zowel het huidige als het potentiële vóórkomen is daarmee in principe landschappelijk bepaald. Het bestaan van het huidige rivierduin heeft geen relatie met de huidige ligging en omvang van de Maas, maar het is een overblijfsel van de historische Rijn ten tijde van de ijstijden. Het voortbestaan van de karakteristieke vegetatie op het duin is nu afhankelijk van een goed, dynamiekvervangend, beheer. Hoewel de kwaliteit van het huidige *Stroomdalgrasland aanzienlijk is, is deze verre van optimaal. De sleutelfactoren daarin zijn dynamiek en basenaanrijking van de wortelzone. De oppervlakte Glanshaverhooilanden is in potentie vrij groot, maar in de huidige situatie is het habitatype vrijwel afwezig. Het habitatype is bij een aangepast beheer goed te ontwikkelen in een ruime iets hoger gelegen strook langs de Maas. Hoge stikstofdepositie leidt tot verzurende en te voedselrijke omstandigheden voor met name de waardevolle * Stroomdalgraslanden. De huidige stikstofdepositie (tussen 1446 en 1539 mol N/ha/jr) is hoger dan de KDW (1286 mol N/ha/jr). Doordat het sediment van het rivierduin maar in geringe mate door overstromingen wordt aangereikt met basische stoffen, is het extra gevoelig voor uitloging als gevolg van zuurdepositie (DLG & SBB, 2014).

5.5.2 *Gebiedsanalyse H6120 * Stroomdalgraslanden*

Kwaliteitsanalyse H6120 * Stroomdalgraslanden op standplaatsniveau

Het huidige areaal beslaat 3,3 ha, waarvan 0,7 ha vegetatiekundig goed is ontwikkeld. Op landschapsschaal is er een versnipperde situatie doordat het gaat om een klein, geïsoleerd liggend areaal op een oeverwal ten noorden van het dorp Oeffelt. In de ruimere omgeving is er geen Stroomdalgrasland aanwezig (DLG & SBB, 2014).

De trend voor kwaliteit is negatief en daarmee staat het areaal ook onder druk. Sinds jaren '50 zijn er typische soorten verdwenen (tripmadam en liggende ereprijs). Ook is er meer vergrassing. Dit blijkt uit een vergelijking van de meest recente karteringen in de afgelopen 15 jaar. Vergrassing is een reactie op de toegenomen beschikbaarheid van voedingsstoffen, onder andere via de depositie van stikstof en verder ook enigszins via overstromingen met Maaswater. Daardoor is er meer bodemvorming (humus). Ook is er een verminderde menselijke dynamiek. Er is sprake van een verhoging van de zuurgraad (wordt zuurder) en grotere voedselrijkdom (zie vegetatiekartering Oeffelter Meent, 1991-1994, Hoegen, A.C. , 2003 en vegetatiekartering Regio Zuid 2008, Inberg J.A. R.H.A. van Grunsven en M. Japink, 2008).

De instandhoudingsdoelstelling voor dit habitatype is: uitbreiding van oppervlakte en verbetering van de kwaliteit.

Systeemanalyse H6120 * Stroomdalgraslanden

Het Stroomdalgrasland van de Oeffelter Meent ligt niet op een locatie die door de huidige Maas op de gewenste manier wordt beïnvloed. De locatie is een ijstijdrelict en het hoort bij het vroegere Rijnsysteem dat destijds hier het landschap heeft gevormd. Vanwege de ligging in het landschap en de grootte van de Maas is de huidige Maas niet in staat om voor de benodigde dynamiek te zorgen, waarbij de bodem wordt opengemaakt en strooisel wordt afgevoerd. De rivierdynamiek kan met maatregelen ook niet terug worden gebracht. De dynamiek (terrein open houden en strooisel afvoeren) is door mensen gedaan. Sinds oudsher wordt namelijk op kleine schaal zand gewonnen op de Meent (Hoegen, A.C. 'Vegetatiekartering Oeffelter Meent 1991 – 1994', 2003). Weidebeheer is essentieel voor

Stroomdalgraslanden omdat het de ontbrekende dynamiek enigszins vervangt (DLG & SBB, 2014).

Hoewel de overstromingsdynamiek te beperkt is als sturend morfologisch proces, hebben de overstromingen van de huidige Maas er wel voor gezorgd dat de basenvoorziening in het rivierduin op het vereiste niveau is gebleven en niet is verzuurd.

Knelpunten en oorzakenanalyse H6120 * Stroomdalgraslanden

Knelpunten voor behoud en ontwikkeling van Stroomdalgraslanden zijn:

1. Te weinig rivierdynamiek. Doordat de mens in het verleden zand en grind heeft gewonnen in de Oeffelter Meent kwam er toch steeds vers, basenhoudend zand of grind aan de oppervlakte en was er sprake van plaatsvervangende dynamiek. Momenteel vindt deze vervangende dynamiek niet meer plaats en is er weinig interne vernieuwing van de vegetatie (Kiwa/EGG, 2007, DLG en SBB, 2014);
2. Onvoldoende afvoer van voedingsstoffen door rivierdynamiek of beheer met als gevolg de opbouw van een humuslaag (Kiwa/EGG, 2007; DLG & SBB, 2014));
3. Stikstofdepositie met als gevolg grotere productie, opbouw van een (dichtere) grasmat en de opbouw van een humuslaag (zie verder §5.3). De aanvoer van voedingsstoffen met de Maas is in zekere zin deels te beschouwen als een natuurlijke achtergrondbelasting. De nutriëntenbelasting is en wordt verbeterd, maar is nog steeds te hoog; Nutriënten worden bij hogere waterstanden ook door de Oeffelter Raam aangevoerd; ook daarvan is de kwaliteit weliswaar de laatste jaren verbeterd, maar nog niet op orde.
4. Beperkt en geïsoleerd voorkomen van het habitatype in het riviereengebied (DLG en SBB, 2014).
5. Afnemende inundatie door de Maas als gevolg van veiligheidseisen (verlaging hoogwater) en daardoor op termijn minder aanvoer van basen (Kiwa/EGG, 2007):
6. Tot op heden is deze overstromingsfrequentie voldoende gebleken om de basenvoorraad in de bodem op peil te houden. Als gevolg van de uitvoering van de Maaswerken treedt er een verlaging in de piekafvoeren op van 70 – 80 cm (med. S. Folkertsma, RWS; Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Maaswerken 2008). Dat betekent, omgerekend dat de overstromingsfrequentie zoals hierboven genoemd is, halveert. Het is niet uitgesloten dat dit een negatief effect heeft op de noodzakelijke zuurbuffering in de bodem, die voor dit habitatype noodzakelijk is. Als gevolg van de te hoge stikstofdepositie (in het verleden) kan het bufferend vermogen eerder opgebruikt raken waardoor afname van de overstromingsfrequentie in de toekomst tot problemen kan leiden. Daarvoor zijn overigens maatregelen voorhanden.

Leemten in kennis H6120 * Stroomdalgraslanden

1. Er is weinig inzicht in de bijdrage aan de voedingsstoffensituatie door Maasoverstromingen. Dit inzicht is gewenst om het te kunnen relateren aan andere bronnen van voedingsstoffen.
2. Op langere termijn is de afnemende overstromingsfrequentie van de Maas een punt van zorg. Daardoor is er minder aanvoer van de vereiste bufferstoffen. Deze situatie wordt nader bekeken en de ontwikkeling van de overstromingsfrequentie en van de basenvoorraad in de bodem wordt gemonitord ten einde zo nodig aanvullende herstelmaatregelen te kunnen nemen.

5.5.3 *Gebiedsanalyse H6510_A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, subtype glanshaver*

Kwaliteitsanalyse H6510_A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, subtype glanshaver op standplaatsniveau

Huidige situatie: Verspreid over het gebied komt er 3,41 ha Glanshaverhooiland voor. Alle kwalificerende delen hebben, naar de definities van het profielendocument, een goede vegetatiekundige kwaliteit (DLG en SBB, 2014). Er zijn weinig typische soorten aanwezig. Van de 13 genoemde soorten zijn er 2 aanwezig (goudhaver en rapunzelklokje) (Inberg e.a., 2008).

De trend voor areaal en kwaliteit is positief door het gevoerde verschrallingsbeheer van maaien en afvoeren. Hierdoor ontstaan er meer open ruimten in de vegetatie en is er minder sprake van de opbouw van een humusprofiel. De trend is dus positief door de verbetering van de abiotische omstandigheden op dit punt (DLG en SBB, 2014).

De doelstelling voor dit habitatype is: uitbreiding van oppervlakte en verbetering van de kwaliteit.

Systeemanalyse H6510_A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, subtype glanshaver

Glanshaverhooilanden komen in het rivierengebied voor op zavelige gronden, waarvan de ligging is gerelateerd aan de stroomsnelheid van de rivier die bepaalt waar welke bodemsoort wordt afgezet. In de praktijk zijn dat meestal de gebiedsdelen die vrij dicht tegen de rivier gelegen zijn. Daarnaast komt het habitatype ook voor op dijkjes en oeverwallen waar het is ontstaan onder invloed van hooilandbeheer. De gronden zijn er relatief voedselrijk en kalkhoudend (Ministerie van LNV (2008), 'Natura 2000 profielendocument', Ministerie van LNV, versie 1 september 2008, Ede). De huidige graslanden in de Oeffelter Meent hebben een agrarisch verleden met doelbewuste opbreng van extra meststoffen en kennen bovendien op dit moment een begrazingsbeheer. Door het vermoedelijk relatief hoge voedingsstoffenniveau en door het beweidingsbeheer komen Glanshaverhooilanden in de Oeffelter Meent nu minder voor dan in potentie zou kunnen (DLG & SBB, 2014).

Knelpunten en oorzakenanalyse H6510_A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, subtype glanshaver

Knelpunten voor behoud en ontwikkeling van Glanshaverhooilanden zijn:

1. Het voormalige landbouwkundig gebruik heeft een erfenis achtergelaten van overmatige voedingsstoffen (stikstof, fosfaat), met als gevolg een dichte vegetatie met concurrentiekrachtige, algemene soorten en weinig bijzondere en kenmerkende soorten (Ministerie van LNV (2008));
2. Momenteel bestaat het beheer van aanzienlijke oppervlakte nog uit weidebeheer (het houden van koeien) waardoor er onvoldoende verschralling is (DLG & SBB, 2014);
3. Stikstofdepositie, waardoor jaarrond voedingsstoffen worden aangevoerd (zie verder hoofdstuk 3). Samen met hetgeen onder punt 1 is genoemd, is het effect een hoge productie van vooral grassen, waardoor de soortenrijkdom laag is en er een hoge beheersinspanning is vereist om dit effect te minimaliseren en de vereiste instandhouding en uitbreiding van areaal en kwaliteit te bereiken. De licht positieve trend moet in het kader van de nog overbelaste situatie als

fragiel worden beschouwd, waardoor PAS-maatregelen noodzakelijk zijn om het noodzakelijke behoud van kwaliteit te kunnen garanderen.

Leemten in kennis H6510_A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, subtype glanshaver

1. Er is nu nog te weinig inzicht in het actuele voedingsstoffenniveau - stikstof (N) en fosfaat (P) - in bodems in het huidige en potentiële gebied van voorkomen. Te veel voedingsstoffen (met name P) beperken de ontwikkeling naar Glanshaverhooiland. Inzicht wordt door metingen te doen aan het begin van de eerste beheerplanperiode (DLG & SBB, 2014).
2. Er is te weinig inzicht in de bijdrage aan voedingsstoffensituatie door Maasoverstromingen. Het gaat vermoedelijk slechts om nuances. Inzicht verkregen te worden door metingen te doen aan het begin van de eerste beheerplanperiode.

Ondanks deze lacunes in kennis bestaat er geen twijfel dat met de voorgestelde herstelmaatregelen de actuele kwaliteit en oppervlakte van het habitatype kunnen worden behouden omdat er herstelmaatregelen voorhanden zijn om negatieve effecten van de stikstofdepositie op te lossen.

5.6 Gebiedsgerichte uitwerking herstelstrategieën en herstelmaatregelen

Eerste bepaling herstelstrategieën en herstelmaatregelen op gradiëntniveau
* Stroomdalgraslanden komen van nature voor op de zandige delen in het rivierenlandschap. Het gaat dan om de zandige afzettingen van stroomruggen, oeverwallen en rivierduinen. Deze liggen in de regel in het bereik van de rivierdynamiek die zorgt voor grote erosie van de grasmat en forse afzetting van zandig materiaal (Ministerie van LNV, Natura 2000 profielendocument, 2008). In de Oeffelter Meent ligt het huidige * Stroomdalgrasland buiten bereik van de rivierdynamiek, want het is een overblijfsel uit een verleden situatie (voor de ijstijd) en het ligt dus niet op een natuurlijke gradiënt. De overstromingen van de Maas zijn wel de natuurlijke bron van bufferende stoffen waarvan het habitatype mede afhankelijk is. Deze overstromingsfrequentie is gedaald als gevolg van werken aan de Maas in het kader van de scheepvaart en veiligheid (Rijkswaterstaat, 2009). Hiermee is het vermogen van de bodem om de gevolgen van de stikstofdepositie (verzuring) met behulp van aanwezige bufferende stoffen ongedaan te maken afgenomen. De voorgestelde herstelmaatregelen houden het bufferend vermogen zo goed mogelijk in stand, zodat een robuust habitatype op termijn mogelijk blijft. Daarnaast wordt een experiment gedaan met bekalking mocht het bufferend vermogen onder de kritische grens komen.
Glanshaverhooilanden komen in het riviereengebied voor op zavelige gronden. De gronden zijn relatief voedselrijk en kalkhoudend. Het habitatype ontstaat op plaatsen die een hooilandbeheer hebben (Ministerie van LNV, Natura 2000 profielendocument, 2008).

5.6.1 *Herstelstrategie en herstelmaatregelen H6120 * Stroomdalgraslanden*

Bij het beschouwen van herstelmaatregelen is gekeken welke herstelmaatregelen er nodig zijn om de negatieve gevolgen van een overmatige stikstofdepositie (uit het verleden) op te heffen. Dit kan enerzijds door het afvoeren van voedingsstoffen. Herstelmaatregelen, die de abiotische omstandigheden verbeteren en bijdragen tot een robuust habitatype kunnen daarom ook als PAS-maatregel bestempeld worden.

Het aanvullend beheer dat nodig is wordt ook als PAS-maatregel aangemerkt. PAS-maatregelen zijn slechts bedoeld voor behoud.

Herstelstrategie: Afvoer voedingsstoffen.

Herstelmaatregel (PAS): In het eerste beheerplan wordt drukbegrazing met schapen en/of paarden geïntroduceerd op 10 ha. Dit vergroot de afvoer van organisch materiaal. De maatregel is als aanvulling op het reguliere beheer.

Herstelstrategie: Herstel wind- en waterdynamiek.

Herstelmaatregel (PAS): In de eerste beheerplanperiode wordt begonnen met kleinschalige bodemverstoring in de vorm van vergraven. Dit vindt plaats op een beperkt deel van de bovengrond (0,1 ha/jr). Hierdoor komt kaal zand aan de oppervlakte. Grootschalig en/of langdurig afgraven kan niet, want dan verdwijnt het habitattype omdat de groeiplaats te nat wordt (dichter bij het grondwater) (Adams, e.a. 2013; Limpt, P. van en D. van der Veen, 2009; DLG & SBB, 2014). Naast deze maatregel levert drukbegrazing door paarden en schapen ook verstoring op waardoor er meer zand en grind aan de oppervlakte komen (Adams, e.a. 2013; DLG & SBB, 2014).;

Herstelmaatregel (PAS): Indien in de toekomst het bufferend vermogen van de bodem onder de kritische grens komt moet bekalkt worden om de buffering op het gewenste niveau te houden (Adams, e.a. 2013; DLG & SBB, 2014);

Maatregel (geen PAS): Stortsteen op geschikte locaties langs de Maas wordt verwijderd, waardoor er meer erosie komt en dus afzetting van zand mogelijk wordt. Op deze manier ontstaan plekken met schraal zand, waarop vestiging van het habitat mogelijk is. Dit leidt tot areaaluitbreiding (Adams, e.a. 2013; DLG & SBB, 2014): par. 6.3). Maatregel is inmiddels uitgevoerd.

Maatregel (geen PAS): Bij wijze van experiment wordt rivierzand aangevoerd in de buurt van het huidige * Stroomdalgrasland (0,3 ha/3 jr). Het doel is om nieuw areaal te vormen door middel van een rivierdynamiek-vervangend proces. Het is een experiment omdat de beheerder op deze wijze ervaring met deze herstelmaatregel kan opdoen Adams e.a., 2013; DLG & SBB, 2014).

5.6.2 *Herstelstrategie en herstelmaatregelen H6510_A Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden*

Herstelstrategie: Afvoer voedingsstoffen

Herstelmaatregel (PAS): Het huidige weidebeheer wordt vervangen door maaibeheer. Dit betekent twee keer per jaar maaien en afvoeren van gras. Hierdoor worden voedingsstoffen uit het systeem verwijderd, zodat concurrentiekrachtige, algemene soorten worden teruggedrongen en minder algemene en kenmerkende soorten zich kunnen uitbreiden (Adams e. a. 2013; DLG & SBB, 2014). Het huidige weidebeheer doet dit in onvoldoende mate. De maatregel wordt in het eerste beheerplan uitgevoerd op 3,4 ha.

Voor een effectievere afvoer van voedingsstoffen wordt een specifieke vorm van maaibeheer toegepast: uitmijnen¹³. Vanaf de eerste beheerplanperiode wordt selectief bemest om de fosfaatvoorraad in de bodem sneller uit te putten en te verwijderen waardoor verschraling optreedt (DLG & SBB, 2014). De maatregel wordt in het eerste beheerplan uitgevoerd op 3,4 ha.

¹³ Afvoer van de gewasproductie met als doel om zoveel mogelijk nutriënten af te voeren die zich in de bodem hebben opgehoopt.

5.7 Beoordeling relevantie en situatie flora/fauna

5.7.1 *Interactie herstelmaatregelen met andere habitats en natuurwaarden*

Herstelmaatregelen, die genomen worden ten behoeve van één van de twee habitats * Stroomdalgrasland of Glanshaverhooiland kunnen gevolgen hebben voor het andere habitat of eventuele andere natuurwaarden. In dit hoofdstuk worden deze effecten nader beschouwd.

Stortsteen verwijderen levert meer dynamiek op bij de oevers. Dat biedt potentie voor *Stroomdalgrasland op nieuwe locaties, maar kan ten koste gaan van een beperkt areaal potentieel of actueel Glanshaverhooiland, omdat de toe te nemen zanddepositie de ene vegetatie in de andere doet overgaan. De uitbreiding in oppervlakte van het Glanshaverhooiland door de andere herstelmaatregelen is echter veel groter, waardoor de lokale, geringe afname in areaal geen probleem voor het instandhoudingsdoel is. Aangezien stortsteen verwijderen geen PAS-maatregel is, blijft een gedetailleerde uitwerking hiervan verder buiten beschouwing. Het voor de Maasuiteerwaarden karakteristieke heggenlandschap blijft behouden.

5.7.2 *Interactie uitwerking gebiedsgerichte herstelmaatregelen van stikstofgevoelige habitats met leefgebieden van bijzondere flora en fauna.*

Soorten die voorkomen in het gebied zijn H1149 Kleine modderkruiper en H1166 Kamsalamander. De maatregelen voor een beter beheer van de *Stroomdalgraslanden en de Glanshaverhooilanden hebben geen uitstraling naar de waterlopen waarin de kleine modderkruiper zit en naar de poelen waarin kamsalamanders hiervoor genoemde herstelmaatregelen beïnvloeden dan ook niet de staat van instandhouding van die twee soorten.

5.7.3 *Analyse soorten en leefgebieden*

In een aantal stappen wordt bepaald of er in het kader van de PAS maatregelen voor het in stand houden of verbeteren van de leefgebieden van Kleine modderkruiper en kamsalamander genomen moeten worden.

Stap 1: Bepaling van de soorten met stikstofgevoelig leefgebied:

In de tabel op de PAS-website http://pas.natura2000.nl/files/deel_ii_bijlagen.pdf staat welke soorten een stikstofgevoelig leefgebied hebben en welke Habitattypen en aanvullend geformuleerde leefgebieden daarmee geassocieerd zijn.

Tabel 5.4. Overzicht van habitatsorten in de Essentietabel voor de Oeffelter Meent

Instandhoudingsdoelstellingen		SVI Landelijk	Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	N-gevoelig leefgebied?
Habitatsorten						
H1149	Kleine modderkruiper	+	=	=	=	niet
H1166	Kamsalamander	-	=	=	=	wel

Conclusie: In het Natura 2000-gebied Oeffelter Meent komen de volgende soorten voor die afhankelijk zijn van stikstofgevoelige leefgebieden:

H1166 Kamsalamander

Op basis van de bestaande gegevens kan geen trend voor de kamsalamander worden aangegeven.

Stap 2: Vóórkomen van deze soorten in habitattypen en Leefgebieden:

In de tweede stap wordt voor de soorten met een stikstofgevoelig leefgebied bepaald in welke habitattypen en leefgebieden ze in beginsel voor kunnen komen en of deze ook daadwerkelijk voorkomen in het Natura 2000-gebied.

Tabel 5.5. Alle mogelijke combinaties van soorten met stikstofgevoelig leefgebied en de Habitattypen en Leefgebieden waarin zij voor kunnen komen.

VHR-soort	Typering leefgebied (Natuurdoeltypen)	KDW	N-gevoeligheid relevant voor leefgebied?	Corresponderend N-gevoelig habitatype	Overig N-gevoelig leefgebied	HT of LG komt wel / niet voor in N2000 gebied.
Kamsalamander	3.17 (va) - Geïsoleerde meander en petgat	2100	ja, voor zover zuurstoftekort kan optreden als gevolg van eutrofiering (bij lage N-belasting door andere bronnen of bij hoge P-belasting)	H3150 (KDW 2143/>2400)	LG02 (KDW 2143) Geïsoleerde meander en petgat (niet-overlappend deel)	wel
Kamsalamander	3.22 (va)-Zwakgebufferd ven	400	ja, voor zover zuurstoftekort kan optreden als gevolg van eutrofiering (bij lage N-belasting door andere bronnen of bij hoge P-belasting); verzuring geen probleem?	H3130 (KDW 571)		niet
Kamsalamander	3.32 (va)	1600	nee (zie leeswijzer deel II)			
Kamsalamander	3.52 (aw)	1800	nee (zie leeswijzer deel II)			
Kamsalamander	3.53 (aw)	1800	nee (zie leeswijzer deel II)			
Kamsalamander	3.56 (aw)	1400	nee (zie leeswijzer deel II)			
Kamsalamander	3.57 (aw)	2100	nee (zie leeswijzer deel II)			
Kamsalamander	3.59 (aw)	1400	nee (zie leeswijzer deel II)			
Kamsalamander	3.64 (aw)	1300	nee (zie leeswijzer deel II)			
Kamsalamander	3.65 (aw)	1400	nee (zie leeswijzer deel II)			
Kamsalamander	3.66 (aw)	2000	nee (zie leeswijzer deel II)			
Kamsalamander	3.69 (aw)	1400	nee (zie leeswijzer deel II)			

Verklaring van de tabel: Voor de typering van het leefgebied is gebruik gemaakt van de systematiek uit het Handboek Natuurdoeltypen (Bal et al. 2001). Vetgedrukt zijn typen met een groot belang voor de soort. Tussen haakjes staat bij de dieren de functie van het type (v = voortplanting; a = andere activiteiten; w = winterrust). De koppeling tussen soorten en typen is overgenomen uit Bal et al. (2001), tenzij cursief gedrukt. Wanneer een natuurdoeltype als gevoelig is benoemd (KDW < 2400 (Bal et al. 2007) is vervolgens gekeken of de stikstofgevoeligheid relevant is voor leefgebied van de betreffende soort (kolom 4). Indien positief, dan is in de twee kolommen erna aangegeven met welk habitatype en/of stikstofgevoelig leefgebied deze stikstofgevoeligheid correspondeert. Voor de habitattypen en de aanvullende stikstofgevoelige leefgebieden is ook de KDW opgenomen (Van Dobben et al. 2013).

In het Natura 2000-gebied Oeffelter Meent komen geen vennen voor.

Conclusie: In de Oeffelter komt één soort voor met een stikstofgevoelig leefgebied. Van de mogelijke habitattypen en leefgebieden waar deze soort in voor kan komen, is er alleen de volgende combinatie:

H1166 – Kamsalamander: LG02

Stap 3: Habitattypen en Leefgebieden daadwerkelijk worden gebruikt en/of er te hoge stikstofdepositie is:

In deze stap wordt bepaald of de soorten daadwerkelijk voorkomen in het stikstofgevoelige habitat of leefgebied in het Natura 2000-gebied.

Tabel 5.6. Aanwezigheid stikstofgevoelig leefgebied, overschrijding KDW en gebruik door soorten.

N-gevoelige leefgebieden voor kamsalamander	Leefgebied aanwezig in N2000 gebied?	KDW Mol N/ha/jr	Overschrijding in 2014	Overschrijding in 2030	Maakt een soort die afhankelijk is van het leefgebied er werkelijk gebruik van?
LG02 - Geïsoleerde meander en petgat	ja	2143	nee	nee	ja

Conclusie:

De binnen de Oeffelter Meent voorkomende soort met stikstofgevoelig leefgebied (kamsalamander) wordt geassocieerd met het volgende stikstofgevoelige leefgebied: LG02-geïsoleerde meander en petgat. In dit Natura 2000-gebied is echter geen sprake van te hoge stikstofdepositie in 2015 of in 2030. De KDW voor LG02 (Geïsoleerde meander en petgat) is 2143 mol N/ha/jr. In 2015 is de gebiedsdepositie 1514 mol N/ha/jr, in 2030 is die afgenomen tot 1300 mol N/ha/jr.

Eindconclusie: er behoeven geen maatregelen te worden genomen voor de Habitatsoorten in het Natura 2000-gebied de Oeffelter Meent in het kader van de PAS. Voor het behoud van de kamsalamander als habitatsoort zijn echter wel maatregelen nodig in het kader van het Natura 2000 beheerplan. Voor de volledigheid zijn deze maatregelen ook opgenomen in 5.7, in paragraaf 5.10 en in de maatregelenkaarten in bijlage 8.

5.8 Synthese herstelmaatregelen voor alle habitattypen in het gebied

Het integrale maatregelenpakket voor *Stroomdalgraslanden en Glanshaverhooilanden bestaat uit een eenvoudige optelsom van de hiervoor genoemde herstelmaatregelen zoals beschreven in paragraaf 5.6. De habitats zijn ruimtelijk gescheiden en de respectievelijke herstelmaatregelen interfereren daarom niet. Ook de herstelmaatregelen voor de soorten kamsalamander en grote modderkruiper interfereren niet met de herstelmaatregelen voor de habitats, zodat ook die herstelmaatregelen eenvoudig kunnen behoren tot het integrale

herstelmaatregelenpakket. In bijlage 8 is het maatregelenpakket op kaart weergegeven.

5.9 Beoordeling herstelmaatregelen naar effectiviteit, duurzaamheid, kansrijkdom in het gebied

Het maatregelenpakket, dat in paragraaf 5.6 wordt beschreven is een combinatie van PAS-herstelmaatregelen en aanvullende maatregelen. Met deze maatregelen kunnen beide habitattypen in een optimale conditie gebracht worden en wordt waar nodig de mogelijkheid voor uitbreiding open gehouden.

Duurzaamheid

Het huidige * Stroomdalgrasland is een relict uit het verleden. Met de huidige ligging, dynamiek en bedijking zal op deze locatie geen zand meer worden afgezet, zodat systeemherstel niet mogelijk is. Met voorgestelde maatregelen op het bestaande oppervlak wordt de dynamiek zoveel mogelijk nagebootst. Door het verwijderen van stortsteen kan weer actief zand afgezet worden. Dit zal dichterbij de Maas gebeuren, dus niet op het bestaande habitat. Hierdoor is uitbreiding van het oppervlak mogelijk. Op de korte termijn is het niet mogelijk om de geïsoleerde ligging van het * Stroomdalgrasland op te heffen. Het voortbestaan van het huidige areaal Stroomdalgrasland is en blijft afhankelijk van dynamiek vervangend beheer. Uitbreiding van het areaal is mogelijk op plaatsen waar als gevolg van het verwijderen van stortsteen door de Maas zand wordt afgezet. Waar en in welke mate dat voorkomt valt niet te voorspellen.

De reductie van de overstromingsfrequentie van de Maas is een knelpunt waar geen maatregelen tegen genomen kunnen worden.

Voor de Glanshaverhooilanden is de maatregel 'maaïen en afvoer' effectief en duurzaam; zie ook herstelstrategiedocument. In het herstelstrategiedocument wordt ook afgraven als kansrijke maatregel gezien. Daar wordt in de Oeffelter Meent niet voor gekozen omdat met afgraven al snel het grondwater wordt bereikt en omdat dit landschappelijk erg ingrijpend is. Er wordt voor gekozen om fosfaat door middel van maaïen en afvoeren te verwijderen. Om de effectiviteit van de maatregel te vergroten wordt deze aangevuld met een mestgift van stikstof kalium. Hierdoor blijft de productie de eerste jaren op peil waardoor meer fosfaat wordt afgevoerd dan wanneer deze mestgift niet gegeven zou worden.

Effectiviteit

De voorgestelde herstelmaatregelen zijn gebaseerd op de herstelstrategieën en zijn besproken met deskundigen uit de wetenschap en terreinbeheer.

Kansrijkdom

Technische kansrijkdom is hoog omdat alle gronden in eigendom zijn bij betrokken instanties (Staatsbosbeheer, Waterschap en Rijkswaterstaat). Het verwijderen van stortsteen is reeds door Rijkswaterstaat uitgevoerd. Herstelmaatregelen als begrazing hebben betrekking op slechts de gronden binnen het Natura2000 gebied en binnen eigendomsgebied van SBB, die daarom zonder problemen uitgevoerd kunnen worden. Bij drukkgrazing moet beheerder vinger aan de pols houden dat gewas kort de winter uitkomt.

Maatschappelijke kansrijkdom is hoog omdat de bovenstaande betrokken instanties het eens zijn voor uit te voeren herstelmaatregelen, hierover is overleg geweest.

5.10 Confrontatie/integratie

5.10.1 *Overzicht en doel van de herstelmaatregelen voor dit gebied*

In de systematiek van de PAS worden maatregelen onderscheiden voor behoud/voorkómen van verslechtering en maatregelen gericht op uitbreiden van areaal en/of verbeteren van de kwaliteit. Het beleid is er op gericht in de eerste beheerplanperiode te streven naar behoud/voorkómen van achteruitgang. In de praktijk blijkt dat onderscheid moeilijk te maken: maatregelen die je neemt voor behoud kunnen ook een uitbreiding van het areaal en/of een verbetering van de kwaliteit opleveren. In onderstaand overzicht zijn beide doelstellingen opgenomen. In de eerste beheerplan periode worden de volgende maatregelen genomen:

1. Gericht op behoud/voorkomen van verslechtering:

Beheermaatregelen ten behoeve van behoud:

- Drukbegrazing met schapen en/of paarden (H6120) (PAS)
- Indien de kwaliteit van het habitatype toch achteruitgaat ondanks de maatregelen zo nodig bekalken om buffering op peil te houden (H6120) (PAS)
- Uitmijnen van voedingsstoffen met een hooilandbeheer (maaien en afvoeren) en selectief bemesten (H6510_A) (PAS)

Maatregelen om de dynamiek te vergroten, gericht op behoud:

- Kleinschalig vergraven (H6120) (PAS)
- Aanvoer van rivierzand (H6120) (PAS)

2. Gericht op uitbreiden van oppervlakte en/of verbeteren van kwaliteit

Beheermaatregelen ten behoeve van uitbreiding en verbeteren kwaliteit:

- Drukbegrazing (H6120) (PAS)
- Verwijderen stortsteen langs de Maas (H6120)¹⁴ (PAS)
- Uitmijnen van voedingsstoffen met een hooilandbeheer (maaien en afvoeren) en selectief bemesten (H6510_A) (PAS)
- Indien de kwaliteit van het habitatype toch achteruitgaat ondanks de maatregelen zo nodig bekalken om buffering op peil te houden (H6120) (PAS)

Maatregelen om dynamiek te vergroten, gericht op uitbreiding en verbeteren van de kwaliteit:

- Kleinschalig vergraven (H6120) (PAS)
- Aanvoer van rivierzand (H6120) (PAS)

In de tweede en daaropvolgende beheerplanperioden worden de volgende maatregelen voorzien:

1. Gericht op behoud:

Beheermaatregelen ten behoeve van behoud:

- Drukbegrazing met schapen en/of paarden (H6120) (PAS)
- Zo nodig bekalken om de buffering op peil te houden (H6120) (PAS)
- Uitmijnen van voedingsstoffen met een hooilandbeheer (maaien en afvoeren) en selectief bemesten (H6510_A) (PAS)

¹⁴ Deze maatregel was bij de start van het PAS-proces in de tweede beheerplan periode gepland. Rijkswaterstaat is in 2013 begonnen om de stortsteen te verwijderen, inmiddels is dit gereed.

Maatregelen om de dynamiek te vergroten, gericht op behoud:

- Kleinschalig vergraven (PAS)
- Aanvoer rivierzand (H6120) (PAS)

2. Gericht op verdere uitbreiden van oppervlakte en/of verbeteren van de kwaliteit
Beheermaatregelen ten behoeve van uitbreiding / kwaliteitsverbetering:

- Drukbegrazing met schapen en/of paarden (H6120) (PAS)
- Uitmijnen van voedingsstoffen met een hooilandbeheer (maaien en afvoeren) en selectief bemesten (H6510_A) (PAS)
- Bekalken indien proef succesvol is gebleken (H6120) (PAS)

Maatregelen om de dynamiek te vergroten, gericht op uitbreiding / kwaliteitsverbetering:

- Kleinschalig vergraven (PAS)
- Aanvoer van rivierzand (H6120) (PAS)

5.10.2 *Mate van zekerheid van de effecten van de maatregelen*

De maatregelen zijn overgenomen uit de herstelstrategieën voor de verschillende habitattypen.

Tabel 5.7. Maatregelentabel

Kaart	Maatregel	Ten behoeve van	Potentiële effectiviteit *	Responstijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
-	13 poelen terugplaatsen raster voor ruigtevegetatie <i>Eenmalig</i>	H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, buiten afgesloten zeearmen	-	-	4000 m	Eenmalig (1)
-	13 poelen visvangen <i>Eenmalig</i>	H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, buiten afgesloten zeearmen	-	-	niet van toepassing	Eenmalig (1,2,3)
-	5 extra poelen gem. 1000m2 <i>Eenmalig</i>	H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, buiten afgesloten zeearmen	-	-	0,5 ha	Eenmalig (1)
-	5 poelen vergroten gem. 800m2 <i>Eenmalig</i>	H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, buiten afgesloten zeearmen	-	-	0,5 ha	Eenmalig (1)
-	Aanleg faunapassage <i>Eenmalig</i>	H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, buiten afgesloten zeearmen	-	-	1 stuks	Eenmalig (1)
-	Bij 10 poelen bermen en struiken verwijderen gem. 1000 m2 <i>Eenmalig</i>	H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, buiten afgesloten zeearmen	-	-	1 ha	Eenmalig (1,2,3)
-	Bodemonderzoek voor arealen potentiële uitbreiding (h6120 na overstroming ivm buffering en h6510a voor optimalisering mestgift) <i>Eenmalig</i>	H6120 Stroomdalgraslanden	● ● ●	>= 10	niet van toepassing	Eenmalig (1)
-	Bodemonderzoek voor arealen potentiële uitbreiding (h6120 na overstroming ivm buffering en h6510a voor optimalisering mestgift) <i>Eenmalig</i>	H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)	-	-	± niet van toepassing	Eenmalig (1)
-	Drukbegrazing <i>Cyclisch</i>	H6120 Stroomdalgraslanden	● ● ○	>= 10	4 ha	Cyclisch (1,2,3)

Kaart	Maatregel	Ten behoeve van	Potentiële effectiviteit *	Responstijd (jaar) **	Opp./lengte maatregel	Frequentie uitvoering per (1e, 2e of 3e) tijdvak ***
-	Onderzoek populatie kamsalamander <i>Eenmalig</i>	H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, buiten afgesloten zeearmen	-	-	± niet van toepassing	Eenmalig (1)
-	Onderzoek populatie kleine modderkruiper <i>Eenmalig</i>	H3260 Beken en rivieren met waterplanten	-	-	± niet van toepassing	Eenmalig (1)
-	Onderzoek waterkwaliteit voor kleine modderkruiper <i>Eenmalig</i>	H3260 Beken en rivieren met waterplanten	-	-	± niet van toepassing	Eenmalig (1)
-	Opschonen 13 poelen gem. 1000 m2 <i>Eenmalig</i>	H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, buiten afgesloten zeearmen	-	-	1,3 ha	Eenmalig (1,2,3)
-	Rivierzand aanvoeren <i>Eenmalig</i>	H6120 Stroomdalgraslanden	● ● ●	1 - 5	3*0,1 ha/3 jr	Eenmalig (1,2,3)
-	Stortsteen maas verwijderen <i>Eenmalig</i>	H6120 Stroomdalgraslanden	● ● ●	>= 10	4 ha	Eenmalig (1)
-	Uitmijnen <i>Cyclisch</i>	H6510A Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden (glanshaver)	● ● ●	5 - 10	3,5 ha	Cyclisch (1,2,3)
-	Vergraven <i>Eenmalig</i>	H6120 Stroomdalgraslanden	● ● ●	>= 10	1,5 ha	Eenmalig (1,2,3)
-	Zonodig bekalken <i>Cyclisch</i>	H6120 Stroomdalgraslanden	● ● ●	1 - 5	3*0,1 ha	Cyclisch (1,2,3)

* ● ○ klein
● ● ○ matig
● ● ● groot

** De responstijd is de tijd waarvan verwacht wordt dat de maatregel effect zal hebben:
< 1 jr; 1 tot 5 jr; 5 tot 10 jr; 10 jr of langer

*** De frequentie, per tijdvak van zes jaar, is eenmalig of cyclisch

5.10.3 Omgaan met onzekerheden

In deze paragraaf is de vraag "Welke kennislacunes zijn er en hoe gaat u daarmee om?" aan de orde. In voorgaande paragrafen zijn de volgende kennisleemtes benoemd.

Kennislacunes

- Er is te weinig inzicht in de abiotische omstandigheden (voedingsstoffen: N, P) in bodems in huidige en potentiële gebied van Glanshaverhoïlanden.
- Er is te weinig inzicht in de bijdrage aan de voedingsstoffensituatie door Maasoverstromingen. Hierdoor is er te weinig inzicht op welke termijn het habitatype gerealiseerd kan worden.
- Er is geen inzicht in hoeverre de afnemende overstromingsfrequentie van de Maas onder invloed van werken aan de Maas ten behoeve van de scheepvaart

en de veiligheid effecten hebben op de basenvoorraad in de bodem van de * Stroomdalgraslanden.

Met deze kennislacunes wordt in de uitvoering van de maatregelen als volgt rekening gehouden:

- Voor Glanshaverhooiland: Aanpassen van het beheer om negatieve effecten van te hoge stikstofdepositie en voedselrijkdom tegen te gaan. Momenteel wordt er beweid. Hiermee worden geen voedingsstoffen afgevoerd. In de toekomst moet 2 keer per jaar gemaaid en afgevoerd worden. De frequentie is maatwerk, afhankelijk van de kwaliteit van het aanwezige habitat. Waar het in potentie al voorkomt moet de intensiteit lager zijn om te zorgen dat zaadzetting kan plaatsvinden. Op die plaatsen waar het habitat zich nog moet ontwikkelen kan de frequentie van het maaibeheer hoger zijn. Momenteel wordt er één maal per jaar gemaaid en afgevoerd. Dit is momenteel onvoldoende. Dit wordt verhoogd naar 2 keer per jaar. Door tussentijds de vegetatie te monitoren kan gekeken worden of de kwaliteit van het habitat verbeterd. Voor de * Stroomdalgraslanden: De ontwikkeling van de overstromingsfrequentie en van de basenvoorraad in de bodem van de * Stroomdalgraslanden moet worden gemonitord.

De volgende kennis wordt in de komende jaren verzameld:

- Om het effect van het maaien en afvoeren van maaisel op de voedingegehalte van de bodem te kunnen bepalen voor de Glanshaverhooilanden (H6510-A) moet jaarlijks een bodemanalyse in het potentiegebied gemaakt worden. De mestgift van stikstof en kalium kan hier op aangepast worden om zoveel mogelijk voedingsstoffen uit de bodem te kunnen verwijderen.
- Ook de waterkwaliteit van de Maas ter plekke moet bepaald worden om inzicht te krijgen in de aanvoer van voedingsstoffen. Op deze manier wordt inzicht verkregen in de mate van verschraling.
- Ontwikkeling van de overstromingsfrequentie en basenvoorraad in de bodem van de * Stroomdalgraslanden moet bepaald worden.

5.10.4 Voorzorgsmaatregelen

Hieronder geven we aan wat er wordt gemonitord en welke maatregelen er worden genomen indien er onverhoopt verslechtering in de instandhoudingsdoelstellingen zou worden geconstateerd:

- Verspreiding van vegetatietypen en soorten monitoren (kwaliteitsindicerende soorten waaronder de typische soorten van de habitats, indicatorsoorten voor verzuring en vermesting), zodat gevolgd kan worden of de voorgestelde maatregelen effectief zijn.
- Volgen van de systeemrelevante hydrologische parameters: overstromingsfrequentie en –duur van de Maas, morfologische dynamiek op de Maasoever (zanddepositie, afkalving) en onderzoek bodemkwaliteit, zodat beter inzicht wordt verkregen in de aanvoer van basen en voedingsstoffen.

Mocht tijdens de uitvoering blijken dat de herstelmaatregelen onvoldoende effect sorteren, dan hebben we de volgende herstelmaatregelen achter de hand:

- Voor Glanshaverhooiland: als 2 keer per jaar maaien en afvoeren onvoldoende is om de achteruitgang te stoppen en de kwaliteit te verbeteren, dan kan overgegaan worden tot het toedienen van de meststoffen N en K en wordt de intensiteit van het maaibeheer verhoogd tot 3 keer per jaar, zoals aangegeven in de herstelstrategieën (Adams e.a. 2013b).

- Voor * Stroomdalgrasland: het habitatype komt voor op een relict. Incidenteel komt buffering voor door overstroming van de Maas. Deze intensiteit zal in de toekomst afnemen omdat de veiligheid tegen overstroming vergroot wordt. Mocht de voorraad bufferende stoffen te gering worden, dan wordt deze door kunstmatige bekalking op peil gehouden (Adams e.a. 2013a). Vóórkomen van het habitat kan alleen door menselijk ingrijpen in stand gehouden worden, Met de voorgestelde herstelmaatregelen zitten we al aan het maximum; opvoeren van de intensiteit is geen oplossing.

5.10.5 *Tussenconclusie effect herstelmaatregelen*

Door de uitvoering van de herstelmaatregelen in dit gebied wordt gewaarborgd dat in tijdvak 1 (2015-2021) geen verslechtering optreedt van de kwaliteit van de aangewezen habitattypen en habitats van soorten. Het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen van alle soorten en habitattypen waardoor dit gebied is aangewezen is door het uitvoeren van de herstelmaatregelen ook in de tijdvakken 2 en 3 mogelijk.

5.10.6 *Monitoring Oeffelter Meent*

De totale PAS-monitoring is beschreven in hoofdstuk 6 van het PAS programma. Verder is er een PAS-Monitoringsplan dat beschrijft welke informatie nodig is en wat daarvoor gemonitord wordt en zijn er standaarden voor de werkwijze van monitoring en beoordeling PAS waarin de procedures beschreven zijn voor de verzameling en interpretatie van data.

Ten behoeve van de PAS-monitoring wordt per Natura-2000 gebied jaarlijks een gebiedsrapportage opgesteld met als doel de ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten en de voortgang van de uitvoering van de herstelmaatregelen in beeld te brengen.

De gebiedsrapportage bevat:

- Presentatie van stand van zaken natuurontwikkeling en uitvoering herstelmaatregelen op gebiedsniveau:
  - Geactualiseerde informatie over omvang en kwaliteit van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten (eenmalig per tijdvak, zodra beschikbaar)
  - De procesindicatoren (zodra relevant) en de informatie op basis van de indicatoren
  - Verslag van jaarlijks veldbezoek (ontwikkelen de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten zich volgens verwachting)
  - Verslag van voortgangsoverleg over de ontwikkeling van natuurkwaliteit en uitvoering en effecten van herstelmaatregelen tussen voortouwnemers/bevoegd gezag en uitvoerende organisaties/terreinbeheerders.
  - Inzicht in de voortgang van de voorbereiding en uitvoering van (gewijzigde) herstelmaatregelen
  - Aanvullende monitoring en onderzoek zoals beschreven in de gebiedsanalyses (inhoudelijke resultaten uit aanvullende monitoring en onderzoek, wanneer relevant)
- Evaluatie monitoringssystematiek, ten behoeve van eventuele verbeteringen van de monitoring.
- Samenvatting van relevante signalen over bovenstaande onderdelen.

Procesindicatoren worden gebruikt om de voortgang van het herstelproces als gevolg van het uitvoeren van een bepaalde herstelmaatregel te volgen. De procesindicatoren worden ingezet bij het uitvoeren van die herstelmaatregelen, waarbij de planning van de uitvoering van de 'meting' zodanig wordt gekozen dat zij logisch is ten opzichte van de responstijd van de herstelmaatregel. Informatie op basis van procesindicatoren wordt opgenomen in de gebiedsrapportages. Vijf jaar na inwerkingtreding van dit programma wordt de informatie op basis van de procesindicatoren benut voor de evaluatie en actualisatie van de gebiedsanalyses ten behoeve van het volgende tijdvak van dit programma. Ook wordt informatie op basis van procesindicatoren betrokken bij doorontwikkeling van de herstelstrategieën en voor onderzoek in het kader van geconstateerde kennisleemtes.

Voor het gebied Oeffelter Meent zal daarnaast de volgende aanvullende monitoring plaatsvinden:

Tabel 5.8 overzicht monitoring per maatregel

Maatregel nummer, beschrijving	Toelichting reden aanvullende monitoring	Aanvullende monitoring welke monitoringsactiviteiten?	Omvang aanvullende monitoring frequentie, hectares, inspanning
Drukbe grazing tbv H6120	Vinger aan de pols houden om eventueel bij te kunnen sturen.	Standaard monitoring van vegetatieontwikkeling en structuur Geen aanvullende monitoring	0
Uitmijnen tbv H6510_A	Vinger aan de pols houden om eventueel bij te kunnen sturen.	Aanvullende monitoring: Bodemanalyses om nutriëntengehalte te bepalen	H6510_A 1 * per 3 jaar bemonsteren
Bekalken tbv H6120	Vinger aan de pols houden om eventueel bij te kunnen sturen.	Aanvullende monitoring: Basenvoorraad van de bodem meten	H6120 1 * per 6 jaar bemonsteren
Rommelen (omzetten) van de bovengrond tbv H6120	Vinger aan de pols houden om eventueel bij te kunnen sturen.	Aanvullende monitoring: Basenvoorraad van de bodem meten	H6120 1 * per 6 jaar bemonsteren
Aanvoer rivierzand tbv H6120	Vinger aan de pols houden om eventueel bij te kunnen sturen.	Aanvullende monitoring: Monitoring overstromingsfrequentie en zandafzetting	Oppervlakte, duur en frequentie van overstroming. Erosie en sedimentatie oeverwal 1 * per 3 jaar.
Verwijderen stortsteen langs de Maas tbv H6120	Vinger aan de pols houden om eventueel bij te kunnen sturen.	Aanvullende monitoring: Monitoring overstromingsfrequentie en zandafzetting	Oppervlakte, duur en frequentie van overstroming. Erosie en sedimentatie oeverwal 1 * per 3 jaar.

5.10.7 Eindconclusie

In deze paragraaf worden per habitattype en soort conclusies getrokken ten aanzien van het realiseren van de instandhoudingsdoelen bij uitvoering van het voorgestelde maatregelenpakket en daling van de depositie conform de verwachting van Aerius versie Monitor 14.2.1. De habitattypen en soorten worden daartoe in één van de volgende categorieën ingedeeld:

Categorie 1. Wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel

Binnen deze categorie zijn er twee subcategorieën te onderscheiden:

1a. Wetenschappelijk gezien is er redelijkerwijs geen twijfel dat de instandhoudingsdoelstellingen op termijn worden gehaald. Behoud is geborgd, dus verslechtering wordt voorkomen. 'Verbetering van de kwaliteit' of 'uitbreiding van de oppervlakte' van de habitattypen of leefgebieden zal in de gevallen waar dit een doelstelling is in het eerste tijdvak van dit programma aanvangen.

1b. Wetenschappelijk gezien is er redelijkerwijs geen twijfel dat de instandhoudingsdoelstellingen op termijn kunnen worden gehaald. Behoud is geborgd, dus verslechtering wordt voorkomen. 'Verbetering van de kwaliteit' of 'uitbreiding van de oppervlakte' van de habitattypen of leefgebieden kan in de gevallen waarin dit een doelstelling is in een tweede of derde tijdvak van dit programma aanvangen.

Categorie 2. Wetenschappelijk gezien redelijkerwijs twijfel

Er zijn wetenschappelijk gezien twijfels of de achteruitgang zal worden gestopt en of er uitbreiding van de oppervlakte of verbetering van de kwaliteit van de habitattypen of leefgebieden zal plaatsvinden.

Hieronder wordt per habitattype aangegeven in welk van bovenstaande categorieën het habitattype valt. Een beknopte onderbouwing hiervan is opgenomen.

H6120 Stroomdalgraslanden

Categorie 1b

Achteruitgang wordt gestopt en dus is behoud van het habitattype in de eerste periode geborgd. Verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van het oppervlakte in de 2^e periode is mogelijk.

Onderbouwing

- De kwaliteit en oppervlakte van het stikstofgevoelige habitattype zijn achteruitgegaan door hoge beschikbaarheid van voedingsstoffen, verminderde dynamiek en een beheer dat daar onvoldoende op inspeelt. Het resultaat is meer vergrassing en minder kenmerkende en typische soorten.
- In 2015 bedraagt de overschrijding van de KDW maximaal 253 mol N/ha/jr ¹⁵.
- In 2030 ligt de gemiddelde depositie net onder de KDW. In 2030 wordt in 9% van het oppervlak de KDW nog overschreden.
- Er worden herstelmaatregelen genomen die wetenschappelijk of in praktijk zijn getoetst, zoals begrazen om nutriënten af te voeren, rommelen in de bovengrond, aanvoer van rivierzand en verwijderen van stortsteen om buffering op peil te houden, indien nodig ook bekalken. Voor nieuw areaal zijn herstelmaatregelen voorzien voor toename van de dynamiek van de Maas.

¹⁵ Berekend als 90% percentiel van depositie in 2030 - KDW. Lokaal kan de overschrijding hoger zijn.

- Met de maatregelen in het bestaande areaal *Stroomdalgrasland wordt de kwaliteit verbeterd. Uitbreiding van het areaal zal m.n. plaatsvinden op plaatsen waar nieuw zand wordt afgezet. Hoe snel en waar dit plaats zal vinden is niet te voorspellen. Vandaar dat het habitat in categorie 1b valt.
- De gebiedsanalyse is goed uitgevoerd, er is voldoende informatie voorhanden om tot een conclusie te komen.
- De kennislacunes zijn goed in beeld gebracht. Er wordt onderzocht wat de bijdrage van de Maasoverstromingen is aan de voedingsstoffsituatie. De monitoringsfrequentie en de basenvoorraad in de bodem worden gemonitord. Er wordt dus zorgvuldig omgegaan met de kennisleemten.

H6510_A Glanshaver- en vossenstaartheoïlanden

Categorie 1a

Behoud van het habitatype is geborgd in de eerste periode. Verbetering en uitbreiding zal plaatsvinden in de 2^e periode.

Onderbouwing

- De oppervlakte van het stikstofgevoelige habitatype is stabiel. Uit de vegetatiekarteringen blijkt dat de kwaliteit ondanks het beheer vooruit is gegaan.
- Op gebiedsniveau ligt de depositie in 2015 57 mol N/ha/jr boven de KDW. Lokaal is dit maximaal 389 mol N/ha/jr ¹⁶.
- In 2030 ligt de gemiddelde depositie onder de KDW. In 2030 wordt in 9% van het oppervlak de KDW nog overschreden. Lokaal vindt nog overschrijding plaats met maximaal 128 mol N/ha/jr ¹⁷.
- Er worden herstelmaatregelen genomen die wetenschappelijk of in praktijk zijn getoetst, zoals maaien en afvoeren en uitmijnen om nutriënten af te voeren.
- Als het beheer geïntensiveerd wordt zal de kwaliteit nog verder verbeteren en zullen delen die nu niet kwalificeren in de toekomst wel kwalificeren. Er wordt een snelle reactie verwacht. Vandaar dat het gebied in categorie 1a is ingedeeld.
- De gebiedsanalyse is goed uitgevoerd, er is voldoende informatie voorhanden om tot een conclusie te komen.
- De kennislacunes zijn goed in beeld gebracht. Er wordt onderzocht wat de bijdrage van de Maasoverstromingen is aan de voedingsstoffsituatie. De voedingssituatie van de bodem in het huidige en potentiële areaal wordt onderzocht. Er wordt dus zorgvuldig omgegaan met de kennisleemten.

Tabel 5.9 categorie-indeling per habitat

h-nr	habitat	categorie-indeling		
		1a	1b	2
6120	* Stroomdalgraslanden	-	x	
6510_A	Glanshaverhooïlanden	x		

Met het uitgewerkte pakket aan maatregelen, de verwachte daling van stikstofdepositie en de benoemde voorzorgsmaatregelen kan het volgende gezegd worden:

1. Het behoud is gewaarborgd van alle stikstofgevoelige habitattypen.
  - a. Door het treffen van extra maatregelen worden de habitattypen op de huidige locaties in stand gehouden.

¹⁶ Berekend als 90% percentiel van depositie in 2030 - KDW. Lokaal kan de overschrijding hoger zijn.

¹⁷ Berekend als 90% percentiel van depositie in 2030 - KDW. Lokaal kan de overschrijding hoger zijn.

- b. Er wordt een redelijke en geloofwaardige inspanning geleverd die zal leiden tot een begin in de verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte van de stikstofgevoelige habitats.
- c. In 2030 zal de gemiddelde depositie voor beide habitattypen onder de KDW komen. In 9% van het areaal van beide habitattypen zal er plaatselijk nog een lichte overschrijding van de KDW zijn.
- d. De te treffen maatregelen zorgen voor een uitbreiding in oppervlakte en verbetering in kwaliteit door een toename van typische soorten.

Dit Natura 2000-gebied wordt daarom ingedeeld in:

Categorie 1b en volgt daarmee de laagste score voor de afzonderlijke aangewezen habitattypen.

Soorten

Hieronder wordt per stikstofgevoelige soort aangegeven in welk van bovenstaande categorieën de soort valt. De toelichting staat in paragraaf 5.7.3.

Tabel 5.10 Stikstofgevoelige soort

nr	soort	categorie-indeling			
		1a	1b	2	onbekend
H1166	Kamsalamander	x			

5.10.8 *Tijdpad doelbereik voor samenvatting van gebiedsanalyse*

Met het maatregelenpakket opgenomen in de hier voorliggende gebiedsanalyse wordt een belangrijke bijdrage aan de Natura 2000-doelen van dit gebied geleverd. Dit maatregelenpakket is gericht op het beschermen van de hier aanwezige stikstofgevoelige habitattypen en (leefgebieden van) soorten tegen de achtergrond van economische groei.

Het maatregelenpakket zorgt in de eerste beheerplanperiode voor het tegengaan van achteruitgang van alle stikstofgevoelige aangewezen habitattypen en van alle stikstofgevoelige leefgebieden van aangewezen soorten in de Natura 2000-gebieden. Tegelijkertijd worden in deze periode ook de kansen benut voor uitbreiding van oppervlakte en verbetering van kwaliteit. Dit wordt in de tweede en derde beheerplanperiode voortgezet.

De effecten van het maatregelenpakket en het gebruik van ontwikkelingsruimte worden in onderstaande Tabel 5.11 voor de verschillende stikstofgevoelige habitats in dit N2000-gebied samengevat.

Tabel 5.11. Samenvatting verwachte effecten habitattypen en soorten

Habitatype/leefgebied		Trend sinds 2004 areaal / kwaliteit (Bron)	Verwachte ontwikkeling einde 1e beheerplan periode	Verwachte ontwikkeling 2030 t.o.v. einde 1e beheerplan periode
H6120	* Stroomdalgraslanden	- / - (vegetatiekarteringen; Beheerplan 2013)	+	+
H6510_A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden <i>Glanshaver</i>	+ / + (vegetatiekarteringen; Beheerplan 2013)	+	+
H1149	Kleine modderkruiper	Onbekend / onbekend (vegetatiekarteringen; Beheerplan 2013)	=	=
H1166	Kamsalamander	Onbekend / onbekend (vegetatiekarteringen; Beheerplan 2013)	+	+

Met: - (achteruitgang), = (gelijk) en + (vooruitgang) of onb. (onbekend) (situatie 2014) worden de ontwikkelingen in relatie tot de geldende instandhoudingsdoelstelling aangegeven.

5.11 Eindconclusie

In voorgaande hoofdstukken van deze gebiedsanalyse is op basis van de best beschikbare wetenschappelijke kennis inzichtelijk gemaakt en onderbouwd dat,

- gegeven het in deze analyse geschetste depositieverloop waar binnen de te verwachten uitgifte van ontwikkelingsruimte is meegewogen en
- gegeven de staat van instandhouding, de trend en de afstand tot de KDW van de betrokken habitattypen en leefgebieden van soorten
- alsmede door de positieve effecten van geborgde uitvoering van maatregelen
- er met de uitgifte van ontwikkelruimte er in het gebied met zekerheid geen aantasting plaatsvindt van de natuurlijke kenmerken van het gebied.

Er treedt met de uitgifte van ontwikkelingsruimte bij het in deze gebiedsanalyse geschetste depositieverloop en bij de uitvoering van de in deze gebiedsanalyse genoemde en geborgde maatregelen op habitatniveau geen verslechtering op, behoud gedurende de eerste PAS periode is geborgd en daar waar uitbreidings- en of verbeterdoelen aan de orde zijn, geldt dat deze op termijn mogelijk is ondanks de uitgifte van ontwikkelingsruimte.

Eveneens is op basis van de best beschikbare wetenschappelijk kennis beoordeeld dat de te treffen passende maatregelen in deze gebiedsanalyse geen negatieve effecten hebben op andere instandhoudingsdoelen in het gebied.

6 Visie en uitwerking kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden gehaald. Het geeft een beschrijving van de mogelijkheden en de keuzes die daarin gemaakt zijn. Aan het einde van de looptijd van dit beheerplan moet getoetst worden of de doelstellingen voldoende behaald zijn. Aan de hand daarvan zullen als dat nodig is de maatregelen aangepast worden of nieuwe acties worden geformuleerd.

6.1 Visie op kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen

De Oeffelter Meent is een klein, maar bijzonder natuurgebied langs de Maas. Het gebied is onder meer bijzonder vanwege het voorkomen van stroomdalgraslanden. Deze stroomdalgraslanden zijn elders langs de Maas weinig algemeen, maar wel bijzonder doordat ze in samenstelling afwijken van die van het Rijnsysteem. In de visie is met name het stroomdalgrasland bijzonder en van geheel eigen waarde, maar ook heeft het een belangrijke rol in het behoud en voortbestaan van dergelijke waarden elders in het Maasdal doordat het als het ware een belangrijke kraal in het kralensnoer van dergelijke terreinen is. Dat betekent voor de visie dat op het huidige (afgegraven) rivierduin het stroomdalgrasland op de hele oppervlakte in goede conditie zal zijn: zonder vergrassing, met open plekken, het ruim voorkomen van de kenmerkende soorten (lees: geen incidentele waarnemingen) en dergelijke. Tevens zal er langs de oeverwal stroomdalgrasland voorkomen. Ook de glanshaverhooilanden in de Oeffelter Meent vervullen een dergelijke rol. Het gebied is in dit opzicht een belangrijke genenbron voor rivier gebonden natuur en geeft voeding aan elders te ontwikkelen nieuwe natuur.

De Oeffelter Meent is tevens leefgebied van soorten die binnendijks hun voornaamste leefgebied hebben, maar waarbij de buitendijkse gebieden een belangrijke rol vervullen in het voortbestaan van de metapopulatie. Kamsalamanders hebben in de visie ook buitendijks goede voortplantingsmogelijkheden en hebben daar ook een goed landbiotoop – alles tezamen is dat dan een robuuste populatie in en om de Oeffelter Meent. Meer natuurontwikkeling langs de Maas zal een goede invloed kunnen hebben op de soortenrijkdom van het stroomdalgrasland. Soorten kunnen zich gemakkelijker verplaatsen. Bij de aanwezigheid van goede relaties met binnendijks gelegen gebieden, kunnen robuuste populaties ontstaan van kleine modderkruiper en kamsalamander.

Concretisering van de instandhoudingsdoelstellingen

Op de middellange termijn zijn er goede mogelijkheden om zowel de kwaliteit van de habitattypen te verbeteren als de oppervlakte uit te breiden. Ook voor de aangewezen soorten zijn er duidelijk mogelijkheden tot verbetering.

De instandhoudingsdoelstellingen uit het aanwijsbesluit geven een richting aan (bijvoorbeeld verbetering en uitbreiding van een habitatype) maar geen kwantitatief einddoel. In dit beheerplan zijn de instandhoudingsdoelen daarom concreet uitgewerkt.

Uitbreidingslocaties habitattypen

Stroomdalgraslanden kunnen zich alleen ontwikkelen in het huidige (afgegraven) rivierduin en op de oeverwal langs de Maas.

Op het rivierduin is een kleine oppervlakte stroomdalgrasland aanwezig, met daaromheen een groter oppervlak dat zich net niet kwalificeert. Met maatregelen moet dit deel te ontwikkelen zijn tot een stroomdalvegetatie.

Ook dicht bij de rivier zijn kansen In het kader van het project natuurvriendelijke oevers ontstaat meer ruimte voor de Maas, waarbij processen als erosie en sedimentatie zullen plaatsvinden. Dit biedt mogelijkheden voor soorten uit het habitatype om zich te vestigen op de flanken van de oeverwal. Het is niet goed voorspelbaar waar dit zal gaan gebeuren. Daarom is hiermee geen rekening gehouden in de berekening van de potentiële oppervlakten van de habitatypes.

Net ten westen van het Natura2000-gebied is ook mogelijk om stroomdalgraslanden te herontwikkelen, op de plek waar vroeger het westelijke deel van het voormalige rivierduin gelegen heeft. Het tempo van de areaalvergroting hangt vooral af van de mate waarin dynamiek kan optreden.

De oppervlakte glanshaverhooiland is in potentie vrij groot, maar in de huidige situatie is het habitatype beperkt aanwezig. Zowel de terreinen waar nu glanshaverhooiland voorkomt als waar uitbreidingsmogelijkheden liggen zijn vrij sterk geëutrofiëerd. Het habitatype is bij een aangepast beheer goed te ontwikkelen in een ruime, iets hoger gelegen strook langs de Maas en elders op wat hoger gelegen lichte klei- en zavelgronden. In bijlage 5, potentie voorkomende habitatype, is de potentie aangegeven.

6.1 geeft een indicatie van de potentie van de verschillende habitatypes. De oppervlakte van de stroomdalgraslanden heeft alleen betrekking op het afgegraven rivierduin.

Tabel 6.1. Schatting van het areaal van de habitatypes nu en in de toekomst. (Oppervlaktes in hectares.)

Habitattypen		Huidige situatie	Potentie
*Stroomdalgraslanden	H6120	3,3	16
Glanshaverhooilanden	H6510_A	3,4	13
Overige natuur		93,4	71
Totaal		100,1	100,1

Uitbreidingslocatie soorten

Het potentiële areaal van de kleine modderkruiper is in de huidige situatie beperkt tot de laatste 400 m van de Oeffeltse Raam. Dat is het gedeelte waarin de waarnemingen gedaan zijn. Bij gelijkblijvend onderhoud zal de omvang en de kwaliteit van het leefgebied niet veranderen en zal de populatieomvang stabiel blijven.

Omdat het een erg beperkt gebied is, is uitbreiding van het areaal wel wenselijk. Dat betekent dat de Oeffeltse Raam over een groter traject geschikt moet worden gemaakt voor de kleine modderkruiper. Omdat de huidige omvang van de populatie niet bekend is, is het ook niet mogelijk om een indicatie te geven van de te verwachten populatieomvang.

Kamsalamanders komen in het Natura2000-gebied alleen voor in enkele poelen. Ten westen van het Natura 2000-gebied komen ze ook in een aantal poelen voor. Bij een aangepast beheer van de poelen in het Natura 2000-gebied, ook die waar ze nu niet in voorkomen, kan het areaal vergroot worden, waardoor de perspectieven kunnen

verbeteren. Er moet ook aandacht zijn voor poelen buiten het Natura 2000-gebied en voor de inrichting van landbiotopen. Ook voor de kamsalamander is het niet mogelijk om een beeld te geven van de te verwachten populatieontwikkeling, omdat het huidige voorkomen nog onvoldoende bekend is.

Kwaliteitsverbetering habitattypen en leefgebieden soorten

De kwaliteitsverbetering van stroomdalgraslanden is gericht op het terugbrengen van een groter aantal kenmerkende soorten (bijvoorbeeld wit vetkruid, tripmadam en draadklaver), een grotere bedekking door kenmerkende soorten (o.a. zacht vetkruid en wilde tijm) en een groter areaal van kenmerkende vegetaties (associatie van vetkruid en tijm).

De betere kwaliteit van de glanshaverhooilanden moet tot uitdrukking komen in vergroting van het aantal kenmerkende soorten (algemene soorten als gewone margriet, wilde peen en knooppkruid, maar op termijn ook minder algemene soorten als beemdooievaarsbek en karwij) en vermindering van de soorten die duiden op eutrofiëring.

Het leefgebied van de kamsalamander zal verbeteren als er betere verbinding is tussen voortplantingsbiotoop en landbiotoop. Ook de biotopen zelf worden verbeterd worden.

Tenslotte

Dit ideaalbeeld kan niet in één beheerplanperiode gerealiseerd worden. Naast interne maatregelen gaat het ook om externe maatregelen die soms meer tijd kosten. Daarnaast worden de gevolgen van het project Zandmaas en Maasroute, ten behoeve van de bescherming tegen hoogwater, als een gegeven beschouwd.

6.2 Strategie & doelbereik

Aan de habitattypen stroomdalgraslanden (H6120) en glashaverhooilanden (H6510 A) is een 'sense of urgency' toegekend vanwege de staat waarin ze zich bevinden. Dat betekent dat de inschatting is gemaakt dat binnen nu en tien jaar mogelijk onherstelbare schade optreedt als er niks gebeurt; onherstelbaar in de zin dat een kernopgave en de daaronder liggende verplichting om minimaal de huidige waarden in stand te houden dan niet meer realiseerbaar is. De 'sense of urgency' houdt voor beide typen ook in dat uitbreiding van het areaal noodzakelijk is. De huidige oppervlakten zijn te klein voor een duurzame instandhouding.

Aan het eind van hoofdstuk 3 zijn alle knelpunten bij het realiseren van de visie opgesomd. Het oplossen van deze knelpunten staat gelijk aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen en het realiseren van de visie. Daarom wordt per knelpunt onderbouwd welke strategische keuzes gemaakt zijn om het knelpunt aan te pakken. Van het gehele pakket moet ook duidelijk zijn wat welk doelbereik wordt voorzien.

Het gaat om de knelpunten:

- onvoldoende dynamiek van de Maas
- afnemende inundatie
- hoge stikstofdepositie
- eutrofiëring
- kwetsbaarheid van relictpopulaties
- (mogelijk) onvoldoende aandacht voor leefgebied kleine modderkruiper
- matige kwaliteit voortplantingsbiotoop kamsalamander
- barrièrewerking in leefgebied kamsalamander

Zoals ook in hoofdstuk drie is aangegeven zijn deze knelpunten onderling op verschillende manieren met elkaar verbonden. Om de tekst leesbaar te houden worden ze stuk voor stuk behandeld met aandacht voor de verbanden.

6.2.1 *Te weinig dynamiek van de Maas*

In principe is herstel van de natuurlijke dynamiek van de rivier de oplossing. Maar omdat veiligheid een hoge prioriteit heeft, is dit herstel maar ten dele mogelijk. Het ontbreken van voldoende dynamiek van de Maas kan in het bestaande stroomdalgrasland daarom alleen worden opgelost door intensivering van het beheer en de uitvoering van diverse beheermaatregelen. In het verleden heeft de mens met graafwerkzaamheden gezorgd voor de vereiste dynamiek. Dit gegeven is leidend voor de komende beheerplanperiode.

Fasering

Met de uitvoering van het merendeel van de beschreven maatregelen moet al in de eerste beheerplanperiode worden aangevangen. Dat is ook noodzakelijk in kader van het behoud van het habitatype stroomdalgrasland. Deze maatregelen kunnen in principe ook gelijktijdig worden uitgevoerd. In een enkel geval is sprake van een experiment en zal na evaluatie bekeken worden of een vervolg wenselijk is.

Typen maatregelen

Het maatregelenpakket bestaat uit: drubbegrazing, kleinschalig graven en lokaal deponeren van vrijgekomen zand, aanvoer van rivierzand, uitvoeren van project natuurvriendelijke oevers.

6.2.2 *Afnemende inundatie door de Maas*

In principe zou dit probleem moeten worden opgelost door herstel van de natuurlijke afvoer van de Maas, maar zoals eerder is aangegeven heeft veiligheid een belangrijke prioriteit en moet de afnemende inundatie als feit worden geaccepteerd. Daarom worden oplossingen gezocht in maatregelen om de basenvoorziening in stand te houden. Dit is minder gunstig omdat continu moeten worden ingegrepen. Ook brengt het risico's met zich mee, bijvoorbeeld bij veranderingen in beleid.

Fasering

De genoemde maatregelen bij knelpunt 6.1.1. voorzien grotendeels ook in verbetering van de basenvoorziening in de wortelzone, omdat bodemlagen met basen boven komen te liggen. Omdat deze maatregelen toch al uitgevoerd worden, wordt hieraan prioriteit gegeven. De maatregel bekalken valt hier niet onder. Deze maatregel zal op experimentele wijze worden uitgevoerd in de eerste beheerplanperiode.

Typen maatregelen

Kleinschalig graven, aanvoer van (kalkrijk) rivierzand en ruimte voor Maas zorgen er voor dat er meer basen beschikbaar komen in de wortelzone. Daarnaast wordt er als experiment in de eerste beheerplanperiode bekalkt.

6.2.3 *Beperkt en geïsoleerd voorkomen van het habitatype stroomdalgrasland*

Dit knelpunt kan opgelost worden door in en buiten de Oeffelter Meent meer locaties te creëren die geschikt zijn voor stroomdalgrasland. Deze locaties ontstaan al door

de uitvoering van allerlei natuurontwikkelingsprojecten langs de Maas, zodat valt te verwachten dat zich meer stroomdalgraslanden zullen ontwikkelen. Ook in de Oeffelter Meent zelf zal gewerkt worden aan areaalvergroting en de ontwikkeling van meerdere locaties (zie ook paragraaf 6.2.1. en 6.2.2.) Ditzelfde geldt ook min of meer voor glanshaverhooilanden.

6.2.4 *Eutrofiëring*

Dit probleem zou in principe moeten worden opgelost door een verminderende uitstoot van stikstof. In de omgeving van de Oeffelter Meent zijn echter weinig tot geen bedrijven met hoge uitschietters in de stikstofuitstoot. Verlaging van de stikstofdepositie zal daarom moeten komen van algemene maatregelen. Ook door diverse beheermaatregelen kan het stikstofgehalte in de bodem worden teruggebracht. Deze maatregelen zullen worden toegepast in de eerste beheerplanperiode.

Typen maatregelen (overig)

Maatregelen als plaggen en drukkbegrazing in voorjaar zorgen voor stikstofreductie in de bodem (zie ook 6.2.1.).

6.2.5 *Erfenis van overmatige voedingsstoffen/onvoldoende verschraling*

Dit knelpunt kan worden opgelost door de toplaag af te graven of door uitmijnen door middel van maaien en afvoeren. Met name de oeverwal biedt potentie voor glanshaverhooilanden en is het wenselijk dat de geomorfologische structuur hier niet wordt aangetast. Daarom is gekozen voor uitmijnen.

Typen maatregelen

In de eerste beheerplanperiode is het beheer gericht op uitmijnen. Om de productie van gras op peil te houden om daarmee voldoende voedingsstoffen, met name fosfaat, te kunnen afvoeren zal indien nodig bemest worden met kalium.

6.2.6 *Onderhoud en ingrepen voor Oeffeltse Raam*

Het beheer van de Oeffeltse Raam en Viltse Graaf moet beter afgestemd worden op de kleine modderkruiper. Dat onderhoud mag aan de ene kant niet te intensief zijn, maar aan de andere kant mag de waterloop ook niet verlanden. Het waterschap werkt al met een gedragscode.

Bij herinrichting en beheer van de Oeffeltse Raam wordt een groter deel van de waterloop zodanig ingericht dat voldaan wordt aan de eisen van de kleine modderkruiper, waarmee het potentiële leefgebied wordt vergroot.

6.2.7 *Matige kwaliteit voortplantingsbiotoop kamsalamander*

In de eerste beheerplanperiode worden een aantal bestaande poelen vergroot om ze zo geschikter te maken voor de kamsalamander. Ook worden extra poelen aangelegd. Het beheer van de poelen wordt aangepast aan de eisen van de kamsalamander. Omdat kamsalamanders op land in houtige opslag in de buurt van de poelen leven is het van belang dat kleine landschapselementen zoals Maasheggen in stand worden gehouden.

6.2.8 *Barrièrewerking in leefgebied kamsalamander*

Over de verharde weg die tussen voortplantings- en landbiotoop loopt een faunapassage met begeleidende rasters aangelegd. Ook elders is de verbinding tussen beide biotopen niet altijd optimaal, door het ontbreken van schuilplaatsen. Dit wordt verbeterd door lokaal landschapselementen zoals struwelen aan te planten of zich te laten ontwikkelen.

6.2.9 *Doelbereik*

In Tabel 6.2 vindt u een overzicht van het doelbereik van bovenstaande strategie in de verschillende beheerplanperioden. De haalbaarheid van de doelen hangt natuurlijk af van de effectiviteit van de beheermaatregelen, de tabel geeft daarom niet meer dan een inschatting voor de aangewezen habitattypen. Voor de kamsalamander en kleine modderkruiper is het helemaal niet mogelijk om een inschatting te maken omdat de huidige populatieomvang niet bekend is.

Tabel 6.2 Schatting van het areaal van de habitattypen nu en in de toekomst. Oppervlaktes in hectares.

Habitattypen		Huidige situatie	Doelen 1e beheerplanperiode (6 jaar)	Doelen op termijn van 15 jaar	Potentie
*Stroomdalgraslanden	H6120	3,3	10	16	16,3
Glanshaverhooilanden	H6510_A	3,4	13	13	13,2
Overige		93,4	77,1	71,1	70,6
Totaal		100,1	100,1	100,1	100,1

Het valt te verwachten dat de stroomdalgraslanden al tijdens de eerste beheerplanperiode sterk zullen verbeteren, wat te zien is aan een vermindering van concurrentiekrachtige grassen en het ontstaan van open plekken. Op de langere termijn wordt vooral gestreefd naar behoud en daarnaast nog een beperkte uitbreiding van het areaal dat in de eerste beheerplanperiode ontstaat. Op de kaart met potenties voor de habitattypen is onderscheid gemaakt binnen de stroomdalgraslanden, waarbij op grond van het bovenstaande wordt aangenomen dat de kwaliteit van het bestaande stroomdalgrasland goed blijft. Voor de nieuw te ontwikkelen stroomdalgraslanden in het buitendijkse gebied is dat minder zeker en afhankelijk van de basenvoorziening. Een mindere kwaliteit is waarschijnlijk het hoogst haalbare (zie bijlage 5, Potentie voorkomen habitatype). In het binnendijkse gedeelte is de uitgangssituatie te slecht voor stroomdalgrasland van enige kwaliteit op langere termijn.

6.3 **Maatregelen**

Voor het Natura 2000-gebied Oeffelter Meent is op basis van hierboven beschreven inzichten in op te lossen knelpunten in relatie tot de te behalen instandhoudingsdoelstellingen een maatregelenpakket samengesteld. Hieronder vindt u een opsomming van deze maatregelen per habitatype en soort. Deze maatregelen komen overeen met de maatregelen in Tabel 5.1. Omdat de omschrijving soms wat afwijkt staat hieronder achter elke maatregel, de maatregel uit Tabel 5.1 cursief genoemd.

Stroomdalgraslanden

1. Momenteel wordt het gehele afgegraven rivierduin begraasd met paarden en runderen. Daarnaast zal in de voorjaarsperiode drukbegrazing met schapen worden toegepast om de ophoping van humus te voorkomen. Om deze drukbegrazing goed uit te kunnen voeren wordt gebruik gemaakt rasters (al dan niet tijdelijk) om de druk naar plaats en tijd te kunnen sturen. Ook leidt drukbegrazing tot meer kale plekken na de winterperiode, waardoor een kiemmilieu ontstaat voor de kenmerkende soorten. (GA: *Drukbegrazing*).
2. Op de meest kansrijke plekken, gedeelten op het afgegraven rivierduin met weinig bodemvorming waar basen nog aanwezig zijn, wordt gerommeld in de bodem. Dit houdt in dat er kleinschalig en gevarieerd geplagd en gegraven wordt, tot op de minerale bodem. Humus en overig organisch materiaal wordt zo veel mogelijk verwijderd. Bij graven gaat het om kleine oppervlaktes van enkele vierkante meters met een diepte van maximaal enkele decimeters. De locaties worden zorgvuldig bepaald, met als uitgangspunt dat het microreliëf en de geomorfologische structuur intact blijft en dat soortenrijke gedeelten niet verdwijnen. (GA: *Vergraven*).
3. Als experiment zal rivierzand worden aangevoerd, kleinschalig en op momenteel weinig kansrijke locaties. Hiermee ontstaan geschikte plekken voor de vestiging van pioniersoorten. (GA: *Rivierzand aanvoeren*)
4. Eveneens als experiment wordt lokaal bemest met kalk (enkele vierkante meters). (GA: *Zonodig bekalken*).
5. De Maasoevers vanaf de brug Gennep – Oeffelt zijn, binnen beperkingen in verband met veiligheid, ontdaan van stortstenen. Door de grotere dynamiek van de Maas kunnen zo nieuwe groeiplaatsen ontstaan voor soorten die kenmerkend zijn voor stroomdalgrasland¹⁸. (GA: *Stortsteen Maas verwijderen*).

Glanshaverhooilanden

6. De glanshaverhooilanden op de oeverwal krijgen een hooilandbeheer, net als het huidige areaal. Uitgangspunt is jaarlijks twee keer maaien en afvoeren met als doel uitmijnen; het afvoeren van voedingsstoffen. Bij voldoende verschraling kan eventueel de tweede maaibeurt vervallen en worden vervangen door naweiden. Er zal selectief gemest worden met onder andere kalium zodat grassen sneller groeien en fosfaat snelle afgevoerd kan worden. (GA: *Uitmijnen*).

Kamsalamander

7. In de komende beheerplanperiode worden vijf extra poelen voor de kamsalamander aangelegd. (GA: *5 extra poelen gem. 1000m2*).
8. Een aantal bestaande poelen zal gefaseerde worden heringericht ten behoeve van de kamsalamander. De poelen worden ondieper en groter gemaakt, onder de randvoorwaarde dat bij het graven geen bestaande instandhoudingsdoelstellingen verloren gaan en dat bestaande structuren van het landschap blijven bestaan. (GA: *5 poelen vergroten gem. 800 m2*).
9. De poel ten noorden van de dassenterp is te dicht begroeid geraakt. Opslag van bomen en struiken zal hier verwijderd worden. Bij de overige poelen wordt periodiek ingegrepen om opslag te verwijderen. (GA: *bij 1 poel bermen en struiken verwijderen gem. 1000 m2*).
10. De poelen worden periodiek geschoond. Dat gebeurt niet in een keer maar gefaseerd over meerdere jaren, zodat altijd vegetatie op de oevers en in het water blijft staan en de kamsalamanders hun eieren kunnen blijven afzetten.

¹⁸ Deze maatregel stond aanvankelijk gepland voor het 2e of 3e Beheerplan. Rijkswaterstaat is in 2013 begonnen met het verwijderen van stortsteen, inmiddels is deze maatregel uitgevoerd.

- Ook worden niet alle poelen in hetzelfde jaar aangepakt. (GA: *opschonen 13 poelen gem. 1000 m2*).
11. Indien nodig zal vis worden weggevangen om predatie van eieren en larven te voorkomen. (GA: *13 poelen visvangen*).
  12. In het gebied de Rijtjes zal een faunapassage met begeleidende rasters worden aangelegd. (GA: *aanleg faunapassage*).
  13. De landbiotoop wordt verbeterd door bij het beheer van heggen aandacht te besteden aan de ontwikkeling van zoomvegetaties. De stroken langs de hagen worden iets extensiever beheerd (waarmee het huidig gebruik van de aanliggende graslanden iets wordt beperkt). Hiertoe worden de rasters verplaatst die de delen met intensiever en extensiever beheer van elkaar scheiden. Om migratie tussen biotopen in het binnendijkse gebied en het winterbed te bevorderen wordt ook het raster door de stroomdalgraslanden op een aantal plaatsen teruggezet om struweel- en zoomvorming te bevorderen. Aan de zuidzijde van het binnendijkse gebied (de Rijtjes) wordt ten behoeve van de uitwisseling een haag geplant. (GA: *13 poelen terugplaatsen raster voor ruigtevegetatie*).

Kleine modderkruiper

14. De Oeffeltse Raam en de Virdse Graaf moeten regelmatig en extensief geschoond worden. Dat zal gefaseerd gebeuren, wat inhoudt dat niet de hele waterloop in een keer geschoond wordt, maar steeds slechts eenzijdig. Daardoor blijft altijd vegetatie staan op oevers en in het water.
15. In het kader van een toekomstige natuurvriendelijke inrichting van de Oeffeltse Raam worden ondiepe oeverzones gecreëerd, als uitbreiding van het areaal dat geschikt is voor de kleine modderkruiper. Deze zones warmen relatief snel op, bieden voldoende voedsel en zijn moeilijker bereikbaar voor roofvissen en vormen daarmee uitstekende opgroeigebieden.

Monitoring

Om te bepalen of de maatregelen effectief zijn vindt monitoring en evaluatie plaats. De monitoring geeft inzicht in de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen in de loop van de tijd, wat daarmee ook inzicht geeft in de effectiviteit van de maatregelen. Dit kan leiden tot aanpassing en/of bijstelling van de maatregelen voor de volgende beheerperiode. Ook kunnen maatregelen zo nodig tussentijds worden bijgesteld.

6.4 Vervolgonderzoek

In een aantal gevallen zijn er nog onzekerheden die het lastig maken om doelen concreet te maken en de juiste maatregelen te bepalen. Het gaat hierbij om:

- De omvang en verspreiding van de populatie kleine modderkruipers in het Natura 2000-gebied. Dit wordt onderzocht. (GA: *onderzoek populatie kleine modderkruiper*).
- De verspreiding van kamsalamanders en de omvang van de populatie in het Natura 2000-gebied en daarbuiten in de verbindingzone langs de Oeffeltse Raam. Ook dit wordt onderzocht. (GA: *onderzoek populatie kamsalamander*).
- De samenstelling van de bodem in relatie tot voedingstoffen van de percelen waar nu al glanshaverhooilanden voorkomen en de percelen die in beeld zijn voor uitbreiding. Om dit te bepalen is bodemonderzoek nodig. (GA: *bodemonderzoek voor arealen potentiële uitbreiding (h6120 na overstroming i.v.m. buffering en h6510a voor optimalisering mestgift)*).

- Op de percelen waar nu en in potentie stroomdalgraslanden voorkomen moet na inundatie bodemonderzoek plaatsvinden, om te monitoren wat de effecten van inundatie zijn op de basenvoorziening en nutriëntensamenstelling in de bodem. *(GA: bodemonderzoek voor arealen potentiële uitbreiding (h6120 na overstroming ivm buffering en h6510a voor optimalisering mestgift).*

7 Uitvoeringsprogramma

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de maatregelen in de komende beheerplan uitgevoerd zullen worden en door welke partners. Ook de monitoring en de rolverdeling in de communicatie komt daarbij aan de orde.

7.1 Uitvoering maatregelen: Planning, verantwoordelijkheden en borging uitvoering

In Tabel 7.1 vindt u een overzicht van de maatregelen zoals die zijn beschreven in hoofdstuk 6, met daarbij wie verantwoordelijk is, in welke beheerplanperiode de maatregel uitgevoerd zal worden.

Tabel 7.1 Verantwoordelijkheid, planning en maatregelen

Maatregelen		Eerst verantwoordelijke organisatie	Kostendekking	
			1 ^e beheerplanperiode	2 ^e beheerplanperiode en lange termijn
<i>Stroomdalgraslanden</i>				
1.	Drukbegrazing in voorjaarsperiode.	SBB	PAS budget	PAS budget
2.	Kleinschalig en gevarieerd plaggen en graven.	SBB	Extra budget	Extra budget
3.	Aanvoer van rivierzand.	SBB	Extra budget	Extra budget
4.	Lokaal bemesten met kalk (proef)	SBB	PAS budget	PAS budget
5.	Verwijderen stortstenen Maasoever.	RWS	Reeds uitgevoerd	
<i>Glanshaverhooilanden</i>				
6.	Hooilandbeheer: jaarlijks twee keer maaien en selectief bemesten.	SBB	PAS	PAS
<i>Kamsalamander</i>				
7.	Uitbreiding aantal poelen (5).	SBB	Extra budget	Extra budget
8.	Bestaande poelen verbeteren door gefaseerde herinrichting.	SBB	Extra budget	
9.	Opslag bij poelen verwijderen.	SBB	Regulier budget	Regulier budget
10.	Regelmatig en gefaseerd schonen van poelen.	SBB	Regulier budget	Regulier budget
11.	Indien nodig vis wegvangen in poelen.	SBB	Regulier budget	Regulier budget
12.	Aanleg van faunapassage.	Provincie Noord-Brabant	Extra budget	
13.	Ontwikkelen van zoomvegetaties.	SBB	Extra budget	Extra budget
<i>Kleine modderkruiper</i>				
14.	Regelmatig, extensief en gefaseerd onderhoud van Oeffeltse Raam en de Vildsche Graaf.	Waterschap	Regulier budget	Regulier budget
15.	Realisatie ondiepe oeverzones als onderdeel project natuurvriendelijke	Waterschap	Extra budget	

Maatregelen		Eerst verantwoordelijke organisatie	Kostendekking	
			1 ^e beheerplanperiode	2 ^e beheerplanperiode en lange termijn
	inrichting Oeffeltse Raam.			
<i>Vervolgonderzoek</i>				
-	verspreiding en omvang populatie kleine modderkruiper.	Waterschap	Extra budget	
	verspreiding en omvang populatie kamsalamander.	Provincie Noord Brabant	Extra budget	
	Bodemonderzoek voor potentiële percelen uitbreiding.	SBB	Extra budget	

7.2 Uitvoering instandhoudingsmaatregelen: vergunningen

In de gebiedsanalyse die in het kader van de PAS is opgesteld¹⁹, wordt het effect van de uitvoering van de gebiedsgerichte herstelstrategieën beschreven. Deze maatregelen zijn getoetst op hun effect op andere habitattypen, natuurwaarden en leefgebieden met bijzondere flora en fauna. Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat de maatregelen niet leiden tot verslechtering van de kwaliteit van habitats en geldt geen vergunningplicht. Voor maatregelen die niet (specifiek) beschreven worden in de gebiedsanalyses maar als beheermaatregel zijn opgenomen in het beheerplan, geldt nog wel een vergunningplicht, tenzij de maatregelen zijn getoetst in het kader van vaststelling van het beheerplan en overeenkomstig de voorwaarden uit het beheerplan worden uitgevoerd.

7.3 Monitoring en evaluatie instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen

In de eerste drie sub paragrafen vindt u algemene informatie over monitoring in relatie tot Natura 2000-doelen, gebaseerd op de 'Werkwijze Natuurmonitoring- en Beoordeling EHS en Natura2000/PAS' (van Beek et al., 2014). In de volgende paragrafen wordt dit concreet gemaakt voor Natura 2000-gebied Oeffelter Meent.

De gegevens die voortkomen uit de monitoring worden geanalyseerd. De resultaten van analyse en evaluatie worden in een rapportage opgenomen. Hoe dit er precies uit gaat zien is deels vastgelegd in de 'Werkwijze natuurmonitoring- en beoordeling EHS en Natura 2000/ PAS' (van Beek et al., 2014) en is deels nog onderwerp van gesprek tussen de provincies, TBO's en het ministerie van EZ.

7.3.1 Algemeen

Natura 2000-gebieden worden op twee niveaus gemonitord: landelijk ten behoeve van de zes jaarlijkse rapportage aan Europa en op gebiedsniveau ter evaluatie van het beheerplan. Het Rijk is verantwoordelijk voor de landelijke monitoring. Het ministerie van EZ verzorgt deze zogeheten 'artikel 1- rapportage' op basis van landelijke en regionale monitoringsnetwerken (bijvoorbeeld NEM) en de monitoring van de EHS (o.a. SNL).

Dit hoofdstuk gaat over de gebiedsgerichte monitoring, die bedoeld is voor de evaluatie van het beheerplan zelf en voor de PAS. Hieronder staat welke monitoring

¹⁹ <http://pas.natura2000.nl/pages/gebiedsanalyses.aspx>

zal plaatsvinden in de komende beheerplanperiode, welke gegevens dit oplevert voor de evaluatie en wie verantwoordelijk is voor welk deel van de uitvoering.

Afspraken over uitvoering en financiering zullen later worden vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst. Deze wordt opgesteld door de provincie, in overleg met de terrein beherende organisaties, waterschappen en eventueel andere uitvoerende partijen).

De monitoringsparagraaf in de Natura 2000-beheerplannen worden ingevuld op basis van maatwerk voor het betreffende gebied. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- De monitoring levert minimaal de informatie die nodig is voor de evaluatie van maatregelen en ontwikkelingen ten behoeve van de instandhoudingsdoelen in de eerste beheerplanperiode van 6 jaar.
- Het monitoringsprogramma is praktisch uitvoerbaar en sluit maximaal aan bij lopende monitoringsactiviteiten.
- Lopende monitoringsprogramma's worden eventueel bijgesteld om beter aan te sluiten bij de voor Natura 2000 gewenste monitoring.
- Het monitoringsprogramma is financieel uitvoerbaar. Extra monitoring (ten opzichte van de lopende monitoringsprogramma's) wordt in het beheerplan benoemd.

Voor de monitoringsinspanning in het kader van dit beheerplan is eerst bepaald aan welke informatie behoefte is: om welke natuurwaarden gaat het en welke zaken moeten precies gemonitord worden om iets over de ontwikkeling te kunnen zeggen? De nul situatie is bepaald op basis van de (best) beschikbare informatie. Bijvoorbeeld de doelomschrijving waarin de huidige staat van instandhouding is uitgewerkt.

Vervolgens is geïnventariseerd in hoeverre de bestaande monitoringsprogramma's in deze informatiebehoefte kunnen voorzien. Over de aansluiting van de Natura2000-monitoring op bestaande monitoringsprogramma's worden nog nadere afspraken gemaakt met betrokken en verantwoordelijke partijen.

Monitoren en evaluatie van het gebruik in en rond het gebied

Alle handelingen waarvan effect te verwachten valt in en in de directe omgeving van een Natura 2000-gebied moeten door de initiatiefnemer worden getoetst op een eventueel significant negatief effect op de Natura 2000-doelstellingen. Dit gebeurt in het kader van de vergunningverlening op basis van de Natuurbeschermingswet. Daarin worden ook specifieke monitoringsafspraken vastgelegd. Evaluatie van het bestaand gebruik (handelingen) binnen het beheerplan is niet aan de orde.

Registratie, monitoring en evaluatie van het effect van de getroffen maatregelen in en rond het gebied

In dit beheerplan zijn voor dit Natura 2000-gebied maatregelen voorzien om de instandhoudingsdoelstelling te behalen, zoals omvorming van natuur, het verhogen van de grondwaterstand of het uitvoeren van achterstallig onderhoud.

Vaak is met de uitvoering al een begin gemaakt voordat het beheerplan is vastgesteld. Afhankelijk van wat als nul situatie wordt gehanteerd, tellen deze maatregelen wel of niet mee voor de registratie van verbetermaatregelen.

Per beheerplanperiode moet worden bijgehouden welke maatregelen waarom, hoe en wanneer zijn genomen en wat het effect ervan is.

Voor een goede monitoring moet in de eerste plaats een goede boekhouding worden opgezet waarin wordt bijgehouden welke maatregel waar en waarom is voorzien.

Ook moet worden bijgehouden of, en zo ja wanneer en hoe de maatregelen zijn uitgevoerd.

Om het effect van de maatregel te bepalen moet voorafgaand aan de uitvoering de huidige toestand van de relevante abiotische factor (grondwaterstand, voedselrijkdom, zuurgraad, et cetera) worden vastgelegd met concrete metingen. Dit is de nul situatie. Door een meetprogramma na de uitvoering kan worden bepaald of de maatregelen tot het beoogde effect hebben geleid, of dat een vervolgaanpak nodig is.

7.3.2 *Bestaande monitoringsprogramma's*

Waar mogelijk wordt aangesloten op de bestaande (provinciale) monitoringsprogramma's.

In Nederland loopt reeds een aantal grote monitoringsprogramma's: SNL (de monitoring door de provincies en beheerders), het NEM, het MWTL van het ministerie van RWS en de KRW-monitoring van de waterschappen en het ministerie van RWS.

SNL (Subsidiestelsel Natuur en landschapsbeheer)

De provinciale monitoring beslaat vooralsnog dat deel van de EHS waarvoor een SNL-subsidie wordt afgegeven. Het systeem gaat uit van de beheertypen uit de *Index Natuur en Landschap*. Periodiek worden vier kwaliteitsparameters gemeten: de biotiek, de ruimtelijke samenhang, de abiotiek en de structuur.

De structuur wordt eenmaal per beleidscyclus (12 jaar) gemeten, de flora en fauna (biotiek) tweemaal per cyclus (iedere zes jaar). Bij flora en fauna zijn dat maximaal drie soortgroepen: vogels, planten en vlinders, libellen of sprinkhanen, afhankelijk van het beheertype. Aanvullend worden eenmaal per cyclus vegetatiekarteringen uitgevoerd, maar niet voor alle beheertypen. Aan de hand van gemeten veldwaarden wordt uiteindelijk een kwaliteitsoordeel in het kader van de SNL gegeven. De monitoring vindt vlakdekkend plaats op een gestandaardiseerde manier, waarbij de aan- of afwezigheid en de verspreiding van soorten in het beheertype gemeten wordt.

Om de abiotiek te meten wordt gebruik gemaakt van abiotische meetnetten die anders gefinancierd worden, en van informatie die afgeleid kan worden uit de biotische informatie, vooral uit de vegetatiekarteringen met behulp van ITERATIO.

NEM (Netwerk Ecologische Monitoring)

Dit betreft in feite een samenwerkingsverband van organisaties die (laten) monitoren: het Ministerie van EZ, de provincies, Rijkswaterstaat, het Planbureau voor de Leefomgeving en Particuliere Gegevens beherende Organisaties (PGO's). Het gaat om het langjarig en steekproefsgewijs monitoren van een groot aantal dier- en plantensoorten, zowel binnen als buiten de EHS. De PGO's en vrijwilligers doen de feitelijke inventarisaties voor het NEM. Wat betreft flora wordt op ruim 10.000 kleine, vaste meetpunten (pq's) de aanwezigheid en bedekking van alle hogere plantensoorten geïnventariseerd. Deze meetpunten zijn verdeeld over circa vijftig combinaties van fysisch-geografische regio's, milieustrata en begroeiingstypen. Ieder meetpunt wordt eens per vier jaar geïnventariseerd, zodat ieder jaar een kwart van alle meetpunten aan de beurt is.

MWTL (Monitoring Waterstaatkundige Toestand des Lands)

Dit betreft het (a)biotische meetprogramma van Rijkswaterstaat voor de zoete en zoute wateren die het in beheer heeft.

KRW (Kaderrichtlijn Water)

De waterschappen monitoren in het kader van de Kaderrichtlijn Water een set van (a)biotische parameters, die in bepaalde gebieden (de waterlichamen) periodiek worden gemeten.

Samen met de waterschappen wordt eerst gekeken of de data verzameld in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) bruikbaar zijn of zijn te maken voor Natura2000. De waterschappen zijn in principe bereid de aanvullende data te verzamelen mits de kosten worden vergoed (van Beek et al., 2014).

Voor een aantal typische soorten en/of parameters zal er nog geen bestaande monitoring aanwezig zijn, of zal de bestaande monitoring niet afdoende zijn, bijvoorbeeld niet gebiedsdekkend of bepaalde soorten of parameters die niet in de bestaande monitoring worden meegenomen.

7.3.3 *Methoden van monitoring*

Habitattypen

Bij de monitoring van de habitattypen wordt gekeken naar de omvang en kwaliteit van het betreffendehabitatype.

Het areaal wordt bepaald vanuit de habitattypenkaart, gebaseerd op de vegetatiekartering.

De kwaliteit wordt bepaald aan de hand van vier parameters:

- a) voorkomen van vegetatietypen,
- b) voorkomen van typische soorten,
- c) de abiotiek,
- d) overige structurele en functionele kenmerken.

In het kader van de PAS zijn aan het bovenstaande rijtje parameters de biotische parameter 'N-gevoelig leefgebied' en een aantal procesindicatoren toegevoegd. Op gebiedsniveau is nog geen formule ontworpen om al deze parameters ten opzichte van elkaar te wegen en te middelen om zodoende per habitatype tot één oordeel te komen. Bij de landelijke kwaliteitsbepaling per habitatype wordt de volgende regel gehanteerd: als één parameter ongunstig scoort het geheel ongunstig scoort.

Ook is er voor de habitattypen (nog) geen aanpak voor de beoordeling van een geheel gebied, zoals bij de EHS-monitoring. In een gebied moet per habitatype (met elk vier kwaliteitsparameters) een oordeel worden gegeven. In feite bepaalt de provincie hoe ze met deze dergelijke complexe situatie om wil gaan.

Kortom: de benodigde informatie voor de monitoring van de Natura 2000-doelen wordt al grotendeels verzameld door de EHS- en NEM-monitoring. Ook het MWTL en KRW kunnen een deel afdekken. Daarnaast zijn de provincies in dit kader verantwoordelijk voor het monitoren van het diepe grondwater inclusief de effecten op de daarvan afhankelijke natuur.

Voor Natura 2000-gebieden en voor de PAS hoeft dus per saldo weinig extra's te gebeuren. Het is zaak om per gebied op systematische wijze 'af te pellen' welke reeds lopende programma's voor het beheerplan noodzakelijke informatie leveren. Zo wordt duidelijk welke informatie nog mist en wat binnen het beheerplan moet worden opgelost. Het bevoegde gezag kan hierover in de plannen afspraken maken met beheerders.

Typische soorten

Voor elk habitatype zijn een aantal zogenaamde typische soorten aangewezen. Aan de hand van de aanwezigheid en verspreiding van deze soorten wordt de kwaliteit

van het betreffende habitatype bepaald. Daarbij wordt niet altijd het aantal individuen geteld.

Het Programma van Eisen gebiedsgerichte monitoring Natura 2000 (Remmelts, 2009) (verder: PVE) zegt over de typische soorten het volgende:

- Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om de typische soorten op dezelfde manier te monitoren als de kwalificerende soorten.
- Monitoring houdt in het waarnemen van de aan- of afwezigheid van typische soorten per habitatype over een beheerperiode. Ook zou moeten worden gekeken naar de verspreiding over het habitatype. Dit kan arbeidsintensief zijn en in sommige gevallen een onevenredige meetinspanning vragen.
- Het is belangrijk dat in het beheerplan wordt aangegeven of deze typische soorten in de huidige meetnetten in het gebied worden meegenomen en bij welke soorten wordt volstaan met 'expert judgement'.
- Het gaat in dit verband om 'een geheel van aanwezige typische soorten'; de soorten kunnen onderling uitwisselbaar zijn. Veel typische soorten zijn plantensoorten. Een goede vegetatiekartering, met aandacht voor soorten, zal afdoende zijn om deze te volgen. In het eerste beheerplan moet ook worden aangegeven wat de nulsituatie is: wat op dit moment bekend is van de aanwezigheid van de typische soorten.

Kortom: de typische soorten hoeven in het kader van Natura 2000 niet aanvullend gemonitord te worden, tenzij

- het weinig extra kosten met zich meebrengt,
- het gaat om bedreigde soorten of
- de provincie of beheerder wel wil inzetten op verbetering of behoud van deze soorten.

Om de kwaliteit van het habitatype te beoordelen gaat het erom of het aantal typische soorten en de 'gemiddelde' verspreiding toegenomen, afgenomen of gelijk gebleven is. Daarbij mag geschoven worden tussen zowel de typische soorten als de verspreiding, als de som van de verspreidingen per habitatype maar hetzelfde blijft.

In bijlage 7 vindt u een overzicht van de typische soorten die in de Oeffelter Meent te verwachten zijn en of de monitoring van deze soorten is opgenomen in een bestaand monitoringsprogramma. Als dat niet of gedeeltelijk het geval is staan daarbij ook de aanvullende kosten voor monitoring.

Informatie over typische soorten kan op vier manieren worden verkregen:

- Via de EHS-monitoring. Een deel van de typische soorten is ook een kwalificerende soort en wordt in het kader van de EHS-monitoring eenmaal per zes jaar geïnventariseerd. Een ander deel van de kan zonder veel extra moeite worden meegenomen met de EHS-floramonitoring, ookal worden ze ook gevolgd in het kader van de NEM.
- Via de NEM-meetnetten, maar dan met een gerichte aanpak. Dit geldt zeker voor enkele specifieke soorten zoals de kleine ijsvogelvlinder, de bosuil en de wespindief, enkele aquatische soorten, (veen)mossen, paddenstoelen en korstmossen. Deze soorten zijn namelijk moeilijk te inventariseren, wat vraagt om de inzet van specialisten.
- Via losse waarnemingen, van bijvoorbeeld de kleine ijsvogelvlinder en de bosuil. Dat kan wel inhouden dat de informatie niet altijd up-to-date is. Desgewenst op basis van een 'expert judgement', bijvoorbeeld bij de wespindief.

Abiotiek

Voor elk Natura 2000-gebied zijn andere abiotische parameters van belang, afhankelijk van de aanwezige habitattypen, habitatsoorten en (broed)vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen. De relevante abiotische parameters zijn per habitatype beschreven in de profieldocumenten.

Het kan dan gaan om:

- zuurgraad
- vochttoestand (= grondwaterstand)
- zoutgehalte
- voedselrijkdom
- overstromingstolerantie
- en aanvullend: stikstofdepositie

Voor de parameter stikstofdepositie is een aparte aanpak uitgewerkt in het kader van de PAS, waarbij de rekentool Aerius wordt gebruikt. Zie ook www.pas.natura2000.nl. De andere parameters kunnen direct worden gemeten of indirect worden bepaald aan de hand van de vegetatie.

Directe metingen (onder andere grondwater)

Directe metingen vinden plaats om de situatie te bepalen met betrekking tot het grondwater. De provincies zijn verantwoordelijk voor het bepalen van de stand, stijghoogte en de kwaliteit van het diepe grondwater. Recent is geïnventariseerd hoe de provincies deze grondwatermetingen hebben georganiseerd:

- In de meeste Natura 2000-gebieden worden peilbuizen gebruikt, er wordt veel gewerkt met directe metingen (peilbuizen) en niet of weinig met indirecte metingen via de vegetaties, zoals met het programma ITERATIO.
- Gegevens worden vaak automatisch geregistreerd en opgeslagen bij het DINO-loket.
- Aan de interpretatie van de informatie is op enige uitzonderingen na nog niet veel gedaan.
- De financiering loopt meestal via de grondwaterheffing.

In het kader van de landelijke verdrogingsbestrijding zijn normen opgesteld voor het aantal peilbuizen in gebieden. Deze normen zijn in de Brede Advies en Overleg Groep Water van 14 oktober 2010 besproken en er is indertijd mee ingestemd. Deze normen kunnen worden gebruikt. Het is niet nodig om dit nader in te vullen op landelijk niveau. Wel zullen de metingen landelijk worden gecoördineerd door een nog op te richten groep van deskundigen.

Indirecte metingen

Voor de resterende parameters, zoals voedselrijkdom en zuurgraad (en ook voor de grondwaterstand in aanvulling op directe metingen) hebben de provincies hebben recent besloten om gebruik te gaan maken van het programma ITERATIO. Voedselrijkdom is uitstekend in te schatten met vegetatiekartering en ITERATIO, op basis van een indeling gebaseerd op drogestofproductie van de vegetatie (zoals wordt gebruikt in de EHS monitoring). Daarbij is het niet goed mogelijk om een scherpe indicatie te geven van de beschikbaarheid van de afzonderlijke macronutriënten, maar dat is ook alleen van belang als in detail onderzocht moet worden wat de oorzaak is van bijvoorbeeld een voedselrijkdomprobleem.

Structuur en functie

Het criterium 'overige kenmerken van een goede structuur en functie' is niet eenduidig gedefinieerd. In de profieldocumenten staat per habitatype aangegeven wat van toepassing is, daar willen we naar verwijzen. Het is niet noodzakelijk om hiervoor een specifieke meetmethode te ontwerpen, er kan worden volstaan met de

beschikbare informatie vanuit de vegetatiekartering en de 'toevoegingen' hierop uit de structuurkartering, al dan niet aan gevuld met een 'expert judgement'. Aan de hand van eerder verzamelde gegevens kan beoordeeld worden of de situatie verbeterd of verslechterd is.

Procesindicatoren

In het kader van de PAS en ten behoeve van het uitgeven van ontwikkelingsruimte is er behoefte aan een regelmatige evaluatie van de habitattypen op gebiedsniveau: hoe ontwikkelen de standplaatsfactoren voor habitattypen of soorten in het gebied zich? Dat kan bepaald worden op basis van directe metingen (bijvoorbeeld peilbuizen) en/of het indirect afleiden van de abiotische condities aan de hand van vegetatiekarteringen. In het kader van de EHS-monitoring vinden vegetatiekarteringen maar om de 12 jaar plaats. Tussentijds vindt nog wel een florakartering plaats, maar die is niet zondermeer bruikbaar om veranderingen in de abiotiek scherp genoeg af te leiden. Daarom is een methode ontwikkeld waarbij de abiotiek met intervallen van bijvoorbeeld drie jaar wordt gevolgd aan de hand van procesindicatoren, op basis van de kartering en directe metingen.

Procesindicatoren zijn rechtstreeks gerelateerd (via een causaal verband of een goede correlatie) aan een milieufactoor. Zij geven met hun aanwezigheid en de mate van voorkomen inzicht in veranderingen van de standplaatscondities. Plantensoorten kunnen als procesindicatoren helpen bij het tijdig signaleren van (dreigende) verslechtering of optredende verbetering van de kwaliteit van een bepaald habitatype. Het zijn 'early warners' die snel en specifiek reageren op veranderingen in hun leefomgeving. De aanwezigheid, en de toename of afname van dergelijke plantensoorten kan processen als verdroging, verzuring en vermessing indiceren.

De procesindicatoren zijn bedoeld als hulpmiddel om concrete vragen te beantwoorden. Zij hoeven dus niet standaard te worden ingezet, alleen wanneer er specifieke gebiedsvragen zijn en er geen andere informatie voorhanden is om deze vragen te beantwoorden.

In de praktijk is het zinvol om te inventariseren welke meetprogramma's al lopen in een bepaald gebied. Een voorbeeld is het Landelijk Meetnet Flora (LMF): wellicht zijn gegevens te betrekken uit de Permanente Quadraten (pq's) die helpen om vast te stellen welke procesindicatoren al voorkomen. Het is ook mogelijk dat een pq op de goede plek ligt en dus voor de huidige vraag gebruikt kan worden.

Broedvogels en niet-broedvogels

Broedvogels worden gemeten door middel van broedvogelkartering. Zowel voor SNL als het meetprogramma Broedvogels van het CBS wordt gebruik gemaakt van de BMP-methode die door SOVON ontwikkeld is. Voor de zeldzamere soorten worden ook losse waarnemingen geregistreerd.

Voor het gehele Natura 2000-gebied is berekend hoe groot de oppervlakte is van waaruit SNL broedvogelkartering moet uitvoeren.

Bij watervogels is er alleen een meetprogramma waarmee aantallen worden gemonitord. Daarin worden doortrekkende en overwinterende watervogels in alle belangrijke waterrijke gebieden gevolgd. Daarnaast is er een onderdeel voor ganzen en zwanen op pleisterplaatsen ('ganzengebieden') en een onderdeel voor eiders en zee-eenden.

Het meetprogramma voor slaapplaatsen is gericht op aantalsmonitoring, maar levert ook veel verspreidingsinformatie op. Ook binnen Natura2000-gebieden wordt verspreidingsinformatie verzameld.

Overige habitatrictlijnsoorten

Voor een deel van de habitatrictlijnsoorten voorziet of de EHS-monitoring, of het reguliere NEM in de benodigde informatie. Voor een aantal soorten moet een specifieke aanpak ontwikkeld worden, bijvoorbeeld voor soorten als de tonghaarmuts, de noordse woelmuis, de meervleermuis, enkele kevers waaronder het vliegend hert, de kamsalamander, vissen en enkele slakkensoorten. Voor deze soorten wordt een specifieke aanpak ontwikkeld binnen de kaders van de NEM en via de NEM-begeleidingscommissie waarin de provincies participeren. Voor vissen kan dit ook samen met de waterschappen worden opgepakt.

Leefgebied

Niet alleen de soorten moeten gemonitord te worden, maar eigenlijk ook het leefgebied. Het PVE zegt hierover:

"Op dit moment is er nog geen eenduidige invulling van de begrippen leefgebied en draagkracht van het leefgebied, die tot een uniforme aanpak kan leiden. De soort specifieke eigenschappen vragen bovendien om een benadering per soort. Uit pragmatische overwegingen is daarom gekozen om voor de huidige beheerplannen aan te sluiten bij de ecologische vereisten voor het actuele leefgebied zoals vastgesteld in het Natura 2000-Profielendocument (2008). Het betreft dan de aspecten omvang van het actuele leefgebied van een soort in het Natura 2000-gebied, mate van geschiktheid van het biotoop voor de soort, foerageermogelijkheden en rust c.q. aanwezige slaapplaatsen."

Dit aspect kan gevolgd worden door middel van 'expert judgement'. Het meest praktisch is om per soort een checklist van terreineisen te maken en deze per km² in het gebied (of een andere praktische maat) af te vinken. Hoe dit meer concreet moet worden aangepakt is niet uitgewerkt. Voorlopig kan daarom worden volstaan met wat in het PVE staat dat als leidraad voor het beheerplan is gebruikt.

Tabel 7.2. Samenvatting monitoring Oeffelter Meent

1	2	3	4	5	6a	6b
Instandhoudingsdoel	Soort/ type	Methode	Monitoringsprogramma	Instantie	Frequentie huidig	Frequentie wens
Habitattypen Totaal: 100 ha	H6120* Stroomdalgraslanden	structuur	85 ha elke 6 jaar, extra opgave voor 14 ha	SBB	1 * per 6 jaar	1 * per 6 jaar
	H6510_A Glanshaver- en vossenstaartheooilanden (glanshaver)	basisvegetatiekartering	36 ha gedekt door SNL of KRW, extra monitoringopgave voor 64 ha	SBB/ Waterschap Aa en Maas	1 * per 12 jaar	1 * per 12 jaar
		planten	96 ha gedekt door SNL of KRW, extra monitoringopgave voor 4 ha	SBB/ Provincie Noord-Brabant	1 * per 6 jaar	1 * per 3 jaar in 1e BPP, daarna 1 * per 6 jaar
		broedvogelkartering	nee, alleen N14.01 verplicht in SNL < 1 ha	SBB	1 * per 6 jaar	1 * per 6 jaar
Typische soorten	dagvlinders (geelsprietdikkopje)	aanwezigheid en indien mogelijk verspreiding	niet in SNL	SBB		1 * per 6 jaar
	vaatplanten (26 soorten)	vegetatiekartering/ doelsoortenkartering	22 soorten in SNL	SBB	1 * per 6 jaar	1 * per 6 jaar
	broedvogels (2 soorten)	broedvogelkartering	geen SNL broedvogelkartering	SBB	1 * per 6 jaar	1 * per 6 jaar
Abiotiek	kwaliteit oppervlaktewater	diverse parameters	KRW	Waterschap Aa en Maas	1 * per maand	1 * per maand
	kwaliteit grondwater	peilbuis	Beleidsmeetnet verdroging Prov N-B	PM	2 * per jaar	2 * per jaar
	grondwaterstand monitoring	2 peilbuizen	Beleidsmeetnet verdroging Prov N-B	PM	1 * per 14 dagen	1 * per 14 dagen
	overstromingsfrequentie	oppervlakte, duur, frequentie	nee	SBB		afhankelijk van hoogwater
	zandafzetting	erosie en sedimentatie oeverwal	nee	SBB		1 * per 3 jaar
	nutriëntengehalte bodem	N, P, K bemonstering tbv uitmijnen	nee	SBB		1 * per 3 jaar
	basenvoorraad bodem	basen en pH	nee	SBB		1 * per 6 jaar
Habitatrichtlijnsoorten	H1149 Kleine modderkruiper	verspreiding en aantallen	KRW	Waterschap Aa en Maas	1 * per 6 jaar	1 * per 3 jaar
	H1166 Kamsalamander	verspreiding en aantallen	NEM	SBB (IVN)	1 * per jaar	1 * per jaar
Broedvogels	/	/		/	/	
Niet-broedvogels	/	/		/	/	

Toelichting bij de tabel

Tabel 20 geeft een samenvatting van wat vanuit het beheerplan gemonitord moet worden, wat in bestaande monitoringsprogramma's is opgenomen en wat extra nodig is.

- Kolom 1: categorieën instandhoudingsdoelen
- Kolom 2: uitsplitsing soort/type binnen instandhoudingsdoelen voor dit N2000-gebied.
- Kolom 3: methode van monitoring of parameter waarop gemonitord moet worden
- Kolom 4: onderdeel opgenomen in bestaand monitoringsprogramma, te weten ... plus oppervlakte
- Kolom 5: uitvoerende partij voor monitoring
- Kolom 6a: frequentie van monitoring zoals nu opgenomen in bestaand monitoringsprogramma
- Kolom 6b: gewenste frequentie van monitoring per onderdeel

Monitoring Oeffelter Meent

Deze paragraaf licht de specifieke monitoringssituatie in dit Natura 2000-gebied toe, zowel de huidige monitoring als de gewenste uitbreiding in het kader van dit beheerplan.

Het eigendom, en dus de monitoringsverplichting, ligt in dit N2000 gebied grotendeels bij Staatsbosbeheer. Waterschap Aa en Maas is eigenaar van de beken.

7.3.4 Huidige monitoring

Habitattypen

- **Basisvegetatiekartering Staatsbosbeheer**
In het kader van de interne kwaliteitsbeoordeling laat Staatsbosbeheer de flora- en vegetatie iedere tien jaar vlakdekkend karteren door een extern bureau. Deze vegetatiekartering bevat ook een doelsoortenkartering. De huidige frequentie van eenmaal per tien jaar wordt afgestemd op de looptijd van het Natura 2000-beheerplan en verlaagd naar eenmaal per twaalf jaar. Voor deze frequentie is gekozen (in plaats van eenmaal per zes jaar) omdat de vegetatieontwikkeling naar verwachting niet snel zal verlopen, bovendien zijn de kosten hoog in verhouding met de informatie die het oplevert. De laatste kartering is uitgevoerd in 2008, de volgende reguliere basiskartering zou daarom moeten plaatsvinden in 2020.
Staatsbosbeheer karteert tot nu toe zijn volledige eigendom, maar in principe is vanuit het SNL geen financiering opgenomen voor kartering van alle beheertypen in dit gebied.
- **Doelsoortenkartering Staatsbosbeheer**
Doelsoorten worden gekarteerd ongeveer vijf jaar na een basisvegetatiekartering plaats om – indien nodig – tussentijds te kunnen bijsturen. Hiervoor zijn monitoringsvlakken geselecteerd die vlakdekkend onderzocht worden op rodelijst- en indicatorsoorten. De frequentie van deze kartering zal in principe aangepast worden naar eenmaal per zes jaar in het kader van het SNL.
- **Doelsoortenkartering (vegetatie) provincie Noord-Brabant**
Het Landelijke Meetnet Flora maakt deel uit van de NEM. Twee meetpunten (pq's) liggen in het Natura 2000-gebied: NB4081 en NB4082. NB4081 ligt in kwalificerend stroomdalgrasland (H6120). De metingen in dit kader worden

eenmaal per vier jaar uitgevoerd door de provincie. Het meetnet wordt binnenkort aangepast om tot een betere dekking in het Natura 2000-gebied te komen.

- **Doelsoortenkartering (avifauna) provincie Noord-Brabant**
In het Natura 2000-gebied bevindt zich ook een avifauna-plot. Meetpunten uit het vogelmeetnet worden jaarlijks opgenomen, waarbij ieder jaar tweederde van de plots wordt bezocht (ieder plot wordt dus twee keer per drie jaar opgenomen) Per plot worden verschillende soorten gekarteerd.
- **Doelsoortenkartering (flora) provincie Noord-Brabant**
Het florameetnet bestaat uit looproutes met secties van (ongeveer) 50 meter. Sinds 1995 onderzoekt de provincie iedere twee jaar het voorkomen en de abundantie (talrijkheid) van ongeveer 600 soorten. De frequentie is sinds 2007 naar beneden bijgesteld.
In het zuidelijke deel van het Natura 2000-gebied liggen twee meetnetroutes, nummer 46201 (Oeffelter Meent, bestaande uit 44 vastliggende onderzoekssecties) en 46202 (Oeffelt beheersgebied, met 18 vastliggende onderzoekssecties)

Typische soorten

In bijlage 11 staat per soort beschreven of ze zijn opgenomen in een bestaand monitoringsprogramma of dat er nog aanvullende monitoring nodig is. Tabel 7.2 vat dit per soortgroep samen.

Abiotiek- hydrologie

- **Waterkwantiteit (grondwater)**
Er zijn twee peilbuizen opgenomen in het Beleidsmeetnet Verdroging (BMV) van de provincie Noord-Brabant.
- **Waterkwaliteit (grondwater)**
Er is één peilbuis met waterkwaliteitsmeting opgenomen in het BMV.
- **Waterkwaliteit (oppervlaktewater)**
De waterkwaliteit van de Oeffeltse Raam is van belang voor kleine modderkruiper. Monitoring van waterkwaliteit, o.a. zuurstofgehalte, is opgenomen in de KRW-monitoring en valt onder de verantwoordelijkheid van het waterschap. Het waterschap heeft in de meeste beken meetpunten ten behoeve van de rapportage voor de KRW. Alleen in de Viltse Graaf staan geen meetpunten omdat dit geen hoofdwaterloop is.

Overige habitatrichtlijnsoorten

- **Kleine modderkruiper**
Waterschap Aa en Maas monitort iedere zes jaar de aanwezigheid van vissoorten in de grote waterlopen, in het kader van de KRW.
- **Kamsalamander**
De kamsalamander is opgenomen in het NEM. Vrijwilligers van het IVN voeren sinds 2009 jaarlijks een inventarisatie uit. Zij onderzoeken met name de kamsalamanderpoelen, maar ook andere poelen onder Oeffelt en Beugen.

7.3.5 *Uitbreiding monitoring*

Habitattypen

In kolom 4 van Tabel 7.2 staat per parameter hoeveel hectare niet wordt gedekt door landelijke of regionale monitoringnetwerken. De oppervlakten zijn in ArcGIS berekend, gebruikmakend van de beheertypenkaart 2013 en de begrenzingenkaart uit september 2013. Per parameter is berekend of dit gedekt wordt door beheertypen vanuit SNL (dit kunnen ook beheertypen zijn die niet bij dit habitatype horen). De berekeningen gaan uit van een totale begrensde oppervlakte van 100 hectare voor dit gebied. De aanvullende kosten (kolom 7) zijn berekend op basis van de normkosten vanuit de SNL - (SNLMonitoring_kostentabel2012_c) of zijn vastgesteld op basis van 'expert judgement'.

Bij het lezen van de tabel moet met de volgende punten rekening worden gehouden:

- Veel SNL-pakketten zijn toegewezen die niet bij de habitattypen horen.
- Er zijn ook beheertypen neergelegd binnen de Natura2000-begrenzing waarbij geen habitatype is toegekend (H0000). Mogelijk bieden een aantal wel potentie voor uitbreiding.
- Verhoging van de frequentie van doelsoortenkartering door Staatsbosbeheer in proeflocaties hakhoutbeheer.

Gezien de voorgestelde aanpassingen in het beheer en de problematiek met betrekking tot de basenvoorziening in het stroomdalgrasland is gekozen voor een kartering om de drie jaar (dus tweemaal in de eerste beheerplanperiode). Normaalgesproken zou kunnen worden volstaan met een eenmalige doelsoortenkartering aan het einde van de beheerplanperiode. In combinatie met de vegetatiebasiskartering uit 2008 moet dit een goede basis bieden voor een evaluatie van de habitattypen.

Typische soorten

Om de kwaliteit van de habitattypen te kunnen beoordelen is het van belang om te weten of typische soorten aanwezig zijn. Incidentele waarnemingen zijn daarvoor ook voldoende, bijvoorbeeld uit de NDFF. Als er geen waarnemingen bekend zijn binnen een beheerplanperiode moet specifieke monitoring plaatsvinden. Voor soorten die niet worden meegenomen in bestaande of verplichte inventarisaties van SNL zijn kosten opgenomen. Deze zijn berekend op basis van ervaringscijfers of de SNLMonitoring_kostentabel2012_c.

Concreet betekent dit het volgende: typische soorten in de Oeffelter Meent zijn dagvlinders, vaatplanten en broedvogels.

Het geelsprietdikkopje kan worden opgenomen in de dagvlindermonitoring voor SNL. De plantensoorten kunnen worden opgenomen in de vegetatiekartering en doelsoortenkartering voor SNL. In de graslandtypes binnen SNL is geen verplichting voor broedvogelinventarisatie. Deze is wel noodzakelijk. Hiervoor zijn kosten opgenomen. Wellicht kan worden aangesloten op de avifauna-inventarisatie van de provincie Noord-Brabant.

Abiotiek- hydrologie

Om beleidsmonitoring verdroging natte natuurgebieden uit te kunnen voeren heeft de provincie Noord-Brabant het Beleidsmeetnet Verdroging (BMV) onder haar regie. Verschillende partners voeren de metingen uit: natuurbeheerders, waterschappen, waterleidingbedrijven en de provincie.

Vanaf september 2013 wordt gewerkt aan een advies over aanpassingen of uitbreidingen aan dit meetnet ten behoeve van Natura 2000 en de KRW in Noord-Brabant. Uit een eerste quickscan is naar voren gekomen dat de methode geschikt is

voor grondwatermonitoring in het kader van Natura 2000, maar dat het huidige meetnet uitgebreid en aangevuld moet worden. Daarnaast is op projectbasis aanvullende monitoring nodig om de effecten van maatregelen uit het beheerplan goed te kunnen volgen en bijsturen. Het 'projectmeetnet' is daardoor uitgebreider dan het beleidsmeetnet BMV.

Abiotiek/ maatregelen (PAS) - stroomdalgraslanden

Als de natuurvriendelijke oevers langs de Maas zijn ingericht, zal de Maas mogelijk zand en grind in het gebied afzetten. Op deze locaties kan zich in principe stroomdalgrasland ontwikkelen. Het is van belang om de abiotische processen en bijbehorende vegetatieontwikkeling goed te volgen. Het gaat om de volgende abiotische factoren:

- overstromingsfrequentie
- zandafzetting
- basengehalte in de bodem (op de locaties waar wordt bekalkt of gerommeld in de bovengrond)

Abiotiek/ maatregelen (PAS) - glanshaverhooilanden

De glanshaverhooilanden zullen worden uitgemijnd om de voedselrijkdom van de bodem te verlagen. Door middel van bodemanalyses worden de nutriëntengehaltes bepaald om het effect te monitoren.

Overige habitatrichtlijnsoorten

Vanuit de KRW wordt de kleine modderkruiper eenmaal per zes jaar gemonitord. Voor dit gebied is een frequentie van eenmaal per drie jaar gewenst. De kamsalamander wordt op dit moment gemonitord door vrijwilligers. Staatsbosbeheer wil dit graag continueren.

Kosten

De totale aanvullende kosten voor monitoring van habitatsoorten, habitattypen en typische soorten voor de Oeffelter Meent bedragen voor de eerste beheerplanperiode minimaal € 4.595 en voor de tweede en derde beheerplanperiode gezamenlijk € 10.054.

De kosten voor monitoring die in de PAS is opgenomen bedragen € 4.300 voor de eerste beheerplanperiode en € 8.600 voor de tweede en derde beheerplanperiode gezamenlijk.

7.4 Communicatie: verantwoordelijkheden voor uitvoering en de kosten

Het is belangrijk dat gebruikers, ondernemers, omwonenden, maatschappelijke organisaties en overheden op de hoogte zijn van het belang van het Natura 2000-gebied en de mogelijke gevolgen die het beheerplan voor hen heeft. Om draagvlak voor de maatregelen te creëren en medewerking aan de uitvoering te krijgen is een goede communicatie met de omgeving van groot belang.

7.4.1 Doelstellingen voor de communicatie

Het Natura 2000-gebied biedt ruimte aan de natuur en recreatie. In de onmiddellijke omgeving is ruimte voor wonen en bedrijvigheid. Aan de betrokkenen moet duidelijk worden gemaakt dat dit verenigbaar is met de doelstellingen van Natura 2000 en moet worden aangegeven wat het beheerplan en eventuele vergunningplicht betekenen voor de verschillende activiteiten en de verschillende doelgroepen.

De communicatiedoelstellingen rond het beheerplan zijn:

- Doelgroepen hebben inzicht in de gevolgen van het beheerplan voor de eigen situatie,
- zij weten waar ze terecht kunnen voor informatie en met vragen,
- betrokkenen bij de uitvoering van het beheerplan kennen nut en noodzaak van de maatregelen.

Inzicht van doelgroepen in de gevolgen van het beheerplan begint met de bekendheid met Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet in het algemeen. Daarnaast moeten de gebruikers van het gebied geïnformeerd worden over de gevolgen van inrichtingsmaatregelen en de vergunningplicht en -verlening.

Aan de realisatie van de laatste doelstelling is al tijdens de voorbereiding van het beheerplan het meeste werk verricht. Het beheerplan is opgesteld door de bevoegde gezagen in samenwerking met de organisaties die betrokken zijn bij de uitvoering. Zij hebben bijgedragen aan de inhoud en onderschrijven de maatregelen. Binnen de organisaties wordt deskundigheid en betrokkenheid bevorderd door bijvoorbeeld trainingen en bijeenkomsten. Voor Staatsbosbeheer geldt het beheerplan als leidraad voor het terreinbeheer.

7.4.2 Rolverdeling in de communicatie

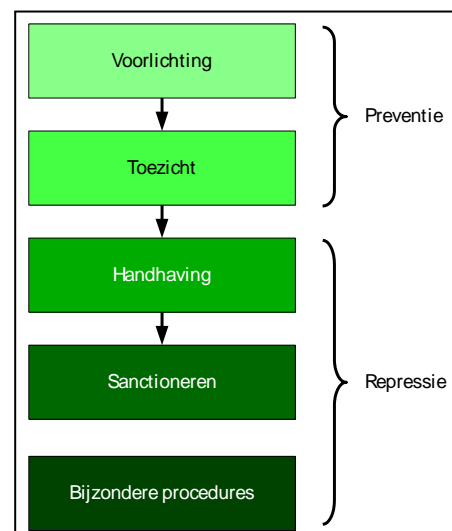
Het ministerie van EZ zorgt voor algemene informatie rond Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet en is als voortouwnemer het aanspreekpunt voor het beheerplan. Staatsbosbeheer geeft als belangrijkste beheerder van het gebied publieksvoorlichting over het gebied en over de inrichtings- en beheermaatregelen.

De provincie verzorgt de communicatie over de specifieke gevolgen van het beheerplan voor de gebruikers van het gebied en de vergunningverlening op grond van de Natuurbeschermingswet. De provincie werkt de communicatie rond dit aspect nog verder uit. In ieder geval worden betrokkenen geïnformeerd met nieuwsbrieven, folders en informatie op de website van de provincie. Ook kunnen gebruikers van het gebied voor informatie contact opnemen met de provincie.

7.5 Handhaving

Behalve door fysieke maatregelen worden instandhoudingsdoelen gerealiseerd door regulering, vaak door (het niet verlenen van) vergunningen voor (nieuwe) projecten en activiteiten die een significant negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen. Regulering is natuurlijk alleen effectief als er toezicht is op de naleving van de regels en er zondig repressief wordt opgetreden als dat niet gebeurt.

Handhaving²⁰ is natuurlijk geen doel op zich, maar een middel. Goede communicatie kan de noodzaak van repressief optreden

²⁰ Onder handhaving wordt verstaan: Alle activiteiten gericht op het bereiken van beleidsdoelen door naleving van regels te bevorderen en overtredingen te beëindigen.

verminderen. Onderdeel daarvan is een adequate bebording.

Er zijn twee soorten repressieve handhaving: het bestuursrechtelijke optreden, gericht op het beëindigen van overtredingen en, in sommige gevallen, strafrechtelijk optreden.

Diverse instanties hebben bevoegdheden met betrekking tot toezicht en handhaving: de provincie, gemeenten, waterschappen, maar ook de politie en de Algemene Inspectiedienst. Ook de terreinbeherende instanties hebben een rol, als eigenaar van het gebied en als werkgever van Bijzondere opsporingsambtenaren (BOA's).

De bevoegde gezagen zullen afspraken maken hoe en in welke gevallen deze bevoegdheden het best kunnen worden ingezet. Dit wordt vastgelegd in een separaat handhavingsplan.

Dit handhavingsplan wordt opgesteld onder verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Brabant. Bij het opstellen worden alle partijen betrokken die momenteel een taak hebben bij de toezicht en handhaving in de Oeffelter Meent. Onderstaande tabel geeft daar een (globaal) overzicht van.

Het betreft hier overigens wet- en regelgeving die activiteiten reguleert die mogelijk ook invloed hebben op de instandhoudingdoelstellingen. Doel en strekking van deze regelgeving is anders dan de Nb-wet. Dit betekent dat een overtreding van onderstaande wetgeving niet per se een overtreding van de Nb-wet vormt, noch dat een overtreding van de Nb-wet tevens een overtreding van onderstaande regelgeving vormt. Hieruit volgt dat bevoegdheden op grond van deze wetgeving slechts aanvullend kunnen zijn. De tabel is ter illustratie en niet limitatief.

Tabel 7.3. Toezicht- en handhavingsorganisatie.

Wie	welk aspect	welke wetgeving
Provincie	Vergunningregime	NB-wet
	'Grote' onttrekkingen	Waterwet
Terreinbeherende organisaties (Staatsbosbeheer)	Gedrag bezoekers	461 Strafrecht (verboden toegang), alle waar BOA bevoegd voor is (Ff-wet, waterwet, Nb-wet etc)
AID	Verontrusten fauna	Flora en faunawet
Waterschappen	Onttrekkingen	Waterwet
	Waterkwaliteit	WVO
Gemeente	Afgraven	Bestemmingsplan aanlegvergunning
	Illegale drainages	Bestemmingsplan
Politie		Alle wetgeving

Uitgangspunt voor toezicht is het programmatisch handhaven. In het handhavingsplan wordt vastgelegd waar het toezicht zich op richt, wie daarvoor verantwoordelijk is en hoe samenwerking en financiering vorm krijgt (strategie en organisatie).

De keuze voor een apart handhavingsplan is gemaakt omdat het aangepast kan worden aan de actuele situatie, bijvoorbeeld wat betreft verantwoordelijkheden en middelen. Het geeft daarbij de mogelijkheid om acties voortvloeiend uit verschillende wetten te combineren. Het gaat er uiteindelijk om dat de doelstellingen van Natura 2000 gerealiseerd worden. Het doel van de handhaving is daarom eerder gedragsverandering dan 'bestrafen'.

Naarmate we meer en betere gegevens krijgen over de ontwikkeling van de doelstellingen, de handhavingsresultaten en het naleefgedrag, kunnen prioriteiten en accenten bijgesteld worden. Dit zal dan in het handhavingsplan verwerkt worden.

De provincie Noord-Brabant is (in de meeste gevallen) bevoegd gezag voor de vergunningverlening in het kader van de Nb-wet. Het toezicht en de handhaving die hieruit voortkomt bestaat vooral uit toezien op verleende vergunningen en het opvolgen van meldingen over mogelijke vergunningplichtige activiteiten.

Mocht u vermoeden dat er activiteiten in de Oeffelter Meent plaatsvinden die strijdig zijn met dit beheerplan en de Natuurbeschermingswet dan kunt u dit melden bij de milieuklachtentelefoon van de provincie²¹.

7.6 Sociaaleconomische aspecten

Deze paragraaf beschrijft in hoofdlijnen de effecten van de maatregelen uit het beheerplan op verschillende groepen en sectoren met verschillende belangen. Daarbij is het vermelden waard dat alle partijen met een open houding en met begrip voor elkaars belangen hebben bijgedragen aan de totstandkoming van het maatregelenpakket. Voor de sectoren verkeer en vervoer en industrie hebben de maatregelen geen gevolgen. Voor deze sectoren gelden wel de algemene PAS-maatregelen.

Landbouw

De voorgenomen maatregelen hebben geen directe relatie met het landbouwkundig gebruik. Een uitzondering is de emissie van stikstof. Het verminderen van de depositie van stikstof vanuit de landbouw is een belangrijke pijler, zowel op regionaal als op landelijk niveau. Intensief overleg tussen alle betrokkenen heeft geresulteerd in het convenant 'Stikstof en Natura 2000'. Dit is uitgewerkt in een provinciale verordening dat bedrijfsontwikkeling onder bepaalde voorwaarden mogelijk blijft, terwijl de stikstofemissies dalen. Convenant en verordening zijn in feite een voorloper van de PAS. De verordening geeft helderheid over de eisen die aan veehouderijen worden gesteld en de mogelijkheden voor uitbreidingen en nieuwe vestigingen. De salderingsbank beperkt de administratieve lasten voor de sector. De voorwaarden voor uitbreiding zijn vooral van technische aard, zoals de eis om luchtwassers te plaatsen. Dit vraagt om investeringen. De overheid stimuleert emissiebeperking door bijvoorbeeld subsidies te verstrekken voor bepaalde stalsystemen (GLB-regeling, PAS-gelden). Met het vaststellen van de PAS zullen ook financiële middelen vrijkomen. Daardoor ontstaan ook meer mogelijkheden voor bedrijfsontwikkeling.

Recreatie

De recreatiemogelijkheden in het gebied veranderen niet door de uitvoering van de maatregelen. Het gebied zal wel een iets ander, voor een aantal mensen aantrekkelijker, aanzicht krijgen. De nieuwe poelen geven een gevarieerder beeld en natuurliefhebbers zullen daar ook meer verschillende soorten kunnen zien.

Wonen en werken

De bewoners en ondernemers van Oeffelt en omgeving ondervinden geen negatieve gevolgen van de maatregelen die in dit beheerplan zijn opgenomen.

²¹ Zie voor actuele contactinformatie de website van de Provincie.

8 Kader voor vergunningverlening

In en rond de Oeffelter Meent zullen mensen allerlei plannen en projecten willen uitvoeren. Om ervoor te zorgen dat de natuurwaarden in de Oeffelter Meent daar niet onder lijden, geeft dit hoofdstuk de belangrijkste elementen van toetsing en vergunningverlening.

Alle nieuwe activiteiten (toekomstige ontwikkelingen) die afwijken van de huidige situatie of van de situatie opgenomen of bedoeld in dit beheerplan²² en die mogelijk de instandhoudingsdoelstellingen beïnvloeden moeten worden getoetst in het kader van een Nbwet-vergunningprocedure. Bij het toetsen van activiteiten moet rekening gehouden worden met de doelstellingen voor de habitattypen en -soorten waarvoor de Oeffelter Meent is aanwezig, zoals beschreven het aanwijzingsbesluit uitgewerkt in dit beheerplan.

De Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet) vormt samen met dit beheerplan het kader voor het verlenen van Natuurbeschermingswetvergunningen²³. Dat betekent dat vergunningverleners op basis van de analyse uit hoofdstuk 3 met in achtname van de visie (hoofdstuk 6) en de maatregelen (hoofdstuk 7) bepalen of een nieuwe activiteit vergunbaar is of niet. Dit hoofdstuk geeft uitleg over vergunningprocedure en beschrijft welke punten nadrukkelijk bij de beoordeling van nieuwe activiteiten betrokken worden.

Voor toekomstige activiteiten in en rond²⁴ de Oeffelter Meent geldt dat eerst in kaart moet worden gebracht of deze activiteiten negatieve effecten kunnen hebben op het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen²⁵. Het gaat bijvoorbeeld om uitbreiding van recreatieve en landbouwkundige activiteiten, functieverandering van agrarische bedrijven, uitbreiding van woonwijken, maar ook ingrijpende beheer- en inrichtingsmaatregelen door de terreinbeheerder of het waterschap die niet direct verband houden of nodig zijn voor het beheer van het Natura 2000-gebied. Voor projecten die wel nodig zijn voor het beheer van het Natura 2000-gebied (bijvoorbeeld plaggen en graven) bestaat geen vergunningplicht²⁶. Ook bij dit soort projecten moet kritisch bekeken worden of ze geen onbedoelde negatieve effecten hebben.

8.1 Vergunningprocedure²⁷

Volgens de Nbwet zijn projecten en andere handelingen die de kwaliteit van habitats kunnen verslechteren of een significant verstoring effect kunnen hebben op soorten waarvoor het gebied is aangewezen, alleen mogelijk als daar een vergunning of een verklaring van geen bedenkingen voor is verleend.

In de praktijk betekent dat dat voorafgaand aan een omgevingsvergunning een Nbwet-vergunning zal worden aangevraagd. Als al een omgevingsvergunning is

²² Zie hiervoor met name hoofdstuk 4 maar ook 3.1 en hoofdstuk 1

²³ Er wordt gewerkt aan een nieuwe natuurwet, deze ligt op het moment van schrijven van dit beheerplan bij de Tweede Kamer.

²⁴ Er is geen standaardafstand te formuleren. Het gaat erom te bepalen of er een relatie is tussen een project en de doelstellingen.

²⁵ Uitzonderingen zijn de activiteiten die al in dit beheerplan beschreven zijn.

²⁶ De uitwerking van de maatregelen (H6 en H7) uit dit beheerplan leidt tot een aantal 'projecten' die verder uitgewerkt worden waarvoor dus geen vergunning nodig is.

²⁷ Wet- en regelgeving zijn aan verandering onderhevig. De hier beschreven situatie is gebaseerd op de Nbwet 1998 vigerend op 1-12-2012. Het verdient aanbeveling om bij twijfel altijd contact op te nemen met de Provincie.

aangevraagd, vraagt de gemeente aanvullend een verklaring van geen bedenkingen aan bij het bevoegd gezag Nbwet. De gemeente mag de omgevingsvergunning pas verlenen als deze verklaring is afgegeven. Aanvragen voor een Nbwet-vergunning en een verklaring van geen bedenkingen worden op dezelfde manier beoordeeld.

Wat wordt er van initiatiefnemers verwacht?

De eerste stap in de beoordeling is een vooroverleg tussen initiatiefnemer en bevoegd gezag. De voornaamste vraag in deze oriëntatiefase is of er een kans op een (significant) negatief effect bestaat. Een 'voortoets' is een globaal onderzoek dat daar inzicht in kan geven. Op deze vraag zijn drie antwoorden mogelijk:

1. Als het project of de handeling niet van invloed is op de ecologische vereisten zoals beschreven in hoofdstuk 3 (afzonderlijk of in combinatie met andere projecten) dan is er zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998²⁸ nodig is. Denk hierbij aan de bouw van een dakkapel of een nieuwe mountainbikeroute net buiten de Oeffelter Meent.
2. Er is wel sprake van een negatief effect, maar dit is geen significant effect. Om zeker te zijn dat de negatieve effecten niet significant zijn, kan een aanvullende toetsing gevraagd worden in de vorm van een zogenaamde 'verslechteringstoets'²⁹. Als er sprake is van verslechtering van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, kan vergunningverlening aan de orde zijn.
3. Er is een kans op een significant negatief effect. Dit betekent dat vergunningverlening aan de orde is. Omdat er een kans op een significant negatief effect bestaat, is een 'passende beoordeling' vereist. Hierin worden alle gevolgen van de activiteit voor het gebied in kaart gebracht. Het bevoegd gezag kan een vergunning verlenen als uit de passende beoordeling blijkt dat er zekerheid is dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast. Als deze zekerheid er niet is, dan kan er alleen een vergunning worden verleend als er aan de ADC-criteria (alternatieven, dwingende redenen en compensatie) wordt voldaan. Als alternatieven ontbreken kan de activiteit alleen doorgang vinden om dwingende redenen van groot openbaar belang. Er kan dan een vergunning worden verleend onder de voorwaarde dat tijdig (lees 'eerst') compenserende maatregelen worden getroffen. Voor prioritaire soorten en habitats geldt aanvullend dat bij significante effecten voor projecten met sociaaleconomische belangen, er eerst advies gevraagd moeten worden aan de Europese commissie.

In de onder 2 en 3 bedoelde gevallen volgt op de oriëntatiefase een vergunningaanvraag door de initiatiefnemer. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het aanleveren van de informatie die het bevoegd gezag nodig heeft om de effecten te kunnen beoordelen en eventueel een vergunning te kunnen verlenen, inclusief een eventuele passende beoordeling. Het is aan het bevoegd gezag om te bepalen of de diepgang van het onderzoek van de initiatiefnemer naar de effecten voldoende is. Deze gevallen zijn niet op voorhand te beschrijven.

Waar let de vergunningverlener op?

Bij de toetsing van nieuwe projecten of handelingen (Nbwet 1998, art 19d) zal de vergunningverlener specifiek letten of aangetoond wordt dat het project of handeling het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet belemmert. Dit gebeurt aan

²⁸ Waar besproken wordt over vergunning, wordt mede bedoeld: of een verklaring van geen bedenkingen in het kader van de aanvraag om een omgevingsvergunning.

²⁹ De Nbw kent geen verslechteringstoets maar deze term wordt wel gebruikt voor een toets waaruit blijkt dat effecten zo beperkt zijn dat een passende beoordeling niet nodig is.

de hand van de eventuele invloed ervan op de ecologische vereisten, zoals geformuleerd in hoofdstuk 3. Daarbij wordt de meest recente informatie gebruikt over de kwaliteit en het voorkomen van habitattypen en soorten én de laatste stand van zaken met betrekking tot dosis-effectrelaties. De vergunningverlener kan daarbij rekening houden met de natuurlijke ontwikkelingen binnen het gebied. Ook mag de effectiviteit van de maatregelen die in dit beheerplan zijn beschreven niet beperkt worden door nieuwe activiteiten.

Wat is er belangrijk in de Oeffelter Meent?

Gezien de gevoeligheid van de soorten en habitats in de Oeffelter Meent zullen activiteiten die van invloed zijn op de volgende aspecten zeker onderzocht moeten worden. Deze lijst is vanwege onvoorziene ontwikkelingen niet limitatief.

- activiteiten die de dynamiek van overstroming door de Maas beperken en de basenvoorziening belemmeren,
- activiteiten die zorgen voor een opdeling van het gebied in kleinere delen of een barrière opwerpen voor de verspreiding van kamsalamander, kleine modderkruiper³⁰ en zaden van planten (waaronder de typische soorten),
- activiteiten die leiden tot een verhoging van de depositie van stikstof,
- activiteiten die leiden tot verzuring en vermessing,
- activiteiten die van invloed zijn op de leefgebieden van kamsalamander en kleine modderkruiper³¹.

Landbouw

Bij nieuwe of verandering van agrarische bedrijfsvoering zal getoetst worden aan de voorschriften die in de provinciale verordeningen zijn vastgelegd (of wanneer deze ontbreken aan het convenant over stikstof of de landelijke afspraken uit de PAS)³².

Recreatie

In de Oeffelter Meent is nagenoeg geen sprake van recreatie. Bij eventuele van excursies of activiteiten van derden waarbij van de wegen en paden afgeweken wordt, zal eerst overlegd worden met de beheerder. Afhankelijk van de wensen kan vervolgens een vergunningprocedure nodig zijn. Ook kan ervoor gekozen worden om afspraken om effecten op andere wijze vast te leggen.

Verkeer en vervoer en industrie

Ook wat betreft verkeer en vervoer en industrie is een afname van de depositie van stikstof gewenst. Bij nieuwe initiatieven zal voldaan moeten worden aan de landelijke afspraken vanuit de Programmatische Aanpak Stikstof. Daarnaast wordt in de beoordeling in ieder geval gekeken of de rust niet verder verstoord wordt. Bij verbreding of verandering van wegen en paden moet worden nagegaan moeten worden of dit leidt tot versnippering.

8.2 Bevoegd gezag

Het bevoegd gezag voor de verlening van vergunningen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 zijn in principe Gedeputeerde Staten. In uitzonderlijke gevallen is de minister van Economische Zaken het bevoegd gezag. De situaties

³⁰ Vanzelfsprekend zal er ook rekening gehouden moeten worden met soorten zoals de Das en andere volgens de Ffwet beschermde soorten. Hiervoor geldt een ontheffingsprocedure.

³¹ Mogelijk worden leefgebieden van soorten door de provincie nog separaat aangeduid.

³² De lijn is vastgelegd in het convenant, de uitwerking wordt zowel door de provincies als via de landelijke programmatische aanpak stikstof gerealiseerd. Op 9 juli 2010 is de Verordening stikstof en Natura 2000 Noord-Brabant vastgesteld. De PAS is op dit moment nog niet vastgesteld.

waarin dat zo is, staan vermeld in het Besluit vergunningen Natuurbeschermingswet 1998, zie ook www.rijksoverheid.nl

8.3 Meer informatie

Meer informatie over de vergunningprocedure van de Natuurbeschermingswet 1998 is te vinden op de website van de rijksoverheid (onderwerp natuur). Via deze website zijn verschillende handreikingen en andere relevante informatie beschikbaar. Met name de 'Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998' van het ministerie van LNV (september 2005) kan van nut zijn bij (de voorbereiding van) het aanvragen van een vergunning³³. Via de website van het Rijk zijn ook de aanwijzingsbesluiten en andere relevante achtergrondinformatie over habitattypen en soorten te vinden³⁴.

Via de website van de provincie Noord-Brabant, www.brabant.nl is ook informatie beschikbaar over de vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998.

Daarnaast kunt u de omgevingsdienst Brabant Noord terecht. Tel. (0485) 338 300 of e-mail: info@obdn.nl / www.odbn.nl.

³³ Bedenk daarbij wel dat de Natuurbeschermingswet inmiddels een aantal wijzigingen heeft ondergaan.

³⁴ <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=n2k> is een directe link

Literatuur

Adams, A.S., H.P.J. Huiskes, K.V. Sýkora & N.A.C. Smits, 2013a. Herstelstrategie H6120: Stroomdalgraslanden, In: Herstelstrategieën stikstofgevoelige habitats. Alterra, Wageningen & Programmadirectie Natura2000.

Adams, A.S., K.V. Sykora & N.A.C. Smits, 2013b. Herstelstrategie H6510A: Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver). In: Herstelstrategieën stikstofgevoelige habitats. Alterra, Wageningen & Programmadirectie Natura2000.

Albers, K., T. Faasen en I. Raemakers (2003), 'Monitoring OBN flora 2002 en 2003', Ecologica.

Alterra Wageningen-UR en Directie Kennis EZ, 2007, <http://www.aardkunde.nl/map/hot/NB22.pdf>, Cuijk / Maasterrassen, geraadpleegd op 15 mei 2008.

Alterra (2008a): Kalkminnend grasland op dorre zandbodem Verkorte naam: Stroomdalgraslanden (H6120), Wageningen).

Alterra (2008b): Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) Verkorte naam: glanshaver- en vossenstaarthooilanden (H6510), Wageningen

Arcadis (2008), 'MER Reallocatie Grondwaterwinnings Boxmeer en Vierlingsbeek', versie concept 2008.

Beek, J.G, R.F. van Rosmalen, B.F. van Tooren en P.C. van der Molen (allen red.) Werkwijze Natuurmonitoring en -Beoordeling NNN en Natura 2000/PAS (+ 2 bijlagedocumenten) BIJ12, Utrecht 2014

Bont, C.H.M. de en G.L., Maas (2005), 'Tussen Grave en Gennep en Arcen en Velden: archeologische verwachtingen langs de boorden en in het winterbed van de Maas in het stuwpand Grave en het stuwpand Sambeek vanuit fysisch- en historisch-geografisch perspectief', Alterra, rapport 1174, Wageningen.

Delft, J.J.C.W. van en W. Schuitema (2005), 'Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant', RAVON Noord-Brabant en stichting RAVON, Tilburg/ Nijmegen.

Dijk, H.F.G., B.G. Graatsma en J.N.M. van Rooij (1984), 'Droge stroomdalgraslanden langs de Maas', KNNV Wetenschappelijke Mededeling 165, Hoogwoud.

DLG (2008), 'Projectnota - *Integraal Gebiedsprogramma maasheggen*', vastgesteld maart 2008, DLG, Tilburg.

DLG (2008), Verslag werkatelier Stroomdalgraslanden 10-11-2008, vastgesteld 11-12-2008

DLG (2009), <http://www.gehegdaanmaasheggen.nl>, geraadpleegd 15 juni 2009.

DLG (2010). Integraal Gebiedsprogramma Maasheggen, Vastgesteld in de stuurgroep IGP Maasheggen 11 februari 2010

DLG & SBB (2015), 'PAS-analyse herstelmaatregelen voor 141 Oeffelter Meent'. Tilburg.

Dijk, H. van, B. Graatsma en J. van Rooy (1981), 'De toestand van droge stroomdalgraslanden langs de Maas van Roermond tot Loevestein in 1980', doctoraalverslag 1981, Nijmegen.

DLO-Staring Centrum (1996), 'Actualisatie van de grondwatertrappenkaart van het Land van Cuijk met een gestratificeerde tweefasensteekproef en regressieschatters'.

Dobben, H., van en A. van Hinsberg (2008), 'Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden', Alterra, Alterra-rapport 1654, Wageningen.

Elk, van en Zn. G. en A.L. van de Wetering (2001), 'Landschapsplan Meerkampen Oeffelt – *Integraal gewijzigd plan*', Buro Visser Landschap Advies, 12 februari, 2001, Oeffelt.

Gemeente Boxmeer (2008), 'Ontwerp bestemmingsplan buitengebied 2008', versie 7 november 2008.

Grutters, M. (2008), 'Beheerplan Oeffelter Meent', memo, IVN Maasvallei.

Grutters, M. (2010), 'Kamsalamander Oeffelter Meent', email, IVN Maasvallei

Grutters, M. (2011), Maasheggen, parel van mens en natuur; verleden, heden en toekomst van een uniek heggenlandschap, Vierlingbeek.

Heuvel, W. van den (2008), 'Amfibieën-monitoring Oeffelter Meent'.

Hoegen, A.C. (2003), 'Vegetatiekartering Oeffelter Meent 1991 – 1994', Tilburg.

Hoegen, A.C. (2013), 'De basenvoorziening van het Sedo-Thymetum in de Oeffelter Meent'.

Inberg, J.A., R.H.A. van Grunsven en M. Japink (2008), 'Vegetatiekartering Regio Zuid 2008 - *Gewande, Makken, Oeffelter Meent, Keent en Reek*', Bureau Waardenburg, Culemborg.

IVN (2014), Grutters. M., ingevuld commentaarsjabloon adviesgroep 21 januari 2014, Oeffelt

Janssen, J.A.M en J.H.J. Schaminée (2004), 'Europese natuur in Nederland - *Soorten van de Habitatrichtlijn*'

Jong, F.M.W. de, G.R. de Snoo en J.C. van de Zande (2008), 'Estimated nationwide effects of pesticide spray drift on terrestrial habitats in the Netherlands'. Journal of environmental Management 86(2008): 721-730.

Kiwa Water Research en EGG-consult (2007), 'Knelpunten- en kansanalyse - Natura 2000-gebied 141 – Oeffelter Meent', Kiwa Water Research en EGG, Nieuwegein/ Groningen.

Klasberg, M. (2008), 'Tracenota/MER-UVS Buitenring Parkstad Limburg. *Passende Beoordeling Natura 2000 Gebieden Geleenbeekdal, Brunsummerheide en*

Tevereener' Heide. Arcadis Ruimtelijke Ontwikkeling BV, afdeling Ruimte en Milieu in opdracht van Provincie Limburg, Arnhem.

Kleinsman, W.B., D.J. Groot Obbink, en H.J.M. Zegers (1972), 'Ruilverkaveling Land van Cuyk: *de bodemgesteldheid*', Stichting voor Bodemkartering, rapport no. 837, Wageningen.

Kurstjens, Gijs, Alphons van Winden, Daphne Willems (2012), Definitief ontwerp beekmondingen Oeffeltse Raam en Virdse Graaf Hoofdrapport Concept 21 nov. 2012, Kurstjens Ecologisch Advies Bureau, Beek-Ubbergen.

Kurstjens G., B (2013), 'Projectplan Beekmondingen Oeffeltsche Raam en Virdsche Graaf', Kurstjens ecologisch adviesbureau en bureau i.o. v Waterschap Aa en Maas.

Kurstjens, G., B. Peters, P. Calle, (2008), 'Maas in beeld: resultaten van 15 jaar ecologisch herstel – *succesfactoren voor een natuurlijke rivier*', Bureau Drift, Berg en dal.

Kurstjens, G, et al (2013) Natuurtoets Herstel beekmondingen Oeffeltsche Raam en Virdsche Graaf Passende beoordeling t.b.v. NB-wet Beek-Ubbergen

Limpt, P. van en D. van der Veen (2009), 'Graven naar kwaliteit - *Kwaliteitsonderzoek naar de droge stroomdalgraslanden van Oeffelter Meent en Zeldersche Driessen*', Hogeschool van Hall Larenstein Velp (VHL).

Ministerie van Economische zaken, Dienst Regelingen (2011), Soortenstandaard Kleine Modderkruiper, versie 1.0.

Ministerie van EZ (2013), 'Natura 2000 aanwijzingsbesluit *Natura 2000 gebied 141 – Oeffelter Meent*', Programmadiirectie Natura 2000, Den Haag.

Ministerie van LNV (2006), 'Gebiedendocument – werkdocument Natura 2000 aanwijzingsbesluit *Natura 2000 gebied 141 – Oeffelter Meent*', Den Haag.

Ministerie van LNV(2007), 'Ontwerp-aanwijzingsbesluit - *Natura2000-gebied #141 Oeffelter Meent*', Ministerie van EZ, Den Haag.

Ministerie van LNV, zd, Effectenindicator, <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>, geraadpleegd 15 juni 2009.

Ministerie van LNV (2008), 'Natura 2000 profielendocument', Ministerie van LNV, versie 1 september 2008, Ede.

Ministerie van LNV (2010), Dienst Regelingen soortenstandaard Kleine modderkruiper, Ministerie van EZ, Den Haag

Ministerie van LNV (2010), Dienst Regelingen soortenstandaard Kamsalamader, Ministerie van EZ, Den Haag

Ministerie van Economische Zaken, September 2012. Vrijgavebericht Aerius 1.5, zie http://pas.natura2000.nl/files/aerius_15_kdw-in-aerius-14-en-15.pdf.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat Dienst Limburg (2006), 'Integrale Verkenning Maas', Advies, Hoofdrapport en Achtergronddocumenten, Maastricht.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat Rijkswaterstaat Maaswerken (2008):
Waterstandseffecten verdieping Grave, Maastricht.

Peters, B., K. van den Herik, G. Kurstjens (2007a), 'Streefbeelden en
herstelmaatregelen van beekmondingen in het Maasdal', Bureau Drift, Berg en Dal.

Peters, B., K. van den Herik, G. Kurstjens (2007b), 'Streefbeelden en
herstelmaatregelen van beekmondingen in het Maasdal - *Achtergronddocument
herstelmaatregelen*', Bureau Drift, Berg en Dal.

Peters, B., m.m.v. L. Dam, P. Calle, T. Vriese, A. Klink, J. Dekker, G. Kurstjens, M.
Schoor (2008), 'Trends, knelpunten en kennisvragen uit het rivierengebied -
Preadvies OBN Rivierengebied', Bureau Drift, Berg en Dal.

Provincie Noord-Brabant (2002), 'Streekplan Noord-Brabant 2002 - *Brabant in
Balans*', Provincie Noord-Brabant, vastgesteld 22 februari 2002, gedeeltelijk herzien
3 december 2004, 's-Hertogenbosch.

Provincie Noord-Brabant (2005), 'Reconstructieplan - *Milieu-effectrapport Peel en
Maas*', Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.

Provincie Noord-Brabant (2007): Basisgegevens resultaten Ecologisch meetnet flora
en fauna, periode 2003 t/m 2007; 2-jaarlijkse telling

Provincie Noord-Brabant (2008), 'Interim structuurvisie - *Brabant in Ontwikkeling*',
Provincie Noord-Brabant, vastgesteld 27 juni 2008, 's-Hertogenbosch.

Provincie Noord-Brabant (2014), 'Verordening ruimte 2014', geconsolideerd op 18
maart 2014, 's-Hertogenbosch.

Provincie Noord-Brabant (2016), Natuurbeheerplan 2016
[http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/natuur-en-landschap/natuur/-
/media/B2B1F36BEFCD4506997F76C561EC9A38.pdf](http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/natuur-en-landschap/natuur/-/media/B2B1F36BEFCD4506997F76C561EC9A38.pdf)

RAVON (1998), 'Monitoringsgegevens amfibieën 1998', Oeffelter Meent.

RAVON (2004), 'Monitoringsgegevens vissen 1994-2004 - *kilometerhok 193/413*',
Oeffelter Meent.

Ravon, 2007, RAVON Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland,
<http://www.ravon.nl>, Geraadpleegd op 12 juni 2008.

RAVON (2008), Gegevens over vissen uit de periode 1994-2004, excelbestand
RAVON, 21-5-2008.

RAVON (2014), Projectleider RAVON Arthur de Bruin, schriftelijke mededeling, 2014

Rommelts, W. 2009. Programma van Eisen gebiedsgerichte monitoring Natura 2000

Rijkswaterstaat Maaswerken (2006a), 'Nota van toelichting - *Ontwerp-Tracébesluit
Tracédeel 10 Stuwpannd Grave*', Ministerie van Verkeer en Waterstaat en
Rijkswaterstaat Maaswerken, Maastricht.

Rijkswaterstaat Maaswerken (2006b), 'Zandmaas/Maasroute - *Tracébesluit-aanvulling Achtergronddocument peilopzet Grave*', Ministerie van Verkeer en Waterstaat en Rijkswaterstaat Maaswerken, Maastricht.

Rijkswaterstaat, 2009, Maas: Natuur en veiligheid Maas, <http://www.rijkswaterstaat.nl>, geraadpleegd op 18 maart 2009.

Royal Haskoning (2009) 'Natura2000 Oeffeltermeent: *stroomdalgrasland en overstromingsfrequentie*', memo.

Schaminée, J.H.J., A.H.F. Stortelder en E.J. Weeda (1996), 'De vegetatie van Nederland - *Deel 3*', Opulus press, Upsala.

Smit, G.F.J., F.L.A. Brekelmans, L.S.A. Anema en R. van Eekelen, (2007), 'Kansen voor de kamsalamander – *beschermingsplan voor de kamsalamander in Noord-Brabant*', Provincie Noord-Brabant, Directie ecologie, 's-Hertogenbosch.

Staatsbosbeheer (2003), 'Uitwerkingsplan Oeffelter Meent 2003', Staatsbosbeheer, regio Limburg – Oost-Brabant.

Steunpunt (2008), 'Quick scan bestaand gebruik en Natura 2000 – *Sectornotities*', Steunpunt Natura 2000 i.s.m. ARCADIS, sector organisaties en ministeries van VROM en Economische Zaken, versie juli 2008.

Stichting voor Bodemkartering (1976), 'Bodemkaart van Nederland Schaal 1:50000 - *Blad 45 Oost 's-Hertogenbosch Blad 46 West-46 Oost vierlingsbeek*', Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Strootman Landschapsarchitekten en Novioconsult Van Spaendonck (2005), '*Ruimte voor herinnering - Visie op ontwikkeling en beheer van de noordelijke Maasvallei vanuit cultuurhistorisch perspectief*', Strootman Landschapsarchitekten / Novioconsult Van Spaendonck, Nijmegen/ Amsterdam.

TNO, 2007, <http://www.dinoloket.nl>, 5 april 2007, geraadpleegd september 2008.

Uitwerkingsplan Oeffelter Meent 2003, 2003, Staatsbosbeheer regio Limburg – Oost-Brabant

Vlies, M., van der (1999), 'De Oeffeltse Raam Open - *Een gebiedsvisie voor de Oeffeltse Raam als ecologische verbindingzone*', afdeling Waterhuishouding, i.o.v. Waterschap De Maaskant, Oss.

Waterschap Aa en Maas (2008a), 'Ontwerp waterbeheerplan 2010 – 2015', 's-Hertogenbosch.

Waterschap Aa en Maas (2008b), 'Projectsamenvatting - *Herstel beekmonding Oeffeltse Raam*, 's-Hertogenbosch'.

Waterschap Aa en Maas (2008c), 'Projectsamenvatting - *EVZ Oeffeltse Raam (buitendijks)*, 's-Hertogenbosch'.

Waterschap Aa en Maas (2009), KRW visstandonderzoek Aa en Maas (2009), 's-Hertogenbosch'

Waterschap Aa en Maas (2013a), KRW-toetsing Oeffeltse Raam – Virdsche Graaf 2009-2013.

Waterschap Aa en Maas (2013b), Data visbemonstering Oeffeltse Raam.

Wing en IAR (red.) (2008), 'Eindvies Plan van aanpak reductie ammoniakdepositie op de Peelvenen.' Einddocument. In opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Wing, Wageningen.

WING Process Consultancy (2007), 'Werkatelier "Maatregelen KRW – Natura2000" - *Gebied: Oeffelter Meent*', i.o.v Provincie Noord-Brabant en de Dienst Landelijk Gebied regio Zuid, WING Process Consultancy, Wageningen.

Wissing, M.(2013), Medewerker waterbeheer Waterschap Aa en Maas, mondelinge mededeling, Oeffelt

Wösten, M.A.D., I.G.W.M. Kuppen, M. Th. De Kok, G.G.C. Verstappen en R. Faasen (2001), 'Wat levert het lozingenbesluit en veehouderij op? *Een literatuurstudie naar driftbeperking*', Riza rapport 2001.008, Lelystad.

Lijst van geraadpleegde personen en procesbeschrijving

Het beheerplan Oeffelter Meent is geschreven door een projectgroep, bestaande uit medewerkers van de Dienst Landelijk Gebied en Staatsbosbeheer. De projectgroep heeft ook het proces van totstandkoming van het plan georganiseerd.

Inhoudelijke discussiepunten bij de totstandkoming van het plan zijn voorgelegd aan een adviesgroep, die de projectgroep heeft geadviseerd en het plan heeft beoordeeld op uitvoerbaarheid. Het adviesteam bestaat uit vertegenwoordigers van de gemeente Boxmeer, de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO), de provincie Noord-Brabant, Staatsbosbeheer, Waterschap Aa en Maas, IVN, Rijkswaterstaat, TOP Brabant en de ANWB.

Voor expertise op het gebied van stroomdalgraslanden, geomorfologie en voor specialistische gebiedskennis heeft de projectgroep een beroep gedaan op externe specialisten. Ook is een werkatelier georganiseerd waar zes deskundigen inbreng hebben geleverd over beheermaatregelen en gebiedskennis in de vorm van 'expert judgement'.

Voor het bestuurlijk traject wordt aansluiting gezocht bij het bestuurlijk overleg, dat voor de beheerplannen waarvoor de provincie Noord-Brabant het voortouw heeft, wordt ingesteld tussen de Directie Regionale Zaken van het ministerie van EZ en Noord-Brabant.

Adviesgroep beheerplan Oeffelter Meent

M. Cox	Waterschap Aa en Maas
M. Wissing	Waterschap Aa en Maas
M. Grutters	IVN
R. Bakkenes	IVN
M. Maris	Rijkswaterstaat
R. Heerkens	Rijkswaterstaat
H. van de Wiel	Provincie Noord-Brabant
S. Sibbing	Provincie Noord-Brabant
S. Montfoort	Provincie Noord-Brabant
F. van Gorkum	Staatsbosbeheer
K. van der Laan	Staatsbosbeheer
H.A.J. van Nuland	TOP Brabant
R. van Wanrooij	ZLTO
J. Verdijk	ZLTO
L. Arts	ZLTO
M. Derks	ZLTO
J. Visschers	ANWB
R. Setz	Gemeente Boxmeer
I. Derks	Gemeente Boxmeer

Agendalid:

P. Broekmans	Gemeente Cuijk
S. Hijmans	Gemeente Cuijk
J. Huijbregts	ANWB
O. Jennekens	WML
S. Ligtenberg	DLG
N. Pakker	DLG
T. Smit	Waterschap Aa en Maas

P. de Winden   Rijkswaterstaat
R. Peeters   Ministerie EZ

Bilateraal overleg:

D. Coenen   Waterschap Peel en Maasvallei
B. Hoegen   Staatsbosbeheer
M. Jalink   Staatsbosbeheer en Kiwa water research
F. van Kalleveen   Staatsbosbeheer
G. Maas   Alterra
M. Maris   Rijkswaterstaat
R. Setz   Gemeente Boxmeer
K. Sykora   Wageningen Universiteit

Externe specialisten

D. Coenen   Waterschap Peel en Maasvallei
B. Hoegen   Staatsbosbeheer
M. Jalink   Staatsbosbeheer en Kiwa water research
G. Maas   Alterra
M. Maris   Rijkswaterstaat
K. Sykora   Wageningen Universiteit

Verklarende woordenlijst

A

Aanwijzingsbesluit	Algemene Maatregel van Bestuur waarin een Natura 2000 gebied wordt aangewezen en begrensd en waarin de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied worden aangegeven.
Abiotisch	Niet behorend tot de levende natuur.
Ammoniakgat	Verschil tussen berekende en gemeten ammoniakdepositie.

B

Beheerplan	In een beheerplan wordt omschreven welke maatregelen moeten worden getroffen en op welke wijze, om de instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en soorten van een gebied te realiseren. Dat kunnen zowel maatregelen zijn in het gebied zelf als maatregelen erbuiten die noodzakelijk zijn om de habitattypen en leefgebieden van soorten in het gebied te behouden en te herstellen.
Beschermd natuurmonument	Gebied beschermd volgens de Natuurbeschermingswet 1998, maar niet aangewezen en/of aangemeld als Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied.
Bestaande activiteit	een activiteit zoals die plaatsvond bij vaststellen van dit beheerplan onder de voorwaarden die op dat moment van kracht waren. OF een activiteit die op het moment van aanwijzing van het gebied als beschermd natuurmonument of ter uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn bestond en onafgebroken heeft plaatsgevonden OF (als wetsvoorstel mei 2007 is aangenomen) iedere handeling die op 1 oktober 2005 werd verricht en sindsdien niet of niet in betekende mate is gewijzigd.
Bevoegd gezag	Overheidsinstelling die is belast met een bepaalde taak, bijvoorbeeld vergunningverlening of vaststellen van beheerplannen.
Biotisch	Behorend tot de levende natuur.
Biotoop	Een door een bepaalde vegetatiestructuur gekenmerkt onderdeel van een landschap, dat door een soort voor alle of een deel van zijn activiteiten wordt gebruikt.
Bouwvoor	De bovenste, veel bewerkte en vaak met humeus materiaal verrijkte laag van de grond. De grondlaag waar de wortels van de planten in groeien. De bovenste 25 cm.
Buffergebied	Gebied, gelegen tussen twee gebieden die elkaar negatief beïnvloeden, dat dient om de wederzijdse negatieve invloed van beide andere gebieden te verminderen.

C

Compenserende maatregelen	Maatregelen die worden genomen ter compensatie van en in samenhang met de aantasting van een natuurgebied en die zorgen dat de grootte en kwaliteit van het natuurgebied en de samenhang met andere natuurgebieden behouden blijven.

D

Depositie	Neerslag of afzetting van luchtverontreinigende stoffen op bodem, water, planten, dieren of gebouwen. Het gaat in milieuverband om depositie van verzurende (bijvoorbeeld ammoniak) en vermestende stoffen. Gebeurt deze neerslag in droge vorm dan spreken we van droge depositie. Worden verzurende stoffen door de neerslag afgezet dan spreken we van natte depositie.

Depositienorm	Een getal dat aangeeft hoeveel mol potentieel zuur per hectare een natuurgebied kan hebben voordat er verstoring op dat gebied optreedt.
Drainage	Door mensen aangelegde voorziening om water te onttrekken aan de bodem, met als doel verlaging van de grondwaterstand.
Drukbegrazing	Grazende dieren worden een bepaalde periode op een relatief klein afgezet stuk grond gezet, waardoor dat stuk intensief begraaasd wordt.

E

Effectenanalyse	Een middel om te beoordelen wat het effect is van het bestaand gebruik, van bestaande activiteiten en te treffen maatregelen op de staat van instandhouding van de habitatype of soorten die in de instandhoudingsdoelstellingen worden genoemd.
EHS	Ecologische Hoofdstructuur: een samenhangend netwerk van in (inter)nationaal opzicht belangrijke duurzaam te behouden ecosystemen. De EHS is opgebouwd uit natuurkerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingszones.
Emissie	Uitstoot van stoffen.
Eutrofiëring	Proces van het vergoten van de voedselrijkdom van water of grond.
Expert judgement	Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

F

Fauna	De totaliteit van de diersoorten van een bepaald gebied.
Flora	De totaliteit van de plantensoorten van een bepaald gebied.
Flora- en faunawet	Wet die inheemse dier- en plantensoorten beschermt. In de wet is bepaald dat planten en dieren mede beschermd worden, omdat hun bestaan op zichzelf waardevol is, zonder te kijken welk nut de dieren voor de mens kunnen hebben.

G

Gedeputeerde Staten (GS)	Dagelijks bestuur van een provincie.
Gedragscode	Document waarin regels en richtlijnen worden gegeven voor gedrag, bijvoorbeeld om natuurwaarden te ontzien.
Generieke maatregelen	Maatregelen die niet voor een specifiek gebied gelden maar algemeen van toepassing zijn.
Geohydrologie	De wetenschap die het grondwater onderzoekt.
Geomorfologie	De vorm van het aardoppervlak of de studie daarvan.
GGOR	Gewenste grond- en oppervlaktewaterregime: de waterstanden of -peilen, fluctuaties, waterkwaliteit, kweldruk, stroming, etc.
GHG	Gemiddelde hoogste grondwaterstand.
GLG	Gemiddelde laagste grondwaterstand.
Gunstige staat van instandhouding	Van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype is sprake als de biotische en abiotische omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.
Grondgebonden veehouderij	Vorm van veehouderij die voor de productie geheel of voor een groot deel afhankelijk is van cultuurgrond.
Grondwaterregime	Verloop van de grondwaterstand ten opzichte van het maaiveld in een kalenderjaar.
Grondwatertrappen	Klassenindeling van het grondwaterstandsniveau, op basis van een bepaalde combinatie van de hoogste en laagste grondwaterstand.

H

Habitat	Kenmerkend leefgebied van een soort.
Habitatrichtlijn	EU-richtlijn (EU-Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992) die als doel heeft het in stand houden van de biodiversiteit in de Europese Unie door het beschermen van natuurlijke en halfnatuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.
Habitattype	Land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken die zowel geheel natuurlijk als halfnatuurlijk kunnen zijn. (= letterlijke definitie die in de Richtlijn staat). OF Beschrijving van tot een bepaald habitattype behorende vegetatietypen, waarbij ook minder goed ontwikkelde vormen zijn aangegeven.
Hokdierbedrijven	Agrarische bedrijven met intensieve veehouderij zijnde varkens, pluimvee, konijnen en/of pelsdieren.
Hydrologie	De leer van het voorkomen, het gedrag en de chemische en fysische eigenschappen van water in al zijn verschijningsvormen boven, op en in het aardoppervlak.
Hydrologische basis	Bodemlaag waarboven zich het grondwater bevindt.

I

Infiltratie	Het indringen van water in de grond.
Instandhouding	Geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding.
Instandhoudingsdoelstelling	Instandhoudingsdoelstellingen van genoemde habitats en soorten geven aan of de instandhouding moet zijn gericht op louter behoud (handhaving van de huidige situatie) of dat ook herstel moet worden nagestreefd om habitat of soort weer in een gunstige staat van instandhouding te brengen. Herstel in geval van habitattypen betreft zowel uitbreiding oppervlakte als verbetering kwaliteit. In het geval van een herstelopgave voor soorten gaat het om uitbreiding omvang leefgebied, verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding van de populatie.
Intensieve veehouderij	Niet-grondgebonden veehouderij waarbij het vee geheel of vrijwel geheel in gebouwen wordt gehouden.

K

kavel	Aaneengesloten stuk grond van een gebruiker, bestaande uit meerdere percelen, waarin geen grenzen voorkomen als openbare wegen en waterlopen.
Kwaliteit	De structuurkenmerken en het functioneren van de ecosystemen die tot een habitattype worden gerekend. Structuurkenmerken omvatten bijvoorbeeld aspecten als vegetatiestructuur (verticale structuur) en afwisseling van hoge en lage begroeiingen en open plekken (horizontale structuur), terwijl het onderdeel functie omvat in hoeverre het ecosysteem goed functioneert, oftewel in hoeverre de abiotische en biotische condities dermate op orde zijn dat de verschillende karakteristieke soorten(groepen) in voldoende mate vertegenwoordigd zijn.
Kwel	Het uittreden van grondwater aan het grondoppervlak, in de waterlopen of drains.

L**M**

Melkveehouderij	Agrarisch bedrijf waar melk- en kalfkoeien gehouden worden.
MER	Milieueffectrapport; dit is een openbaar document waarin een voorgenomen

	activiteit (landinrichting), de mogelijke alternatieven en de te verwachten gevolgen voor het milieu op een systematische wijze worden beschreven.
Mitigerende maatregelen / mitigatie	Maatregelen die negatieve effecten verminderen of wegnemen.
Monitoring	Het door de tijd blijven volgen van het verloop van de waarde van een of meer grootheden volgens een vastgestelde werkwijze.
MTR	Maximaal toelaatbaar risico (eco-toxicologisch).

N

Nationaal park	Een natuurgebied van ten minste duizend hectare met een karakteristiek landschap en bijzondere planten en dieren, als zodanig ingesteld door de minister van LNV.
Natuurbeschermingswet 1998	Wet die natuurgebieden beschermt. Bescherming vindt plaats door ingrepen met mogelijke negatieve gevolgen op de instandhoudingsdoelstellingen van het beschermde gebied niet toe te staan, tenzij een vergunning kan worden verkregen.
Natura 2000	Een samenhangend netwerk van leefgebieden en soorten die van belang zijn vanuit het perspectief van de Europese Unie als geheel, ingesteld door de Europese Unie. Op de gebieden is de Vogel- en/of Habitatrichtlijn van toepassing.
Natura 2000-gebied	Gebied behorende tot het Natura 2000 netwerk; in Nederland een gebied beschermd volgens de Natuurbeschermingswet 1998, tevens aangewezen en/of aangemeld als Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied (art 10a Nb-wet).
Natura 2000-waarden	Habitattypen en (vogel)soorten waarvoor een Natura 2000-gebied wordt aangewezen en waarop de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied betrekking hebben.
Nb-wet	Natuurbeschermingswet 1998.

O

OGOR	Optimaal grond- en oppervlaktewaterregime: de waterstanden of -peilen, fluctuaties, waterkwaliteit, kweldruk, stroming, etc t.b.v. een functie.
Opgroeigebied	Gebied waar een bepaalde soort gedurende een bepaalde levensfase verblijft en zich daar verder ontwikkeld.
Oppervlaktewater	Water dat zichtbaar stroomt door waterloop of over grondoppervlak.
Opstuwing	(Een stroom enz.) door een waterkering tegenhouden

P

Passende beoordeling	Met een passende beoordeling wordt vastgesteld of door een project, handeling of plan er een kans bestaat op een significant negatief effect. Dit op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake, waarbij alle aspecten van het project of een andere handeling op zichzelf én in combinatie met andere activiteiten of plannen worden geïnventariseerd en getoetst.
Prioritair	Voor prioritaire soorten en habitattypen heeft de Europese Unie een bijzondere verantwoordelijkheid voor de instandhouding omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied binnen de Europese Unie ligt. Het onderscheid tussen prioritair en niet-prioritair is met name van belang bij de uitvoering en beoordeling van een passende beoordeling.
Profielen	De gehanteerde definitie en afbakening van habitattypen is vastgelegd in zogenoemde Natura 2000-profielen, die voor alle habitattypen (en ook voor soorten) zijn opgesteld. De profielen omvatten de volgende elementen: kenschets (beschrijving, relatief belang), kwaliteit (kenmerken van goede structuur en functie), bijdrage van gebieden, beoordeling landelijke staat van instandhouding, ecologische vereisten, literatuur.

R**S**

Sense of urgency	Een 'sense of urgency' is toegekend aan kernopgaven als binnen nu en 10 jaar mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. De inschatting is gemaakt dat een kernopgave, en de daaronder liggende verplichting om minimaal de huidige waarden in stand te houden, dan niet meer realiseerbaar zijn. Kernopgaven met een 'sense of urgency' moeten middels (beheers)maatregelen binnen tien jaar op orde zijn gebracht.
Significant effect	Een effect is significant als de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000 gebied dreigen te worden aangetast.
Staat van instandhouding	Het effect van de som van de invloeden die op de betrokken soort inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de verspreiding en de grootte van de populaties van die soort op het grondgebied van de Europese Unie.
Standstill-beginsel	Beginsel dat voorschrijft dat een bepaalde waarde niet mag verslechteren.
Strooisel	Onverteerd organisch materiaal op de (bos)bodem
Stroomgebied	Gebied waaruit het afstromende water door dezelfde waterloop wordt afgevoerd.
Stuwwal	Door landijs tot een wal opgestuwde ondergrond
Subtype	In een aantal gevallen zijn habitattypen onderverdeeld in zogenaamde subtypen omdat het habitatype een grote ecologische variatie aan ecosystemen omvat, dit wil zeggen verschillende subtypen met een sterk afwijkende soortensamenstelling en/of structuur en functie én/of verschillen met betrekking tot de ecologische vereisten. In de meeste gevallen komt deze ecologische variatie tot uiting in verschillende plantensociologische verbonden waartoe de begroeiingen van de subtypen worden gerekend. Als een habitatype in subtypen is verdeeld, worden de doelen zowel op landelijk en op gebiedsniveau op het niveau van subtypen geformuleerd. Met dien verstande dat als alle subtypen in een concreet gebied voorkomen en ervoor de subtypen geen onderscheid is m.b.t. de inhoud van de doelen dit niet expliciet wordt aangegeven in het doel.
Successiestadium	Een successiestadium heeft betrekking op een levensgemeenschap dat door natuurlijke processen ofwel "successie" overgaat in een andere levensgemeenschap.

T

TOV	Teelt ondersteunende Voorziening
Trendanalyse	Statistische analyse van een reeks van telgegevens
Typische soort	Het profielendocument bevat per habitat(sub)type een tabel met typische soorten. Deze set van typische soorten als geheel is (conform de systematiek van de Europese Commissie) gebruikt bij het beoordelen van de staat van instandhouding (kwaliteit) op landelijk niveau

U

Uitplaatsen	Het verplaatsen van bedrijven naar een ander gebied ten behoeve van de realisatie van de doelen van het landinrichtingsplan.
Uitspoeling	Het verplaatsen van mineralen naar onbereikbare diepere grondlagen.

V

Vegetatie	Het ruimtelijk voorkomen van planten in samenhang met de plaats waar zij

	groeien en in de rangschikking die zij spontaan hebben aangenomen.
Verdroging	Alle nadelige effecten op natuurwaarden als gevolg van een, door menselijk ingrijpen, structureel lagere grond- en/of oppervlaktewaterstand dan de gewenst of als gevolg van de aanvoer van gebiedsvreemd water ter bestrijding van de lagere waterstanden.
Vermesting	Het toevoegen van teveel meststoffen aan de bodem, waardoor het natuurlijk evenwicht in de bodem wordt verstoord.
Versnippering	Schade aan faunapopulaties als gevolg van doorsnijding van het leefgebied door infrastructuur en/of door andere vormen van habitatdoorsnijding.
Verspreiding	Meststoffen en resten van gewasbeschermingsmiddelen worden via grondwater, lucht en/of andere wijze verspreid.
Verstoring	Storen van dieren door lawaai, betreding, licht e.d.
Verstorings- en verslechteringstoets	Toets waarmee wordt nagegaan of door een project, handeling of plan een kans bestaat op een verstoring of verslechtering van een natuurlijke habitat of habitat van een soort dan wel een verstrend effect op een soort. Hiertoe dienen alle relevante aspecten van het project of handeling in kaart gebracht te worden.
Verzuring	Door in regenwater opgeloste verzurende stoffen worden de bodems en het grondwater zuurder.
Vogelrichtlijn	EU-richtlijn (EU-Richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979) die tot doel heeft om alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het grondgebied van de Europese Unie te beschermen, inclusief en in het bijzonder de leefgebieden van bedreigde en kwetsbare soorten.

W

Waterconservering	Het zolang mogelijk vasthouden van gebiedseigen water (regen- of grondwater) in de bodem of boven maaiveld of in het oppervlaktewater. Dit kan in effect hebben op gemiddelde grondwaterstanden en/of situaties bij extreme neerslag.
Waterscheiding	Grens tussen twee stroomgebieden.
WAV	Wet Ammoniak en Veehouderij.
Weidevogelgebied	Door de overheid aangewezen gebied waar een regeling geldt voor bescherming van weidevogels, vanwege het belang van het gebied voor die vogels.
Wetland	Waterrijk natuurgebied. Erkende wetlands genieten speciale bescherming op grond van internationale verdragen.
Wortelzone	De grondlaag waarin de levende wortels van een bepaalde vegetatie aanwezig zijn, meestal beschouwd als de laag waarin het overgrote deel van de wortels zich bevindt.

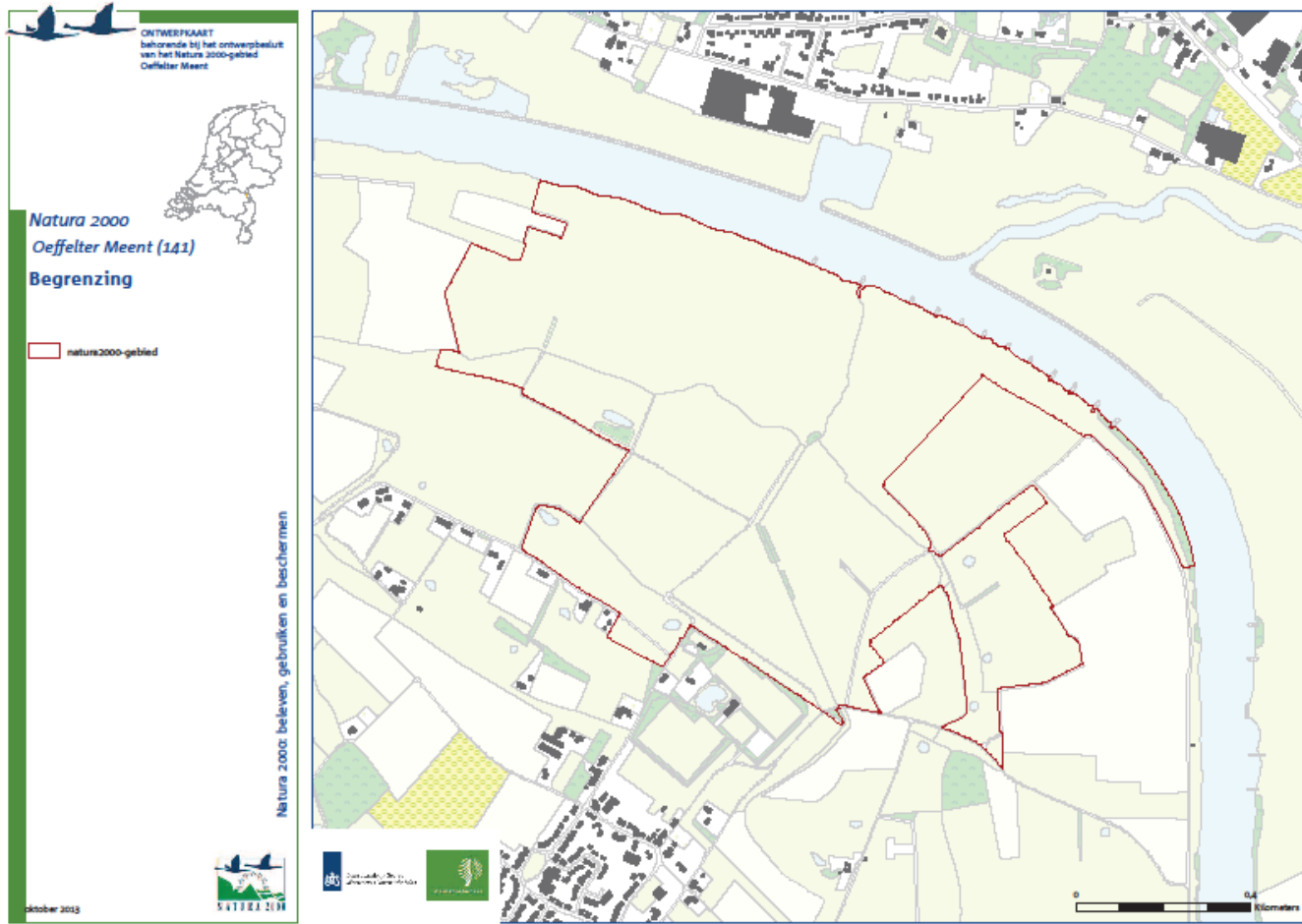
Z

Bijlagen

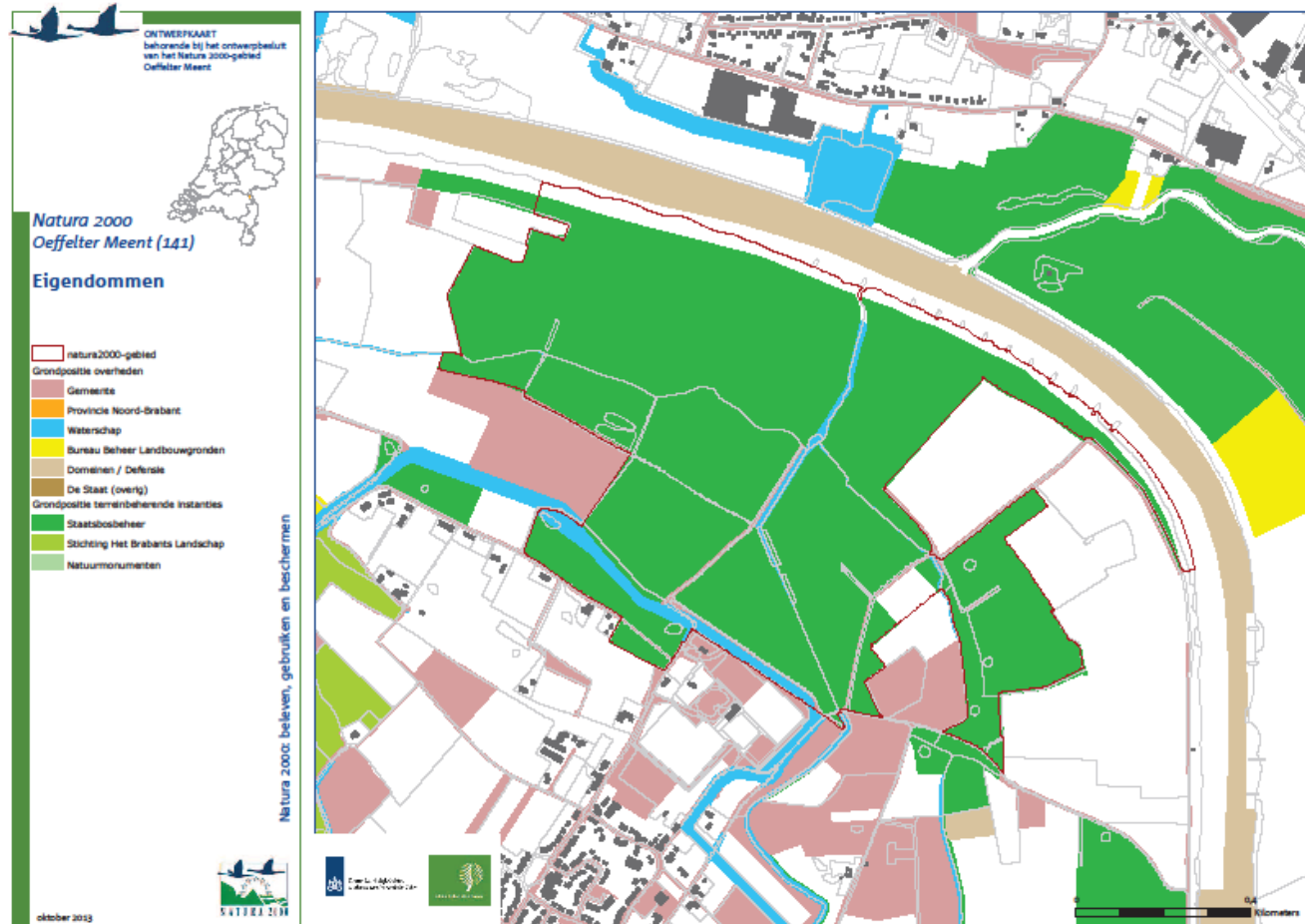
- Bijlage 1 - kaart: Begrenzing van het Natura 2000-gebied
- Bijlage 2 - kaart: Eigendomssituatie
- Bijlage 3 - kaart: Bodem en grondwater
- Bijlage 4 - kaart: Huidig voorkomen habitattypen
- Bijlage 5 - kaart: Potentie voorkomen habitattypen
- Bijlage 6 - kaart: Huidig voorkomen soorten
- Bijlage 7 - kaart: Potentie voorkomen soorten
- Bijlage 8 - kaart: Maatregelen
- Bijlage 9 - Ecologische vereisten
- Bijlage 10 - Vervaarding van de habitatkaart Oeffelter Meent – huidige situatie
- Bijlage 11 - Monitoring typische soorten
- Bijlage 12 - Uitvoeringsovereenkomst

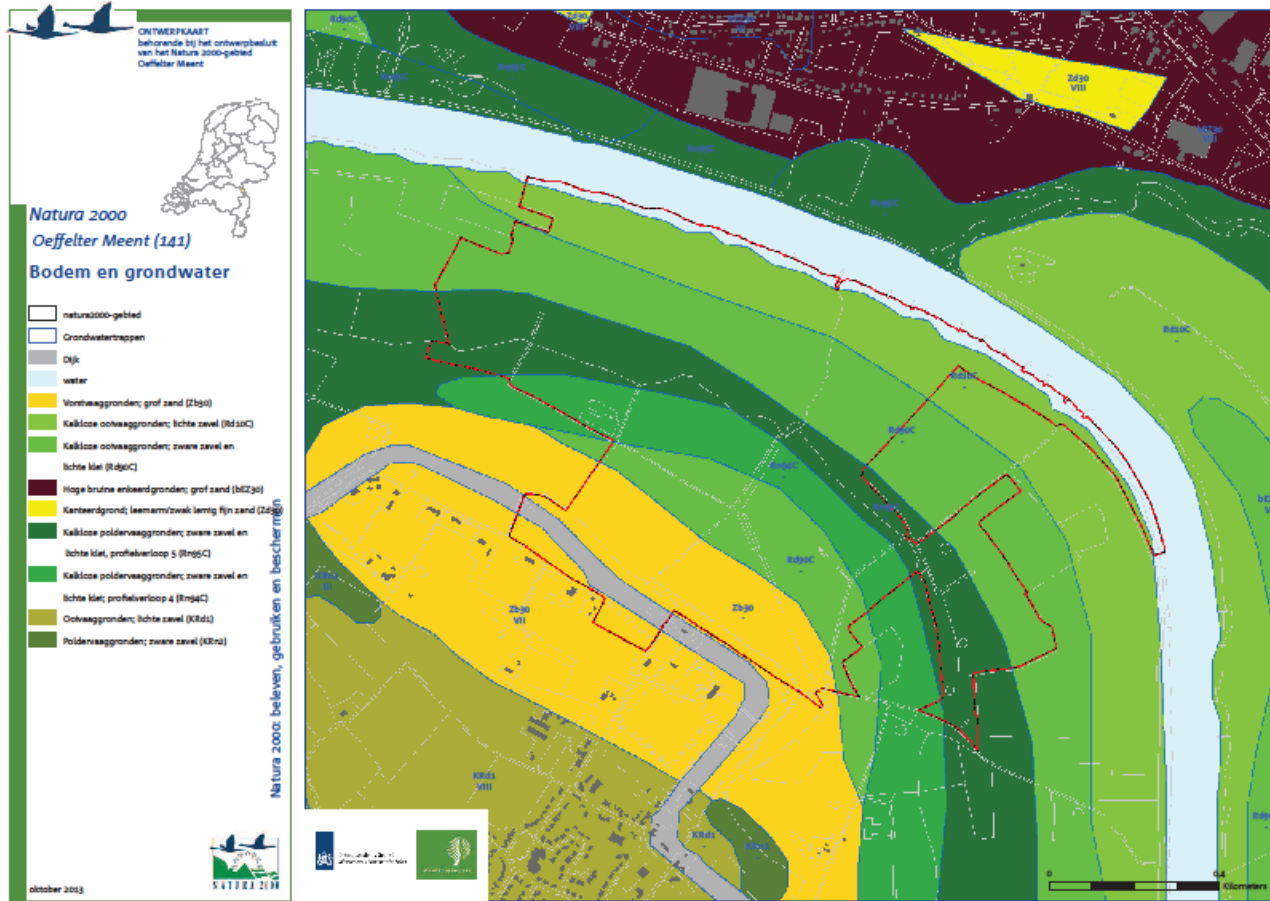
Bijlage 1 - Kaart: Begrenzing van het Natura 2000-gebied

Bijlage 2 - Kaart: Eigendomssituatie

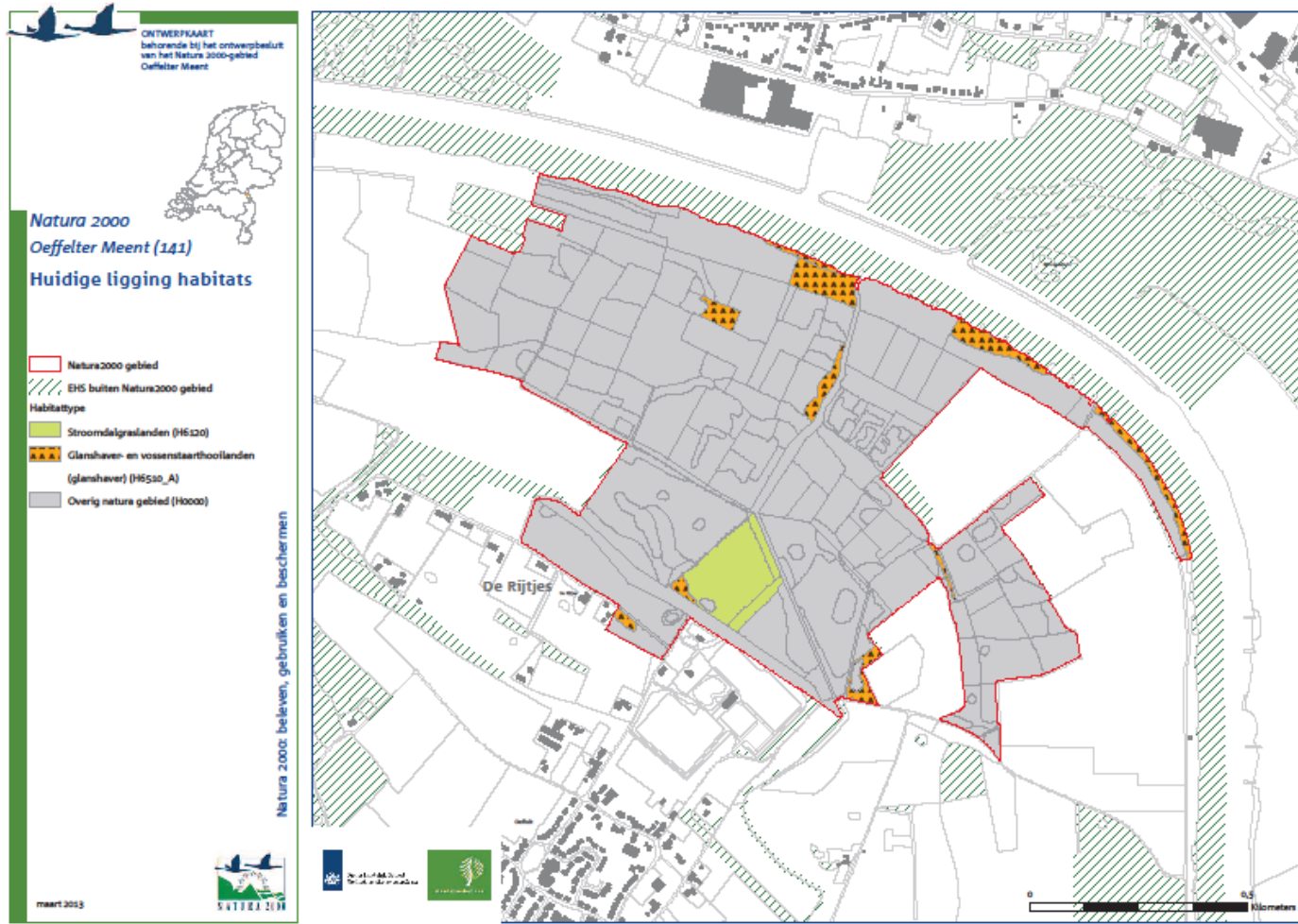

Bijlage 3 - Kaart: Bodem en grondwater

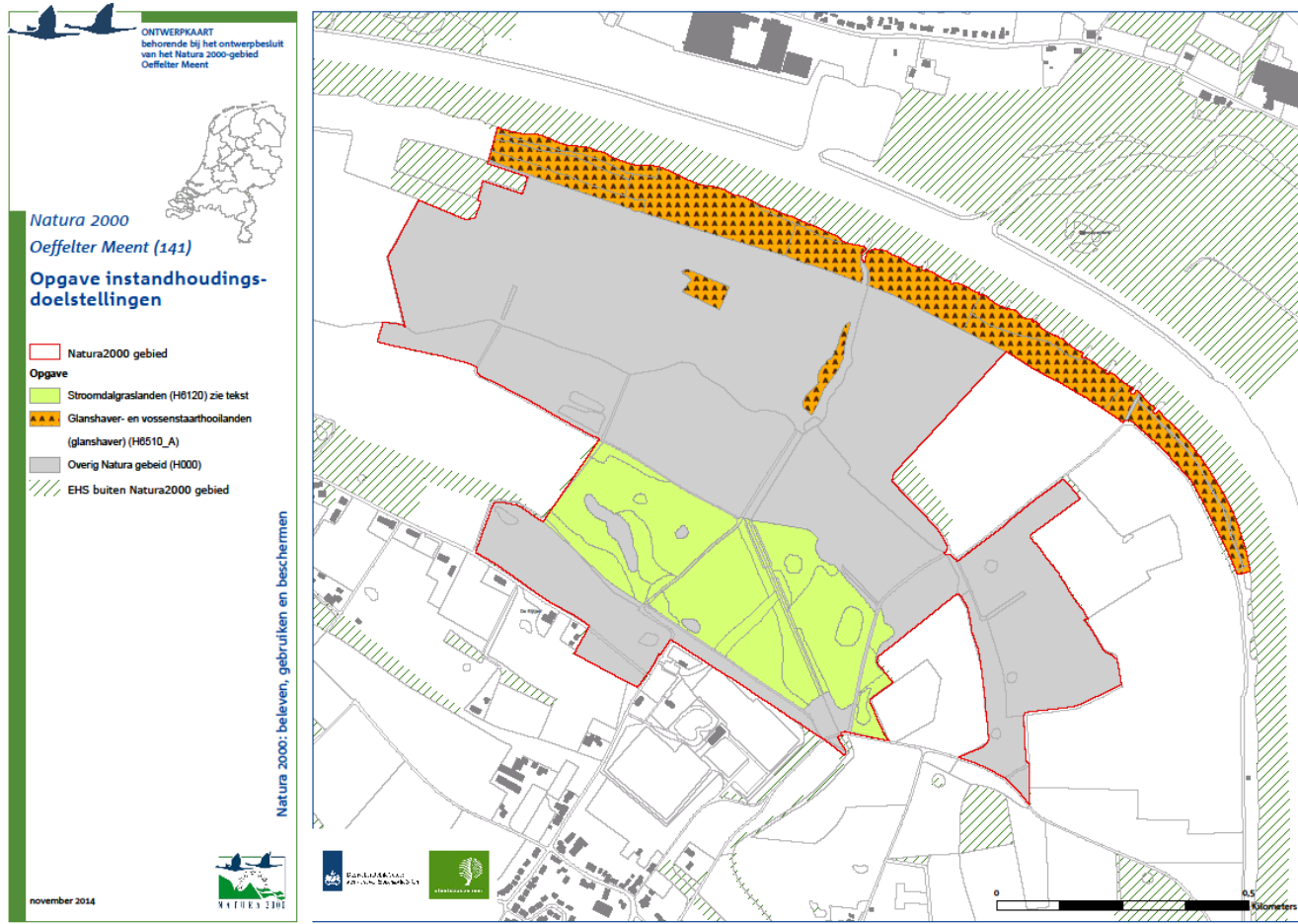

Bijlage 4 - Kaart: Huidig voorkomen habitattypen

De schaal van de habitatkaart in dit plan is beperkt, daarnaast komen habitattypen soms in mozaïek voor. Daardoor is het mogelijk dat niet alle locaties van een bepaald habitat op kaartbijlage 4 goed zichtbaar zijn. Voor exacte begrenzingen kunt u de digitale kaart raadplegen; deze is beschikbaar bij het Ministerie van Economische Zaken.

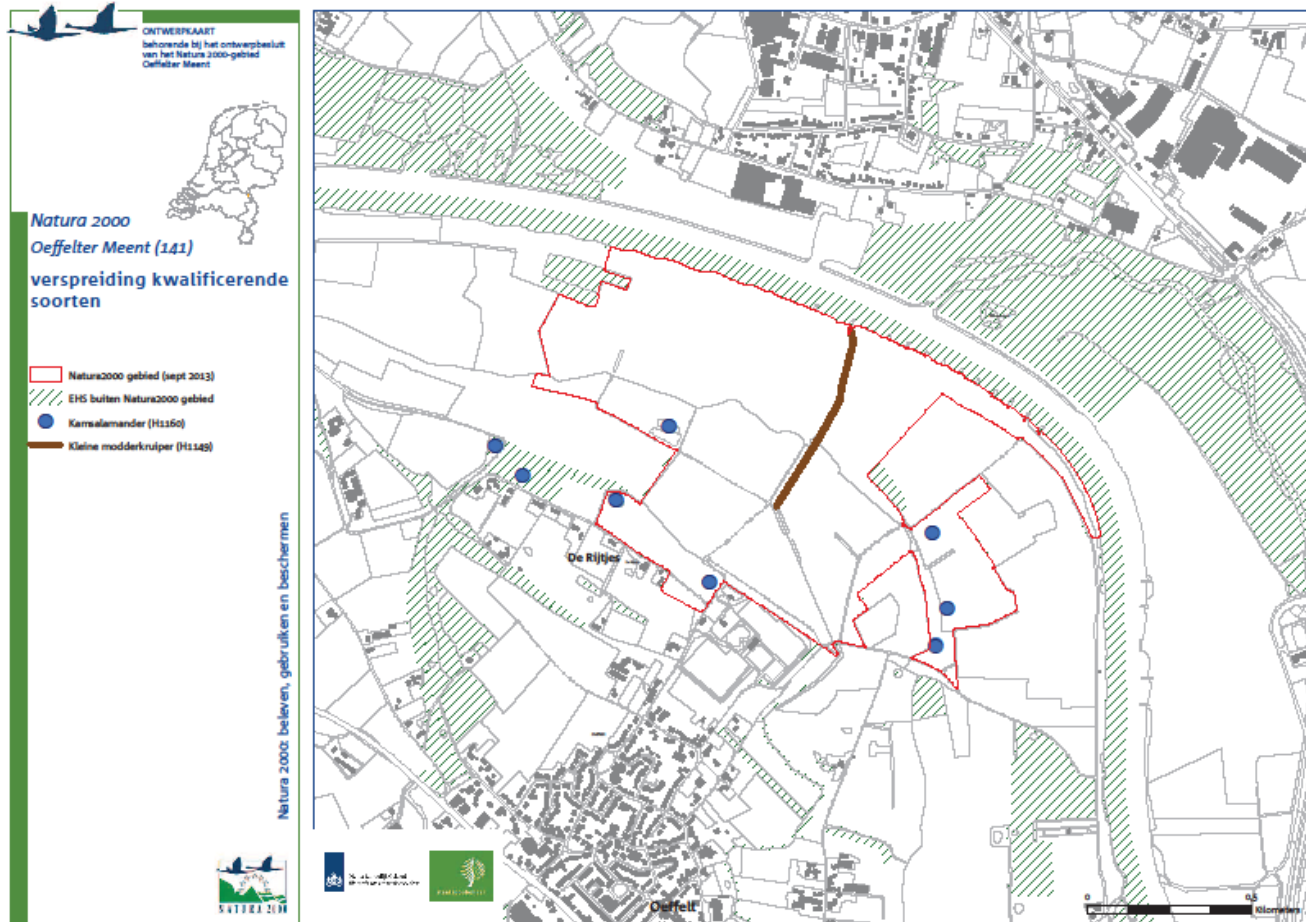

Bijlage 5 - Kaart: Potentie voorkomen habitattypen

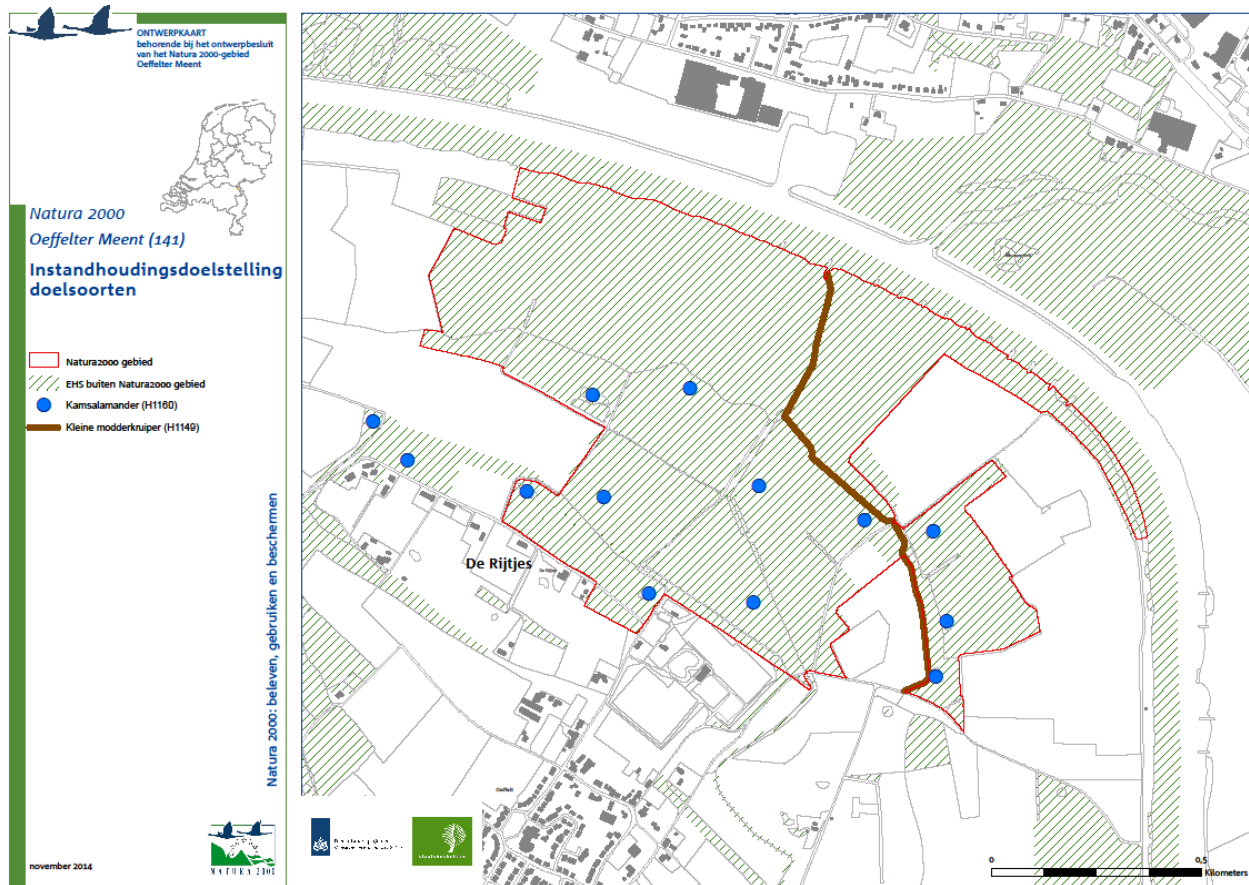

Bijlage 6 - Kaart: Huidig voorkomen soorten

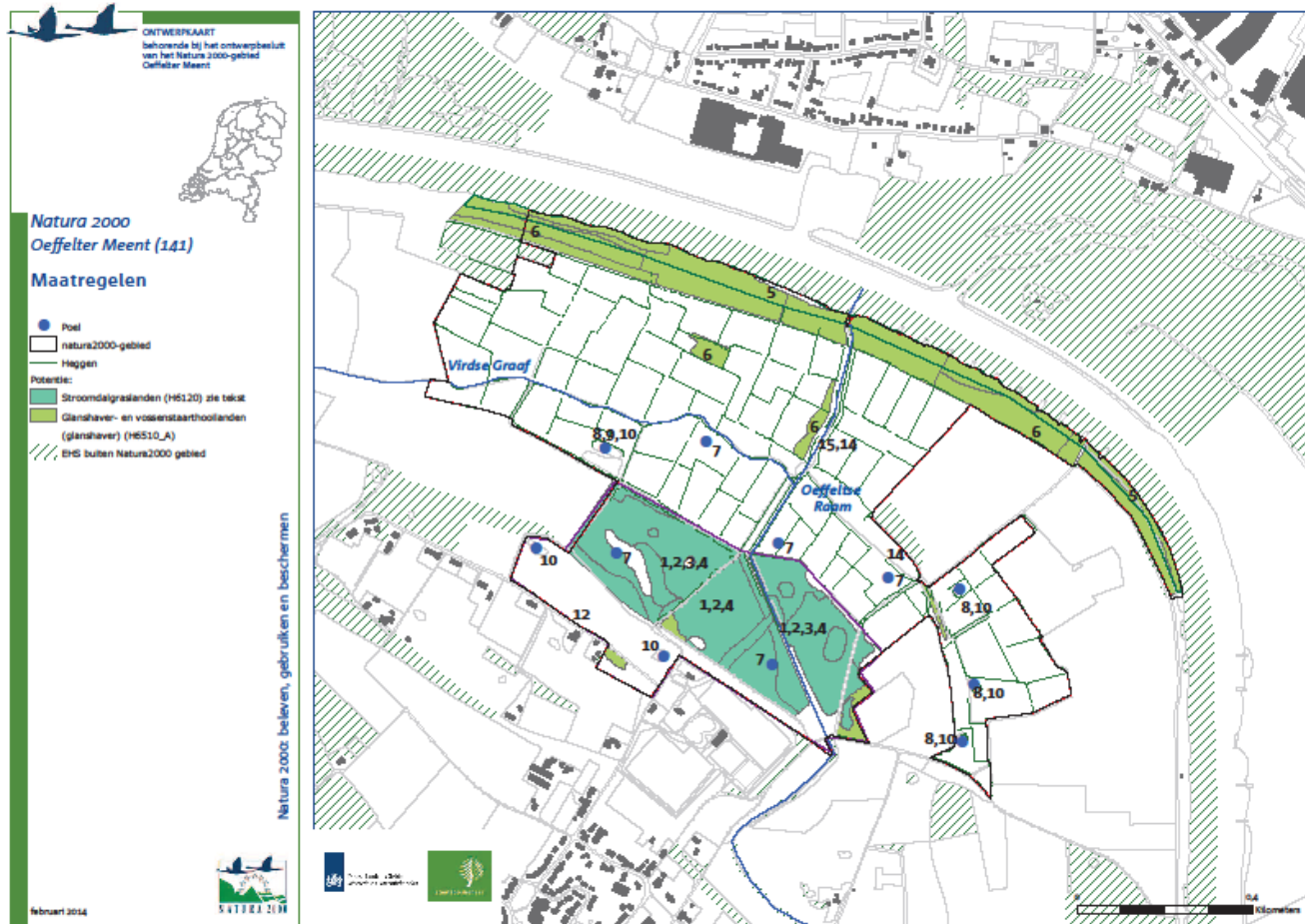

Bijlage 7 - Kaart: Potentie voorkomen soorten

Bijlage 8 - Kaart: Maatregelen

Bijlage 9 - Ecologische vereisten

*Stroomdalgraslanden (H6120)

Het habitatype stroomdalgraslanden komt in het algemeen voor op open, droge gronden langs rivieren. Deze gronden zijn niet zeer voedselarme, zandige of zavelige gronden die kalkarm tot min of meer kalkrijk zijn. De stroomdalgraslanden zijn te vinden op de van nature hogere terreingedeelten van de riviersystemen, zoals oeverwallen, stroomruggen en rivierduinen. De basenvoorziening, die voorkomt dat er in de bodem verzuring optreedt, wordt in stand gehouden door periodieke (jaarlijkse) overstromingen.

Het habitatype ontwikkelt zich op vers, door de rivier afgezet zand. Het achterwege blijven van de invloed van rivierwater vermindert de basenvoorziening waardoor verzuring kan optreden. De vegetatie is gevoelig voor verzuring van de standplaats, maar de gevoeligheid is minder bij een hoger zavelgehalte van de bodem. In het geval van verzuring raakt de vegetatie vervilt met grassen en mossen, er bouwt zich een humusrijke bouwvoor op en de typische vegetatie verdwijnt. Overstromingen voorkomen sterke verzuring en voeren ook een groot deel van het strooisel af. Het reguliere beheer is beweiding door runderen en paarden. De bodemverstoring die daardoor optreedt is een voorwaarde voor het voortbestaan van de habitat. Te extensieve beweiding levert een vervilte grasmat op waarin enkele grassen domineren (Schaminée, e.a., 1996; Ministerie van LNV, 2008).

Op taluds met zuidelijke expositie is het microklimaat in het algemeen droger en warmer, waardoor bovenstaande standplaatsvereisten iets sneller optreden dan elders. Het habitatype is zeer gevoelig voor stikstofdepositie (ammoniak). De kritische depositiewaarde is 1250 mol N/ha/jr (Dobben, van en Hinsberg, van, 2008). Een overzicht van de ecologische vereisten voor de stroomdalgraslanden uit het Profielendocument staat in hieronder.

Zuurgraad	basisch		neutraal-a		neutraal-b		zwak zuur-a		zwak zuur-b		matig zuur-a		matig zuur-b		zuur-a	zuur-b
vochttoestand	diep water	ondiep permanent water	ondiep droogvallend water	's winters inun-derend	zeer nat	nat	zeer vochtig	vochtig	matig droog	droog						
zoutgehalte	zeer zoet		(matig) zoet		zwak brak		licht brak		matig brak		sterk brak		zout			
voedselrijkdom	zeer voedsel-arm		matig voedselarm		licht voedsel-rijk		matig voedselrijk-a		matig voedselrijk-b		zeer voedsel-rijk		uiterst voedsel-rijk			
overstromings tolerantie	dagelijks lang		dagelijks kort		regelmatig		incidenteel		niet							

Legenda

	Standplaats ongeschikt voor habitatype
	vegetatietype bij betreffende standplaatsklasse niet optimaal ontwikkeld of type komt slechts in deel van het betreffende standplaatsbereik voor
	vegetatietype bij betreffende standplaatsklasse optimaal ontwikkeld

Tabel 1. Ecologische vereisten stroomdalgraslanden (Ministerie van LNV, 2008)

Glanshaverhooilanden (H6510 A)

Dit habitatype betreft soortenrijke, bloemrijke hooilanden die voorkomen in hoge delen van de uiterwaarden, zoals op dijken of op oeverwallen langs beken.

Glanshaverhooilanden komen voor op vochtige tot matig droge, relatief voedselrijke

klei-, zavel- en leemgronden en op kleilig zand. De bodem is overwegend kalkhoudend tot kalkrijk, zodat neutrale tot basische omstandigheden overheersen. Het nutriëntengehalte van de bodem verschilt sterk, is afhankelijk van de bemesting en de natuurlijke voedselrijkdom. De graslanden zijn afhankelijk van een hooilandbeheer: ze worden overwegend een of twee keer per jaar gehooid en soms licht voor- en/of nabeweid. Het voorkomen van de vegetatie hangt samen met de overstromingsduur. Veel karakteristieke plantensoorten verdwijnen bij een overstromingsduur van meer dan twintig dagen; voor de kenmerkende drogere soorten ligt deze grens al bij tien dagen. Vooral het optreden van hoogwater in het groeiseizoen beperkt het voorkomen van de gemeenschap (Schaminée, e.a., 1996; Ministerie van LNV, 2008). Bemesting en strooiselophoping werken nadelig op de kwaliteit van het habitatype doordat grassen gaan domineren. Het habitatype is gevoelig voor stikstofdepositie (ammoniak). De kritische depositiewaarde is 1400 mol N/ha/jr (Dobben, van en Hinsberg, van, 2008). Een overzicht van de ecologische vereisten voor het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden uit het Profielendocument staat hieronder.

Tabel 2. Ecologische vereisten glanshaverhooilanden (Ministerie van LNV, 2008)

Zuurgraad	basisch	neutraal-a	neutraal-b	zwak zuur-a	zwak zuur-b	matig zuur-a	matig zuur-b	zuur-a	zuur-b	
vochttoestand	diep water	ondiep permanent water	ondiep droogvallend water	s winters inun-derend	zeer nat	nat	zeer vochtig	vochtig	matig droog	droog
zoutgehalte	zeer zoet	(matig) zoet	zwak brak	licht brak	matig brak	sterk brak	zout			
voedselrijkdom	zeer voedsel-arm	matig voedsel-arm	licht voedsel-rijk	matig voedselrijk-a	matig voedselrijk-b	zeer voedsel-rijk	uiterst voedsel-rijk			
overstromings tolerantie	dagelijks lang		dagelijks kort		regelmatig		incidenteel		niet	

Legenda

	Standplaats ongeschikt voor habitatype
	vegetatietype bij betreffende standplaatsklasse niet optimaal ontwikkeld of type komt slechts in deel van het betreffende standplaatsbereik voor
	vegetatietype bij betreffende standplaatsklasse optimaal ontwikkeld

Kleine modderkruiper (H1149)

De kleine modderkruiper is een vis, die wordt aangetroffen in sloten, beken, rivierarmen en meren. Ideale leefgebieden zijn stilstaande of langzaam stromende wateren. De vis heeft een voorkeur voor zandige en modderige bodems. Jonge vissen prefereren smallere sloten met ondiepe oeverzones. Deze opgroeigebieden warmen namelijk sneller op, bieden voldoende voedsel en zijn moeilijker bereikbaar voor roofvissen als snoek en baars. De vis is in staat om in zuurstofarme situaties te overleven. In de bodem zoekt de vis naar zijn voedsel: kleine diertjes als kreeftjes en insectenlarven of organische resten. Het afzetten van de eieren gebeurt bij voorkeur op een kale, zandige bodem. Dieren uit een populatie verspreiden zich over een afstand tot drie kilometer. Voor kleine modderkruipers is helder plantenrijk water belangrijk en ze zijn gevoelig voor waterverontreiniging. De soort verdraagt geen verstoringen tijdens de voortplantingstijd (maart – augustus) (Ministerie van LNV, 2008).

Kamsalamander (H1166)

De kamsalamander is een soort van rivier- en beeksystemen en komt daar voor in kleinschalige, deels agrarische, landschappen, vooral bij overgang van bos naar grasland. Het leefgebied waarin de soort zich voortplant wordt gevormd door vrij grote (indicatie: circa 200-500 m²), geïsoleerde, stilstaande, half beschaduwde, matig voedselrijke tot voedselrijke wateren (poelen, vennen, sloten) met een goed ontwikkelde water- en oevervegetatie. Het betreft doorgaans poelen met jonge verlandingsstadia. De poelen mogen maximaal 300 – 400 meter uit elkaar liggen om een goede uitwisseling tussen deelpopulaties te waarborgen. Ze moeten bovendien vrij zijn van vissen omdat die de eieren en larven opeten. De wateren moeten een groot deel van het jaar water bevatten (voor een goede ontwikkeling van de larven), maar incidenteel droogvallen kan gunstig zijn omdat daardoor vissen uit het water verdwijnen. Een klein percentage van de volwassen dieren blijft het gehele jaar in het water; de meeste gaan vanaf juli tot in september het land op en trekken naar de overwinteringsplaats in de nabijheid (<400 m). Het leefgebied op het land wordt gevormd door kleine landschapselementen waarin voldoende vorstvrije plaatsen aanwezig zijn zoals bosjes, hagen, struwelen, houtwallen en bosranden (Ministerie van LNV, 2008; RAVON, 2007).

Bijlage 10 - Vervaardiging van de habitatkaart Oeffelter Meent - huidige situatie

De habitatkaart (huidige situatie) is in een aantal stappen vervaardigd:

1. Uitgangspunt is de meest recente vegetatiekartering van Staatsbosbeheer: het terrein is gekarteerd in 2008 (Inberg e.a. 2008). De kartering beslaat nagenoeg het volledige Natura 2000-gebied.
2. Deze kaart is met de vertaaltabellen dd september 2008, op standaardwijze vertaald in een habitatkaart, compleet met kwaliteitsaanduiding. Een deel van de kaartvlakken is handmatig en vlakje voor vlakje, en conform de vertaaltabel, beoordeeld op de onderdelen 'beperkende criteria' en 'mozaïek'.
3. Ontbrekende delen van de kaart (hier een heel beperkt areaal) zijn handmatig ingevuld door gebruikmaking van de kennis van veldmedewerkers van Staatsbosbeheer. Dat leverde voor de Oeffelter Meent geen nieuwe vlakken op met kwalificerende habitats.
4. Het grote vlak van het stroomdalgrasland is gekarteerd in de SBB-indeling als 14-f. Dit correspondeert met de code uit de Vegetatie Van Nederland 14RG7. Deze eenheid telt mee als stroomdalgrasland omdat zacht vetkruid en kaal breukkruid in de eenheid voorkomen.
5. De interpretatie van de vlakken voor glanshaverhooilanden is nog eens kritisch bekeken. Het lokale type Gg1 is bij nader inzien beter te vertalen in het sbb-type 16C-h (ipv aan 16C-f). De eenheid 16C-h kwalificeert zich voor glanshaverhooiland (H6510_A). Alle vlakjes glanshaverhooiland worden als hooiland beheerd.
6. De conceptkaart is tijdens een werkatelier-te-velde voorgelegd aan deskundigen op het gebied van graslandvegetaties en/of de Oeffelter Meent zelf. Deelnemers aan dat atelier staan vermeld in bijlage II. De toets is uitgevoerd om eventuele foutieve aanduidingen (die door allerlei oorzaken kunnen ontstaan) op te sporen. Er bleken geen aanleidingen te zijn voor wijzigingen in het kaartbeeld; de kaart kreeg in de voorgelegde vorm hun instemming.
7. De kaart en het genoemde proces is besproken en goedgekeurd in de Adviescommissie voor de Oeffelter Meent (zie bijlage II).
8. De kaart is voorjaar 2010 aangepast aan de in najaar 2008 herziene definities van habitattypen.

Op de definitieve kaart (habitats – huidige situatie) is opgenomen:

- a) De begrenzing van het Natura 2000-gebied in een rode contourlijn.
- b) Binnen deze begrenzing de ligging van de kwalificerende habitats, zoals genoemd in de concept-aanwijzing voor de Oeffelter Meent. Elk habitatype heeft een eigen kleur.
- c) Geen kwaliteitsaanduiding voor de habitats. Deze is wel besproken in de tekst.
- d) Aanduiding van het overig gedeelte van het Natura 2000-gebied als 'H0000 - Overig Natura 2000-gebied' met een neutrale kleur (grijs). Het kwalificeert zich niet voor de hier relevante habitats.
- e) Er zijn geen gedeelten van de kaart voor de Oeffelter Meent waarover geen uitspraak kon worden gedaan (H9999).
- f) De ligging van bestaande en nieuwe natuur, samen de EHS, buiten het Natura 2000-gebied Oeffelter Meent ter aanduiding van de inbedding van het Natura 2000-gebied in ruimere context.

Bij de kaart hoort:

- Een tabel met oppervlakten van de habitats zoals die op de kaart staan. De tabel maakt onderdeel uit van tabel in hoofdstuk 6.
- Een tabel met achterliggende data die de vertaling van de basisgegevens (vegetatiekartering) naar de habitatkaart duidelijk maakt.

Bijlage 11 - Monitoring typische soorten

1	2	3	4	5	6a	6b	7	8
Typische soorten	Soortgroep	Methode	Via landelijk programma	Instantie	Frequentie huidig	Frequentie wens	Aanvullende kosten	Opmerkingen/ afspraken/ bijzonderheden
Geelsprietdikkopje	dagvlinders	aanwezigheid en indien mogelijk verspreiding	niet in SNL	SBB	ad hoc	1* per 6 jaar	€ 0	Geelsprietdikkopje kan in reguliere vlinderkartering SNL worden meegenomen.
Beemdooievaarsbek	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	10.01, 12.02, 12.03	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Bermooievaarsbek	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	niet in SNL	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	€ 0	opnemen in vegetatiekartering/ doelsoortenkartering SNL
Brede ereprijs	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01, 12.01 en 12.03	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Cipreswolfsmelk	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01, 12.01	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Gele morgenster	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	12.01, 12.03	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Goudhaver	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	12.03	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Graslathyrus	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	12.01, 12.03	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Groot streepzaad	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	12.03	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Handjesgras	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	niet in SNL	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	€ 0	opnemen in vegetatiekartering/ doelsoortenkartering SNL
Kaal breukkruid	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Karwij	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	12.03	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Karwijvarkenskervel	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	niet in SNL	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	€ 0	opnemen in vegetatiekartering/ doelsoortenkartering SNL
Kluwenklokje	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01, 12.01 en 12.03	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Kleine ruit	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Liggende ereprijs	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01, 12.01 en 12.03	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Oosterse morgenster	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	12.01, 12.03	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Rapunzelklokje	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01, 12.01, 12.03	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Rivierduinzegge	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01, 12.01	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Rode bremraap	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01, 12.01	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Sikkelklaver	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	niet in SNL	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	€ 0	opnemen in vegetatiekartering/ doelsoortenkartering SNL
Steenanjer	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Tripmadam	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01, 12.01	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Veldsalie	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01, 12.01 en 12.03	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Wilde averuit	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01, 12.01	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Zacht vetkruid	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01, 12.01	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Zandwolfsmelk	vaatplanten	doelsoortenkartering (planten)	11.01, 12.01	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	/	/
Graspieper	vogels	broedvogelkartering	niet in SNL types grasland	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar	€ 660	Nu opgenomen in broedvogelkartering SBB. Geen verplichting in SNL voor broedvogelkartering in graslanden. Potentie habitattypen ca. 30 ha. Gebaseerd op gem. € 22/ha.
Kwartel	vogels	broedvogelkartering	niet in SNL types grasland	SBB	1* per 6 jaar	1* per 6 jaar		

Bijlage 12 - Uitvoeringsovereenkomst

Overeenkomst – 5 maart 2015

**OVEREENKOMST UITVOERING NATURA 2000-
GEBIED OEFFELTER MEENT (141)
BEHEERPLANPERIODE 1**

**Datum
5 maart 2015**

Ondergetekenden:

1. De provincie Noord-Brabant, rechtsgeldig vertegenwoordigd door drs. J.J.C. van den Hout, gedeputeerde Ecologie en Handhaving, gemachtigd door de commissaris van de Koning (d.d. 10 februari 2015) handelende ter uitvoering van het besluit van Gedeputeerde Staten d.d. 10 februari 2015 bevoegd op grond van het Mandaatbesluit Gedeputeerde Staten verder te noemen: “de Provincie”;
2. Staatsbosbeheer, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door D.M.J. Kamphuis MBA, divisiedirecteur, hierna te noemen “Beheerder”
3. Waterschap Aa en Maas, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door drs. L.H.J. Verheijen, dijkgraaf, hierna te noemen het “Waterschap”.

De Provincie, Beheerder en Waterschap tezamen worden hierna aangeduid met “Natura 2000- partners”, dan wel ieder afzonderlijk “Natura-2000-partner”

OVERWEGENDE DAT:

- I het definitieve aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000 – gebied Oeffelter Meent (141) van de Staatssecretaris van Economische Zaken op 7 mei 2013 in de Staatscourant is gepubliceerd.
- II in het aanwijzingsbesluit de instandhoudingsdoelstellingen en begrenzing voor het Natura 2000-gebied zijn vastgesteld. In het aanwijzingsbesluit Oeffelter Meent (141) instandhoudingsdoelstellingen voor de volgende habitattypen en soorten zijn opgenomen;
  - H6120 *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem (stroomdalgraslanden)
  - H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (glanshaverhooilanden)
  - H1149 Kleine modderkruiper
  - H1166 Kamsalamander
- III ten behoeve van het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen instandhoudingsmaatregelen moeten worden genomen die in een Natura 2000-beheerplan worden opgenomen.
- IV de instandhoudingsmaatregelen mede noodzakelijk kunnen zijn voor de Programmatische Aanpak Stikstof vanwege de voortgaande gevolgen van stikstofdepositie.
- V de Natura 2000-partners overleg met elkaar hebben gevoerd en tot overeenstemming zijn gekomen over in bijlage I bij deze overeenkomst opgenomen instandhoudingsmaatregelen.
- VI het ministerie van Economische Zaken het beheerplan vaststelt en de instandhoudingsmaatregelen uit bijlage I bij deze overeenkomst maken onderdeel uit van het Natura 2000-beheerplan dat na definitieve vaststelling een looptijd heeft van 6 jaar;
- VII het ministerie van Economische Zaken zorg draagt voor dat de instandhoudingsmaatregelen voor de Programmatische Aanpak Stikstof onderdeel zijn van het Natura 2000-beheerplan;
- VIII de realisatie van delen van de Ecologische Hoofdstructuur een belangrijke voorwaarde kan zijn voor het uitvoeren van instandhoudingsmaatregelen en Het Groen Ontwikkelfonds Brabant het instrument is waarmee dit wordt gerealiseerd;
- IX de Natura 2000-partners over de uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen nadere afspraken willen maken;
- X realiserende dat de maatregelen zijn gebaseerd op de huidige kennis en dat deze kennis in de loop van de tijd kan veranderen.

BEPALINGEN:

Gezien de voorgaande overwegingen komen de Natura 2000-partners het volgende overeen:

Artikel 1 Doel van de overeenkomst

1. De Natura2000-partners ondertekenen de overeenkomst ten behoeve van de uitvoering van de Instandhoudingsmaatregelen uit bijlage I bij deze overeenkomst. Daarnaast leggen de Natura2000-partners in de overeenkomst de procedures voor de uitvoering van de overeenkomst vast.

Artikel 2 Verplichtingen en verantwoordelijkheden

1. De Provincie is verantwoordelijk voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen.
2. In bijlage I van de overeenkomst is vastgelegd welke Natura 2000-partner voor de uitvoering van welke instandhoudingsmaatregelen verantwoordelijk is.
3. De Provincie, het Waterschap De Dommel, het Waterschap Aa en Maas en het Waterschap Brabantse Delta zijn op 19 mei 2014 het 'Kader voor uitvoering van hydrologische maatregelen voor Natura 2000 in de Provincie Noord-Brabant' overeengekomen. De kaderovereenkomst ligt ten grondslag aan deze bestuursovereenkomst en werkt voor het betreffende Waterschap uit dien hoofde daarin door.

Artikel 3 Financiering

De Provincie stelt voor de uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen financiële middelen beschikbaar via een wijze die staatssteun-proof is. De dekking van de kosten voor de uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen is 100%.

Artikel 4 Programmering

1. Teneinde voorgaande instandhoudingsdoelstellingen binnen de Natura 2000-beheerplanperiode te realiseren stellen de Natura 2000-partners samen een uitvoeringsprogrammering op. De programmering bevat ook een begroting en is ook basis voor de financiering van de uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen.
2. De programmering en de voortgang wordt halfjaarlijks geactualiseerd. Dit gebeurt in het bestuurlijk overleg Natuurnetwerk en wordt voorbereid in het ambtelijk overleg Natuurnetwerk. Natura 2000-partners die geen vaste deelnemer zijn van het bestuurlijk overleg Natuurnetwerk, zullen bij het vaststellen van de programmering worden uitgenodigd aanwezig te zijn bij het overleg.

Artikel 5 Grondverwerving en planologische borging

1. Voor tijdige uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen kan grondverwerving nodig zijn. In Bijlage II is een overzicht opgenomen

van nog niet verworven gronden die onderdeel zijn van de EHS en een belangrijk rol spelen in de tijdige uitvoering van instandhoudingsmaatregelen. Dit overzicht dient als uitgangspunt voor prioritering van grondverwerving.

2. De Natura-2000-partners komen voor de verwerving van de gronden tot een gezamenlijk prioritering.
3. De Beheerder(s), Gemeente en het Waterschap zullen de Provincie tijdig informeren indien planologische belemmeringen dan wel uitblijvende minnelijke grondverwerving uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen belemmeren.
4. De Provincie zet, op basis van maatwerk, hierbij de beschikbare instrumenten in die nodig zijn om uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen door de Natura-2000-partners binnen de Natura 2000-beheerplanperiode mogelijk te maken.

Artikel 6 Monitoring

1. De Provincie voert de regie op de uitvoering monitoring voor Natura-2000 en de Programmatische Aanpak Stikstof en is verantwoordelijk voor het verzamelen van de noodzakelijke abiotische data.
2. De Beheerder(s) voert, daar waar van toepassing, via de Subsidieregeling Natuur en Landschap monitoring uit en stelt de verzamelde biotische data jaarlijks beschikbaar aan de Provincie. Zodra dit mogelijk is zal dit volledig geschieden via de Nationale Databank Flora en Fauna.
3. De Beheerder(s) stelt eventueel verzamelde abiotische data beschikbaar aan de Provincie.
4. Het Waterschap monitort het hydrologisch effect van de maatregelen en stellen de gegevens aan de Provincie beschikbaar.
5. De Provincie regisseert de monitoring van de ecologische effecten op de natuurwaarde, wanneer de KRW-monitoring niet in alle benodigde data voorziet.
6. Voor de algehele toestandsbepaling in de Natura-2000-gebieden zet de Provincie het BMV (Beleidsmeetnet verdroging) in.

Artikel 7 Overzicht en evaluatie

1. Jaarlijks wordt de uitvoering van de te verrichten instandhoudingsmaatregelen met de Natura 2000-partners inhoudelijk en procedureel geëvalueerd. Dit gebeurt ambtelijk in de klankbordgroep per Natura 2000-gebied en bestuurlijk in het bestuurlijk overleg

Natuurnetwerk. Daarnaast zullen de verplichtingen volgens de betreffende subsidieregeling onverminderd (artikel 3 lid 1 van deze overeenkomst) van kracht blijven. De evaluatie in 2016 dient als input voor de evaluatie van het deelakkoord decentralisatie Natuur tussen Rijk en Provincies.

2. Voor de evaluatie van uitvoering van de instandhoudingsmaatregelen wordt gebruik gemaakt van verantwoordingen in het kader van verleende subsidies.

Artikel 8 Wijzigingen

1. Indien één der Natura-2000- partners tijdens de uitvoering van deze overeenkomst constateert dat het voor een behoorlijke uitvoering van deze overeenkomst wenselijk dan wel noodzakelijk is om wijzigingen aan te brengen, dan wel deze overeenkomst aan te vullen om tot een behoorlijke uitvoering te komen, licht deze Natura-2000- partner de anderen terstond in en treden de Natura-2000- partners hieromtrent in overleg.
2. Wijzigingen of aanvullingen op deze overeenkomst gelden slechts voor zover zij tussen de Natura-2000- partners schriftelijk zijn vastgelegd en door de betreffende Natura 2000-partners zijn ondertekend.
3. Indien de instandhoudingsmaatregelen na ondertekening van de onderhavige overeenkomst wijzigingen mochten ondergaan, die van invloed kunnen zijn op het Natura 2000-beheerplan, de Programmatische Aanpak Stikstof en de planning van de instandhoudingsmaatregelen, treden Natura 2000-partners in (bestuurlijk) overleg onder regie van de Provincie. De Provincie zal, na dit overleg en na overeenstemming tussen de Natura 2000 partners, het Natura 2000-beheerplan door middel van een wijziging in overeenstemming brengen met de gewijzigde Instandhoudingsmaatregelen.

Artikel 9 Rechtskarakter, geschillenregeling en bevoegde rechter

1. Een Natura-2000-partner die meent dat er een geschil bestaat over de uitvoering van deze overeenkomst, deelt dat schriftelijk binnen veertien dagen aan de andere Natura-2000-partners mee. De mededeling bevat een aanduiding van het geschil.
2. Binnen veertien dagen na de in het eerst lid van dit artikel bedoelde schriftelijke mededeling trachten de Natura-2000- partners via minnelijke weg tot overeenstemming te komen. Indien de Natura-2000-partners dit gezamenlijk wensen, wordt hierbij een mediator ingeschakeld.

3. Indien de Natura-2000- partners niet buiten rechte tot een oplossing van het geschil komen, dan zullen geschillen in verband met deze overeenkomst of de uitvoering daarvan in eerste aanleg worden voorgelegd aan de bevoegde rechter te 's-Hertogenbosch.

Artikel 10 einde overeenkomst

Deze overeenkomst verliest uiterlijk 6 jaar na datum van vaststelling van het definitieve Natura 2000-beheerplan voor het Natura 2000-gebied Oeffelter Meent (141) zijn geldigheid. Met dien verstande dat deze nadien nog in stand blijft voor zolang de uitvoering van de betreffende instandhoudingsmaatregelen voortduurt.

Aldus ondertekend in drievoud te 's-Hertogenbosch op 5 maart 2015

Namens Staatsbosbeheer

.....
D.M.J. Kamphuis MBA

Namens Waterschap Aa en Maas

.....
Drs.L.H.J. Verbeijen

Namens de provincie Noord-Brabant

.....
drs. J.J.C. van den Hour

Bijlage 1: Instandhoudingsmaatregelen

Maatregel nr	Omschrijving maatregel	H6120 Stroomdalgraslanden	H6510_A Glanshaverhoilanden	H1166 kamsalamander	H1149 Kleine modderkruiper	trekker
1	Drukbegrazing in voorjaarsperiode	x				Staatsbosbeheer
2	Kleinschalig en gevarieerd plaggen en graven	x				Staatsbosbeheer
3	Aanvoer van rivierzand (proef)	x				Staatsbosbeheer
4	Lokaal bemesten met kalk (proef)	x				Staatsbosbeheer
5	Verwijderen stortstenen Maasoever	x				Rijkswaterstaat
6	Hooilandbeheer: jaarlijks twee keer maaien en seectief bemesten		x			Staatsbosbeheer
7	Uitbreiding aantal poelen (5)			x		Staatsbosbeheer
8	Bestaande poelen verbeteren door gefaseerde herinrichting (grootte 400 m2 - 500 m2)			x		Staatsbosbeheer
9	Opslag bij poelen verwijderen			x		Staatsbosbeheer
10	Regelmatig en gefaseerd schonen van poelen			x		Staatsbosbeheer
11	Indien nodig vis vangen in poelen			x		Staatsbosbeheer
12	Aanleg van faunapassage (in de Rijties)			x		Provincie Noord-Brabant
13	Ontwikkeling van zoomvegetaties			x		Staatsbosbeheer
14	Regelmatig, extensief en gefaseerd onderhoud van de Oeffeltse Raam en Vildsche Graaf				x	Waterschap Aa en Maas
15	Realisatie ondiepe oeverzones als onderdeel project natuurvriendelijke inrichting Oeffeltse Raam				x	Waterschap Aa en Maas
16a	Onderzoek naar verspreiding en omvang populatie			x		Provincie Noord-Brabant
16b	Onderzoek naar verspreiding en omvang populatie				x	Waterschap Aa en Maas
17	Bodemonderzoek	x	x			Staatsbosbeheer

Bijlage II: Verwervingsopgave Oeffeltermeent¹

¹ De verwervingsopgave is gebaseerd op het werkdocument 'gebiedenlijst herfjiling EHS' van 15-11-2011. De opgave is gecorrigeerd met de meest recente verwervingsgegevens uit 2013.